ad interna tanq̃ a circũferentia quadam ad cẽtrum se se recipere. Atq; dum speculatur in ipso (ut ita dixerim) hominis cẽtro stabilissime pmanere. Ad centrũ uero a circũferentia se colligere/ figiq; in cẽtro maxime terrę ipsius est proprium: cui quidem atra bilis persimilis est. Igitur atra bilis animum ut se & colligat in unum/ & sistat in uno/ cõtempleturq; assidue prouocat. Atq; ipsa mundi centro similis ad cẽtrum rerum singularũ cogit inuestigandum. Euehitq; ad altissima quæq; comprẽhendenda: quandoquidẽ cũ Saturno maxime cõgruit altissimo planetarũ. Cõtẽplatio quoq; ipsa uicissim assidua quadã collectione & quasi cõpressione naturam atræ bili persimilẽ contrahit. Humana uero idest ex nobis causa est. Quoniã frequens agitatio mẽtis cerebrum uehementer exsiccat. Igitur humore magna ex parte cõsumpto/ quod caloris naturalis pabulũ est/ calor quoq; plurimũ solet extigui. Vnde natura cerebri sicca frigidaq; euadit. Quæ quidẽ terrestris & melãcolica qualitas nominatur. Prẽterea ob frequentissimum inquisitionis motũ spiritus quoq; mori cõtinue resoluunt̃. Resolutos aũt spiritus ex subtiliori sanguine instaurari necessariũ est. Quapropter subtilioribus clarioribusq; sanguinis partibus sẽpe cõsũptis/ reliquus sanguis necessario densus reddit̃ & siccus & ater. Accedit ad hęc: q̃ natura in contẽplatione cerebro prorsus cordiq; intenta/ stomachũ eparq; destituit. Quare alimentis præsertim uel uberioribus uel durioribus male cõcoctis/ sanguis inde frigidus crassusq; & niger efficitur. Postremo nimio mẽbrorum ocio neq; supflua excernunt̃: neq; crassi fusciq; uapores exalãt. Hęc omnia melancolicum spiritũ mẽstumq;/ & pauidũ animũ efficere solent. Siquidẽ interiores tenebræ multo magis q̃ exteriores/ mẽrore occupant animũ atq; terrent. Maxime uero litteratorũ omnium hi atra bile premunt̃/ qui sedulo philosophiæ studio dediti mẽtem a corpore rebusq; corporeis seuocant/ incorporeisq; coniungunt: tum quia difficilius admodum opus maiori quoq; indiget mentis intẽtione: tum quia quatenus mentẽ in corporeę ueritati con

iungunt/eatenus a corpore disiungere compelluntur. Hinc corpus eorum nonnunq; quasi semianimum redditur atq; melancolicum. Quod quidem Plato noster in timeo significat/dicens animum diuina sæpissime & intentissime contemplantem/ alimentis eiusmodi adeo adolescere potentemq; euadere/ ut corpus suũ supraq; natura corporis patiatur/exsuperet: ipsumq; uehemẽtioribus agitationibus suis aliquando uel effugiat quodãmodo/ uel nõnunq; quasi dissoluere uideatur.

Cur melancolici ingeniosi sint/& quales melancolici sint eiusmodi:quales contra.

Hactenus quam ob causam musarum sacerdotes melancolici uel sint ab initio/ uel studio fiãt/ rationibus primo cęlestibus:Secundo naturalibus: Tertio humanis ostẽdisse sufficiat. Quod quidẽ confirmat ĩ libro problematũ Aristoteles. Omnes enim inquit uiros in quauis facultate prestantes melãcolicos extitisse. Qua in re Platonicum illud quod in libro de sciẽtia scribitur confirmauit. Ingeniosos uidelicet plurimum cõcitatos furiososq; esse solere. Democritus quoq; nullos inquit uiros ingenio magnos/pręter illos qui furore quodam perciti sunt/ esse unquã posse. Quod quidem Plato noster in phedro probare uidetur dicens/poeticas fores frustra absq; furore pulsari. Et si diuinum furorẽ hic forte intelligi uult/ tamẽ neq; furor eiusmodi apud physicos aliis unq; ullis præterq; melancolicis incitatur. Deinceps uero assignandę a nobis rationes sunt/quare Democritus & Plato et Aristoteles asserant melãcolicos nõnullos interdũ adeo ĩgenio cunctos excellere/ut non humani sed diuini potius uideantur. Asseuerãt id Democritus & Plato & Aristoteles absq; dubio. Rationem uero tantæ rei haud satis explicare uidentur. Audendum tamen monstrante deo causas indagare. Melancolia idest

atra bilis/est duplex. Altera quidem naturalis a medicis appella tur. Altera uero adustione cõtingit. Naturalis illa nihil est aliud q̃ densior quædam sicciorq; pars sanguinis. Adusta uero in spe cies quattuor distribuitur. Aut enim naturalis melancoliæ: aut sanguinis purioris: aut bilis: aut salsæ pituitæ combustione con cipitur. Quęcunq; adustione nascitur/iudicio & sapientiæ nocet. Nempe dum humor ille accenditur atq; ardet/ concitatos furen tesq; facere solet. Quam græci maniam nuncupant: nos uero fu rorem. At quando iam extinguitur/ subtilioribus clarioribusq; partibus resolutis/solaq; restante fuligine terra stolidos reddit/ & stupidos. Quem habitum melancoliam proprie & amentiam uecordiamq; appellant. Sola igitur atra bilis illa quam dixi mus naturalem ad iudicium nobis sapientiamq; conducit. Neq; tamen semper. Sane si sola sit/atra nimium densaque mole/obfu scat spiritus/terret animum/obtundit ingenium. Si uero pitui tæ simplici misceatur/ cum frigidus obstiterit circum præcordia sanguis/ crassa quadam frigiditate segnitiem adducit atque tor porem. Atque ut densissimę cuiusq; materię natura est/ quando eiusmodi melancolia frigescit/ ad summum frigiditatis intendi tur. Quo in statu nihil speratur: timentur omnia: tedet celi/con uexa tueri. Si bilis atra uel simplex uel mixta putrescit/quarta nã gignit febrẽ: lienis tumores: & multa generis eiusdẽ. Vbi ni mis exuberat siue sola sit/siue cõiuncta pituitę spiritus crassiores facit/atq; frigidiores. Continuo animũ afficit tedio. Mẽtis aciem hebetat: neq; salit arcadico circũ pręcordia sanguis. Oportet aũt atrã bilem neq; tam paucã esse/ut sanguis: bilis: spiritus quasi fre no careant. Vnde instabile ingenium labilemq; memoriã esse cõ tingat. Neq; tam multam/ut nimio põdere pręgrauati dormitare atque egere calcaribus uideamur. Proinde necessarium est omni no eam esse quoad eius natura patitur subtilissimam. Si enim te nuata pro natura sua maxime fuerit/ poterit forsitan absque no

xa etiam esse multa. Atq; etiam tãta/ ut æquare bilem saltem pon dere uideatur. ¶ Abundet igitur atra bilis/ sed tenuissima. Non careat humore subtilioris pituitæ circumfuso: ne arescat prorsus durissimaq; euadat. Non tamen misceatur omnino pituitæ/ pręser tim uel frigidiori uel multę: ne frigescat. Sed bili sanguiniq; adeo misceatur/ ut corpus unũ conficiatur ex tribus: dupla sanguinis ad reliqua duo proportione compositũ. Vbi octo sanguinis par tes: duæ bilis: duæ iterum atrę bilis portiones existãt. Accendat̃ aliquãtum a duobus illis atra bilis/ accensaq; fulgeat: non urat̃. Ne quemadmodum solet materia durior/ dum feruet nimium/ ue hementius urat/ & concitet. Dum uero refrigescit/ similiter frige scat ad sũmum. Bilis enim atra ferri instar quando multum ad fri gus intenditur/ friget ad summũ: quando contra ad calidum ual de declinat/ calet ad summum. Neq; mirum uideri debet/ atrã bi lem accendi posse facile/ atq; accensam uehementius urere. Siqui dem uidemus calcem illi similem aqua perfusam feruere statim/ atq; exurere. Tantam ad utrunq; extremum melancolia uim ha bet unitate quadam stabilis fixæq; naturæ. Quæ quidẽ extremi tas ceteris humoribus non contingit. Sũme quidem calens sum mam pręstat audaciam/ immo ferocitatem. Extreme uero frigẽs timorem ignauiamq; extremã. Mediis uero inter frigus calorẽq; gradibus affecta uarie/ affectus producit uarios/ non aliter q̃ me rum pręcipue potens bibentibus ad ebrietatem uel etiam paulo liberius affectus inferre uarios solear. ¶ Igitur oportune tempera ta sit atra bilis oportet. Quæ cum ita moderata est/ ut diximus/ & bili sanguiniq; ꝑmixta/ qa & natura sicca est/ & cõditione q̃tũ ipsius natura patit̃/ tenuissima/ facile ab illis accendit̃. Quia soli da ẽ atq; tenacissima/ accensa semel diutissime flagrat. Quia tena cissime siccitatis unitate potẽtissima ẽ/ uehemẽtius ĩcalescit. Quẽ admodũ lignũ paleis si utraq; accẽdant̃/ magis diutiusq; calet & lucet. Atq a diuturno uehementiq; calore fulgor ingẽs motusq; uehemẽs & diuturnus ꝑficiscunt̃. Huc tẽdit illud Heracliti: Lux

ſicca anima ſapientiſſima.

Quo pacto atra bilis conducat ingenio.

q Veret forte quiſpiam: quale ſit corpus illud humoris eiuſ modi/ex tribus illis humoribus ea qua diximus ꝓportio ne conflatum. Tale eſt ferme colore/ quale aurum eſſe uidemus: ſed aliquantum uergit ad purpuram. Et quando tam naturali ca lore q̃ uel corporis uel animi motu accenditur/ferme non aliter/ q̃ ignitum rubẽſq; aurũ purpureo mixtum calet/& lucet. Atq; ue lut Iris trahit uarios flagrãte corde colores. Queret aliquis ite rum/ quonam pacto humor eiuſmodi conducat ingenio. Nẽpe ſpiritus ex hoc humore creati/primo quidem ſubtiles ſunt/non aliter q̃ aqua illa quam & uitæ: ſeu uitis aquã nominãt/& arden tem: quotiens ex craſſiori mero/ quadam ad ignem diſtillatione ut fieri ſolet/ exprimitur. Spiritus enĩ ſub anguſtioribus atræ bi lis eiuſmodi compreſſi meatibus/uehementiore ob unitatem ca lore maxime tẽnuantur: perq; arctiores meatus expreſſi ſubtilio res erumpunt. Deinde calidiores ſimiliter/atq; eadem ratione lu cidiores. Tertio motu agiles/ actione uehementiſſimi. Quarto: ſolido ſtabiliq; humore iugiter emanantes actioni diutiſſime ſer uiunt. Tali aũt animus noſter obſequio fretus indagat uehemẽ ter. Perſeuerat inueſtigando diutius. Facile quæcũq; inueſtigaue rit inuenit: clare ꝑſpicit: ſincere diiudicat: ac diu retinet iudicata. Adde ꝙ quẽadmodum ĩ ſuperioribus ſignificauimus/ animus inſtrumento ſiue incitamento eiuſmodi quod cẽtro mundi quo dãmodo congruit/atq; (ut ita dixerim) in ſuũ centrũ animũ colli git/ſemꝑ rerũ oĩum & cẽtra petit/& penetralia penetrat. Cõgruit inſup cũ Mercurio atq; Saturno. Quorũ alter altiſſimus omnium planetarũ/inueſtigãtẽ euehit ad altiſſima. Hinc philoſophi ſingu lares euadũt. Preſertim cũ animus ſic ab externis moribus atq; corpore proprio ſeuocatus/ & q̃ proximus diuinis/ & diuinorũ

instrumentum efficiatur. Vnde diuinis influxibus oraculisq; ex alto repletus noua quædã inusitataq; semp excogitat/ & futura prædicit. Quod non solum Democritus atq; Plato affirmãt: sed etiam Aristoteles in problematũ libro/ & Auicenna in libro diuinorum/ & in libro de anima confitentur. Quorsum hęc de atrę bilis humore tam multa? Vt meminerimus/ quãtum atra bilis/ imo candida bilis eiusmodi quęrẽda & nutriẽda est tanq̃ optima/ tantum illam quæ contra se habet (ut diximus) tanq̃ pessimam esse uitandã. Adeo.n. dira res est/ ut a malo demone eius ĩpetus instigari Serapio dixerit/ & Auicẽna sapiẽs non negauerit.

Quinq; sunt præcipui studiosorum hostes: Pituita: Atra bilis: Coitus: Satietas: Maturinus somnus.

Ut autẽ redeamus illuc/ unde iam longius digressi sumus/ longissima uia est: quę ad ueritatem sapiẽtiamq; perducit: grauibus terræq; marisq; plena laboribus. Quicunq; igitur hoc iter aggrediuntur/ ut poeta quispiam diceret/ sępe terra mariq; pclitantur. Siue.n. mare nauigent continue inter fluctus idest humores duos/ pituitam scilicet/ & noxiã illam melancoliã/ quasi inter scyllam carybdimq; iactãtur. Siue terra (ut ita dixerim) iter agãt/ tria mõstra protinus sese illis obiciunt. Primum terrena Venus/ Priapusq; nutrit. Secũdum Bacchus & Ceres. Tertium nocturna Echate frequenter opponit. Ergo & Apollo ab æthere/ & Neptunus ab ęquore/ & a terra Hercules sępe uocãdus: ut monstra eiusmodi Palladis inimica/ iaculis Apollo trãsfigat: Neptunus tridẽte domet: claua Hercules cõtundat/ & laceret. Primũ quidẽ monstrũ est uenereus coitus: præsertim si uel paulũ uires excesserit. Subito nãq; exhaurit spiritus/ præsertim subtiliores: cerebrũq; debilitat: labefactat stomachũ atq; pręcordia. Quo malo nihil ĩgenio aduersius esse potest. Cur nã Hippocrates coitũ comitiali morbo similẽ iudicauit/ nisi qa mẽtẽ/ quæ sacra est pcutit: tantũq; obest:

ut Auicenna in libro de animalibus dixerit: Siquid spermatis su
pra q̃ natura toleret/coitu ꝓfluat/ obesse magis/ q̃ si quadragies
tantundem sanguinis emanarit: ut non iniuria prisci musas atq;
Mineruã uirgines esse uoluerint. Huc platonicum illud spectat.
Cum Venus musis ministraretur/nisi sacra uenerea colerent/se con
tra illas suũ filiũ armaturam. Responderũt musę. Marti o Venus
Marti talia ministrare. Tuus.n.inter nos cupido nõ uolat. Deniq;
natura nullũ sensum longius q̃ tactũ ab itelligentia segregauit.
Secundũ monstrũ est uini cibiq; satietas. Quippe si uinum uel
nimiũ uel nimis calidũ uehemensq; fuerit/caput ipsũ humoribus
pessimisq; fumis implebit. Mitto q̃ insanos facit ebrietas. Cibus
uero nimius/primũ quidẽ ad stomachũ in ipso coquendo omnẽ
naturę uim reuocat. Quofit/ut capiti simul speculationiq; inten
dere nequeat. Deinde inepte coctus multis & crassis uaporibus
humoribusq; aciẽ mentis obtundit. Quin etiã si satis coquatur:
tamen ut Galienus ait/animus adipe & sanguine suffocatus cele
ste aliquid peruidere non potest. Tertiũ deniq; monstrũ est/ad
multã noctẽ/præsertim post cęnã frequentius uigilare: unde etiã
post ortũ solis dormire cogaris: quoniã uero ĩ hoc errãt/ fallũtq;
studiosi ꝓmulti: iccirco q̃tũ ĩgenio noceat/latius explicabo: atq;
rationes septem præcipuas afferam: Primã ab ipso cęlo: Secundã
ab elementis: Tertiam ab humoribus: Quartã ab ordine rerum:
Quintã a natura stomachi: Sextã a spiritibus: Septimã a phanta
sia deductam. Principio tres planetę quẽadmodum ĩ superiori
bus dicebamus contemplationi & eloquentiæ maxime fauent:
Sol/Venus/atq; Mercurius. Hi uero paribus ferme passibus con
currẽtes/aduẽtãte nocte nos fugiũt. Die uero uel ꝓpinquãte/ uel
iã surgẽte resurgunt/nosq; reuisunt. Post uero solis ortũ in plagã
cęli duodecimã: quę carceri tenebrisq; ab astronomis assignat̃: re
pẽte tradunt̃. Ergo nõ qui uel nocte quando nos fugiũt/uel die
post solis ortũ/quãdo carceris tenebrarũq; domũ intrãt: sed q uel
ꝓpemodũ perẽtibus ortũ/uel iam surgẽtibus ad cõtẽplãdũ scribẽ

dumq; ipsi quoq; cõsurgũt/ii soli acutissime speculãtur/& eloquẽ tissime inuẽta sua scribũt/atq; cõponunt. ¶ Ratio secũda scilicet ab elemẽtis est talis. Oriẽte sole mouetur aer/tenuaťq;/ & claret: occidẽte uero cõtra. Sãguis aũt & spiritus motũ qualitatẽq; aeris circũfusi naturaq; similis seq necessario cõpellunť. ¶ Tertia ratio/ quę ab humoribus ducit/est eiusmodi. In aurora mouet sãguis/ & regnat/motuq; tenuatur/ & calescit/& claret. Spiritus uero sanguinem sequi imitariq; solent. Verum accedẽte nocte melancolia illa crassior & frigidior/atq; pituita dominantur: quæ spiritus ad speculandũ ineptissimos proculdubio reddunt. ¶ Quarta ratio/ quæ trahitur ab ordine rerũ hæc erit. Dies uigilię: nox somno tributa est: quoniã cum sol uel ad emisperium nostrum accedit/uel super ipsum ícedit/ radiis suis meatus corporis aperit/atq; a centro ad circũferentriam humores spiritusq; dilatat. Quod quidem ad uigiliam actionesq; excitat atq; conducit: contra uero/quãdo recedit/omnia coartantur: Quod naturali quodã ordine inuitat ad somnũ: maxime post tertiam aut quartã noctis partem. Quisquis igitur mane quidem dormitat/quando sol munduſq; excitat: ad multam uero noctem uigilat/quãdo natura dormire iam & a laboribus quiescere iubet/ hic absq; dubio cũ ordini uniuersitum sibi ipsi repugnant: dũ cõtrariis simul motibus perturbať atq; distrahitur. Sane dũ ab uniuerso mouetur ad extima/ipse se se mouet ad intima. Atq; contra: dum ab uniuerso ad intima trahitur/ipse se interim retrahit ad extrema. Ergo puerso ordine motibusq; cõtrariis/tũ corpus totũ/tum spiritus ígeniũq; prorsus labefacťať. ¶ Quinto loco a natura stomachi in hũc modũ argumẽtamur. Stomachus diuturna diurni aeris actione/ apertis poris admodũ dilatať: euolantibusq; spiritibus rãdem ualde debilitatur. Igitur subeunte nocte nouam spirituum copiam exigit qua foueatur. Quapropter quicunq; eo tempore contẽplationes longas/& difficiles íchoat/ipsos ad caput spiritus retrahere nititur. Hi uero distracti/neq; stomacho satis/neq; capiti faciũt. Maxime

uero nocet/ si post cęnam lucubrãtes diu eiusmodi studiis atten
tius incumbamus. Pluribus enim tũc ad concoquẽdũ cibũ spiri
tibus multoq; calore stomachus indiget. Hæc uero duo lucubra
tione studioq; tali diuertũtur ad caput. Quo fit/ ut neq; cerebro/
neq; stomacho supperant. Adde ꝙ caput ob eiusmodi motũ cras
sioribus cibi repleť uaporibus. Atq; cibus ĩ stomacho a calore &
spiritu destitutus crudescit/ & putret. Vnde rursus caput oppler/
& lędit. Deniq; maturinis horis/ quãdo surgendũ est/ ut excremẽ
tis omnibus somno retẽtis singula mẽbra purgenť/ tũc id quod
pessimum est/ qui nocte lucubrando cõcoctionem penitus inter
ruperat: idem dormiendo mane excrementorum expulsionem
diutius impedire compellitur. Quod quidem tam ĩgenio q̃ cor
pori medici omnes obesse q̃plurimum arbitrantur. Merito ergo
qui nocte cõtra naturã pro die/ atq; cõuerso: die rursus pro nocte
utuntur tanq̃ noctuæ/ ii etiã ĩ hoc uel inuiti noctuas imitanť: ut
quẽadmodũ illis sub solis lumine caligãt oculi: ita & iis mentis
acies sub ueritatis splendore caliget. Sexto loco a spiritibus idẽ
ita ꝓbať. Spiritus fatigatione diurna: præsertĩ subtilissimi qq; de
niq; resoluunť. Nocte igiť pauci crassiq; supsunt litterarũ studiis
ineptissimi: ut nõ aliter mancis horũ fretũ alis ĩgeniũ uolare pos
sit: q̃ uespertiliones atq; bubones. Cõtra uero post somnũ mane
spiritibus recreatis/ mẽbrisq; adeo corroboratis/ ut minimo spiri
tuũ ãminiculo egeant/ multi subtilesq; spũs adsunt: q cerebro ser
uiãt: atq; expeditius obseq possũt ĩ mẽbris fouẽdis regẽdisq; pa
tũ admodũ occupati. Postremo septima rõ/ sic a phãtasię natura
deduciť. Phãtasia siue imaginatio siue cogitatio seu quouis alio
noie nuncupãda uideť/ multis/ lõgis/ cõtrariis inuigilãdo imagi
nibus/ cogitationibus/ curisq; distrahiť atq; turbať. Quæ quidẽ
distractio ꝓturbatioq; sequẽti contẽplationi/ tranqllam serenãq;
mentem penitus postulãti/ nimiũ contraria est. Sola uero noctur
na qere agitatio illa sedať tandẽ atq; pacať. Igiť accedente qdem
nocte sẽp turbata mẽte: recedẽte uero ut plurimũ mẽte trãqlla ad

ſtudia nos conferimus. Quicũq; uero mente nimium agitata res ipſas iudicare conanť/ ii nõ aliter q̃ illi qui uertiginem patiunť/ omnia uerti putãt: (ut Plato inquit) cũ ipſi uertanť. Quãobrẽ ſcire Ariſtoteles in economicis iubet ante lucẽ ſurgere: aſſeritq; id & ad corporis ſanitatẽ: & ad philoſophię ſtudia ꝓdeſſe q̃plurimũ. Sed hoc ita accipiendũ eſt/ ut cita & modica cęna matutinã crudi tatẽ diligẽtiſſime deuitemuſ. Deniq; ſacer ille uates Dauid omni potentis tuba dei/ nũq̃ dicit ueſpere/ ſed mane ſemp atq; dilucu lo in deum ſuũ canendũ ſe cithara pſalmiſq; ſurgere. Surgere qui dem mẽte/ ea hora omnino debemus. Mox etiã corpore: ſi modo id cõmode fieri poſſit.

Quæ ſit hora inchoandis ſtudiis oportunior: quis ue continuandi modus.

Ie X iis quæ in ſuperioribus diſputata ſũt: ferme iam ſatis cõ ſtat/ oportune noſtra nos ſtudia exordiri: uel ſtatim orien te ſole: uel hora una ſaltẽ uel duabus ad ſũmum ante ſolis exor tum. Sed anteq̃ e lecto ſurgas/ perfrica parũper ſuauiterq; palmis corpus totũ primo. Deide caput unguibus/ ſed id paulo leuius. Hac in re te Hippocrates ãmoneat. Nam frictione inquit ſi uehe mens ſit/ durari corpus: Si leuis/ molliri: ſi multa/ minui: ſi modi ca/ impleri. Cum e lecto ſurrexeris/ noli ſubitæ lectioni meditatio niq; prorſus incũbere. Sed ſaltẽ horę dimidium cuilibet expurga tioni cõcedito. Mox meditationi accingere diligẽter: quã ad ho ram circiter unã pro uiribus ꝓgabis. Deinde remittes parũper mentis intentionẽ: atq; interim eburneo pectine diligẽter & mo derate pectes caput a fronte ceruicem uerſus quadragies pectine ducto. Tum ceruicẽ panno aſperiori perfrica. Demũ reuerſus ad meditãdum/ duas inſup horas aut ſaltẽ horam unã ſtudio dedi cato. Produci uero nõnunq̃ ſtudia poſſũt/ ſed aliquãta interdũ intermiſſione facta/ ad horã uſq; meredianã. Quin etiã interdum

q̃uis raro nisi cibũ interim cogamur assũmere post meridiẽ circiter horas duas. Sol. n. circa ortũ potẽs ẽ: potẽs & ĩ medio cęlo: ĩ plaga quoq; illa cęli/ quæ mediũ ꝓxime sequiť: quã nonam astro nomi uocãt/ & sapiẽtie domũ/ sol maxime gaudet: quoniã uero poetę oẽs Phębũ musarũ sciẽtiarũq; ducẽ esse uolũt/ merito siqd altius excogitandũ est/ his horis potissimũ cogiteť: si musæ quærendæ/ horis eisdẽ Phębo duce quęranť. Reliquæ. n. horæ ueteribus alienisq; legendis/ potius q̃ nouis ꝓpriisq; excogitandis accomodatæ uidenť. Semp aũt meminisse debemus qualiber hora semel saltem paulisper remittẽdã esse mentis intentionẽ. Cũ. n. ob intẽtionem eiusmodi spũs resoluanť/ merito si nunq̃ cesses rendere lentus eris. Dũ laboras animo/ interim corpore cõqesce. Mala est defatigatio corporis: peior animi: utriusq; simul pessima: oppositis hominẽ moribus simul distrahẽs/ uitãq; disperdẽs. Deniq; haud ulterius meditatio ꝓcedat q̃ uoluptas. Potius uero citra.

Quomodo sit uitanda pituita.

o Perę pretiũ fore uidetur/ quæ noxia litteratis esse diximus repetere breuiter: atq; remedia singulis adhibere. Ergo ne pituita nimis augeatur/ exercitatione quotidie stomacho ferme uacuo bis utendum: nunq̃ tamen laboriosa: ne acuti spiritus dissoluãtur: excremẽta diligẽtissime ab omnibus meatibus expurganda. Sordes a corporis totius cute/ capitis pręcipue tum lotione tum frictione penitus abstergendæ. Vitanda alimẽta frigida nimium: atq; nisi obstiterit atra bilis/ etiam humida/ & omnino quæ pinguia/ uirulẽta/ uiscosa/ uncta/ glutinosaq; sint: uel quæ facile putrescere soleant. Si stomachus uel natura uel ætate sit frigidus: aut dimittẽdus omnino/ aut certe minuendus aquę potus. Moderatus cibus sit oportet: sed potio moderatior. Habitatio alta a graui nubiloq; aere remotissima. Tũ ignis/ tum calidi odoris usu humiditas expellẽda. Prohibẽdũ frigus a capite: maxime

uero ceruice atq; pedibus: Multũ.n.obest ĩgenio. Prodest moderatus usus aromatũ ĩ frigidioribus epulis: nucis muscatę præsertim & cinamomi & croci: Zinziberis quoq; conditi mane stomacho uacuo: quod sensibus etiã & memoriæ maxime prodest.

Qua ratione uitanda sit atra bilis.

Eximã uero illã quam ĩ supioribus detestabamur atrã bilem hæc augẽt: Crassũ turbidũq; uinũ/præcipue nigrũ. Cibi duri/sicci/salsi/acres/acuti/uetteres/usti/assi/fricti/carnes bouis & leporis: caseus uetus: salsamẽta: legumina: præcipue faba: lẽticula: melõgia: eruca: brassica: sinapis: radicula: alliũ: cepa: porrũ: mora: cariotę: & quæcũq; calefaciũt uel frigefaciunt simul atq; desiccant & oĩa nigra. Ira: timor: misericordia: dolor: otiũ: solitudo: & quæcũq; uisũ & olfatũ auditũq; offẽdũt: oĩum uero: maxime tenebrę. Pręterea exsiccatio corporis nimia/siue lõgis nata uigiliis/siue multa mentis agitatione/uel cura/seu frequenti coitu: usuq; rerũ calidarũ multũ atq; siccarum: seu ĩmoderata quadã deiectione atq; purgatione/uel exercitatione laboriosa/uel inedia/siti/calore/uel sicciore uẽto/uel frigore. Cũ uero bilis atra semp siccissima sit/frigida quoq;/licet nõ ęque/huic certe resistendũ est/rebus quidẽ modice calidis: humidis uero q̃ maxime. Cibis elixis assi due: qui coquãtur facile: & subtilẽ gignãt sanguinem atq; clarissimum. Sed interim ut stomachi & pituitæ ratio habeat: perinde atq; bilis atræ/epulę cinamomo & croco & sandalis cõdiant. Cõferunt semina peponis: atq; cucumeris/& pinei nuclei abluti. Cõueniũt lacticinia omnia: lac: caseus recẽs: amigdalæ dulces. Conueniũt carnes auiũ: & pullorum gallinaceorũ: quadrupedum uelactentiũ: oua sorbilia maxime: & ex mẽbris animaliũ cerebellũ: dulcia mala: pyra: psica: pepones: pruna damascena: atq; similia: Cucurbita rite cocta: herbę humidæ/non uiscosæ: Cerasia uero ficus: uuas minime laudo. Nauseam uero & satietatẽ ualde dete

ſtor. Nihil aũt aduerſus hãc peſtem ualentius eſt q̃ uinũ leue/cla rum/ſuaue odorum/ad ſpiritus pręceteris pſpicuos generandos aptiſſimũ. Nam ut Platoni & Ariſtoteli placet/hic humor/hoc ui no nõ aliter mollir̃ atq; dulceſcit & claret/ q̃ uel lupini aqua pfu ſi/uel ferrum flãmis accenſum. Verum q̃tum eius uſus ſpiritibus & ingenio prodeſt/tantũ nocet abuſus. ¶ Pręterea ifundere aurũ uel argentũ maxime ignitũ/eorũq; folia in poculis uel in ipſo iu re prodeſſe/conſentaneũ eſt: atq; aureo uel argenteo uaſculo bibe re/ciboſq; ſũmere. Item putile eſt/ſi ſæpe ſtomacho uacuo liquiri tię ſuccus deglutiar̃: Succus quoq; punici pomi dulcis: atq; dul cis arancei. ¶ Conducunt nõ mediocriter ſuaues odores/tempari maxime: at ſi regnat frigus/ad calidũ declinãtes: ſin dominetur calor/uergentes ad frigidũ. Tempandi ſunt igir̃ ex roſis: uiolis: myrto: cãphora: ſandalis: aqua roſacea: quæ frigida ſunt. Rurſus ex cinamomo: citro: aranceo: garofilis: mẽta: meliſſa: croco: ligno aloe: ambra: muſco: quę calida. Verni flores pſunt imprimis & fo lia citri/ſiue arancei/odoraq; poma: ſed maxime uinum. Odores eiuſmodi put cuiq; cõuenit: & naribus hauriendi ſunt/& pectori atq; ſtomacho admouẽdi. Odores uero calidos multũ ſiccoſq; ſi ſoli fuerint & cõtinui/nõ pbamus. ¶ Tenẽdus ore iacintus q ani mum uehementer exhilarat. Hierobotanum quoq;. i. ſciarea ſilue ſtris tũ cibo tum odore cõfert. Bugloſſa rurſus: borrago: meliſſa: horũq; triũ aqua. Rurſus lactuca: endiuia: uua paſſula: lac amig dalinũ menſę familiariſſima eſſe debẽt. Fugiẽdus aer/aut feruẽs/ aut glacialis nimium/aut nubilus. Sed aer tempatus ſerenuſq; li berrime admittẽdus. Mercurius/ Pythagoras/ Plato iubẽt/diſſo nantẽ animum uel męrentẽ cithara cantuq; tam cõſtanti q̃ cõcin no componere ſimul atq; erigere. Dauid aũt poeta ſacer pſalterio pſalmiſq; Saulem ab iſania liberabat. Ego etiam ſi modo infima licet componere ſũmis/ q̃tum aduerſus atrę bilis amaritudinem dulcedo lyræ cantuſq; ualeat/domi frequenter experior. ¶ Lauda mus frequentem aſpectum aquę nitidę: uiridis: rubei ue coloris:

hortorum: nemorũq; usum: deambulationẽ secus flumina/ perq; amęna prata suauem: equitationem quoq;/ gestationem / nauigationemq; lenẽ ualde probamus. Sed uarietatẽ imprimis/ facilesq; occupationes/ diuersaq; negocia non molesta: assiduã hominum gratiosorum consuetudinem.

¶ Cura stomachi.

Equitur ut curam stomachi diligentissimã habeamus: ne nauseam cruditatẽ ue adducat unq̃ satietas/ caputq; offendat. Bis cibus quotidie sũmendus est/ & modicus atq; leuis cinnamomo/ mace/ nuce muscata moderate cõditus. Sẽp tamẽ siccus cibus/ põdere/ alimẽta mollia potũq; exsupet: nisi forte atrę bilis siccitatẽ admodũ uereamur. Famẽ (si cõmode fieri potest) cibus/ siti potus expectet. Auiditas utriusq; supsit mẽsę. Fastidiũ & saturitas ꝓcul absint. Abstinendũ ab iis quæ ob nimiã humiditatẽ uel uirulẽtã & unctã uiscosãq; materiã stomachũ relaxãdo debilitãt: uel etiã frigida/ aut calidissima sunt: aut propter duritiã ęgre coquũtur. Et quæ talia sunt/ ut diu post mensam palato saporem reddant molestiorẽ: siue inflent: siue caput multis uaporibus impleant. Ab omnibus imprimis quæ facile uel extra aluum/ uel in aluo putrescãt. Dulces sapores/ aut acres/ si soli sint/ nullo pacto probamus. Sed dulces acri quodam uel acuto uel sicco uolumus temperari. Mastix & menta sicca: saluia recens: uuę passulæ: cidonia poma cocta/ cõdita sacharo: cicorea: rosa: corallus: Lotus capparis & acero cõditus/ stomacho amicissima sunt. Mala præterea punica/ sapore inter acidum dulcẽq; medio: & omnino quæcũq; moderate arida sunt/ & aliquantulum austera: quæ medici stiptica uocant: siue quæ aliq̃tum acuta sunt uel salsa/ uel aromatica. Mirobalani autem omnia superant. Vinum quoq; rubeum potius q̃ album sapore quasi paululum subamaro: ac nisi caliditas uel destillatio aliter postulauerit/ optimum erit merum bibitum

paulatim. Omnino autē liquidiores epulę prius sūmendæ q̃ du
riores. Sumpto uero cibo/conuenit coriandrum/pomumq; cido
nium cōditū sacharo: mala punica/ & pyra austera/ nespile quoq;
& persica sicca atq; similia. Mandere uero oportet/antequā deglu
tiantur singula exactissime. Fouendus stomachus/ si oportet ex
trinsecus/mastice/rosa/mēta/corallo. ¶ Cauēdū ne post cibū/dua
bus aut tribus proximis horis uel cogitationi difficili: uel lectio
ni sedulo incumbamus. Necessariæ forsan erunt horę uacationis
quatuor: si cibus potus ue uberior fuerit: aut cibus durior. Ma
lum est cibo/potu ue uentrem extēdere: Pessimum/stomacho sic
extento difficilia cogitare. Aut igitur nutrimentum sūme leuissi
mum/aut sumpto/uaca/donec quasi cōcoxeris. Neque dormien
dum post cibum meridie/nisi maxima cogat necessitas. Atque id
quidem non prius q̃ horas duas uigilauerimus. ¶ Nocte tamen
sūpta cęna/hora/ut uidetur/una uigilię sufficit. Coitus stomacho
pestilens: præsertim si uel saturo statim/uel exuriente cōcumbas.
Ocio męret stomachus: exercitatione gaudet: nisi dū cibo sit ple
nus. Sumpto cibo statim modice deambulandum: mox uero se
dendum.

¶ De his quæ fouent mēbra pręcipua uires spiritus.

Sed iam Præstare uidetur/ut nonnulla ex medicorum offi
cina in medium producamus: quæ stomachi/cordis/cere
bri/spirituum ingenii/ uires uel seruent integras/ uel restituant:
acsi uel pituita uel atra bilis excrescat: uel immineat nausea/lon
ge propellant. Omnes sine cōtrouersia medici cōsenserunt: nihil
esse salutarius tiriaca: fouendis confirmandisq; tum singulis mē
bris & uiribus/ tum spiritibus atque ingenio. Huius igitur īpri
mis utemur drachma dimidia/aut saltē drachmę tertia parte bis
qualibet edomada hyeme & autūno: sed ęstate/atque uere semel/
uel sola/ uel si placet frigidis humidisq; tēporibus/cum pauculo

mero claro/ſuaui: temporibus uero calidis/ſiccisq;/pręſertim ſi natura uel ętas ſit calidior/cum aquæ roſaceę duabus unciis/aut tribus: ſtomacho ſcilicet uacuo/ſex aut ſeptem horis ante cibum. Si tiriaca deſit/dabimus mitridatum: Sed ubi tiriacam mitridatũ ueſũmimus/eo die ab omni re calida penitus abſtinẽdũ: ac ſi æſtas aut uer fuerit/frigidis eſt utendum. ¶ Secundo uero loco eadem in cauſa probatur ab omnibus aloe/rite electa atq; lota. Sũme mirobalanorum chebularũ drachmas duas: roſarum purpurearum/ ſandali rubei/emblicorum/cinnamomi/croci/corticis pomi citri/ beem/meliſſę/ideſt citrarię/ ſingulorum drachmam unam: aloes electę riteq; ablutæ drachmas duodecim. Ex his confice pilulas optimo mero. Quibus ebdomada qualibet ſemel utaris dilucu lo: eo ſcilicet põdere: quod naturæ tuæ conueniat. Aeſtate qdẽ cũ aqua roſacea: alias uero cũ uino. Quibus aũt diebus neq; tiriacã neq; pilulas aſſũmes/ utere cõfectione eiuſmodi mane atq; ueſpe duabus/aut tribus ante cibum horis. Summe cinnami electiſſimi drachmas quatuor: chebularum mirobalanorũ duas: & totidem emblicarum/croci/ roſarum purpurearum drachmam dimidiam: ſandalorũ rubrorũ drachmas duas: corallorũq; ſimiliũ drachmã unam: Sachari albiſſimi quãtũ ſatis eſt. Funde ſacharum aqua roſacea atq; ſucco citri uel limonum/æqualibus uidelicet portionibus. Coque ſuauiter. Deinde adde muſci tertiã drachmæ partẽ/ atq; ambrę tantũdem. Demum confice bolos ſolidos/quos morſulos uulgo nominant/auroq; inuolue. Tria hęc ipſi eo uſu quo præſcripſimus experti ſumus/tiriacã & aloem ita(ut diximus) tẽperatam/confectionẽq; illam ſingulis conferre mẽbris/& uiribus & ſpiritibus: acuere ſenſus/atq; ingenium: memoriam cõfirmare: Pituitã quoq; & bilem/ atq; atram bilẽ illis pilulis facile uel educi/uel emẽdari. Prętera ętati cuilibet/& naturę tria quę diximus familiariſſima iudicantur.

¶ Medicinæ contra pituitam.

Si aduersus exundantem pituitã acrius pugnandum fuerit/pilulas aurora ex hierapicra Galieni: uel quas Mesues elefanginas nominat/dabimus. s. quot & quotiens oportuerit/ uel etiam in robustiore natura pilulas ex hiera atq; trociscis agarici pari portione compositas: semper uero cũ melle rosaceo liquido atq; oximelle: aquaq; maratri. i. feniculi. Qui certe syrupus ĩ pituita digerenda etiã ante pilulas atq; post eas maxime ꝓdest. Si una cũ pituita ceteri quoq; humores turbent/pilulis ex reubarbaro Mesues/uel pilulis quę sine quibus/a posterioribus nuncupãtur/oportune purgabimus. Omnẽ uero uehemẽtẽ repentinãq; deiectionẽ purgationẽq; penitus detestamur. Nã stomachũ corq; debilitat: spiritus multos exhaurit: cõfundit humores: spiritus fumis humorum fuscis obtenebrat.

Destillatio.

Vbi caput propter pituitã destillationibus fluctuat: quandoq; hora somni aliquot ex pilulis quas modo descripsimus/ dabimus. Iubebimus præterea ea hora & aliis thus sæpe mãdere. Nam mirifice destillationibus & sensibus omnibus memoriæq; succurrit. Rursus muscata nux & tiriaca ore retenta probatur. Maiorana quoq; quam amaracũ nominant/ uel eius aqua admota naribus uel infusa. Post cibũ uero alimentorum fumos coriandro cidoneisq; cohercebimus.

Dolor capitis.

Si caput sępe doleat humore grauatum frigido/pręter illa quæ narrauimus/cõfectionem illam quam diambram nominãt uel diacori uel plisarchoticõ tenere ore iubebimus. Quin etiam masticem sæpe mandere. Præterea linire frontem/tempora/

ceruicē/maioranæ/feniculi/rutæ foliis una cum oleo rosaceo tun sis. Similiter aloe/aceto/oleo aquaq; rosaceis perfecte diluta.

De Cura uisus.

UBi oculi caligant/neq; rubent/tamen neq; aliud præbent ullum caloris indicium/ tunc sane collirium ex aqua fe niculi/maioranę/celidoniæ/ rutę/ adhibito croco & antimonio/ confert. Sed aqua eiusmodi prius densiori pāno est exprimēda. Nihil tamen admoueas oculis/ nisi antea pilulis lucis sæpe pur gaueris. At si caligantes oculi rubeant: subito pilulis ex fumo terræ compositis purga. Mox collirium ex aqua rosacea & sacha ro prodest. Nonnunquā uero albumine oui/tutia/ lacte adiectis q̄primum opitulatur. Omnino autem quotidianus usus mara tri uisum seruat & acuit. Semen quidem eius frequenter ore tene re oportet/folia uero comedere. Trifera minor a Mesue descripta optima est. Optimum quotidie uacuo stomacho mirobalanum chebulam conditam summere: atque cum ea non nihil panis ex sacharo/maratroq; in puluerem ducto compositi. Quod insuper ingenio mirūimmodum /ac producendæ uitæ prodest. Eufragię quinetiam usus oculis est singulare pręsidium. In omni uel dolo re capitis uel caligine oculorum diuertendi sunt retro uapores/ frictionibus cucurbitulisq;: Ac si calor ī causa sit/ sanguisq; abun det/hirudines ceruici & humeris adhibebimus.

Maratrus

Eufraga

De Gustu instaurando.

STomachus sępe litterarū studiosis/gustū fere oēm amittit: si id pituitæ uitio īcidit/quod acidus oris sapor/uel saliua multa & glutinosior īdicat/postq̄ aluum subduxeris medicinis quas supra narrauimus/ aromatico rosaceo utere. s. sacharo rosa ceo mixto/melle quoq; rosaceo cū cinamo. Solo etiā uel zinzibe

re cõdito: uel mẽtæ syrupo: Sed ĩprimis tiriaca. Sin aũt bilis copia forte cõtingit/ quod q̃dẽ os amarũ ostendere solet/ similiter post purgationẽ/ ex aloe sicut diximus præparata/ uel reubarbaro/ assũme uel triasandalũ uel oxizacharã & sacharo aceto albo & uino acrioris punici mali cõpositã. Vel p̃sica/ pyra ue/ siue cõdita/ siue syrupo cõfecta: sicut Mesues docet: uel nostrã eiusmodi cõfectionẽ gustui saluberrimã. Sũme sachari rosacei uncias quatuor: diamarenati uncias duas: diacitonitẽ rãtundẽ. s. uncias duas: mirobalanorũ chebularũ semũciã: emblicarũ tantũdẽ: Sandali rubei coralli rubri utrorũq; æque drachmã dimidiã. Fũde insup iuleb ex succo citri uel limonis tres uncias aut duas. Quod si stomachus debilis ẽ & frigidus/ adiice duas cĩnami drachmas. His ante cibũ duabus horis utendũ. Nauseã sẽp ab utroq; natã humore/ tollit diacitoniten: & usus capparis cũ aceto. Itẽ potus modicus ieiuno stomacho albi aceti rosacei/ si duplo sachari põdere misceat. Rursus mẽtę syrupus atq; absinthii. Itẽ mẽta uel aceto cõdita/ uel acido mali punici succo diluta.

De exacta atrę bilis cura.

Verum missa hęc tanquã leuiora iam faciamus: atque ad id quod periculosissimum ẽ reuertamur scilicet ad atrã bilem: quæ quotiẽs abũdat & furit: cum corpus totũ/ tum uel maxime spiritum quasi quoddam ĩstrumẽtum ingenii ipsumq; ĩgenium & iudiciũ labefactat. Primũ in ea curanda præceptũ sit/ ut docuit Galienus/ ne repẽte illã educere cõtendamus: ne forte parte eius liqdiore subtiliореq; subducta residuũ dẽsius admodũ sicciusq; resideat: sed paulatim molliat digeratq; pariter atq; educat. Secũdũ/ ut iterim tã cibis humidioribus q̃ lauacris dulcibus/ & modicis/ unguẽtisq; similibus/ caput & corpus totũ ad sũmũ puiribus humectetur: ea tamen cautione/ ne uel destillatio irritetur/ uel destruat stomachus/ aut iecur/ uel meatus corporis obstruat. Tertiũ

uero/ & id quidem maxime necessarium/ ut continue cor fouea/ tur roboreturq; rebus congruis partim intus acceptis/partim ex/ tra pectori/ naribus ue adhibitis. Aspiciãtur quoq; & audiantur: odorentur & cogitentur assidue quæ oblectent: Contraria uero longius arceantur.

De syrupis.

Multa quidem a multis aduersus hunc humorem compo sita sunt. Ego autem impræsentia tria quædam remedio rum genera e plurimis afferam electissima/omniũ atq; tutissima/ accepta primum a priscis/ deinde a recentioribus confirmata/in terdum etiam a nobis ad usum nostrum accõmodata. In primo est syrupi optimi compositio. In secundo pilulę probatissimę. In tertio electuaria saluberrima. His tribus oportune adhibitis me lãcolicus humor mollitur & digeritur atq; soluitur: spiritus acuuntur/ & illustrantur: fouetur ingenium: memoria confirmatur. Syrupus est huiusmodi. Sũme boraginis/ buglossę/ florumq; utriusq;/ me/ lissæ/capillorum ueneris/endiuiæ/ uiolarum/cuscutæ/polipodii/ senę/epithimi: singulorum q̃tum manu capitur. Pruna damasce na numero uiginti: odora poma numero decẽ: passularũ unciam unam: liquiritiæ unciam dimidiam: cinami/sandali rubri/corticũ citri/singulorum drachmas tres: croci drachmam dimidiam: Co quantur in aqua omnia præter epithimũ & aromata/donec pars tertia consumatur. Decoctio expressa post/cum sacharo iterum & epithimo moderate coquatur. Postremo infundantur aromata scilicet cinamum atq; crocus. Huius syrupi aurora calefacti uncię tres bibantur/simulq; uncię duę aut tres aquę bugloss̃ę: atq; una cum his ex sequentibus pilulis accipi debent duæ saltem/ac plu res prout cuiq; conuenit: eo scilicet pacto/ut aluus quotidie pau/ lum moueatur.

Syzygius

De Pilulis.

Pilularum uero q̃tum ad propositum spectat: duo sunt genera: aliq̃ delicatis congruunt: robustioribus aliæ. Primq̃ aureq̃ siue magicæ nominari possunt/ partim magorum imitatione/ partim nostra inuentione/ sub ipso iouis ueneriscꝫ influxu cõpositæ: quæ pituitam/ bilẽ/ atram bilem educunt absqꝫ molestia: singula mẽbra corroborant: spiritus aduunt & illuminãt. Ita eos dilatant/ ne constricti mestitiam pariant: sed dilatatione & lumine gaudeant. Ita rursus stabiliũt/ ne extensione nimia euanescãt. Sũme igit̃ auri grana duodecĩ/ maxime foliorũ eius si pura sint: turis/ myrrhæ/ croci/ ligni aloes/ cinnami/ corticis citri/ melissq̃/ seri ci crudi coccinei/ mẽtæ/ been albi/ been rubei/ singulorũ drachmã dimidiam: rosarum purpurearum/ sandali rubri/ corallı rubri/ mirobalanorum trium scilicet emblicarũ/ chebularum/ indarum/ singulorũ drachmã unam/ aloes rite ablutq̃ tantũdem q̃tum cunctorum pondus. Confice pilulas mero q̃ electissimo. Secuntur pilulq̃ ad soluendam melancoliam aliquãto ualidiores: uerũtamẽ minime uiolentq̃. Sũme peoniq̃: myrrhæ: sticados arabici: melissæ: turis: croci: mirobalanorum trium scilicet emblicarum/ chebularum indarũ: rosarum/ singulorum drachmam unã. Trociscorum agarici: polipodii: epithimi: senq̃: lapidis lazuli/ loti rite & præparati. Lapidis armeni affecti similiter/ drachmas tres/ singulorũ. Aloes lotæ uncias duas/ uino perfecto pilulas confla. Si cum melãcolia manifesta caliditas dominetur/ quq̃ in hac compositione sunt frigida/ ad tertiam insup ponderis sui partem augenda erunt. Has pilulas/ ut litterarum studiosis conuenit/ grꝗcorũ/ latinorum/ arabumqꝫ imitatione composui. Nolui uero fortiora miscere. Quale ueratrum: quo Carneades Phanaticus utebatur. Viris enim litteratis tantum uel paulo firmioribus consulo: quibus nihil pestilẽtius est q̃ uiolẽtia. Ideo prætermisi pilulas indas/ lapidiscꝫ lazuli uel armeni notas: & quam compositionem hieralogodion appellant. Si deniqꝫ decet simpliciorẽ cõpositionẽ inserere: qua ego fa

miliarius utor. Summe aloes lotæ unciam unam: mirobalanorũ emblicarum atque chebularum/ utriusq; pariter drachmas duas: masticis drachmas duas: duas quoq; rosarũ pręsertim purpurea rum confice pilulas uino. Proinde pilulis aut iis/aut illis/ ex iis scilicet quas probauimus: nemo unquã solis uti debet: ne forte nimium exsiccetur. Quod quidem in melancolia pessimum est: immo uel una cum syrupo: quem secuti partim Mesuem/ partim Gentilem Fulginatem supra descripsimus: uel cum uini odori le uisq; uncia una siue duabus/ siue tribus/ut cuiq; conuenit: Aut cum aqua mellis & passularum atque liquiritię. Aut sicubi calidi tas dominatur/cum iuleb uiolaceo/ aquaq; uiolacea. Omnino autem consulo litteratis/quicũq; ad atram bilem sunt proniores/ ut hac purgatione bis quolibet anno/uere scilicet autũnoq; utan tur: diebus quindecim continuis uel uiginti: pilulis scilicet cum syrupo atque similibus. Quicũq; uero paulo minus huic morbo obnoxii sunt/sat habebũt/si pilulas primas aut ultimas toto an no summãt/semel edomada qualibet: æstate quidẽ cum iuleb/ut diximus: alias uero cum uino.

De Medicina liquida.

Eminisse uero oportet/ubi maximũ in exsiccatione peri culum imminet: purgare tamẽ necessitas cogit/operę pre tium esse pilulas intermittere: atq; i ipso syrupo uel simili quadã decoctione/facta in aqua buglosse/quando purgãdum est/ inter dũ ifũdere diasenę uel diachatholiconis uel tripherę psicę unciã unã aut saltem dimidiam. Quod si uel corpus robustius sit/ uel astrictior & durior aluus/addere electuarii hamech drachmã unã aut duas. Vtilis quoq; hic est cõfecta cassia: utilior manna. Nec õi melãcolię speciei cõueniũt: sed illi maxime quæ adustione creat. Sin aũt melãcolia naturalis sit/conueniunt qdem: uerũ præcipue si in syrupo addatur polipodii portio dupla uel tripla: similiter

liquiritię: crociq; & passularum. Item medicinæ addantur mellis rosacei liquidi unciæ duę. Quotiens uero syrupus sūmēdus sit/ in superioribus diximus. Sed medicina cum ipso ter uiginti die bus sūmenda erit. Verū si melācolicus nullus humor appareat: tantum uero cōplexio melancolica/ scilicet frigida mēbrorū qua litas atq; sicca/ memento ducere aluū/ uel mittere sanguinē mini me expedire. Sed reliqua dūtaxat facere/ quę uel diximus/ uel di cemus. Præsertim quęcunq; ad corpus pertinent mediocriter cale faciendū atq; magnopere humectandū/ spiritusq; quoad fieri po test illuminādos/ fouendaq; mēbra. Vbi uero ipse atrę bilis hu mor exundat/ non madefacimus tantum corpus atq; humorem/ sed etiam soluimus aluū/ ea cautione/ qua diximus: Nunquā ue ro uehemēter. Siquidē Plato i Timeo nos monet diuturnū mor bū/ qualis est melācolicus/ nō esse nimis ualentibus medicamen tis atq; molestis pharmacis irritandū.

De Sanguinis missione.

SVnt nonnulli in sanguine mittēdo audaciores/ quos me dici sapientes admodum detestātur. Nam sanguis est atrę bilis temperamentum: spiritus fomes: uitę thesaurus. Solum uero ubi abundātiam sanguinis indicat/ uel profusior risus/ auda ciaq; & cōfidētia multa/ uel color rubens uenarūq; tumor/ mitte re sanguinem litteratis quando res postulat/ debemus e uena lie nis sinistri bracchii/ lata quadā incisione/ quatuor uncias mane/ uespere totidem. Deinde paucos post dies/ saltem septem/ ad sum mū quatuordecim/ tum frictione quadam asperiore/ tum admo tis hirudinibus/ quas sanguisugas nominant/ mariscas irritare: ut sanguinis uncię tres aut quatuor inde distillēt. Hæc ambo ro bustioribus tantum facienda uidentur. Debilioribus uero/ si ne cessitas postulat mariscas solum sicut docuimus irritare. Sed neq; uentrem medicinis soluere/ neque mittere sanguinem licet: nisi

prius clysteribus pinguibus mollibusq; lenieris. Atq; hoc sit in melãcolica natura cõmune præceptum: dandam esse operam ut si oportuerit/ eiusmodi clysteribus frequentatis uenter inferior lubricus semper sit atq; purgatus.

De Electuariis

Sequũtur electuaria: ex quibus laudo equidẽ quod Rasis exilarans appellauit. Pręterea quę in libro de uiribus cordis Auicenna cõponit. Sed multo magis quod Męsues ita cõscribit. Sũme crudum sericum colore coccineo nuper tinctum/ ponde re libram unam. Id merge succo pomorum dulcium & suauiter redolentium: atq; succo buglossæ/ aquaq; rosacea/ singulorum libra una/ post quatuor & uigiti horas/ totũ id coque suauiter/ donec aqua rubeat. Deinde extrahe sericum/ atq; insuper exprime diligenter. Infunde mox sachari candidissimi cẽtum & quinquaginta drachmas: coque rursus donec quasi mel spissetur: Amoue tunc ab igne: Atq; infunde dũ calet/ ambræ crudæ diligenter cõcisę drachmas sex: & ut liquescat ambra permitte. Postremo adde his puluerẽ eiusmodi. Summe ligni aloes crudi: cinnami: utriusq; ęque sex drachmas. Lapidis lazuli rite abluti/ drachmas tresdecĩ. Vnionũ. i. albarũ margaritarũ drachmas duas. Auri ueri drachmã unam. Musci electi partẽ drachmæ dimidiã. Danẽ ex eo cũ uino drachmę duę uel una mane ac uespere ante cibum tribus aut quatuor horis. Id mihi præcepteris ualde placet. Verũtamen ꝓbo etiã Diamuscũ Mesues dulcem: cõpositionẽq; gemmarũ: modo cum aqua rosacea assũmãtur. Laudarem quoq; mirifice quod est a Petro Ebanensi philosopho sũmo conflatum: nisi ipsemet ex eius ĩmodico usu dilatationẽ exalationẽq; spirituũ nimiam formidaret. Quãobrẽ duo quædam insuper excogitaui tutissima: atq; ob tẽperationẽ suã cuilibet tẽpori/ ætati/ naturæ cõueniẽtissima: ĩ qbus miscet utile dulci. Quę tãtũ nutriũt q̃tũ fouẽt & roborãt.

Pręterea ſpiritui & ingenio tantũ ſtabiliẽdo/quãtum acuendo & illuſtrando cõueniũt. Sũme ſachari roſacei uncias quatuor. Sachari una cum floribus bugloſſę concocti uncias duas. Corticis pomi citri ſacharo cõditi unciã unã. Chebuli condite uncias duas. Cinami electi drachmã unã. Sãdali: corallis. ſ. utriuſq; rubri. Itẽ ſerici coccinei/crudi conciſi/croci/ margaritarũ/ſingulorũ drachmã dimidiã: auri/argẽti/ſingulorũ tertiã drachmæ partẽ: ãbræ/muſci/ utriuſq; grana duo. Fũde oia ſimul ſucco citri uel limonis ſacharo cocti. Seqtur cõfectio altera/aliq̃to ſalubrior/certe multo ſuauior. Sũme amigdalarũ dulciũ quatuor uncias: nucleorũ pineorũ .s. ablutorum diei unius ſpatio: ſeminũ cucumeris/utrorũq; pariter/uncias duas. Sachari duri quod candũ. i. cãdidũ uocant quatuor uncias. Sachari alterius/ſed albiſſimi/ librã unam atq; dimidiã. Funde cũcta hæc aqua roſacea atq; limonis & citri: in qua extinctũ fuerit ignitũ aurũ & argentũ. Simul coque ſuauiter. Demũ adde cinnami: been rubri: ſandali rubri/coralli ſimilis/ ſingulorũ drachmã unã. Margaritarũ nitidiſſimarũ/croci/ſerici/ crudi/coccinei minutiſſime attriti/ſingulorũ drachmã dimidiã. Auri/argẽti/ utriuſq; grana duodecim. Iacinti/ſmaraddi/zafiri/carbunculi: ſingulorum tertiã drachmę partẽ. Si cui uero deſunt aurum/argẽtũ/ ambra/muſcus/pretioſi lapilli/cõfectiones illę etiã ꝓdeſſe multũ ſine his poterunt. Quarum tres potiſſimum eligo/unam. s. Meſues/ quã recẽſui: duas uero noſtras/ quas modo deſcripſimus. Quo uero pacto iis utendum ſit/ſupius ſatis expoſuimus. Siqs autẽ ſimplicius aliqd appetat/oibus tamẽ accomodatũ/ hic citri pomum ꝓfecte maturum/ĩtegrũ ꝓfecte cõtũdat: multoq; ſacharo & multo roſarum ſucco adhibito coquat. Coctum uero modico cinnamo/crocoq; cõdiat. Aut aromatico roſaceo utar̃ ſic tẽpato. Summe aromatici roſacei unciã unã: Sachari roſacei: Sachari diabugloſſari/utriuſq; uncias duas: aut ſimiliter miſcear diamuſcũ. Quãq̃. n. duo hæc nõ ſint ſimplicia: tamẽ facile ſatis habenr̃: Acſi caliditas timear̃/diaprunis & ſacharũ uiolaceum adiungãtur:

De nimia uigilia

SAepe melancolicis præsertim litteratis accidere soler/ut nimiũ exsiccato cerebro/uigiliis lõgis extenuentur. Quoniã uero nihil atræ bilis mala magis auget q̃ longa uigilia/ tãto malo omni studio succurrendũ. Ideo lactucas post cibos alios edãt una cũ pane modico: pauculo croco: uinũq; purum sorbeãt post lactucam: neq; ultra horã lucubrent. Cũq; se dormitũ cõferũt/confectionẽ eiusmodi sũmant. In qua seminis papaueris albi unciæ duę sint. Seminis lactucę uncia una. Amomi croci. s. utriusq; pars drachmæ dimidia. Sachari unciæ sex. Dilue & coque oia simul syrupo papaueris. Edãt huius drachmas duas: simulq; nõ nihil syrupi papaueris gustent aut uini. Illinias eis frontem tẽporaq; oleo ex uiolis: & ex nenufare adiecta cãphora. Item lacte oleoq; amigdalino atq; uiolaceo. Odorẽ croci/& cãphoræ/ puraminũq; dulcis mali/naribus admouebis. Aceti isup modici/sed aquę rosaceæ plurimę. Sternes quoq; lectũ plantarũ foliis frigidarũ. Aures grauibus cantibus sonisq; delinies. Humectabis sæpe caput eiusmodi lauacris scilicet aqua in qua cocta sint frusta papaueris: lactuca/portulaca/malua/rosarũ/uitis/salicis/arũdinũq; folia: addita camomilla. Balneis quoq; dulcibus ex rebus eiusmodi/sępe tibię/bracchiaq;/sæpe totũ corpus est humectandũ. Lac insup bibere mixtũ sacharo scilicet stomacho uacuo/ si modo stomachus optime tolerauerit/maxime pdest. Humida hæc melãcolicis/etiã si satis dormiant mirifice conferunt. Memento lac amigdalinum mẽsæ familiarissimum esse debere.

De hebetudine atq; obliuione.

ACcidit uero nõnunq̃/ut studiosis uel quia sedulo inclinato capite legãt/scribãt ue/uel quia ocio nimio torpeãt/pituita quędam uiscosior una cum frigida nimis melancolia/caput

occupãs grauet/atq; hebetes obliuiosos q; efficiat. His ergo caput exonerãdũ est iis remediis/quæ alias diximus pituitæ cõuenire. Sin minus illa suffecerint/ad pilulas indas & cocchias hieralogo diõq; cõfugito. Pręterea ad hierã diacoloqntidos uel archigenis uel andromaci uel theodotionis. Aut ad pilulas iudei quas Mesues in capitulo de capitis dolore describit. Quod si natura ętas ue frigidior sit/ nec æstas obstiterit: post purgationem utere confectione illa anachardina/quã Mesues sapientũ cõfectionẽ noiat ĩ antidotario. Rursus anacardina illa: quã in capitulo de obliuione ex sẽtẽtia filii Zachariæ recẽset. Da sũmo mane drachmã unã: sed q eã sũmit ab ira/coitu/ebrietate/labore/rebusq; calidis eo die prsus abstineat. Hęc qdẽ aduersus hebetudinẽ obliuionẽq; ualẽtissima sũt. At uero si familiaria magis optes/ da ziziber sacharo cõditũ: sed modico thure mixtũ: quod sensibus & memoriæ magnope pdest/ pręsertim his adiectis. s. melle anachardi/ melle chebularũ/acoris/cipis/ambra/musco. Prodest ẽt diãbra/plis archoricon/diacori. Sed hęc ore diutius retinẽda: naribus ẽt & auribus infundẽda. Odor quoq; thuris/amaraci/maratri/ nucis muscatę/ rutæ/garofilorũ pdest nõ mediocriter. Memẽto tamẽ tiriacã ĩ his atq; similibus/quẽadmodum ab initio diximus: nulli unq̃ remedio postponẽdã. Præterea hebetibus obliuiosisq; tẽpora & ceruicẽ unctione eiusmodi unge. Sũme olei sambucini unciã unã/olei deben uncias duas/euforbii unciã dimidiã/castorei quoq; tantũ dẽ. Perfricabis brachia/crura/ ceruicẽq; uehemẽter. Ac si opus fuerit ceruici cucurbitulas admouebis. Verticẽ præterea capitis amaraco/thure/nuce muscata tunsis operies atque fouebis.

Corporeũ qdẽ spũm cura: Incorporeũ uero cole: ueritatem deniq; uenerare. Primũ medicina pręstat: Secũdũ disciplina moralis: Tertium uero religio.

Si homines ueritatis cupidi tanta medicorũ diligentia corporeũ spiritum curare debent: ne forte omnino neglectus

uel ipedimẽto sit/uel inepte seruiat quęrẽtibus ueritatem: multo pculdubio diligẽtius/incorporeũ spũm.i.intellectũ ipsũ discipli næ moralis/institutis/colere decet/ quo solo ueritas ipsa cũ sit in corporea capiť. Nefas.n.est solũ animi seruũ.i.corpus colere/ani mum uero/corporis dominũ regemq; negligere. Præsertim cũ Ma gorũ platonisq; sentẽtia sit/ corpus totũ ab aio ita pẽdere/ut nisi animus bene ualuerit/corpus bene ualere nõ possit. Quapp me dicinæ auctor Apollo/nõ Ippocratẽ/q̃uis ex sua stirpe genitũ/sed Socratẽ sapientissimũ iudicauit. Quippe cũ q̃tum Ippocrates cor pori/tãtũ Socrates aio sanãdo studuerit: q̃q̃ quod tentauerãt illi/ solus Christus effecit. Proide si mẽtẽ nostrã optimis colere mo ribus a Socrate iccirco iubemur: ut lucẽ ueritatẽq; a nobis naturæ instinctu quęsitã/serena mẽte facilius assequamur: q̃to magis ue ritatẽ ipsã diuinã/imprimis religione sãcta/fas ẽ uenerari? Ad quã quęrendã capiendãq;/nõ aliter creata mẽs est/q̃ oculus ad lumen solis pspiciendũ. Atq; ut Plato noster inquit quẽadmodũ uisus nihil usq̃ uisibile pspicit/ nisi in ipso sũmi uisibilis.i.solis ipsius splẽdore: ita neq; intellectus humanus itelligibile qcq̃ apprehẽ dit/nisi in ipso intelligibilis sũmi/hoc est dei/lumine nobis semp & ubiq; præsente: in lumine inq̃/quod illuminat oẽm hominẽ ue nientẽ in hũc mundũ. In lumine de quo canit Dauid. In lumine tuo uidebimus lumẽ. Profecto quemadmodũ purgatis oculis/ inq; lumẽ ipsũ aspiciẽtibus/ subito splendor eius ifundiť/ colori bus figurisq; rerũ abũde refulgẽs/ita cũ primũ ab oibus corporis pturbationibus p moralẽ disciplinã purgata mẽs est/atq; in diui nã ueritatẽ.i. deũ ipsũ religioso quodã flagrãtissimoq; amore di recta/subito(ut diuinus inqt Plato) diuina mẽti ueritas influit/ rationesq; rerũ ueras/quæ i ipsa cõtinenť/ qbus ue oia cõstãt feli citer explicat: q̃toq; mentẽ circumfundit lumine/tanto simul & uoluntatem gaudio beate perfundit.

FINIS

Prohęmium In Librum De Vita Longa.

MARSILIVS Ficinus Florentinus Philippo Valori Ciui optimo: atq; nobilissimo. S. D. Quanq̃ Plato noster genio suo uiuit: & uiuturus est (ut arbitror) dum mundus ipse uiuet: meus me tamen genius huc semper impellit: ut post diuinum cultũ ante omnia Platonis uitæ prospiciã. Ad hoc ipsum iam diu nobis aspirat præceteris Medica domus. Ad idem cõspiras, & tu mi Valor Medicũ amicissimus, & Platonicæ gloriæ, atq; disciplinæ admodum studiosus. Quam ergo uitã Platoni semp exopto: eandẽ opto medicibus: similẽq; Valori. Quãobrem hortor, & obsecro te mi Valor: ut q̃ta semp opera glorię Platonicę faues: tanta aliquando diligentia præcepta hæc nostra de uita producenda, legas: atq; serues. Quibus diu uiuẽs resurgẽti nuper disciplinæ Platonis diutius una cũ magnanimo Laurentio medice patrocinari possis. Vale.

MARSILII FICINI FLORENTINI LIBER DE VITA LONGA

Ad perfectionem scientiæ necessaria est uita longa: quam etiam diligentia pręstat Cap. primum.

ADARTEM Scientiamq; perfectã, nõ tam uel docilitas ingenii, uel memorię firmitas: q̃ prudẽtis iudicii pspicacia, nos perducit. Iudicium uero propter ambiguitatem ex cõiecturarũ diuersitate cõceptam adeo difficile est: ut experimẽto sit necessario confirmandũ. Experimentũ quoq; fallax, tum ꝓpter iudicii ipsius difficultatem: tũ propter fugacẽ oportuni in experimento captando temporis breuitatẽ. Quibus sane de causis, artẽ esse lõgam una cum Ippocrate recte cõcludimus: nec posse nos eã, nisi uite longi

tudine consequi. Vitam uero longam non solum ab initio semel fata ꝑmittunt: sed nostra etiã diligentia præstat. Quod & astrologi cõfitenr̃: ubi de electionibus & imaginibus agũt: & medicorum cura diligẽs expientiaq; cõfirmat. Qua quidẽ ꝑuidẽtia non solũ homines natura ualidi sæpissime: sed etiã ualitudinarii uitã longã aliquãdo consequũtur: ut nõ mirũ sit Herodicum quendã litterarum studiosum omniũ sui tẽporis infirmissimum (ut Plato Aristoteleſq; testanr̃) eiusmodi ꝑuidentia/annũ centesimũ impleuisse. Plutarchus pręterea narrat multos corpore alioqn parũ firmo/uitã sola diligentia longã consecutos. Mitto ĩpręsentia quot ĩbecillos ipse nouerim prudẽtię munere robustissimorũ annos superauisse. Neq; igitur inutile fuerit/neq; uanũ/post librũ de curãda ualitudine litteratorũ a nobis cõpositũ/pręcepta quædã insuper ingeniis sciẽtię cupidis/ad uitã longã conducẽtia tradere. Institura uero hęc nec inertibus ignauisq; cõmunicari uolumus. Quid enĩ cupiamus istos diu uiuere? q nec uiuũt qdẽ/ quasi fucos nutriamus non apes. Nec hominibus diuulgari/ꝑdita uoluptatũ libidine dissolutis: q breuẽ quotidie uoluptatẽ longe stulti pręponunt. Nec improbis iniquisq; patefieri: quorum uita mors est bonorũ. Sed uiris dũtaxat prudentibus atq; tempatis/solertis ingenii uiribus humano generi uel priuatim uel publice ꝑfuturis.

Vitalis calor nutritur humore: Quo deficiente fit resolutio: Quo excedente fit suffocatio. Cap. .ii.

Vita quidẽ tanq̃ lumen in naturali calore cõsistit. Caloris uero pabulũ est humor aerius/atq; pĩguis/quasi oleũ. Si ue igitur humor eiusmodi forte deficiat: siue ꝑius excedat/uel inquinet̃/calor statim debilitat̃: & tandẽ debilitatus extinguit̃. Si humoris defectu calor debilitat̃ & ꝑdit̃/mors resolutione cõtingit. Si potius obruitur humoris excessu uel uitio: uita suffocatione perit: Suffocatio uero humoris cuiusliber exũdãtia uel putre

factione contingit: præsertim pituita uel excrescẽte uel q̃uolibet putrefacta: ut non ĩmerito pituita petẽs uitam fuerit noĩata. Pręcepta igit̃ ad ꝓducẽdã uitã maxime necessaria. Hĩc q̃dẽ resolutionẽ: inde uero suffocationẽ putrefactionẽq; ęque deuitant. Aeque inq̃ ratione cõmuni. Nã si calidiorẽ siccioręue hoĩem forte curãt/ & cui meatus q̃dẽ apti sunt: humores autẽ spũsq; subtiles resolutioni magis occurrũt. Sin aũt cõtraria rõne corpus affectũ tractãt/ potius suffocationi subueniũt. Maxime uero ĩ alterutro studẽt: si ad alterutrũ locus tẽpus ue declinet. At ubi ĩgeniosis studiosisq; cõsulit̃: utrũq; præceptũ ferme est pariter necessariũ: in utroq; similiter laborat̃. His.n. acutũ q̃dẽ calidũq; ĩgeniũ/ & imaginationis motus assiduus/ resolutionẽ: otium uero corporis atq; crudi tas suffocationẽ minitari uidet̃. Nusq̃ igit̃ medici uehemẽtius q̃ in eiusmodi hominũ curatione laborant. Et si tota libri supioris disputatio ad ꝓgandã uitã maxime cõfert: ꝓpriã tamẽ quandã res tãta curã: qualẽ deinceps quoad potero paucis cõprehẽdam postulare uidetur.

Quomodo temperãdus calor ad humorem atq; uicissim quodã Mineruæ consilio. Cap. iii.

Eterũ dũ oleũ istud pĩgue/ igneo huic uigori nostro necessarium pĩgui Minerua tractamus/ Minerua ĩterim oliuifera olei uitalis origo/ almi uidelicet Iouis capite nata ridet: q̃ sui muneris q̃titatẽ plane cernẽtes/ interea nõ satis uidimus qualitatẽ. Ridẽs ergo/ uobis inq̃t oleũ nõ modo q̃tũ sat flãmæ nutriẽdę foret/ abũde dedi: sed ẽt sine amurca sincerũ infũdi lucernę. Hęc illa. Nos aũt ĩter loquẽdũ errãtes offẽdimus: quoniã lucerna pedibus nostris uerbũ suũ/ nõ dũ nobis auditum. Ex hac ergo lucerna discamus/ oleũ iugiter flãmę subministrãdũ/ ea.s. diligentia: ut nec repẽtina quadã lumẽ obruamus illiuione. Nec rursũ differamus sitibũdo potũ. Sed hæc q̃dẽ duo satis ĩ supioribus tractata putamus. Reliqua nobis duo sũt: quorũ alterũ leuiter tetigisse: alterũ

uix attigisse uidemur. Tãgentes interim ita Palladem ut ridere nunq̃ solita nos rideret. Quid ergo? Primo qdẽ considerabimus flãmã uel pauculã esse ꝓsus edacẽ: ideoq; lucernã illã lucere diutius/in qua sic flãmula ẽ ad ellychniũ. i. luciniũ rẽpata/ut non ebibat oleũ/sed pitisset. Itaq; & nos in oĩ dicta cauebimus: ne quando præsertim ĩ iuuentute nimium inualescat insitus ignis suapte natura uorax: Sat uero fuerit tũ humorẽ inundantẽ/tũ penetrabile frigus hinc arcere. Deide lucernã cogitabimus frequẽter extinguĩ/quãdo nõ sincerũ oleũ instillauerit: sed (ut ita dixerim) amurcosũ. Vnde paulo post cõcrescũt ex amurca fũgi/lumẽq; extĩgũt. Iam uero nos almũ a Pallade suscepimus oleũ. s. aeriũ q̃plurimũ purumq;/& natiuo quodã lẽtore tenax atq; firmum. Quod ergo huic paulatĩ absũpto subgerĩ/nõ solũ huic ęquale debet esse/sed simile. Vt uero sit simile nõ tantũ aeriũ esse debet & pĩgue/sed penitus ab amurca secretũ. i. a fece quadam ex terra & aqua crassiore cõgesta. Hãc ergo cõgestionẽ fecẽq; uitaturi alimenta eiusmodi fugiamus & otiũ & cruditatẽ atq; sordes. Interea uero Mineruam ea moderatione colamus! ut caput qdẽ/de quo nata est ipsa/nobis augeat: neruos aũt stomachumq; nõ minuat.

Quibus de causis arescit humor naturalis: uel ꝓegrinus exũdat: & q̃ necessaria sit ad uitã ꝓfecta digestio Cap. iiii.

Naturalem humorem uelociter hæc exsiccant. Sanguinis fluxus uberior. Violenta solutio uentris. Diu lubricus aluus. Profusus sudor. Latius patefacti meatus. Coitus ad debilitatẽ factus. Sitis anela. Fames cruciãs. Vigilia lõga. Vsus calidarũ rerũ simul atq; siccarum. Laboriosus animi corporisq; motus. Anxietas. Ira. Dolor. Siccior simul/atq; feruẽtior aer: pręsertim igne calescẽs. Vẽtus aridior & uiolẽtus atq; diuturnus. Humorẽ supra modũ augẽt his cõtraria. Ebrietas frequẽs utrunq; facit: nimio. n. tũ calore siccat/tũ humore suffocat ebriosũ. Nihil ãtmagis q̃ cruditas ad utrunq; nocet. Vbi. n. nõ cõcoq̃t alimẽtũ

hinc quidē deest quo naturalē irriges humorem: inde uero putre factum supest/ quod exundās calorē obruat naturalē. Quāobrē Auicenna corrūpi sanguinē inqt/ ubi digestio ipsa corrūpitur: Secutusq; Galienū appellat digestionē/ uirtę radicē. Optima igitur est & quasi unica hęc regula Galieni/ concoctionē cibi præcereris ubiq; curare. Nā quod maximū uidetur esse præceptū: salubribus uidelicet uti: nihil proderit/ nisi coquas. Siqdē ex his ferme sicut ex cōtrariis noxius humor pfluit/ si cruda mēbris īfluxerint. Ex cibis aūt etiā minus arte laudatis/ sępe minus malū accipitur nutrimētū si uehemētius cōcoquantur. Cruditatē igitur tanq̄ grauem resolutionis simul/ & suffocationis causā/ diligētissime deuitemus: quantitate uidelicet cibi potusq; nobis accomodata. Qualitate. Simplicitate. Præparatione. contritione. Ieiunio reuocante famem: ac si opus fuerit stomachi ēt exteriore fomento: rebusq; qbusdā stipticis post epulas intus assūptis. Caueamusq; diligenter ne cibū potus exuper. Neu cibus sit liqdior/ aut durior: aut hic uel ille ual desit actu frigidus: aut alimēta sint lōge diuersa: aut crudū addamus crudo. Hæc. n. cōcoctionē magnope phibēt. Caueamus isup diligētissime/ ne uel coitu statim post cibū/ uel sōno meridiano sępius nō necessario: uel nocturna uigilia/ uel labore animi ullo siue corporis īportuno uel alio quopiā pacto digestionē impediamus. Digestionē dico eqdē nō primā tantū/ quæ fit ī stomacho: sed secūdam ēt quę fit ī iecore. Tertiā insup quæ ī uenis. Quartā deniq; quæ ī mēbris efficit: quæ lōgo quodā indigēt iteruallo: & quauis īpedita pabulū nō suppeditat humor. Proīde sicut digestionē/ sic excremētorū purgationē adiuuare īprimis necessarium est aduitā. Necessariū sordes ēt a cute detergere. Necessarius ē motus corporis tā cōtinuus/ tam rēpatus/ tā uarius/ q̄ cęlestiū aerisq; motus & ignis & aquę: seruata dūtaxat cōcoctionis & sōni necessitate. Defatigatione uero & resolutione uitata. Pręterea sub umbra sitū cariēq; obducimus. Sub diuo sub lumīe uiuimus. Quod pater meus Ficinus insignis medicus frequenter habebat in ore.

Sed ad hęc feliciter pagēda operę pretium foret/ nō tam urbanis negotiis q̄ rusticis qbusdā exercitationibus/ a tenera statim ætate corpus assuefecisse/ & quodāmodo similibus/ interdū etiam nutrimētis: & uitę genus quodāmodo uariū tenuisse. Quod me sæpe prudēs ille monebat. Qui.n. in omni ætate lautissima quadā curiositate uiuūt: sæpe minus tuti uiuūt. Qui uero adolescētes/ se minus assuefecerint/ adulti saltē assuefaciāt/ cautioribus tamē gradibus id tentantes.

Sanguis & humor accomodatus uitę aerius esse debet qualitate tempatus: substātia medius atq; tenax. Cap. v.

Græci omnes inter præcepta ad diuturnā uitam maxime necessaria mandant/ ut euchimis alamur. Euchima uocamus alimēta salubria: quæ bonū afferūt nutrimentū. i. sanguinē bonū. Bonū uero sanguinē appellamus/ nō frigidū/ nō siccū/ nō turbulentū: sed calidū & humidū atq; clarum. Calidū quidē calore nō acri. Humidū uero humore nō aqueo. Clarum quoq;/ nec tamen ĩterea tenuissimū. Iam uero feruētior sanguis/ naturalē tū calorē exacuit/ tum exsiccat humorē: & quē ipse humorē infert uel calorem resolubilē pręstat atq; fugacem. Sanguis præterea humidior proniorq; ad aquam naturalem obtundit calorem: humorē quoq; naturalem uel hebetat: uel impellit sub calore liquescere: uel suffocat humiditate calorem: & omnino siqua portio naturalis humoris ex aqueo sanguine trahitur/ tum putrescit facile: tū cito diffluit atq; dissoluitur. Hīc efficit̄: ut qui molliores fructus herbasq; comedunt/ nisi raro forsan & ꝑ medicina tūc uentrem leniēte sūmāt/ breui uenas succo crudo putrefactioniq; obnoxio/ penitus impleant. Ac ne id accidat/ tutius pro alimento uel coquuntur: uel saltem cū pane miscentur. Sanguis ergo nec igneus esto: nec aqueus: sed aerius: nō aeri crassiori similis: ne procliuior sit ad aquam. Nō aeri subtilissimo/ ne facile incalescat in ignem.

Sed substantiã teneat mediocrem: in qua medius aer dominatũ habeat plurimum: Cetera alimẽta insint quatenus aeris accõmodãtur impio. Non sit eius substãtia subtilissima: ne humorem instabilem generet/ spiritũq; uolatilem/ & dissolutioni subiectum. Non sit crassissima/ alioqn & ingenio minime ministrabit: & uix ĩ naturalem humorẽ ac spiritum permutabitur. Meatus obstruet: suffocationi dabit occasionem: Et spiritus qui uix tãdem crassus inde creatur/ densitate sua & ipse parum idoneus est ad uitam/ & calorem naturalem ita suffocat/ sicut fumus densior flãmam cõprimit protinus/ & extinguit. Mitto ꝙ saltem adeo tenebrosus est/ ut uitam efficiat męstam morte deteriorem. Imprimis autem ut mihi uidetur/ ad uitam expedit diuturnam: sãguinem una cũ substantia quidem aeria ualde/ nec admodum crassa/ habere glutinosum aliquem in se humorem/ atq; tenacem/ qualem ferme cũ subtilitate habet oleum oliuarum & humor anguillæ pinguis simul atq; tenuis: & oleum ex terebentina quadam sublimatione tractum. Tu igitur alimenta ceteraq; omnia quæ sanguinẽ pro uiribus humorẽq; talem efficiant diligenter eligito. Sanguis enim humorq; talis sicut oleum flãmæ/ ita uitali calori pabulum est/ & una cum subtilitate habet etiam firmitatem. Præceptum enĩ Rasis est pro iuuentute seruanda/ rebus uti sanguinẽ ad præcordia traducentibus/ ibiq; cõdensantibus/ corq; fouẽtibus. Quod Auicẽna ꝓbat aquosũ labilẽq; sanguinẽ pręcipiẽs euitãdum. Differẽs aũt in hoc ꝓ differẽtia corporũ ratio ẽ habẽda. Nã ubi dẽsius corpus ẽ/ ad subtilitatẽ sanguinis: ubi rarius/ ad crassitudinẽ eiusdẽ oĩbus ẽ remediis declinãdũ. Vbi media corporis habitudo/ uia similiter media tutius imus. Nũq̃ tamẽ naturalẽ corporis habitudinẽ extirpare conabimur: alioqn uitã ipsã extirparemus. Expedit ĩsup meminisse/ ubi subtilitatẽ sãguinis ualde ueremur: & stomachus ĩterea nõ sit admodũ natura ualidus/ minutioribus ad crassitudinẽ gradibus accedendũ esse: dũ gracilẽ hominẽ crassioribus alimẽtis nutrire cõtẽdimus: & fouẽdũ ĩteri stomachũ: ꝓducẽ

dum ſomnum. Exercitationem corporis pro uiribus augẽdam: animi minuendã/quæ plurimis ſępiſſime nocet. Ac ſi minus ferat alimẽta uiſcoſa nimiũ duraq; uel admodũ frigida: uſu ſaltẽ coral lorũ:ſãdalorũ:roſarũ:coriãdrorũ:mirobalanorũ:cidoniorũ & dia cidonion/ ſacchariq; roſacei: ſtipticarũq; rerũ eã ſanguinis humo riſq; firmitatẽ deniq; cõſequemur:quã rebus nimium glutinoſis hic tuto cõſeq nõ ualemuſ. Cõmodiſſime uero ex nucleis pineis piſtaceiſq; & glycirhizæ ſucco & amido additis/ amigdalis dulci bus/earũq; oleo & cidoniorũ ſemine atq; oleo ſiſamino una cum ſacharo cãdidiſſimo aquaq; roſacea nutrienẽ/ qui uiſcoſa grãdio rũ aialiũ mẽbra cõcoquere nequeãt. Cõcedemus his præterea ex trema gallinarũ uel edorum & teſtudines & limaces atq; teſticu los. Vina dabimus nõ alba:ſed rubra ſtipticaq;/ & quodãmodo ſubamara. Aqua uinũ ferrea uel maſticea tempantes/ oleo quoq; maſticiſ cidoniorũq; cutẽ leuiter leniemus:& uetabimus interim quæ ſanguinẽ ſubtilẽ faciũt uel feruentẽ: niſi forſan nõ nihil cro ci uel cinamomi tenacioribus epulis infũdamus:ut & facilius cõ coquanẽ/& cocta ꝑ meatus anguſtos trãſferanẽ ad mẽbra. Difficile nãq; eſt uiſcoſa uel alimẽta paulo firmiora/ex ſtomacho nõ ad modũ ualido/uſq; ad digeſtionẽ tertiã/quartãq; ꝑducere:niſi eiuſ modi uehiculis ꝑferanẽ atque inſuper frictionibus leuibus pro uocentur Quas qdẽ cũ facies/ manibus eas mollioribus facito: ac memẽto madefacere manus odorifero quodã uino: in quo cã momillã mirtũq; coxeris atq; roſas.

Communis comedendi bibendiq; regula:& qualitas epularum Cap. vi.

Sed miſſa impræſentia faciamus obtuſiſſima hominum corpora uel tenuiſſima:ad cõmunem uiuendi rationem peruenamus: communi mediæq; corporis habitudini ꝑſus accõmodatã. Caue ne ulla ratione meatus corporis uel ſu pra modum pateant uel nimium obſtruantur. Ibi enim in reſolu

tione & iniuria extrinſecus inferenda diſcrimen: hic aũt in putre factione & ſuffocatione periculũ & ſi non artiſſimo regulæ freno quod Hippocrates damnat/te cohibeo: non tamẽ habenas tibi ad licentiã uſq; relaxo. Herbas & fructus humidiores accipe parce. Parcius lac & piſces/& utrũq; cũ melle. Parciſſime fungos/atq; cũ aromaticis ac ſemine piri. Similiter purũ aquę potum: atq; una cũ parcitate. Quæ humidiora ſũt uel pĩguia aromaticis acribuſq; cõdito: alioqn & humorẽ alienũ mẽbris plurimũ inferũt/ atq; putridũ: & ſi quẽ neceſſariũ naturę humorẽ ſuggerũt: hũc pręſtãt citę admodũ corruptioni ſubiectũ. Quod nõ aliter q̃ aquoſũ uinũ cõturbat̃ celeriter & corrũpit̃. Hic cita caniries/& pallor rugoſitaſq; ſenilis. Carnes quoq; ſi quotidie comedant̃/ ac ẽt ſi põdere panĩ ꝓpinquẽt/citã putrefactionẽ inferũt. Vnde Porphyrius pythagoreorũ antiquiorũq; auctoritate fretus eſum aialiũ deteſtat̃. Nõ ne homines accepimus ante diluuium longęuos aialibus pepciſſe? Quãq̃ medici nõ tam carniũ uſũ uetãt/ q̃ abuſũ. Deniq; humida tanq̃ putrefactioni obnoxia fuge: memoria tenens humidos/& pĩgues ſeneſcere citius atq; mori. Quod & Hippocrates ait: & res ipſa declarat. Siccíſſima rurſũ accipe moderate/ uel ſaltẽ liberiore tẽpera potu. Media tutus eligito. Tam & ſi Auicenna formã cibi paulo ſicciorem molli præponit ad canitiẽ euitãdã. Ad frigida nimium aut calida cauriſſimus eſto. Calida ſimul & humida ſequere. Si feruet aer/ epularũ humor calorẽ ſupet. Si friget/calor humorẽ. Vtrobiq; uero modicus ſit exceſſus. Vbiq; calor & humor nõ nihil glutinoſũ habeat/atq; ſtipticum: ut illic mẽbriſ irrigatus humor inhereat firmius: ac diu ſub calore ꝑduret. Electũ triticũ & panis electus hoc ĩprimis habet. Deĩde rubrũ ſtipticũq; uinũ parumq; dulce. Tertio pinei nuclei reſq; his tẽperie & lentore ꝑſimiles. Quarto carnes non humidæ ſimul atq; laxę/ut ſuillæ & agninæ lactentes. Medici tamen ueteres/ maxime Galienus ſuis carnes/& ſanguinem propter quãdam cũ corpore noſtro ſimilitudinẽ ualde cõmẽdat. Optimæ ſunt igit̃ ſimilibus corporibus/ut ruſticis & robuſtis corpuſq; multũ exercitãtibus: præſertĩ ſi quatri

duũ gariofilis/coriãdris pręparatis/sale cõditę seruenť. Et sãguis forsan utilis si cum saccharo coquatur/defecatusq; ad sũmũ fuerit atq; liquẽs. Sed ut ad numerũ reuertamur/ nõ ꝓbãť carnes humidiores/quales diximus: nõ durę simul atq; siccę/quales uetustioris leporis/atq; bouis: sed medię quędã: ut gallinaceorũ/pullorũ/caponũ/pauonũ/fasianorũ/ꝓdicũ/forte ẽt pullorũ colũbinorum/ pręserti domesticorũ. Tales quoq; sunt capreoli uituliq; iuuenes: & ãniculi uerueces/pariter atq; apri. Edos nõ ſpno lacrẽtes caseũq; recẽrẽ. Auiculas eqdẽ pretermisi. Frequẽs.n. subtiliorũ alimẽtorũ usus/stomacho solũ cõuenit/crassiora minime tolerãti. Qui uero ualidior est/ fugacẽ ex his fumũ reportat uel humorẽ. Oua tamẽ gallinarũ nõ pretermitto: si uitellus una cũ albo comedať. Vitellus nãq; solus/delicatorũ est nutrimẽtũ/nã Auicẽna ꝓbat nutrimẽtũ nullũ expedire magis ĩ diminutione sãguinis/& dissolutione ſpũs cardiaci q̃ uitellũ oui gallinę uel ꝓdicis uel fasianę. Neq; forte ab re fuerit/anseres nutrire spelta aqua ue nitida: ac post necem carnes sale & coriãdris acero præparatis cõditas/dies septẽ seruare prius q̃ edas. Ceruũq; similiter: si stomachus fuerit ualidissimus Probabile nãq; est lõgæua quædã aĩalia ad uitã cõferre lõgęuã: si tamen huiusmodi carnes iuuenes comedanť/ similiterq; aliæ carnes uicissim sunto/tũ assę tũ elissę. Cibus esto duplus ad potum. Panis duplus & sexqalter ad oua: triplus ad carnes: quadruplus ad pisces/herbas/ fructus humidiores. Ne icipiat a potu mensa: neq; potus sit semel uberior. Sẽp stipticũ aliqd absq; potu uel modico sequať mẽsã. Vbi cõplexio/ętas/locus/tẽpus ad calidũ siccũ ue labitur: tu quoq; paulisp ad opposita declinato. Vbi ad frigidũ/aut humidum/similiter ad opposita uergito. Vbi temperies/ seruato temperiem. Eatenus autẽ exercitationi qdẽ corporis est addendũ & aĩ detrahẽdũ: quatenus epulis uescimur durioribus ad diuturnitatẽ uitę aliquãdo forsitan necessariis. Mẽsę tibi sint ĩ nouẽ diei horis/duę: & utrobiq; parcę. Parcior uero cęna. Exercitationes corporis duæ ferme post digestionẽ primã ad sudorem quasi ꝓductę. Sõnus qdẽ nocturnus/qa sẽp est necessarius/semp

bonus. Diurnus aũt / nisi admodũ necessarius / nunq̃ bonus.

Ne utaris alimẽtis quæ cito putrescunt: nec in eiusmodi regionibus habites. Viuũ & triticum pręceteris elige: putrefactionem & resolutionem fuge. Cap. .vii.

Animalia uero quecũq; in nostrã custodiã ueniũt mundis electisq; alimẽtis nutriẽda sunt ãteq̃ uescamur. Atq; hęc & alia oĩa ex pascuis altioribus & odoriferis eligenda sũt. Inter hęc regulã ante oẽs ab Arnaldo philosopho cõprobatã memori sẽper mẽte tenero. Animãtes / herbas / poma / fruges / uina / ex altis odoriferisq; ut diximus regionibus eligere oportere: quas uẽti tẽpati serenãt: Suaues solis radii fouent: Vbi aquę nullæ stagnãt: Cultra sterqlinio nõ pinguescũt: sed humore natiuo. Vbi etiã quæcunq; nascunt̃ / diu pmanẽt incorrupta. Hic dũtaxat habitandũ est: his quoq; uescẽdũ. Neq; cõfidẽdum est / ex alimẽtis quæ breui putrescũt / humorẽ nos cõparaturos diuturnũ & a putrefactione remotũ. Neq; sperandũ facile nos diu uicturos / ubi terræ fructus incorrupti diu nõ cõseruant̃. Vbi rari admodũ homines sunt lõgæui. Quãtũ uero sit in loco uictuq; discrimen / pomũ declerat psicũ: in psia quidẽ uenenũ / in ægypto cordis amicũ. Et elleborus ĩ antichira ĩpune sũptus: alibi uero uenenũ. Aristoteles habitationem eligit altã ad meridiẽ oriẽtẽq; spectãtẽ / sub aere subtili / nec humido: nec frigido. Et Plato longæuos ĩ editissimis atq; tẽpatis repperit regionibus. Deterrimũ uero ẽ stercorare agros / uel aquas stagnãtes ex agris minime deriuare. Oĩa enim illic citę corruptioni subiecta nascuntur. Quam obrem eos nõ uituparenon possum / qui sapientem Hesiodũ iccirco uituperãt q̃ in re rustica sterquilinũ prætermiserit. Sed ille prudens salubritati potius q̃ fertilitati consuluit. Satis autem ex lupinorum fabarumq; foliis tẽpestiue subuersis agrum pĩguefieri posse putauit. At uero si regiones humidiores ĩmundasq; colere / & alimenta minime duratura sũmere cõpellamur: Eũ quasi seruemus uictũ / quẽ sub aere pestilẽti medici

mandauerunt. Qua de re inlibro cõtra pestilentiã satis egimus. Summatim uero suauibus & quodãmodo calidis utemur odoribus. Aloe rite pręparata sępe leuiterq; purgabimur. Rite uero pręparatã dicimus: si lota fuerit aqua rosacea/uel succo rosarũ/aut sicũ rosis recẽtibus contritisq; fuerit pfecte cõmixta. Deinde adda tur ei mirobalanus/atq; mastix/& forte rosa. Medicina hæc extra controuersiã mirabilis ẽ ad cõseruandã diu/ mentẽ sanã in corpore sano. Pręterea corpus exercitabimus. Oportuno utemur foco. Hoc puluere epulas cõdiemus/ mirobalanorũ emblicarũ sit pars uncię quarta: Sandalorũ uero dimidia: cinnamomi integra: octaua croci. Hoc itaq; puluere rebusq; simul acribus ĩminentẽ ex putridis alimẽtis & locis corruptionẽ forsitan inhibere poterimus. Meminerimus autem: ubi multo plures putrefactione suffocatio neq;/q̃ resolutione/pereũt: ibi putrefactioni & suffocationi maxime resistendũ. Vbi uero cõtra: uicissim uti cõdimẽtis aromaticis & quodãmodo austeris (ut diximus) odoribusq; similibus quouis tẽpore putrefactionẽ prohibet. Vngi oleo/frigoris iniuriam. Vti lauacris ex aqua & oleo: resolutionẽ ex labore uel calidis tẽporibus ĩminentẽ. Similiter os aqua sępe colluere: Succũ glycirhizę uel sacharũ cristallinũ ore tenere. Aqua rosacea multa/paucoq; aceto rosaceo manus faciẽq; pfundere: Similibusq; odoribus uti. Septima quaq; hora alimentis modicis recreari: Corpore simul & animo cõquiescere/calore uitato. Plurimũ uero interest quale sit triticũ atq; uinũ/quibus assidue uescimur. Hæc ergo sint talia/ut ultra annũ & potius ad triennium integra pseuerent: Si modo in corruptibilẽ ex his alimoniã sperare debemus. Vinũ siue album siue rubrũ sit/esto clarũ: suaue: stipticũ: odoriferum: & quod indigeat aqua. Nisi forte uinum reppereris/leue simul atq; durabile: quod rarissimũ esse solet. Quod uero ualidius est/philosophus Isaach uinum dicit esse uinosum coctum sole/uẽtisq; purgatum. Quod aqua fontis puri tempari iuber: aliquandiu antea q̃ bibamus: ut perfectius misceatur. Aquosum uero uinum atq; debile

uel acerbum: fugiendum monet: utpote quod intra uenas & mẽ bra acidum cito fiat/ aut aliter putrefiat. Vinum quidẽ aquosum putrefactioni subiectũ/ si cõseruata eius substãtia coctum fuerit/ hoc saltẽ erit utile/ alioqn nõ laudatũ/ quod humorẽ corruptibi lem nõ creabit. Sed acumẽ eius aqua electa tempandũ erit. Vinũ uero quale probauimus/ Isaach ex antiquorum sententia tiriacis magnis ĩquit esse ꝑsimile. Quod (ut diximus) tẽperatum habitu dinem corporis frigidã calefacit/ refrigerat calefactam/ humefacit siccã/ humidiorẽ uero desiccat/ atq; (ut Galienus ait) naturalẽ hu morẽ recreat/ calorem fouet/ utrunq; cõtẽpat. Miscere uero uinum eiusmodi magis necessarium est iuuenibus: minus senibus: frigi dis uero senibus/ minime. Frigida nãq; duraq; senectus (ut ĩquit Plato) ita mero feruet atq; mollir̃: sicut uel igne ferrum: uel aqua lupini. Quod diximus ꝑ uinum opposita fieri/ atq; dissidẽtia tẽ perari: Scito etiã ꝑ glycirhizam fieri: sed debilius. Fieri etiam per oleum rosaceum: sed extrinsecus. Hęc ergo tibi familiaria sunto. Neq; diffidas qcqd & qualitate tẽpatũ est/ & uirtute potẽs/ posse reliqua tẽpare: sicut frigus alia frigefacere. Id ĩprimis habere tẽpa mẽto iouis: quo etiã saluberrima sũt. Sed de his alibi disputãdũ.

Dieta: Victus: Medicina senum — Cap. viii.

Qui septimum iam septenariũ impleuerũt qnquagesimum attingentes annũ/ cogitẽt Venerẽ quidẽ significare iuue nes: Saturnũ uero senes/ atq; has apud astronomos stellas inter se maxime omniũ inimicas existere. Rem ergo Venereã Saturnii fugiant: quę iuuenibus etiã uitæ plurimum detrahit. Non.n. na tis cõsulit: sed nascituris: ipsasq; etiã herbas statim ꝑducto semi ne siccat. Præterea frigus aerẽq; nocturnum lętiferum sibi putẽt. Atq; eum omnino uictum seruent: ex quo sanguinẽ plurimũ spe rent/ spiritumq; q̃plurimum: ex uitellis uidelicet ouorum recenti bus: uino aliq̃tum qdem dulci: odorifero uero q̃plurimum. Nã

hic uitellus ꝓprie cordis ſanguinem/uinum ꝓcipue ſpiritum re
creat. Carnibus electiſſimis coctuq; facillimis ōi ſummatim uten
tur dieta calidū pariter & humidum augēre. Spiritum odoribus
præſertim uini aſſidue recreent. Vigiliam & inediam ſitimq; deui
tēt laborē rurſus corporis atq; animi & ſolitudinē & męrorē. Mu
ſicā repetant ſi forte intermiſerint: nunq̄ intermittendam. Ludos
quoſdā & mores quoad decet olim ante actæ pueritiæ reuocent.
Difficillimū nāq; ē (ut ita dixerim) ꝓiuuenęſcere corpore: niſi ige
nio prius repuereſcas. Itaq; in omni etiā ætate magnopę cōducit
ad uitā nō nihil pueritię retinere/& oblectamēta uaria ſempaucu
pari. Longū uero ꝓfuſumq; riſū minime: ſpūm nāq; nimis ad exte
riora dilatat. Sed redeamus ad ſenes. Hi præterea ſi frigeāt/ fomē
ta petāt aromatica & calida ſimul atq; humida. Meminerint pue
rile nō eſſe/ puerile illud Auicēnę fomētū: factū quidē a Dauide:
ſed tardius forte factū. Fomētum ſeni mirificū. Medulla recentis
adhuc calētiſ panis infuſo maluatico uino cū puluere mentę: ap
poſita ſtomacho & ſæpe ad olfatū adhibita. Nā & medulla eiuſ
modi etiā ſola Democrito iāiā expiraturo retinuit ſpiritū quoad
placuit fugitiuum. Pręterea frictionibus utant̄ leuibus/ſeu quan
doq; lauacris nutrimentū ꝓuocantibus ad extrema. Nucleos an
te omnia pineos uidelicet ablutos familiares habeāt. Hoc.n.nu
trimētum medici ueteres ſenibus aptiſſimū probauerunt. Calidū
enim & humidū eſt & pīgue: & oēm lenit aſperitatem: atq; ſimul
quod mirū eſt dum naturalē humorē auget/interea ſupfluum de
ſiccat: putridūq; expurgat humorē. Sunt qui nucleorū eiuſmodi
drachmā unā quotidie poſt cibos exhibēt ſenibus comedendā.
Ego drachmā quoq; alterā ieiuno ſtomacho ſenibus exhiberem:
uel recēs/calēs/auratum/pinucleatū. Cōponerē quoq; electuariū
hoc pacto. Sūme amigdalarū dulciū mundarum uncias quatuor:
tantūdem eiuſmodi nucleorū: piſtaciorū duas: unā ſeminum cu
cumeris: unā nucū auellanarū mundarū: contunde/coque una cū
cādidiſſimo ſaccharo: cui tamē addideris unā zinziberis recētis

conditi drachmam croci dimidiam: musci tertiam: ambræ tantun dem. Saccharum aqua melissæ idest citrarię rosarumque fundito: Multa auri folia his adhibito. Huius enim usu quotidiano ui tam senes ualidiorem longioremque consequentur. Possunt & in mēsa hoc accipere: & pluribus horis ante mēsam. Vtilius autē tunc erit: si quid albi odorique uini una cum cōfectione eiusmo di biberint. Temporibus uero calidioribus saccharum rosaceū una cum auri foliis / & condite mirobalani uitam senibus proro gabunt. Theriacam nemo dubitat ad idem humidis conueni re personis atque temporibus. De cuius usu satis in libro supe riore dictum. Nemo etiam negabit his prodesse admodum ra dices Inulę / beeniasque radices / albas similiter atque rubeas: ma xime uero recētes. Illam quidem pro nutrimento: has etiam pro aromate. Et omnia simpliciter calida / humidaque / & aromatica si mul & stiptica / simulque pinguia. Certum est Senes electo gly cirhizæ succo / familiariter uti debere. Tradunt enim glycirhizam esse humani corporis calori pariter & humori persimilē: Præterea uariis senum morbis opitulari. Lac quoque amigdalinum / & amidus cibus familiaris esto / & saccharum / atque passulæ.

Rasis Triferam ex mirobalanis indis / emblicis belliricis con fectam. Item Mirobalanos indas conditas saccharo / non solum ad retinendam: sed etiam ad retardandam senecturem ualde pro bat. Auicenna laudat Triferam mirobalanorum maiorem atq; minorem. Rursus confectionem de squama ferri / maxime uero auri. Iubet quotidie mandere mirobalanos pręcipue chebulas ri te conditas ad differenda senecturis incommoda.

Naturæ Aromatum & Cordialium necessarie. Et rursum qualis senum uictus

Cap. viiii.

Cito mirobalanis uarias ineſſe uirtutes. Vnam quæ mirabiliter ſuperfluum exſiccat humorem/unde canitiem prohibet. Secundam quæ humorem colligit naturalem/ & a corruptione ſimul/ & inflammatione tuetur. Vnde uitam producit ĩ longum. Tertiam: quæ ſtiptica aromaticaq; potentia/ uirtutem & ſpiritum naturalem/ & animalem congregat/ & fouet/& roborat. Hinc aliquis uitæ lignum ĩ paradiſo mirobalanum forte fuiſſe putabit. Simile quiddam ferme faciunt aurum & argentum/ corallus/ſpodiumq;/ & pretioſi lapilli: quãuis pro aromatica uirtute facultatem afferant illuſtrandi. Tu uero memẽto aromatica tunc maxime prodeſſe nobis ad uitam/ ut ſupra ſignificauimus/quando cum uigore quodam aromatico/humida ſunt pariter atque calida/ lentoremq; pinguem habent: commodum augumento: Quales ſunt imprimis radices beeniæ/albæ ſimiliter/atque rubẽtes: pręſertim recentes. Aut ſaltem quando cũ uirtute quadam ſubtili/odorifera/& acuta/ ſubſtantiam denſam habeant:& ſtipticam ualde proprietatem: Qualis utique compoſitio inter cordialia frigida primum mirobalanis ineſſe uidetur/ & ſuccino. Deinde roſis & ſucco & ſemini citri. Tertio ſandalis & coriandris/atque myrto/ceteriſque ſimilibus. Inter calida uero cordialia zedoarie: ligno aloes: citri cortici:& chariophilis: nuci muſcatæ: maci: olibano: maſtici: atq; doronico. Qualem etiam ſaluię experimur ineſſe. Tradũt ambram/ & muſcum ſtipticam habere uirtutem. Zinziber autem ob quandam eius humiditatem pręſertim recens & conditum ſenibus ſæpe prodeſt. Sed hoc & chariophilus propter caloris uehementiam/caute uidetur accipiendum. Zedoaria quoque caute/ tametſi tiriacæ ſimilis iudicatur:& ſtipticam ſimul atque pinguem naturam habet/ſenibus cõmodiſſimã. Ambra pp calorẽ quaſi temperatũ/tuto ferme ſummit̃. Ac pp lẽtorẽ cũ ſtiptica ſubtilitate mixtũ pręrogatiuã habet ad uitã in mẽbris & ſpiritibus cõfirmãdã. Tum uero ſi ex ea fiat aqua cutiſq; laueẽ: digeſtionẽ quartam reſtituit. Ac morbos eius

defectu cõtingẽtes expellit. ¶Aromatica uero quę subtilẽ admodum substantiã habent: qualem cinnamomum/atque crocus/cordialibus frigidis & durioribus sunt miscenda. Nam aromatica si tantum calida subtiliaq; sint/& sola sũmãtur/ naturalem calorem nimis excitant/humorẽq; dissoluunt. Necessaria tamen sunt/tum frigidioribus & humidioribus epulis concoquẽdis: tum cordialibus duris ad præcordia transferendis. ¶Te nãq; latere non debet: humorem ipsum uitæ necessarium primas in corde sedes habere & arteriis uenisq; eiusdẽ: Quod Isaach perspicue docet. Atq; ut Auicenna probat/hic humor naturali ceterorum membrorum humore frequenter irrigatur atq; fouetur. Quapropter cauendũ est: ne mẽbri ullius humor casu quopiã arefiat: multoq; magis/ ne præcordiorum humor cõminuatur. Atque ut nutrimenta/uel fomẽta/ & cordialia omnia per angustos meatus ad pręcordia latissime perferantur/his insere crocum. Vt uero sistantur ibi/miro balanos adhibe. Vt autẽ consequaris utrunq;: accipe inter calida muscum/atque ambram. Inter frigida rosas atq; myrtum. ¶Memẽto dulce maratrum senibus profuturum. Nam & nutrimẽtum ꝑ membra diffũdit: & qua facultate lac/eadem humorem auget naturalem. Vnde Diascorides maratro serpentes ait annuam exuere senectutem. Probamus & saluiam. Hæc enim naturæ uirtutem temperate calefacit/& firmat/ paralysim propulsat. Probamus & moderatum cõditi zinziberis usum. Habet enim cum calore pinguedinem.

¶De auro & aureis alimentis & recreatione senum ¶Cap. x.

a Vrum omnes ante omnia probant/tanquam omnium rerum tẽperatissimũ & a corruptione tutissimũ. Soli qdẽ ꝑpter splẽdorẽ/ Ioui aũt ꝑpter rẽpantiã cõsecratũ: ideoq; posse calorẽ naturalẽ cũ humore mirifice tempare: humores a corruptione

seruare: Solarem/ & Iouialem spiritibus/& membris inferre uirtu/
tem. Verum tamẽ optant durissimam auri substantiam/subtilio/
rẽ facere/penetratuq; facillimam. Nouerunt enim cordialia tunc
maxime latẽtem cordis recreare uirtũtem/ quãdo in eis attraben/
dis minime natura laborat. Vt aũt minime fatigetur/uel subtilis/
sima iam effecta/uel cũ subtilissimis sunt exhibenda. Optimũ fo/
re putant/si absq; aliena permixtione aurum potabile fiat. Sin mi/
nus possit/contusum/ & in folia redactũ accipi uolũt. Aurũ fer/
me potabile habebis (ut dicã) Collige flores boraginis/buglos/
se/melisse/quã citrariam nominamus: & quando luna leonem su/
bit uel arietẽ/uel sagittarium/ aspicitq; solem/aut Iouem: Coque
cum candido saccharo/aqua rosacea liquefacto: & ꝑ qualibet un/
cia insere diligenter auri folia tria. Ieiunus cũ uino quodã aureo
sũme. Item aquam ex capone destillantẽ foco uel aliter consũpto
una cum iuleb sũme rosaceo: in quo auri folia quędã ante contu/
deris. Pręterea in nitidissimã fontis aquã aurum extingues igni/
tum. Cum eadem auri cõtundito folia. Eadẽ uinum aureum tem/
peraro: & una cum eiusmodi potu comedito recentẽ oui uitellũ.
Facile uero i tota corporis arbore seruabis humorem/si in radi/
cibus conseruaueris. Accipe igitur gallinarum/ & pullorum eius/
modi atq; caponum cor/iecur/stomachum/testiculos/ cerebellũ:
Coque aqua modica: minimo sale. Cocta contũde ex tota carne
& toto iure & saccharo: addito recẽtis oui uitello: fac placentam
modico cinnamomo crocoq; conditam/& auratam. Hac uesceris
exsuriens semel/saltem quarto quoq; die. Et tunc qdem sola/cla/
ro tamen ad potum addito uino.

De usu lactis sanguinisq; humani pro uita senũ Cap. xi

Saepe post decimũ statí & nõnũq̃ post nonũ septẽnariũ/ar/
bor humana arefacto paulatí humore tabescit. Tũc primũ
humano iuuenilíq; liquore irriganda est hæc arbor humana: quo

reuirescat. Eliges ergo puellam sanam/formosam/hilarem/tempe
ratam/& famellicus lac eius sugito crescente luna: statimq; come
dito maratri dulcis modicum puluerem sacharo rite confectum.
Sacharum quidem lacĩ uentre cogi uel putrefieri non permittet:
maratrum uero cum & subtile sit/& lactis amicũ/dilatabit ad mẽ
bra. Quos hectica senilis exedit medici diligẽtes liquore huma
ni sanguinis/qui arte sublimi destillauit ad ignem/reficere moliũ
tur. Quid ergo prohibet quo minus senio iam quasi cõfectos in
terdum hoc etiam potu reficiamus? Cõmunis quædam est/ & ue
tus opinio: aniculas quasdam sagas: quę & striges uulgari nomi
ne nuncupantur: infantium sugere sanguinem: quo prouiribus
iuuenescant. Cur nõ & nostri senes omni uidelicet auxilio desti
tuti/ sanguinem adolescentis sugant? uolentis inquã adolescen
tis/sani/lęti/temperati: cui sanguis quidem sit optimus sed forte
nimius: sugent igitur more hirudinũ ex brachii sinistri uena uix
aperta/unciam unã aut duas. Mox uero sachari uiniq; tantundẽ
summent: idq; exsurientes/ & sitibundi facient crescente luna. Si
crudus ægre concoquitur: coquatur prius una cum sacharo: uel
ad aquam calidam moderate destiller sacharo mixtus. Deide bi
batur. Fouere quoq; stomachum tũc sanguine suillo præsens au
xilium est. Quem utique sanguinem e uena suilla fluẽtem spon
gia calente uino/ madefacta combibat: & stomacho statim calẽs
admoueatur. Galienus atq; Serapio morsum rabidi canis sangui
nis canini potu curari dicunt. Rationem uero illis assignare non
placuit. Ego igitur biduum eam queritans/opinor deniq; saliuã
canis rabidi uenenosam impressam hominis pedi lęso/per uenas
paularim ad cor adscẽdere/more ueneni/nisi qd ĩterea distrahat.
Si igiẗ interim canis alterius sãguinẽ ille biberit: sanguis ille cru
dus ad multas horas natat ĩ stomacho/ eũ deniq; uelut pegrinũ
deiecturo ꝑ aluũ. Interea caninus sanguis iste saliuã caninã supio
ra mẽbra prẽnsantẽ priusq̃ ad pręcordia ueniat/deriuat ad stoma
chum. Nam & in canino sanguine uirtus est ad saliuã canis attra

hendam: & in saliua uicissim uirtus ad similem sanguinem prose/quendum. Venenum igitur a corde semotum/sanguiniq; imbibi/tum in aluo natanti/una cum sanguine/per inferiora deducitur: hominemq; ita reliquit incolumem. Quorsum hæc? Primo quidē ut rei tā occultæ succurrentē inter disserēdum causam aperuerim. Deinde ut moneam: sanguinem potari posse/& quidē salubriter. Atq; in sanguine humano uirtutē esse: qua humanū sanguinem attrahat/& mutuo prosequatur. Ne forte diffidas iuuenilem san/guinem a sene bibitum trahi ad uenas/membraq; posse ibiq; pro/desse q̄plurimum.

Dieta/habitatio/consuetudo senū. Cap. xii.

m Eminisse decrepitos expedit: naturā debilē non esse nu/trimentorū pondere fatigandā: uel etiā epularum diuer/sitate nimia distrahendā. Nam & iuuenilis ætas hoc uitio fit cito senilis. Diuidant ergo mensas: nec tam multa naturam alimonia q̄ frequenti reficiant/interuallo tamen interim ad digestionē da/to. Nā sępe etiā postq̄ stomachus ipse cōcoxerit: nisi & iecur qua/si digesserit/sūmere nutrimentū: naturā distrahit/atq; fatigat: qua/q̄dē lassitudine sępius frequētata aduolat ītēpestiua senectus. Se/nes hieme uelut oues aprica petāt: ęstate uelut aues amęna riuosq; reuisāt. Frequēter iter uirētes uersēt plātas: & suauiter redolētes. Hæ nāq; uiuentes/spirātesq; conspirāt ad spiritū hominis augen/dum. Ad loca uero cōiter apibus amica cōfugiant. Mellaq; hieme degustēt. Mel. n. cibus ē senibus īprimis amicus: nisi ubi bilis ti/met incēdiū. Amicus caseus recētissimus. Amici dactili: ficus: pas/sulæ: cappares: dulcia punica: ziziba: isopus: scabiosa: bectonica: sed pistacia multo magis. Pinei uero nuclei maxime oīum/sicut diximus. Ex q̄bus plurimū referēt adiumentū/si eos horas duo/decim in aqua paulū calida teneant priusq̄ edāt. Sic. n. stomacho non nocebūt. Ac pręterea/si dū his utunt/ēt inter pineta & oliue/

ta uiresq; uersentur: aut saltem pini uaporem accipiãt/ & odorem. Item gummi lachrymæq; pini cum oleo uel uino/corpus sæpe deliniant. Probabile enĩ est arbores longa naturaliter uita dotatas præsertim si etiã hieme uirescãt ad longã tibi uitã/umbra/uapore nouo fructu/ligno/& tempestiuo quolibet usu prodesse. De animalibus aũt longęuis supra diximus. Iam uero ad idem tibi forte cõducet/si uiuas plurimũ penes eos/qui sani/tibi sano natura sint similes & amici. Ac magis forsan si paulo iuniores. Vtrũ uero/ & quomodo frequẽs adolescentũ consuetudo parũp seniũ retardare ualeat/pudicus Socrates consulendus.

Quæ adminicula senes a planetis accipiãt ad omnia membra fouenda. Cap. xiii.

Cu Erum cõsulite potius solliciti senes Apollinẽ: qui Socratem græcorum sapientissimũ iudicauit. Cõsulite Iouẽ insuper/atq; Venerẽ. Phębus ipse artis medicinę reptor/nucemuscatã uobis fouendo stomacho dabit. Iuppiter/cũ Phębo masticen/atq; mentã. Venus uero corallũ. Fouẽdo rursum capiti. Phoebus peoniã thus/amaracũ & cũ saturo myrram. Spicam nardi macẽq; Iuppiter. Venus deniq; dulce maratrum atq; myrtum. Ad cor uero fouendum accipietis a Phębo quidem citrariam. Crocũ lignũ aloes/thus/ambram/muscũ/doronicũ/modicum cariofilum/citri corticem/cinamomũ. Ab Ioue lilium: buglossã: ocimũ: & mentã: beeniasq; radices/& cãdidas pariter/& rubẽtes. A Venere sola quidem myrtum/& sandalũ/atq; rosã. Vna cũ Saturno coriãdrũ. Hęc uos cõtũdite diligẽter: & quæ stomachi sunt cydoniorũ oleo in formam cerori conficite. Quę uero capitis: oleo spicę perfundite/ac illinite ceruicem/tempora/frontem. Quæ deniq; cordis: aureo uino spargite/ aquaq; rosacea. Eaq; foris præcordiis admouete. At iecur imprimis creando sanguini necessariũ nescio quomodo prætermisimus. Huic ergo semper eupatorio & opobalsamo Phębus opitulabitur. Pistaceis Iuppiter: atque passulis. Venus autẽ

eparica:endiuia:ſpodio:cicorea. Lieni tãdem fouendo Saturnus ille ueſter/una cũ Ioue capparim dabit uobis/ſcoloſpendriam/tamariſcum. Sicut ueſſicã Iuppiter/cũ Venere. Pina: glycirhiza:amido:cucumeris ſeminibus:malua:altea:mãna:caſſia:curat. Saturnum uero uerendũ pluribus:ne adeo uos fugite ſenes. Hic.n.q̃ pegrinus eſt iuuenibus/tã uobis domeſticus erit. Vt igiẽ totum ipſe quoq; uobis corpus uegetet pro uiribus/ atq; cõfirmet: accipietis nõ nunq̃ ab eo regnãte pariterq; a phębo mumiã ſimul/& anſeris aſſi pulpã hęc anſeris adipe modico delinite. Cõtundite diligenter. Mirobalanorũ chebularũ atq; indarũ melle concoquite: Ambra/muſco/croco cõdite. Ante oia uero hæc uobis ꝓfutura confidite. Credentes medicinarũ ad uitã conferentiũ/ uitã eſſe fidem. Qua ſpereris/ & deum ſupplicãtibus uobis adſpiraturum. Et res ab eo creatas:pręſertim cęleſtes/mirificam proculdubio ad augendã uel cõſeruandã uitã habere potentiã.

Cõfabulatio ſenũ ſub Venere ꝑ uirẽtia prata Cap. xiiii.

Ed a grauioribus his numinibus/ad Venerẽ parumper uos ꝑ hortos & prata ſenes uirentia reuoco. Ad almam Venerẽ uos oẽs aduoco. Non ludentẽ quidẽ uobiſcum: ſed iocãtem. Hęc & uobis inq̃/ & mihi iam ſeni. Primo quidẽ iocoſũ hoc fundit oraculũ. Ego filii/ſi neſcitis/ uoluptate motuq; uobis uitam dedi. Ego igiẽ uoluptate quadã motuq; & ſi nõ ſimili uobis ſeruabo uitã. Eãdem quoq; ſeruabit libertate liber/ uitiſſator/propagator uitę. Liber ipſe ſemp odit ſeruos:& quã uino ꝓmittit uitam/ſolis liberis implet longã. Meæ qdem uitę ſimul/atq; menti quondã profuit regnãte Saturno diminuta menta/ placetq; quotidie. Vobis aũt maior mẽta menti uitæq; prodeſt. Diminuta nocet. Riſum ex meis hortis legite. Negligite ficũ. Has uero uiolas quãdo carpitis/carpere uos exiſtimate lilia:prehendẽtes liliũ/cõprehẽdere crocum. Crocũ a phębo Iuppiter ipſe nactus ꝓpagauit

ĩ liliũ. Liliũ ego a Ioue ſuſcipiẽs/in has/quas hic uidetis uiolas/ transformaui. Deniq; roſa quidẽ uobis eſto lucifer. Heſperus uero mittus. Poſt oraculũ nobis cogitandũ mãdat: rerũ uiridiũ naturam: quatenus uirent/nõ ſolũ eſſe uiuã: ſed etiã iuuenilem: humoreq; prorſus ſalubri/& uiuido quodam ſpiritu redundantem. Quapp odore/ uiſu/uſu/ habitatione frequẽti/iuuenilem ide ſpiritum nobis influere. Inter uirentia uero deambulãtes/interim cauſam pquiremuſ. Ob quã color uiridis uiſũ præcereris foueat/ ſalubriterq; delectet. Inueniemus tãdẽ naturã uiſus eſſe lucidã: ac lucis amicã: Volatilem tamẽ/ac facile diſſipabilem. Idcirco dũ per lucem ſe dilatat/uelut amicã/interdũ nimio lucis exceſſu rapi prorſus: & uehemẽti dilatatione diſſolui. Tenebras aũt naturaliter uelut inimicas fugere: ideoq; radios ĩ anguſtum inde retrahere. Optat uero uiſus ita perfrui lumine/ ut per amicũ hoc ſuũ amplificetur quidem: nec tamen interim diſſipeť. Iam uero in quocunq; colore plus admodũ tenebrarũ: ſiue nigredinis eſt q̃ lucis: non dilatať: nec ideo delectať radius uiſus ad uotum. Vbi uiciſſim plus admodum ſplẽdidi coloris eſt q̃ nigri/ſpargitur latius/ noxia quadã uoluptate diſtractus. Quamobrẽ color uiridis maxime omniũ nigrũ cũ cãdido tempans/præſtat utrunq; : delectãs pariter/atq; conſeruãs. Et molli inſuper & adhuc tenera qualitate ſicut & aqua/radiis oculorũ abſq; offenſione reſiſtit. Ne abeũtes longius diſperdanť. Quæ.n. dura ſunt ſimul & aſpera/frangunt quodãmodo radios. Quæ uero rariſſima ſũt/ diſſolutioni aditũ patefaciũt. Sed quę ſoliditatem aliquã habent: lenẽq; ſimul equalitatẽ/ſicut ſpecularia corpora/nec ipſa qdẽ frangũt: neq; longius diſperdi permittunt. Quæ denique prętet hæc beneficia/ tenera quoq; ſunt & mollia/ſicut aqua reſq; uirides/liquidis oculorũ radiis molliria blãdiunť. Deniq; uiſus radius quidã eſt ĩ quadam oculorũ aqua naturaliter nobis accenſus. Ac temparum lumẽ in aqua quodãmodo reſiſtente requirit. Itaq; gaudet aqua. Delectatur ſpeculis aquæ ſimilibus. Viridibus oblectať. In quibus ſane

uiridibus solis lumen insitum adhuc uernũ secũ habet humorẽ aquãq; subtilẽ occulto quodã lumine plenã. Ex quo fit etiam: ut color uiridis cũ tenuat̃ in croceũ resoluat̃. Quorsũ hæc? Vt itelligamus frequentẽ uiridiũ usum siquidẽ uisus spiritũ recreat: qui in animali spiritu quodãmodo pręcipuus est animalẽ quoq; reficere. Atq; etiã meminerimus: si color uiridis: quia iter colorũ gradus medius atq; tempatissimus ẽ tãtum animali spiritui ꝓdest multo magis quæ per qualitates tẽperatissima sunt naturalẽ & uitalẽ spiritũ iuuatura: atq; admodũ profutura nobis ad uitam. Nihil in mundo tempatius est q̃ cęlũ: nihil sub cęlo ferme tẽperatius est q̃ corpus humanũ. Nihil in hoc corpore tempatius est q̃ spiritus. Per res igit̃ tẽpatas uita ꝓmanẽs in spiritu recreat̃. Spũs ꝑ tẽperata cęlestibus cõformat̃. Deniq; discamus ex temperie uiridis quæ illuminãdo æque cõgregat animalẽ spũm atq; dilatat: ideoq; maxime iuuat nos quoq; i cordialibus eligẽdis cõponẽdis utendis aromatica subtilia & æcuta quæ spũm extẽdere uel etiã illuminare solẽt: quod facit crocus atq; cinamomũ cũ aromaticis semp stipticis cõgregantibusq; ceu mirobalanis & similibus commiscere. Atq; uicissim. Neq; prætermittere: quæ absq; acumine etiã aromatico simul utrunq; conficiunt. Aliq̃tum uidelicet dilatãt: atq; admodũ congregãt: multũq; illuminãt: quæ & alias narrauimus: quod efficit aurũ argentũ spodiũ corallus electrũ sericũ preriosi lapilli inter quos iacintus uel ore detentus ob iouialem tẽpiem plurimũ cõprobat̃. Cum enĩ sub terra nequeãt speriosissima & quasi cęlestia ꝓcreari absq; sũmo quodã beneficio cęli: probabile est rebus eiusmodi mirificas cęlitus inesse uirtutes. Cõpositio uero eiusmodi quæ dilatãdo & illuminãdo spiritũ æque cõgregat ita delectat eũ intrinsecus atq; recreat sicut foris uiriditas oculos: atq; ipsũ etiã apud senes in naturali quadã uiriditate diutissime seruat: quasi laurũ oliuã pinũ etiã hieme uirentem. Tãtoq; magis id efficit quo efficit & interius: atq; maxime: si cõpositio talis aromatico flagret odore alliciatq; sapore. Profecto

ſicut corpus/ex craſſioribus humorũ partibus cõpoſitũ/ĩ qntã re digiť formã: ita ſpũs ex ſubtiliſſimis eorũdẽ portionibus cõſtitu tus formã habet qntã naturaliter tẽpatiſſimã/atq; lucidã: ideoq; cęleſtem. Atq; in hac ipſa forma conſeruãdus eſt/ ut ſubtilis qui dem ſit: & interea firmus ſicut diximus. Sit omnino lucidus: ſed ẽt quodãmodo ſolidus. Ac præterea rebus odoriferis/firmis/lu cidis aſſidue foueať/ſi uitã cupimus conſeruare/que uiget in ſpi ritu/ & uendicare nobis cęleſtia dona. Hæc hactenus iuſſu Vene ris cõtẽplati/ Venerẽ ipſã audiuiſſe putemus.

Mercurius alloquiť ſenes: & cõſulit eis circa uoluptatẽ. odores. Cantus. Medicinas. Cap. xv.

INterea dũ inter ſenes ipſa quaſi Venus cõfabulareť: forte qdẽ hactenus ſatis belle. Deinceps uero ꝓlixius forſan fabulatura foret. Sermonẽ hũc his Mercurius uocibus/ ſermonũ auctor interpellat. Quid nã uobis eſt cũ Venere iſthac ſemꝑ puel la ſenes? Quid rurſum Veneri cũ ſermonibus? Nõ ne mei ſimul/ atq; ueſtri ſũt ſermones. Mea ratio pariter/atq; ueſtra. Audite me igiť eadẽ nũc attẽtione/qua illam/ & multo maiore iſuꝑ attentio ne q̃ Venerem. Quinque ſcitis eſſe ſenſus. Viſum/auditum/ol fatum/guſtũ/tactũ. Eſſe rurſũ quinq; (ut ita dixerim) diſcite ratio nes. Dum.n.ꝑ quinq; ſenſus quotidie imbuiť uobis animus/ra tioneſq; inde rerũ ipſe concipit: interea notiones habituſq; ad res iudicandas quinq;/tanq̃ rationes quinq; reſultant. Pręterea ſicut quinq; hinc qdem ſunt ſenſus: inde uero quodãmodo rationes: ita uitæ tenor quiq; gradibus circa ſenſũ rationẽq; diſponiť. Vn de quinq; numerantur ætates. Prima qdẽ ſenſu tantũ trahiť. Se cunda: ſenſu magis admodũ alliciť q̃ ratione ducať. Tertia: poſt hæc alternis pariter rationis/ & ſenſus ꝑſuaſionibus agiť. Quar ta: ratione potius q̃ ſenſu ducitur. Quita: tandẽ ratione tantum regi debet. Prima igiť ætas/atq; ſecũda tãq̃ ſubiecta Veneri/ Vene rẽ ſi placet loquẽtem audiat. Reliquę uero Mercurium. Ego igiť

reliquos uos omnes alloquor: nõ pro me quidẽ tantũ: sed ꝑ Diana etiã hac: quã ad sinistram meã cernitis. Nempe cũ hęc elinguis sit: Ego uero biliguis: iure pro hac ipsa/ cuius ego linguã habeo/ loquor. ¶ Vnã profecto noxiãq; Venus uobis ididit uoluptatẽ: qua noceret quidẽ uobis: ꝑdesset uero futuris: exhauriẽs paulatim uos ꝑ latentẽ quandam quasi fistulã: Aliudq; uestris liquoribus implens/ atq; procreãs: uos tãdem quasi uetustũ quoddam spoliũ cicadarũ iam exhaustũ humi relinquẽs. Cicadæ interim teneriori ꝓspiciens. Non ne uidetis? Quod Venus de materia uestra generat esse recens quiddã & uiuũ/ sensuq; præditũ? Surripit ergo uobis iuuenturẽ/ & uitã atq; sensum: ex toto inquã corpore per totius uoluptatẽ/ ut efficiat inde totũ. Ego interim materię illius quę quartæ digestioni superest qualitate monitus/ uos commoneo/ alimẽta similiter quarta digestione cocta/ plurimum uitę uestræ subcurrere: ouũ recẽs uidelicet integrũ & sorbile una cũ sacharo exiguoq; croco. Lac humanũ uel suillũ uel caprinũ cũ pauculo melle sumptũ. Atq; hæc duo tunc salubriora sunt/ quãdo natiuo adhuc calore flagrant. Et si ouũ aliã mox cocturã desiderare uideꝝ: Presertim ĩ stomacho minus ualido: Sed leuiter est coquẽdum. ¶ Verũ ut parũper ad Venerẽ redeamus. Si quando uidistis Venerẽ/ iuuenilẽ admodũ uidistis/ & quasi meretriciis fucis & ornatibus expolitã. Hęc ergo/ quę noua sep est/ noua semp affectat/ odit uetera. Facta destruit/ unde construat facienda. Hęc rursum/ si dictu fas est/ quasi meretrix nõ uno quouis est contenta uiro. Vulgus amat. Et ut dialectice loquar/ speciei passim potius q̃ indiuiduo suffragaꝝ. ¶ Iam uero neq; tactu tantum uos præcipitat: sed etiã gustu/ fallit quotidie/ perditq; deceptos. Quos. n. uos ĩ rebus sapores ꝓcipitis mediocri quadã temperie gratos/ hos Diana hęc Apollinis Iouisq; munere tradidit. Illecebras uero saporũ miras quibus quotidie uelut hamo capti clam miseri uitam ꝑditis/ Venus insidiosa fabricat. Quid igiꝝ Martẽ incusatis? Quid Saturnum? Mars quidem raro admodum uobis palamq; nocet.

Saturnus quoq; ſępius uultu ſe pfitetur hoſtem: nocet tardius: tempuſq; remediis nulli negat. Sola Venus palã ut amica uenit: clam inimica uenit. Hanc igiť incuſate potius/ſi quem inter ſuperos incuſare licet. Ad multiplices huius iſidias: tum oculis argiuos ipſos inſtruite: tum Palladis clipeo uos munite. Aures autẽ ad blandas pollicitationes eius/ tanq̃ ad letales ſyrenũ cãtus/ obſtruite. Hũc deniq; puidẽtię florem a me accipite: quo Circes huius ueneficia deuitetis. Hæc uobis duas uix tãdẽ/& has qdẽ leteferas pollicеť uoluptates/ potius q̃ largitur. Ego uero beneficio patris atq; fratris quinq; promitto uobis: quinq; præſto/puras ꝑpetuas/ſalutares: quarũ infima eſt in olfactu: ſuperior in auditu: ſublimior in aſpectu: eminentiori imaginatione: in ratione excelſior atq; diuinior. Quo maior delectatio i tangẽdo percipitur/ atq; guſtãdo: eo uitæ grauius frequẽter accidit detrimentũ. Contra uero q̃to maiorẽ in olfactu uoluptatẽ & auditu/ atq; uiſu. Itẽ imaginatione & ſæpe ratione quotidie reportatis: tãto fila uitæ longiora producitis. Verũ ſicut in blandimẽtis tangẽdi: atq; guſtandi cauendã uobis ſubdolam admonui Venerẽ: ſic in ipſa ſecretiore nimiſq; aſſidua cõtemplatiuę mentis delectatione cauete Saturnum. Illic. n. frequẽter filios ipſe ſuos deuorat. Nam quos ſublimiorũ cõtemplationũ ſuarũ rapit illecebris: & illic agnoſcit ut ſuos: hos interim ſi modo diutius gradũ ibi ſiſtant/falce quadam e terris amputat: terrenãq; incautis uitam ſæpe furripit. Hoc ſaltẽ Venere interim indulgẽtior: quod Venus quidẽ uitam/quã tibi detrahit/donat alteri: nihil tibi pro detrimẽto reſtituens. Saturnus aũt pro uita terrena/a qua ſepatus ipſe/te deniq; ſepat/cæleſtem uitã reddit/atq; ſempiternã. Hoc ipſo ſimiles eſſe uidenť inter ſe Venus atq; Saturnus/ qui ſane q̃ aquario gaudet/ tam regnati libra/ cp homines & hic & illa generãdi libidine uexat: nocetq; uexatiſ/ut inde poſteritati proſit. Sed hęc quidẽ fęcũdat corpus/ſtimulatq; fęcundũ. Ille mentẽ ſuo ſemine grauidã urget ad partũ. Vos igiť prouerbii memores ne qd nimis/aſſiduis pruden

tiæ frenis parturientis utriusq; libidinem cohibere. Tametsi multo citius grauiusq; ille lędit/quos tedio/torpore/moerore/curis/superstitione premit/q̃ quos supra uires corporis moresq; mortaliũ eleuat ad excelsa. Omnino uero seruate moneo/quod æquus Iupiter Pythagorã docuit/& Platonẽ: humanã uitam in quadam equali animę ipsius cũ corpore ꝓportione seruari. Vtrunq; suis q̃busdã alimentis & exercitationibus ali/ac similiter augeri. Siqs alterutrũ educatione prędipue sua/multo robustius altero tandẽ efficit: nõ mediocrem facit uitæ iacturã. Propterea quicunq; inter res medicorũ arte laudatas potissimum eas eligit/quæ corpori simul & ingenio ꝓsunt/maximũ uitę sibi uendicat adiumentũ. In earum uero numero uinũ/mentã/mirobalanũ/ muscũ/ambrã/zinziber recẽs/thus/aloem/iacintum/similesq; lapillos/herbas ue cõsimiles esse putate/& quę ad utriusq; utilitatem a medicis pariter componunt. ¶ Sed longioribus his quãdoq; interceptis ambagibus: Ego quoq; medicus huc accessi. Si sapores ex rebus accepti nõ ultra uiuentibus: Itẽ odores ex aromatis iam siccis/ uitaq; uacuis/multũ ad uitam conferre cẽsentur. Quid nã dubitatis odores ex plantis radicibus adhuc suis herentibus/uiuentibusq; mirum ĩmodũ uitę uires accumulaturos? Deniq; si uapores exalantes ex uita dũtaxat uegetali magnoꝑe uitę uestrę prosunt/q̃tum ꝓfuturos existimatis cantus: aerios quidẽ/spiritui prorsus aerio harmicos harmonico/calẽtes adhuc/uiuosq; uiuo: sẽsu prædictos sensuali: ratione conceptos rationali. Hãc ergo uobis a me fabricatã trado lyrã: cantũq; cũ ipsa phębeum/solamẽ laborum diuturnę uitæ pignus. Sicut. n. res qualitate temperatissimæ simulq; aromaticę/tũ humores inter se: tũ spũm naturalẽ secum ipso contẽperãt: Sic odores eiusmodi uitalẽ spũm: sic rursum similes quoq; cõcentus spũm animalẽ. Dũ igit fides in lyra sonosq;/dũ tonos temperatis ĩ uoce: similiter spũm uestrũ intus contẽpari putate. ¶ Ac ne ipse Venere sim auarior/quæ sine Baccho friget/ab hocipso Libero patre per me nectar hoc accipite. Qui prędipue inter uos fri

gent/temporibus similibus/bis septimo quoq; die uncias uerna cei/uel maluatici dulcis meri duas sũmant cum una panis uncia: tribus anteměsam horis. Semel aũt drachmã unã sublimis aquæ destillantis ex uino cũ iuleb rosacei semũcia. Quo quidẽ liquore illinire etiã cutem/& ad olfactũ uti cõmodissime possunt. Atq; ut post eiusmodi nectar ambrosiã quoq; uobis afferã. Hãc insup acceptã ab Ioue largior medicinã. Quatruor mirobalanorum uncias accipite chebularum: Tres rosacei sacchari: Conditi zinziberis hieme quidẽ unciã: estate uero semunciã. Tria hęc cũ emblicarum melle cõcoquite suauiter: septẽq; auri foliis exõrnate. Ieiuni bolũ ante prãdium quatruor horis accipite. Anno saltẽ integro quotidie id assũmite. Vt inde uelut aquilæ renouetur uestra iuuentus. Hactenus quasi Mercuriũ locutum existimemus.

Confirmatio supiorum: & q̃ deuitare debemus assiduam cogitationem & coitum. Cap. XVI.

Astrologi Venerem & Saturnũ inimicos inuicem esse ferunt. Cum uero ĩ cęlo ubi oĩa amore mouentur/ ubi defectus est nullus/odiũ esse nequeat/inimicos. i. effectu diuersos ĩterpretamur. Mittamus ĩpręsentia reliqua. Ecce nũc Saturnus quidẽ nobis in centro: Venus aũt in circũferentia posuit uoluptatẽ. Voluptas uero spũum esca quædã est. Igitur ex opposito Venus/atq; Saturnus spũs nostri uolatũ aucupãtur. Illa p uoluptatẽ suã allicit ad externa. Hic interim p suam ad intima reuocat. Distrahũt itaq; spũm si ferme eodẽ tẽpore moueant/atq; dissipãt. Quãobrẽ nihil cõtẽplatori uel curioso pestilẽtius q̃ Venereus actus: nihil uicissim hũc sectãti alienius q̃ cura & contẽplatio esse potest. Cõtemplatorem uero phisicum/ religiosumq; eodem in gradu cõnumeramus. Et gradu simili quẽlibet in negociis suis ualde cogitabundũ/grauibusq; curis obnoxiũ. Hinc rursus efficit/ ut si quẽ Saturnia/uel contemplatione nimiũ occupatũ uel cura pressum/

leuare interim & aliter cõsolari uelimus/ p Venereos actus/ ludos iocos id tentãtes tanq̃ p remedia lõge distantia/ frustra atq; ẽt cũ iactura conemur: atq; uicissim si quẽ uenereo/ uel ope perditũ/ uel ludo iocoq; solutũ moderari uelimus/ p saturniã seueritatẽ emendare nõ facile ualeamus. ¶ Optima uero disciplina est: p quędam Phębi Iouisq; : qui inter Saturnũ Venerẽq; sunt medii/ studia similiaq; remedia homines ad alterutrum declinantes ad medium reuocare. ¶ Sed ut tandẽ simus medici: sicut flãma duobus cõmuniter modis uiolẽtis extinguitur: aut uelut difflata uentis: aut cõtra quasi cõpressa cineribus: Sic spũm uel celeriter effectu Venereo dissipamus: uel sensim Saturnio suffocamus: ac sæpe exprimimus cõprimẽdo/ pariterq; resoluimus. ¶ Spũs utiq; frequenter ad extima uolãs/ intima reddit uel uacua/ uel aliena uitæ. Sed ad intima sæpe coactus/ cętera circũ membra præstat uitæ minus idonea. ¶ Citã igitur senectutẽ/ tum uenus interioribus nostris: tũ Saturnus exterioribus infert. Venus quidẽ præcipue: ubi ex quouis eius motu facile corpus debilitatur atq; labascit. Saturnus quoq; potissimum: quãdo ex quocunq; cõtemplationis officio/ uel curę labore/ ingenii corporisq; uires labefactantur. Et si uel q ad contẽplationem: uel qui ad libidinẽ natus est/ plerũq; ad suũ uterq; officium est natura fortissimus. Natura. n. sępe coniũgit cum uoluptate simul & facilitate potentiam. ¶ Vnusquisq; igitur se cognoscat: suiq; ipsius moderator/ ac medicus esto. Coitũ quidẽ frequẽtaturi ceteros consulãt. Ego uero exercitaturis ingeniũ libro etiã superiore consului. Deniq; omni dieta omnibus remediis uti debent: quibus mẽbra/ spũs/ sensus/ ingeniũ/ memoria cõfirmentur. Cogitationes p interualla repetere. Nec expectare uel minimũ ex cogitatione laborẽ. Maxime uero cũ primũ canescunt: q̃uis non nulli sint qui non tam debilitatæ naturæ/ uidelicet adhuc iuuenes canos emittunt/ q̃ uel ęgritudine/ uel ægrotatione aliqua pręcedẽte: aut etiam parentum similitudine: a quibus scilicet iam canescẽtibus fuerint generati

De medicinis senum. Et de habitatione iterum atq; dieta Cap .xvii.

CHaldeorum regula est forte probãda/ad iuuenturem recuperandam: peregrinos humores imbibitos corpori/ expurgare gradatim/tum interiores/competẽtibus medicinis: tũ exteriores/frictionibus & lauacris/prouocationibusq; sudoris. Intereaq; salubribus/duraturisq; alimẽtis/paulatim corpus implere. Sunt autem qui trochiscis quibusdã ex uipera factis/ uel helleboro præparato/pmittũt humores omnes uetteres putridosq; prsus educere. Quibus expurgatis & humore rursum saluberrimo alimentis salutaribus recreato/ restituere iuuenturem. Et qui cautiores sunt/helleboro gallinas pascũt: hominẽ uero gallinis. Eiusmodi uero curationem tanq̃ periculosam in iuuenture arbitror potius q̃ in senecture tentandam. Ne forte iuuenturẽ illam a Medea Peliẹ seni promissam experiamur. Nã & iuuenes medicinis exqsite purgantibus/cito senescere Hyppocrates asserit. Sed ubi dieta nõ sufficit/clystere uel mãna/ uel aloe præsertim lota/securus uteris. Si tibi sit aluus astrictior/manna cũ iure caponis/ mirobalaniq; uirture. Sin minus/ hac te iuuenem etiam in senecture purgatione seruabis. Summe unciam lotẹ aloes unam/mirobalanorum emblicarum drachmas duas/chebularum quoq; tantũdem/duas item rosarum purpurearum/masticis quoq; tantundẽ. maluatico uino confice pilulas: quãdo luna fẹliciter collocata/ propitio fruiẽ Iouis aspectu/præsertim si domicilia fixa possederit/uel ipsa/uel Iuppiter. Hæc enim ad diuturnitatem uitæ magnopere cõferunt. Potes etiam utiliter reubarbarum hic cum aloe componere scilicet dimidiam aloes partem/ dimidiam reubarbari. Et quotiẽs opus fuerit/unam mane summere pilulam ad tres usque uel quinq;/ modicumq; insuper uinum bibere. Vbi uero pituitam magis timeres/ potes commode in his pilulis trochiscorum agarici ter

tiam partem accipere una cũ tertiis aloes duabus dimisso reu/
barbaro. Sed primam illam ego iam multis ãnis pilularum cõ/
positionem omni ętati experior esse tutissimam. Eadem hora
confectionem eiusmodi facito. Summe mirobalanorum embli/
carum/belliricarũ/indarum/chebularum unciam uniuscuiusq;
unam: cinnamomi uero duas: unam quoque doronici: rosarũ
purpurearum unam: sandalorum rubeorum duas: unam croci
drachmam: tertiam drachmę partẽ musci: ambræ tantundem.
Candidum post hæc cum aqua rosacea succoq; citri fũdito sac
charum. Coque: fac bolos: auroq; inuolue. Hoc ante prandiũ
quattuor horis sũmentes atque dantes/utiliter experti sumus
ad uirtutem corroborandam: ad illustrandum spiritum atq; fir
mandum. Maxime uero proderit/si paulum quid insuper uini
aurei biberis. Proderit & sæpe calefactum panem aureo mero/
& rosacea aqua perfundere: & modico ĩsup cinnamomo saccha/
roq; uberiore cõdire. Frequenter etiã duo hæc cũ lacte amigda/
lino & modico pane miscere. Nam eiusmodi mixtiones naturã
referunt Iouialẽ. Præter oĩa/ quæ ĩ superioribus explicauimus
uel saltẽ significauimus/ab his omnes urbani diligẽter cauere
debent/æstu/gelu. Quolibet uel post calorẽ frigore uel noctur
no. Nebulis/ uẽtis uel ex palude flantibus/ uel inrumpẽtibus
ex angusto. Locis itẽ ubi aer uel mouetur uiolentius/ uel nul
lo modo mouetur: Habitatione quauis humidiore/fetore/tor/
pore/męrore. Diligentius autem Mercurii sectatores. Diligen/
tissime senes. Qui præterea postquam mane corpus totum le/
uiter perfricuerint/ delinient ipsum aduersum aeris/ & laboris
incommoda/calentem oleo/ uel uino quopiam subamaro: cui
prius infuderint mirrham/& rosam/ atq; myrtum. Saluiam fre/
quenter ore ferant/neruis ac dentibus amicissimam. Et quãdo
dentium uitio/ liquida uelut infantes alimenta repetere com/
pelluntur: mollissima caueant. Lac quidem uino referant mo/
derato. Vtanẽ igne dumtaxat ut medicina/quantum uidelicet

expellendi frigoris/ & ſuſcitandi caloris innati neceſſitas po ſtulat. Alioquin tanquam edace humorem naturalem exſicca turo. Solem uero quoad delectat ſequantur ut alimentum/ de ſtillatione uitata: Et eſtu ſimiliter declinato. Faciles quidē mo tus diligant/ excitando calori admodum neceſſarios. Labores aūt corporis oderint: & multo magis animi. Nec minus longā ſitim/ & inediā/ atq; uigiliam.

De nutrimento ſpiritus/ & conſeruatione uitæ per odores. Cap. xviii.

Legimus in calidis quibuſdam regionibus/ ac pluri mo paſſim odore flagrātibus multos gracili corpo re/ & imbecillo ſtomacho/ quaſi ſolis odoribus ali. Forte quoniam ipſa natura loci/ tum herbarum/ & frugum/ atq; pomorum ſuccos ferme totos redigit in odores: tum corporū humanorū humores illic reſoluit in ſpiritum. Cū igitur uterq; uidelicet odor & ſpiritus ſit uapor quidam/ & ſimile ſimili nu triatur/ nimirum & ſpiritus & ſpiritalis homo plurimū ab odo ribus accipit alimentum. Nutrimentum uero/ qualecūq; id ſit per odores ſiue fomentum/ apprime ſenibus & gracilibus ne ceſſarium eſt. Quo defectum alimenti ſolidioris atq; uerioris/ utrunq; cōpenſare poſſimus. Ambigere tamen non nulli ſo lent/ utrum ſpiritus odoribus nutriatur. Ego autem opinor ſo lis forſan ita nutriri/ ut niſi alimēta/ quæ craſſa ſunt/ digeſtione tandem in uapores extenuentur/ ſpiritus ipſe quem diximus uaporem eſſe/ nullum illinc ſuſcipiat nutrimentum. Itaq; uinū odore plenum ſpiritum ſubito recreat: quem cętera uix tandē reficere poſſunt. Vaporem uero illum ī quem cibi cocti deniq; tranſferuntur/ ideo appellamus odorem: quoniā & odor ubiq; uapor quidam eſt: & hic tractus intus ex alimentis uapor niſi ſpiritui quodā odore placeat/ uix ullū ſpiritui exhibet alimen

tum. Quam ob rem Auicennam nostrum ualde probamus dicentem: corpus quidem dulcedine: spiritum uero quadam (ut eius uerbis utar) aromaticitate nutriri. Quoniam crassitudo corporis non nisi crassa natura/ qualis est ī dulcedine/ coalescere ualeat. Tenuitas uero spiritus: non alio q̃ fumo quodam/ atque uapore: in quo aromaticitas ipsa uiget/ refici possit. Aromaticam uero qualitatem dicimus odoram/ & acutam/ & quodammodo stipticam. Proinde quoniam iecur quidem corpori per sanguinem alimentum præstat/ dulcedine plurimum augetur. Cor autem quia & creat spiritum: & spiritui procreat alimentum: merito desiderat aromatica. Expedit tamen/ & aromatica pro corde condiri dulcedine: & dulcia pro iecore aromaticis commisceri: dulcedinemq; interea nimiam euitare. Quid plura? Galienus ipse secutus Hyppocratē/ spiritum non solum odore putat nutriri/ sed aere: Aere inquam nō simplici: sed potius oportune permixto. Quibus quidē si fidem habebimus/ nec alimentorum/ nec rei ullius delectum magis ad uitam necessarium/ q̃ aeris nobis accommodari/ esse censebimus. Aer.n. & inferiorū & cęlestium qualitatibus facillime sempq; affectus & immensa (ut ita dixerim) āplitudine circūfusus/ perpetuoq; motu/ nos undiq; penetrans/ ad suam nos mirabiliter redigit qualitatem. Pręsertim spiritum: præcipue uitalē in corde uigentem. In cuius penetralia: tum assidue influit/ tum repente. Sic protinus afficiens spiritum/ ut est affectus: perq; spiritum uitalem/ q & materia/ & origo est spiritus animalis/ pariter afficiēs animalem. Cuius quidem qualitas maximi momenti est ingeniosis eiusmodi spiritu plurimum laborantibus. Itaq; ad nullos potius q̃ ad eos attinet puri luminosiq; aeris/ odorūq; delectus/ atq; musicę. Hæc enim tria spiritus animalis fomēta prę cipua iudicantur. Potissimus uero ad uitam est aer electus. Nā octauo mense nati in ægypto plurimi uiuunt. Et non nulli in plagis græciæ temperatis saluberrimi aeris beneficio. Quod

Aristoteles narrat: & Auicenna confirmat. ¶ Sed profecto sicut corpus ex uariis compositum/uariis quãuis non eadem mensa nutriendum est alimentis/ ita spiritus similiter compositus uarietate quadam aeris semper electi/ oblectandus est/ atq; fouendus. Simili quoque electorum odorum uarietate quotidie recreandus. Nam aer & odor quasi spiritus quidam esse uidentur. ¶ Iam uero Alexãder & Nicolaus Peripatetici/una cum Galieno concludunt spiritum uitalem/& animalem ideo nutriri/tum odore/tum aere: quoniam uterq; mixtus est/atque conformis: & utrunq; haustum in præcordia penetrare: ubi coqui temperariq; ad uitam/perq; arterias diffundi. Vbi uterq; coctus iterum/nutrit spiritum (ut aiunt) utrunque/pręcipue animalem. ¶ Aiunt etiam spiratum aerem non solum refrigerando calori prodesse: sed etiam nutriẽdo. Nam & animalia etiam ualde frigida spirant. Addũt aerem crassiorem spiritui naturali/tanquã magis corporeo conuenire/subtilem uero/purum/lucidum/spiritui potius uitali/ potissimum animali. ¶ Neque mirum uideri debet spiritum adeo tenuem/ rebus quoq; tenuibus ali. Siquidem & pisciculi multi aqua nitidissima nutriuntur: & ocimum ĩ aqua simili/uiuit/crescit/floret/redolet. Mitto quibus elemẽtis Chameleontem & Salamandram nutriri nõ nulli ferant. Redeamus ad nostra. ¶ Interest certe q̃plurimũ/qualem spiremus aerem: quales hauriamus odores. Talis enĩ & spiritus ĩ nobis euadit: Eatenus uero nos anima per uitam uegetat: quatenus spiritus harmoniam seruat cum anima concinentem. Spiritus q̃dẽ ĩ nobis primus uiuit/& maxime: & quasi uiuit solus. Nõne repẽtino quodam sępe casu/uel affectu/ uita/sensus/motus/ subito membra deserunt? Regresso uidelicet ad cordis penetralia spiritu: Et sępe statim reuertũtur ad membra/ per frictiones & odores illuc spiritu redeũte. Quasi uita in ipso spiritu uidelicet re uolatili potius insit q̃ humoribus aut mẽbris. Alioqn propter horum crassam tenuitatem tardius admodũ accederet

uita mēbris atq; recederet. Quicūq; igiť uitā in corpore pduce
re cupitis/ſpūm īprimis excolite: hūc augere nutrimētis ſāgui
nē augētibus/tēpatum uidelicet/atq; clarū: Hūc aere ſēp electo
fouere. Hūc quotidie ſuauibus odoribus alite. Hunc ſonis &
cātibus oblectate. Sed īterea odores cauete calidioreſ. Frigidio
res fugite. Capeſcite tēpatos. Frigidos calidis/ſiccos humdis
tēpate. Odorē uero oēm qa pars corporis ſubtiliſſima ē/ſcitote
nō nihil habere caloris: atq; ex rebus quæ ipſæ nutriūt/odores
ſpate potius nutrituros: ut ex aromatico piro pomoq; pſico/
ſimiliq; pomo: magiſ āt recēte pane/calēte: maxime carnibus aſ
ſis: q̄ maxime uino. Atq; ſicut ſapor qui mirifice placet: plurimi
uelociſq; nutrimēti cā eſt uel occaſio corpori/ſic odorē ad ſpūm
ſe habere putate. Cōmemorare uobis īterū placet: Democritū
iā iā expiraturū ut obſequereť amicis: ſpūm ad quatriduū uſq;
olfactu calentiū panū retinuiſſe: ulterius ēt ſi modo placuiſſet/
ſpūm ſeruaturus. Sūt & q dicunt id mellis odore feciſſe. Ego ſi
mō uſus ē melle/ exiſtimo illū mel uino liquefactū albo/calēti
bus panibus īfudiſſe: neq;.n.ſpnēdus ē mellis odor. Flos nāq;
florū mel exiſtit: nec parū nutrit ipſa dulcedine: ac diu qualita
te ſua res īegras a putrefactione tueť. Itaq; ſiq̄s nouerit hoc ēt
ad cibū ita ueſci/ ut nec dulcedine nimia meatus oppleat: nec
tali quodā calore bilē exaugeat/certū habebit lōgioriſ uitę ſub
ſidiū. Saltē igiť cōdimentū hoc frigidis & humidis adhibete.
Verū ut uos reuocē ad odores. Vbicūq; ſuffocationē/cōpreſſio
nemq; ſpirituū nimiam extimeſcitis: quod meror frequens tor
porq; porrēdit/odores circūfuſos amate. Vbi uero fugā exalā
tium ſpūm expaueſcitis/odores potius infuſos nutrimētis ac
cipite. Et ſiqd odorū præterea foris ſūmitis/uelut clypeū coſtis
dūtaxat admouete ſiniſtris. Nō ne uideris q̄ repēte ſurſum uel
deorſum ad odores ſe matrix ipſa pręcipitet? q̄ uelociter ad os
ad nares ſpūs aduolet/ ſuauis odoris eſca pellectus? Vbi igiť
ſpūs uel exiguus uel fugaciſſimus eſſe deprehēdiť: quod puſil
lanimitas ſępe declarat/corporiſq; debilitaſ uel parua de cauſa

multa cõtingẽs: odoribus nõ tam extrinsecus obiectis/q̃ intrinsecus iniectis allicite: imo potius pascite: retinete. Odorẽ uero uini ante oẽs eligite. Multũ nãq; nutrit spũm odor exhalãs & natura rũ plurimũ/ & uelociter nutriente corpus: rũ uoluptate sensũ afficiente. Tale uero uinũ est præceteris calidũ/humidũ/ & odorũ/atq; clarũ. Tale ẽt saccharũ esse dicerẽ/si sũmat odorẽ. Cinnamomũ quoq; simile: Et doronicũ/anisũq;/& dulce maratrũ/si acumini suo ad exiguã dulcedinẽ adderẽt amplioré. Sed quã tempiem natura nõ fecit/uobis ipsi cõficite. Et quotiẽs distractionẽ spũum formidatis/calidioribus acutioribusq;/& subtilissimis adhibete/ quæ cohibere parũp uolatũ spũs/ ac sistere ualeãt: ceu croco/chariophilis/cinamomo/adustũ panem/rosaceã aquã/acetũq; rosaceũ/rosã/ myrtũ/uiolã: sandalũ/coriandrũ cydoniũ pomũ/atq; citrũ. Horreo uero cãphorã: ubi cõtra canitiem est agendũ. Recentẽ uero semp mentã diligo: mẽti ẽt saluraré spũiq; tutissimam. Deniq; memẽtote res oẽs ueneno cõtrarias/esse uitę admodũ salutares: nõ gustu tãtũ: sed ẽt odoratu: maxime theriacã. Has uero ĩ libro cõtra pestilẽtiã enarrauimus: narrabimus & ĩ libro sequẽti. Inter eas ãt neqd uos lateat/numeramus/& uinũ. Nã sicut homini uenenũ est cicuta/ita cicutæ uinũ: nõ simul qdẽ/sed paulo post ebibitũ. Ac ne solis uos odoribus hic alliciã/cõponendũ uobis mãdo electuariũ/quotidie mane gustandũ/olfactu/ gustuq; suaue/& uitę admodũ salutare. Accipite tres chebularũ uncias: unã emblicarũ: & ĩdarũ unã unãq; belliricarũ: semunciã uero doronici: Cinnamomi uncias duas: croci drachmã unã: ambræ partẽ drachmæ tertiam: Musci quoq; tantũdẽ. Contũdite diligẽter. Tantũ rosacei sacchari adhibete/ q̃tũ gustui satis facit. Sãdalorũ rubentiũ q̃tũ sat est colori: mellis itẽ emblicarũ uel chebularũ/ q̃tũ molli expedit electuarii formæ/auri folia totidẽ quot prędictę sũt uncię. Vbi uero difficilior ẽ cõpositio multiplex/expti sumus simplicẽ hanc optimã esse. s. ex chebulis maratro dulci: saccharo aqua rosacea

liquefacto. Sũpram uero tũ ieiuno stomacho: tũ post cęnam. Memineritis autem mirobalanos cõditas meliores esse: Siccas uero saltem diem ĩtegrum/oleo amigdalarum dulcium/uel butyro uaccino prius infundite q̃ confletis. Probat & Auicenna uobis confectionem ex emblicis atq; indis/ cum melle anacardorum/ coctoq; butyro: Item chebulas cum zinzibere & squama ferri/& potius auri. Probat item Petrus Aponensis compositionem ex croco/mace/castoreo/per partes ęquales acceptis/ atque contusis/& uino cõmixtis. Vnde affirmat uitam etiam propemodum moribundis produci consueuisse. Deniq; Aly Astrologus Medicusq; excellens asserit/ usu triferæ similiumq; rerum uitam effici lõgiorem. In omni uero trifera mirobalanus fundamentum est. Sed hanc temperãt subtilibus quibusdam/ atq; mollibus: Præsertim ubi siccior est mirobalanus: Vt & penetret/nec meatus obstruat/nec aluũ exsiccet nimium/uel astrĩgat. Cũ uino præterea commodissime utimur: sed modico: ne forte diluat. Compositionem uero Petri/quã modo narrabã/ si modo utilis est/arbitror olfactu potius q̃ potu utilem fore.

Magorum medicina pro senibus. Cap. xviii.

Magi stellarum obseruatores ad Christum uitæ ducem stella duce uenerunt/ pretiosum uitæ thesaurum offerentes/Aurum/Thus/& Myrrham: Tria dona pro tribus planetarum dominis/stellarum domino dedicantes. Aurum quidem pro temperamento Iouis maxime omnium temperatum. Thus autem pro Sole præcipue/ phoebeo calore simul odoreque flagrans. Myrrham deniq; firmantem corpus atq; conseruãtem: pro Saturno omniũ firmissimo planetarum. Huc igitur omnes ad sapientes magos uenite senes munera uobis quoque uitam productura ferentes. Quibus auctorem uitę quondam uenerati traduntur.

Venite ſenes inquam ſenectutem grauiter tolerantes. Venite/ & uos præterea/quoſcunq; ſenectutis propemodum aduentantis formido ſollicitat. Accipite precor alacres uitalia dona. Sũmite uncias quidẽ thuris duas: unam uero myrrhæ: auri rurſũ in folia ducti dimidiam drachmæ partem. Contundite tria ſimul/conflate/cõfundite in pilulas/aureo quodam mero: Idq; tunc oportune conficite/ quando Diana propitio Phoebi/uel Iouis/gaudet aſpectu. Summite poſthac theſauri tanti/aurora qualibet/portiũculam. Ac exiguo perfundite meri potu: niſi forſan incaluerit æſtas. Tunc enim aquam roſaceam bibere præſtat. Siquis autem inter uos calorem quouis tempore magis metuat/is mirobalanum chebulam/ aut emblicã/ æqualem ad thuris/ myrræq;/& auri ſimul pondus addiciat. Hoc humorem proculdubio naturalem/a putrefactione tuebitur. Hoc humoris reſolutionem longius ꝓpulſabit. Hoc tres in uobis ſpiritus/naturalem/uitalem/animalem/fouebit/cõfirmabit/ corroborabit. Hoc rurſum uegetabit ſenſum. Acuet ingenium. Memoriam conſeruabit.

De periculis euitandis ex quolibet uitę ſeptẽnario iminentibus. Cap. xviiii.

Cum Aſtronomi ſingulas deinceps diei horas/planetis ordine ſingulis/ diſtribuerint: Similiterq; ſeptem ebdomadæ dies: atque in ipſo foetu/ per menſes digeſſerint officia planetarum: Cur non etiam per annos eadem diſponamus? Vt quẽadmodũ infantẽ in aluo latentẽ rexit primo mẽſe Saturnus: ultimo Luna. ſic ſtatĩ natũ/ordine iã cõuerſo/primo ipſius ãno/ducat Luna. Secũdo ſiuis/Mercuriuſ. Tertio Venus. Quarto Sol. Quĩto Mars. Sexto Iuppiter. Septimo uero Saturnus. Atq; deiceps ordo ꝑ uitã ſimilis repetat. Itaq; in ſeptimo quolibet uitę anno/fit ĩ corpore mutatio maxima.

ideoq; periculosissima/quãdoquidẽ & Saturnus nobis cõmuni/
ter est peregrinus:& ab eo tunc planetarum summo ad lunam
e uestigio planetarum infimam/gubernatio redit. Hos annos
astronomi greci/climatericos nominãt. Nos scalares uel grada/
rios:uel decretorios appellamus. Forte uero in morbis ipsum
humoris uel naturæ motum/planetes ꝑ dies eodem ordine re/
gunt. Vnde & septimus quisque eadem ratione iudiciarius ap/
pellatur. Quartus quoq;/quoniam medium in septennario te/
net. ¶ Tu igitur si uitam producere cupis ad senecturem/nullis
eiusmodi gradibus interruptam: Quotiens septimo cuilibet
propinques anno/consule diligenter astrologum. Vnde immi/
neat tibi discrimẽ ediscito. Deinde uel adito medicum/uel pru/
dentiã/& temperantiam accersito. His nãq; remediis prohiberi
minas astrorum/Ptolemęus etiam cõfitetur. Addit quinetiam
astrorum promissa sic augeri posse/ut agrorum cultor/auget ter/
ræ uirtutem. ¶ Probat Petrus aponensis argumentationibus
multis/ & testimonio Aristotelis/ Galieni/ Aly/naturalem uitę
finem/non esse ab initio ad unguem determinatum/ sed ultra
citraq; moueri posse. Idq; asserit tũ ex astris/tum etiam ex mate/
ria. Cõcludit his auctoribus rationibusq;/obitum etiam natu/
ralem differri posse:cum astrologię machinis/ tum præsidiis me/
dicorum. Igitur neq; nos temere in his pręceptis elaboramus.
Neq; te pigeat ꝑquirere a medicis/quę naturaliter tua sit dieta:
& ab astrologis/quæ stella uitæ faueat. Et quando hęc bene se
habet/& ad eam luna/compone quę prodesse didiceris. Neque
pudeat sępe illos auscultare:qui non tam fortuna/q̃ uirtute se/
necturem prosperam consecuti uidentur. Præterea Ptolemęus
& cęteri professores astronomię/imaginibus quibusdam ex cer/
tis lapidibus & metallis /sub certo sidere fabricatis/ uitam pro/
speram pollicentur/atque longęuam. Verũ de imaginibus qui/
dem ex parte ac plurimum de reliquo fauore cælesti commen/
tarium componimus in Plotinum. Quem librum huic operi

p Cotinus

deinceps ſubiciendum exiſtimamus. Quemadmodum/ hoc poſt librum ſcribi uolumus: quem de curanda litteratorum ua litudine compoſuimus. Fauorem uero cęleſtem/ quem modo dicebam/ pro iuuentute longa/ nunc quantum quaſi poetę cui dam licet loqui: quantum rurſus medico licet facere/ a Phębo Bacchoq; petemus.

Solis æterna eſt Phębo Bacchoq; iuuentus.
Nã decet intonſus crinis utrũq; deũ.

Phębus & Bacchus ſemper indiuidui fratres ſunt: Ambo fere ſunt idem: Phębus qdem eſt ipſa ſpherę illius anima. Sphera uero Bacchus: imo & Phębus eſt totus ipſe ſpheræ circus. Bacchus autem eſt flammeus ille in hoc circo/ circulus: immo uero Phębus eſt almum in hoc flammeo globo lumen. Bacchus autem exiſtit ibidem ſalutaris ex lumine calor. Semper ergo fratres comiteſq; ſunt: fere ſemper alter & idem. Quid uero? Si ſol in uere quidem Phebus eſt/ cantu ſuo tunc auium cantus excitans: Cithara rurſum tempora tẽpans. In autũno uero/ Sol idem auctor uini Bacchus exiſtit. Tria nobis ad ſeruandam iuuentutẽ pater ille Liber qui amat colles/ Bacchus affert. Hos quidem apricos primum colles. In his autem collibus ſuauiſſimũ præcipue uinũ. Perpetuam in uino ſecuritatem. Tria quoq; Phoebus Bacchi frater pari benignitate largitur. Diurnum primo lumen: ſub fomento luminis/ herbas ſuauiter redolentes. Ad luminis huius umbram citharã cantumq; perennem. His ergo penſis/ potiſſimum: his ſtaminibuſ Clotho/ nobis/ iam non parca/ longa uitæ fila producet. Tris parcas fere omnes poetę canunt. Tris quoq; nos non poetæ/ canimus. Prudens quidẽ in omni uictu parcitas/ uitam nobis longam incohat. Conſtãs quoq; in curis ſubeundiſ parcitas/ producit uitam. Parcitas uero/ in cęlo fruendo negligens/ uitã occat. Tres Pythagoras temperantias ante oĩa celebrat: tres ẽt nos ĩpręſentia celebramus. Temperantiam in affectibus conſeruato: tẽperantiam in omni

uictu seruato. Temperiem aeris obseruato. Hac enim prouidē tia humorum intemperiem quæ citæ senecturis & intēpestiuæ mortis causa est aspirāte deo procul admodum propulsabis. Aspirabit autem auctor ille uitæ: si ea tantum conditione uitā optaueris diuturnam, ut diutius cum generi humano uiuas, tum maxime uiuas illi, quo mundus totus inspirante uiuit.

FINIS

Prohęmium In Librum De Vita Cęlitus

MARSILIVS Ficinus Florentinus Serenissimo Pannoniæ Regi semper iuicto. Philosophi uetereſ rex omniũ fęlicissime cęlestium uires iferiorũq; naturas diligentissime pscrutati: Cum existimarẽt hominẽ frustra sapere: qui nõ sibi sapit/ totã merito pscrutationẽ suam imprimis ad uitam sibi cęlitus compandam/ retulisse uidenť: iudicãtes (ut arbitror) tum elemẽta/ & quæ ex his cõponunť frustra sibi cognita fore: tum motus cęlestiũ/ & ifluxus temere nimiũ obseruatos: nisi hæc una cum illis cognita simul/ atq; coniũcta/ aliquãdo sibi ad uitam fęlicitatemq; conducerẽt. Profuit aũt illis/ ut uideť/ eiusmodi cõtẽplatio/ ad uitã primo præsentẽ. Nam pythagoras & Democritus Apolloniusq; theaneus/ & qcunq; ad id potissimum studuerunt/ rerũ sibi cognitarũ usu psperam ualitudinẽ cõsecuti sũt: uitamq; longęuã. Contulit isup ad futurã uitã/ tum per gloriam apud posteros ppagandã: tum apud deũ in æternitate fruendã. Siquidẽ ex mirabili mũdi totius ordine/ eius tandem cognouere rectorẽ: & ante oia cognitũ amauerũt. Tibi uero gloriã per sæcula cũcta/ futurã magnanimitas/ magnificẽtia/ uictoria ppetua pollicenť. Vitã quoq; apud deũ in æuo beatã/ diuina clemẽtia/ isignĩ pietati tuæ iustitiæq; pmittit. Vitã deniq; psperã/ iter mortales satisq; longã q̃tum ex inditiis quibusdã mihi licuit coniectare fęlicia tibi sidera decreuerunt. Vt aũt quod pollicenť/ id & prestẽt firmissima fide & cumulo insup prorogẽt pleniore. Diligentia tua/ & medicorũ/ astrologorũq; cura efficere proculdubio potest. Iam uero id posse scientia & prudẽtia fieri doctissimi quiq; astrologi/ ac medici confitenť. Cũ igiť inter Plotini libros/ magno Laurentio Medici destinatos/ i librum Plotini de fauore cęlitus hauriendo tractãtem nuper cõmentariũ cõposuissem: inter cetera in eũ nostra cõmẽtaria numeratũ id quidẽ seligere nũc Laurentio quidẽ ipso pbãte. Atq; maiestati tuæ potissimũ dedicare decreui. Spero

equidem dũ uitę tuę prosperitatiq; cõsulam/uitę interim & splendori sæculi nostri/& humani generis/consulturũ. Atq; ut ualitudini prosperitatiq; regię ualidius hęc nostra ꝓdessent: per Valorem ipsum mittẽda putaui. Hunc tu igit̃ Valorẽ nostrũ clementissime Rex/cõplectere precor. Tantũ.n.natura/uirtus/auctoritas tua ualet: ut absq; te nequeat uel Valor ipse ualere. X. Iulii. M. CCCC. LXXXIX. Florentię.

Verba Marsilii Ficini Ad Lectorem sequentis Libri.

SAlue hospes ingeniose. Salue iterũ quisq; es salutis auidus/qui nostra ad limina tẽdis. Vide precor hospes cupide primum/ q̃ hospitalis sim. Intrantis erat certe/ salutem statim hospitio dicere. Ego uero salute prẽueniens/ mox prospectum saluere te iussi. Intrantem & adhuc ignotum perlibenter excepi. Trahentẽ apud me moras/promissa/si deus aspirauerit/salute donabo. Hospitiũ ergo nactus es/amicũ quidẽ oĩbus: & amoris nũc erga te plenũ. Siqd forte fers tecũ amori cõtrariũ: Siquid habes odii/prius ponito precor/q̃ medicinas hic uitales attigas. Vitã.n.tibi dedit amor/uoluptasq; parentũ. Vitã uicissim demit odiũ/atq; dolor. Quẽ igit̃ odiosus uexat dolor: huic nullus usq̃ medicinę uitali relictus est locus. Quãobrẽ deinceps te nõ ut hospitẽ tãtũ/iam alloquor: sed amicũ. Officina Marsilii tui aliq̃to est amplior/q̃ his cancellis dũtaxat/ quos hic uides/coerceatur. Non.n.solo hoc libro sequẽte: sed duobus etiã prẽcedẽtibus circũscribit̃. Tota uero sũmatim medicina quædã est puiribus opitulatura uitæ: ut ualida tibi uita sit/ut longa. Idq; ubiq; medicorum ope cęlitus adiuta molit̃. Varia sane pro diuersis hominum ingeniis/atq; naturis/nostra hæc officina/antidota/ pharmaca/fomẽta/unguẽta/remedia ꝓfert. Siqua tibi fortasse minus placeãt: mittito quidẽ ista. Cetera ꝓpterea ne respuito. Deniq; si nõ ꝓbas imagines astronomicas/alioqn ꝓualitudine mortaliũ adiuẽtas

quas & ego nõ tam probo q̃ narro: has utiq; me cõcedẽte: ac etiã si uis cõsulente dimittito. Medicinas saltẽ cęlesti quodã adminiculo cõfirmatas/ nisi forte uitam neglexeris/ ne negligito. Ego.n. frequẽti iãdiu experiẽtia cõpertũ habeo: tantũ interesse inter medicinas eiusmodi/ atq; alias/ absq; delectu astrologico factas/ q̃tũ inter merũ atq; aquã: ut etiã infans octauo a cõceptione mẽse natus/ florentię mẽse martio/ nocte adscendẽte Saturno retrogrado/ semiuiuus/ eiusmodi diligentia uideat̃ a nobis imo a Deo quasi uitæ redditus/ potius q̃ seruatus. Triẽniũq; ualidus ferme iã impleuerit. Iam uero si præter ea generis eiusdẽ plura narrauero/ uera loquar. Nec gloriabũdus (quod est a philosopho penitus alienum): sed exhortabũdus potius afferã. Verũ satis iã partim quidem cõciliãtes/ partim ẽt exhortãtes/ allocuti te sumus: deinceps igit̃ cũ Plotino loquamur/ ita demũ tibi diligentius cõsulturi.

In oĩbus quę hic aut alibi a me tractant̃/ tantum assertum esse uolo: quantum ab ecclesia comprobatur.

MARSILII FICINI FLORENTINI LIBER DE VITA CAELITVS COMPERANDA COMPOSITVS AB EO INTER COMMENTARIA EIVSDEM IN PLOTINVM.

In quo consistat secundũ Plotinũ uirtus fauorẽ cęlitus attrahẽs scilicet ĩ eo q̃ anima mũdi/ & stellarũ/ Demonũq; animæ facile alliciunt̃ corporũ formis accomodatis. Cap. primum

Si tantum hæc duo sint ĩ mundo: hinc quidẽ intellectus: ĩde uero corpus: Sed absit aĩa: tũ neq; intellectus trahet̃ ad corpus: ĩmobilis.n. est omnino carerq; affectu motionis pricipio/ tanq̃ a corpore longissime distans: Neq; corpus trahet̃ ad intellectũ/

uelut ad motum per se inefficax/& ineptũ: lõgeq; ab intellectu remotum. Verum si interponatur aía utriq; cõformis/facile utrinq; & ad utraq; fiet attractus. Primo quidem ipsa omniũ facillime ducit: quoniã primũ mobile est/& ex se & spõte mobile. Pręterea cum sit (ut dixi) media rerum/omnia suo in se modo continet/& utrinq; ratione propinqua. Ideoq; conciliatur/& omnibus: etiam æqualiter illis quæ inter se distant: ab ea uidelicet nõ distãtibus. Præter enĩ id quod hinc quidẽ conformis est diuinis: ide uero caducis/& ad utraq; uergit affectu/tota iterim est simul ubiq;. Accedit adhæc/q; anima mũdi totidem saltem rationes rerum seminales diuinitus habet: quot ideæ sunt in mẽte diuina: quibus ipsa rationibus totidẽ fabricat spẽs in materia. Vnde unaquæq; spẽs per propriam rationem seminalem proprię respõdet ideę/facileq; potest per hanc sæpe aliquid illinc accipere: quãdoqdem per hãc illinc est effecta. Ideoq; si quando a propria forma degeneret: potest hoc medio sibi proximo formari rursum/perq; id medium inde facile reformari. Ac si certe cuidã rerum spẽi/uel idiuiduo eius rite adhibeas multa/quę sparsa sunt: Sed eidem ideæ conformia. Mox i materiam hãc ita oportune paratam/ singulare munus ab idea trahes per rationem uidelicet animæ seminalem. Non enĩ intellectus ipse proprie: sed anima ducitur. Nemo itaq; putet certis mũdi materiis trahi numina quędã a materiis penitus segregata: Sed Demones potius animatiq; mundi munera stellarũq; uiuentium. Nemo rursũ miretur per materiales formas animã quasi allici posse. Siquidem escas eiusmodi sibi congruas ipsa met/qbus alliceretur/effecit: & semper libenterq; habitat in eisdem. Neq; in mũdo uiuente toto quicq̃ reperitur tã deforme/cui non adsit anima: cui non insit & animæ munus. Cõgruitates igitur eiusmodi formarũ ad rationes animæ mundi Zoroaster/diuinas illices appellauit: quas & Sinesius/magicas esse illecebras/cõfirmauit. Nemo deniq; credat/ad propriam quãdam materię spẽm/& tempore certo hauriri omnia prorsus ex anima dona: Sed ꝑ oportunitate

dona dũtaxat ſeminis/quo talis ſpẽs pululauit: ſeminumq; con formium. Itaque hic homo humanis tantum adhibitis/non pro prias piſcium uel auium dotes/inde ſibi uendicat: Sed humanas atque conſimiles. Adhibitis autẽ quæ ad ſtellam talem ptinent atque Demonem/ ſtellæ Demoniſq; huius proprium ſubit influ xum/ uelut lignum per ſulfur paratum ad flãmam ubiq; præſen tem. Atq; hunc non modo per ipſos ſtellę Demoniſq; radios: ſed etiam per ipſam mundi animam ubiq; pręſentem: in qua & cuiuſ libet ſtellæ Demoniſq; ratio uiget: partim quidem ſeminalis ad generandum: partim etiam exemplaris ad cognoſcendum. Hæc enim ſecundum Platonicos antiquiores rationibus ſuis edifica uit ultra ſtellas in cęlo figuras: parteſq; ipſarũ tales/ut ipſę quoq; figuræ quædam ſint: ipreſſitq; his omnibus proprietates. In ſtel lis autem figuris/partibus/proprietatibus/omnes rerum inferio rum ſpẽs continentur/& proprietates earum. Vniuerſales uero fi guras octo poſuit atq; quadraginta ſcilicet in zodiaco duodeci: extra uero ſex atque triginta. Item in zodiaco triginta ſex ad nu merum facierum. Rurſus ibidem tercentum/atq; ſexagita ad nu merum graduum. In quouis enĩ gradu ſunt ſtellæ plures/ ex qui bus ibi conficiuntur imagines. Similiter imagines extra zodia cum in plures diuiſit figuras pro facierum ibidem graduũq; ſuo rum numero. Conſtituit denique ab imaginibus his uniuerſali bus ad uniuerſales imagines habitudineſ/& proportiones quaſ dam/quę ipſę quoq; imagines illic extent. Eiuſmodi uero figu rę continuitatem quęq; ſuam habent ex radiis ſtellarum ſuarum in ſe inuicem peculiari quadam proprietate coniectis. A quibus formis ordinariſſimis dependent inferiorum formę/illinc uideli cet ordinatæ. Sed & cęleſtes illæ tanq̃ & inter ſe diſiunctæ/ proce dunt a rationibus animæ coniunctis inuicẽ: & quodãmodo mu tabiles/a ſtabilibus. Sed hę quatenus ſe ipſas non cõprehendũt/ referuntur ad formas in mente uel animali uel eminẽtiore ſe ſe cõ præhendentes: quæ tanq̃ multiplices redigũtur ad ſimpliciſſimũ

unum atque bonũ/sicut figurę cęlestes ad polum. Sed redeamus ad animam ¶ Quando igitur anima gignit speciales inferiorum formas uiresq;/eas per rationes efficit proprias: sub stellarum formarumq; cęlestium adminiculo. Singulares uero indiuiduorum dotes/ quæ sæpe nonnullis insunt tam mirabiles q̃ in speciebus esse solent exhibet per seminales similiter rationes: non tam sub amminiculo formarum figurarumq; cęlestium/q̃ situ stellarum & habitu motionum/aspectuumq; planetarum/tum iter se/ tum ad stellas planetis sublimiores. ¶ Anima quidem nostra ultra uires membrorum proprias/ communem ubique promit in nobis uitæ uirtutem ¶ Maxime uero per cor/tanquam ignis animę proximi fontem. Similiter anima mundi ubiq; uigens/per solem præcipue suam passim explicat communis uitæ uirtutem. Vnde quidã animam & in nobis & in mundo/in quolibet membro totam/potissimum in corde collocant atque sole. ¶ Semper uero memento sicut animæ nostræ uirtus per spiritum adhibetur membris: sic uirtutem animæ mundi per quitam essentiam/quę ubiq; uiget tanq̃ spiritus intra corpus mundanum/sub anima mundi dilatari per omnia: maxime uero illis uirtutem hanc infundi: quæ eiusmodi spiritus plurimum hauserunt. ¶ Potest autem quinta hæc essentia nobis intus magis magisq; assummi: siquis sciuerit eam aliis elementis immixtam plurimum segregare: uel saltem his rebus frequenter uti/ quæ hac abundant/puriore præsertim. ¶ Ceu electum uinum/& saccharum/& balsamum/atque aurum/ pretiosiq; lapilli/mirobalaniq; & quæ suauissime redolent: & quæ lucent. Maxime uero quæ in subtili substantia qualitatem habẽt calidam/ humidamq;/& clarã. Quale præter uinum est albissimũ saccharum: pręsertim si huic adhibueris aurum/odoremq; cinnami/atque rosarum ¶ Pręterea sicut alimenta rite in nobis assumpta per se non uiua/rediguntur per spiritum nostrum ad uitę nostrę formam: sic & corpora nostra rite accomodata corpori spirituique mundano

uidelicet per res mundanas/ & per nostrum spiritum/ hauriũt ex uita mundana q̃plurimum. ¶ Si uolueris ut alimentum rapiat præcereris formam cerebri tui uel iecoris atque stomachi: simile quantum potes accipe alimentum/ idest cerebrum/ & iecur/ & stomachum/ animalium/ ab humana natura non longe distantium. ¶ Si optas corpus tuum atque spiritum/ ex aliquo mundi membro/ uidelicet ex sole uirtutem accipere/ quære quæ ante alia sunt solaria: inter metalla lapillosque/ magis autem inter plantas ¶ Sed inter animalia magis. Maxime inter homines. Similiora enim tibi magis proculdubio conferunt. Hæc & extra sunt adhibenda: & intus pro uiribus assummenda: præsertim in die/ & hora solis/ & sole in figura cęli regnante. ¶ Solaria uero sunt omnia ex lapillis/ & floribus/ quæ eliotropia nominantur/ quia uertuntur ad solem. Item aurum/ & auripigmentum/ aureiq; colores/ crysolitus/ carbunculus/ mirra/ thus/ muscus/ ambra/ balsamum/ mel flauum/ calamus aromaticus/ crocus/ spica nardi/ cinnamomum/ lignum aloes/ cęteraq; aromata. Aries: astur: gallus: olor: leo: cantarus: crocodillus: hoïes flaui: crispi: sępe calui: magnanimi: superiora partim cibariis/ partim unguẽtis subfumigationibusq;/ partim usui accommodari possunt. Hæc sentienda/ & cogitãda frequenter/ & imprimis amanda. Et luminis plurimum est quærendum. ¶ Si dubites uentrem ab iecoris fomẽto destitui/ trahe ad Ventrem iecoris facultatem/ tum frictionibus/ tum fomentis/ per ea quæ iecori congruunt: per cicoream: endiuiam: spodium: & eupatorium: & epaticam: atque epata. Similiter ne destituatur tuum corpus ab Ioue/ moue corpus in die/ horaq;/ & regno Iouis: & utere interim Iouialibus. Argento: iacinto: topario: corallo: crhistallo: berillo: spodio: saphiro: uiridibus aeriisque coloribus. Vino: sacharo: albo melle: & cogitationibus affecti

busq; plurimum. Iouialibus idest constantibus / equis / religio sis atque legiferis: & inter homines eiusmodi / sanguineosq; / & pulchros / uenerabilesque uersabere. Sed memento primis illis rebus frigidis inserendum esse aurum: & uinum: mentãq; et crocum: et cinnamomum: atque doronicum. Animalia uero Iouialia esse Agnum: pauonemque: et aquilam: et iuuencum. Quomodo uero uirtus Veneris attrahatur turturibus / Columbis / et moracillis / et reliquis / non permittit pudor ostendere.

De Concordia Mundi.
De natura hominis secundum stellas.
Quomodo fiat attractus ab unaquaq; stella
Caput .ii.

Neq; uero diffidere debet quisquam / nos atq; omnia / quę circa nos sunt / præparamẽtis quibusdam posse sibi uendicare cęlestia. Nam cęlitus hæc facta sunt: assidueque reguntur: & illinc imprimis præparata sunt ad illa: & quod maximum est / mundus animal in se magis unum est / q̃ quoduis aliud animal: si modo est animal perfectissimum. Ergo sicut in nobis membri cuiuslibet præsertim principalis qualitas / motusque ad alia pertinet: ita membrorum principalium actus in mundo commouent omnia: & membra inferiora facile capiunt a supremis ultro dare paratis. Quo enim potentior causa est: eo est promptior ad agendum: eo igitur propensior est ad dandum. Exigua igitur præparatio nobis insuper adhibita sufficit cęlestium muneribus capiendis: si modo

quiſque ad id pręcipue ſe accommodet/cui eſt pręcipue ſubditus. ¶ Sed ante uniuſcuiuſque noſtrum proprietatem/ humanæ ſpeciei proprietatem conſiderare debemus. Hanc igitur eſſe ſolarem/aſtrologi arabes conſenſerunt. Quod ego e ſtatura hominis erecta: pulchraque: humoribuſque ſubtilibus: & ſpiritus claritate: imaginationiſque perſpicuitate: ſtudioque ueritatis & gloriæ: uerum eſſe coniecto. ¶ Addo quinetiam proprietatem huic Mercurialem: ob ſtrenuum uerſatilis ingenii motum. Et quoniam humanum genuſ natum nudum: inerme: omnium egenum: hæc omnia propria induſtria ſibi comparat: Quod eſt Mercurii proprium. Addo etiam Iouialem/ ob complexionem corporis temperatam atque leges. Et quoniam ſecundo menſe/ quo Iuppiter dominatur/ uitam accipimus: atque naſcimur nono: quo iterum recipit dominatum. Itaque humana ſpecies ab his tribus potiſſimum dotes inſuper ampliores ita demum ſibi poterit uendicare: Si per Solaria/ Mercurialiaque/ & Iouia ſe ipſam eis magis in dies atque magis accommodabit. De reliquiſ autem quid? Saturnus non facile communem ſignificat humani generis qualitatem atque ſortem: Sed hominem ab aliis ſegregatum: diuinum: aut brutum: beatum: aut extrema miſeria preſſum. Mars: Luna: Venus: affectus & actus homini cum cęteris animantibus æque cõmunes. Ad ſolem igitur & Iouem/ atque Mercurium reuertamur. ¶ Solaria quidem nonnulla & Iouia diximus: Mercurialia uero neſcio quomodo prætermiſimus. Sunt autem eiuſmodi. Stamnum: Argentum: pręſertim uiuum: Marcaſſita argentea: lapiſ achates: uitrum: porphyriticum: & quę croceum cum uiridi miſceant/ ſmaragdum atque lacca. Animalia ſagacia & ingenioſa ſimul et ſtrenua/ ſimiæ: canes. Homines eloquẽtes: acuti: uerſatiles: oblonga facie: manibuſqne non pingues.

¶ Sunt autem quærenda/et exercenda quæ ad aliquem plane tam attinent: eo uidelicet dominante (ut diximus) in die & hora eius/si fieri potest: etiam quando ipse sit ī domicilio/uel exaltatione/uel saltem triplicitate sua & termino & angulo cęli: extra combustionem directus: ac sæpius orientalis: si sole sit superior. Item ī auge: et aspiciatur a luna. ¶ Siquis autem ab ipsa Luna beneficium/ & a Venere poscat/tempora similia obseruare debebit. A Venere quidem per animalia sua quæ diximus/& per corneolam: & saphyrum: lapidemque lazoli: ęs croceum atque rubeum: & corallum: omnesque pulchros uariosq; uel uirides colores: & flores: atque concentus: suauesq; odores: atque sapores. A Luna per alba/& humida/ & uiridia/per argentum atque christallum/& uniones/ & argēteam marcassitam. ¶ Quoniam uero Saturnus quidem statui & perseuerātiæ dominatur: Mars autē efficacię motus: cogimur nōnunquam horum quoq; gratia/ab eis patrocinia postulare: temporibus uidelicet similiter obseruatis. Ab illo quidē per materias quasdam quodammodo terreas/ & fuscas/ atque plumbeas/ & fuscum iaspidē/& magnetem/& camoinum atque calcidonium/ & ex parte quadam per aurum/ & auream marcassitam. A Marte uero per ignea/rubea/ęs rubeum. Sulphurea omnia. Ferrum lapidemque sanguineum. ¶ Neque diffidas Saturnum habere non nihil in auro. Nam propter pondus id putatur habere. ¶ Quinetiam Soli aurum simile/sic omnibus metallis ī est/ sicut Sol in planetis omnibus atque stellis. Iam uero si quis conuicerit Saturnum & Martem natura noxios esse/quod equidem nunquā crediderim: tamen his quoq; utendum: quemadmodum uenenis nōnunq̄ utuntur & medici: Quod Ptolemęus in Centiloquio probat. ¶ Proderit ergo quandoque uis Saturni caute sumpta: sicut apud medicos/quę adstringūt atq; cōti

nēt: immo & quo stupefaciunt/ sicut oppium & mādragora. Martis quoq; sicut euforbium & elleborus. Cautissimi uero hac in re fuisse uidentur magi brachmanes pythagorici: Qui cum ob sedulum philosophandi studium Saturni tyrannidem formidarent/ uestibus albis amiciebantur: Iouialibusq;/ siue phoebeis quotidie sonis & cantibus utebantur: plurimumque sub diuo uiuebant. Vbique uero memento per affectum studiūq; animi/ & per ipsam spiritus qualitatem/ nos facillime subitoq; exponi planetis eundem affectum ac studium & qualitatem significantibus. Per seperationem igitur a rebus humanis: per ocium: solitudinem: firmitatem: per theologiam: secretioremque philosophiam superstitionem: magiam: agriculturā: per moerorem Saturno subiicimur. Per ciuilia & ambitiosa negocia/ per philosophiam naturalem/ communemq;: per religionem ciuilem: perq; leges Ioui. Marti per iram atque certamina. Soli Mercurioq; per studium eloquentiæ/ cantusque & ueritatis & gloriæ atque solertiam. Veneri per letitiam & musicam & festiua. Lunę per uictum plantis similē. Sed hanc inter hos differentiam mēte teneto/ exercitationem ingenii magis publicam atque amplam ad solem spectare: Priuatā uero & artificio manciparam/ potius ad Mercurium. Tum uero musicam grauem quidem Iouis Solisq; esse: Leuem Veneris: Mediam uero Mercurii. Similis quoque de stellis fixis ratio est. Hęc quidem communis humanæ speciei regula. Propria uero unicuique regula fuerit/ explorare/ quę stella/ quid boni/ cuique in genitura promiserit/ atque ab ea potius q̄ ab alia reposcere gratiam. Et ab unaquaq; nō quodlibet donū. & quod aliarū est: sed eius ꝓpriū expectare: nisi forte tum a sole communia/ multa reportes: tanq̄ communi quodam duce cęlestium/ & ab Ioue ferme similiter: tum mundana pariter omnia ab anima spirituq; mundi. Quem sicut & quoduis animal: multoq; efficacius animatum esse: non solum Platonicæ rationes: sed etiam astrologorum arabum testimonia

comprobant. Vbi etiam probant ex applicatione quadam spiritus nostri ad spiritum mundi per artem physicam affectũq; factatrahici ad animam corpusq; nostrum bona cęlestia. Hinc quidem per spiritum nostrum in nobis medium/& tunc a mundi spiritu roboratũ: inde uero per radios stellarum fęliciter agentes in spiritum nostrum/& radiis natura similem: & tunc seipsum cęlestibus coaptantem.

¶ Inter animam mundi & corpus eius manifestum est spiritus eius/in cuius uirtute sunt quatuor elementa. Nos uero per spiritũ nostrũ hunc possumus haurire. ¶ Cap. iii.

PRofecto mundanum corpus quantum ex motu generationeq; apparet est ubique uiuum: quod indorũ philosophi probant ex eo q̃ passim ex se uiuẽtia generet. Ergo per animam uiuit ubique sibi præsentẽ/ ac prorsus accomodatam. Igitur inter mundi corpus tractabile/ & ex parte caducũ: atque ipsam eius animam/cuius natura nimium ab eiusmodi corpore distat: inest ubiq; spiritus: sicut inter animam/ & corpus in nobis: si modo ubique uita est communicata semper ab anima corpori crassiori. Talis nãq; spiritus necessario requiritur tanquã medium: quo anima diuina: & adsit corpori crassiori: & uitam eidem penitus largiatur. Corpus autem omne facile tibi sensibile/ tãquam sensibus tuis accomodatum/ crassius est/& ab anima diuinissima longe degenerans. ¶ Opus est igitur excellentioris corporis adminiculo quasi nõ corporis. Proinde scimus uiuẽtia oia tam plantas q̃ animalia: per quendam spiritum huic similem uiuere atq; generare. Atq; inter elemẽta/quod maxime spiritale est/ uelocissime generare: ꝑpetuoq; moueri quasi uiuẽs. Sed quęres in terea/si elemẽta atq; animantes generãt aliqd sibi simile suo quodã spũ/cur lapides & metalla nõ generãt? quæ ĩter elementa & ani

mantes media sunt. Quia uidelicet spiritus ĩ eis crassiori materia cohibetur. Qui si quando rite secernatur/ secretusq; conseruetur: tanq̃ seminaria uirtus poterit sibi simile generare. Si modo materiæ cuidã adhibeatur generis eiusdem qualem spiritum physici diligentes sublimatione quadam ad ignem ex auro secernentes: cui uis metallorum adhibebunt: aurumq; efficient. Talem utiq; spiritum ex auro uel ex alio rite tractum/ atque seruatum elixir arabes astrologi nominãt. Sed ad mundi spiritũ redeamus: per quem mundus generat omnia: quãdoqdem & per spiritũ ꝓpriũ omnia generant. Quem tũ cęlum/ tum quintã essentiã possumus appellare. Qui talis ferme est in corpore mundi/ qualis in nostro noster. Hoc imprimis excepto: ꝙ anima mundi hunc non trahit ex quatuor elementis tanq̃ humoribus suis: sicut ex nostris nostra: ĩmo hunc ꝓxime (ut platonice siue plotinice loquar) ex uirtute sua procreat genitali quasi tumens: & simul cum eo stellas: statimq; per eum parit quatuor elementa: quasi in illius spiritus uirtute sint omnia. Ipse uero est corpus tenuissimum: quasi non corpus/ & quasi iam anima. Item quasi non anima/ & quasi iã corpus. In eius uirtute minimum est naturę terrenę. Plus aũr aqueę. Plus item aeriæ. Rursus igneæ stellarisq; q̃plurimum. Ad horum graduum mẽsuras/ ipse quantitates stellarum elementorũq; prodierunt. Ipse uero ubiq; uiget/ in omnibus generationis omnis proximus auctor/ atq; motus: de quo ille. Spiritus intus alit. Totus est suapte natura lucidus calidusq;/ & humidus atque uiuificus/ ex dotibus animæ supioribus dotes eiusmodi nactus. Quẽ plurimum hausisse Apolloniũ Theaneum/ testificatus est indus Hiarchas dicẽs/ mirari nemo debet o Apolloni te diuinãdi scientiam consecutũ: cũ tantũ ętheris in aĩa geras.

Spiritus noster haurit mundi spiritum per radios Solis & Iouis/ quatenus ipse fit solaris & Iouialis.

Cap. iiii

Hunc tu igitur studebis tibi imprimis ĩsinuare. Hoc.n.medio naturalia quędã beneficia reportabis: tum corporis mũdani: tũ animę: tũ etiã stellarũ: atq; Demonũ. Nã ipse inter crassum mũdi corpus & aĩam medius ẽ. Et ĩ ipso stellæ sunt & Demones: atq; per ipsum. Siue.n.mundi corpus atq; mundana sint ab anima mundi proxime: sicut Plotino placet atq; Porphyrio: siue mundanũ corpus: sicut & aĩa ꝓxime sit a deo/ ut nostris placet & forte Timeo pythagorico: omnino uiuit mũdus/ atq; spirat: spiritumq; eius nobis haurire licet. Hauriẽ aũt proprie ab homine per suũ spiritũ illi suapte natura conformẽ. Maxime si reddaẽ etiã arte cognatior. i. si maxime cęlestis euadat. Euadit uero cęlestis: si expurgeẽ a sordibus: & omnino ab eis/ quæ inhęrent sibi dissimilia cęlo: Quę quidẽ sordes/ nõ solũ intra uiscera si fuerint/ uerum etiã si in aĩo/ si in cute/ si in uestibus/ si in habitatione/ & aere/ spiritũ frequenter inficiũt. Efficieẽ tandẽ cęlestis/ si ad orbicularẽ animi corporisq; motũ/ ipse quoq; orbes efficiat: Si ad aspectũ cogitationẽq; lucis frequentiorẽ/ etiã ipse subrutilet: Si adhibeanẽ ei similia cęlo ea cõmuniter diligẽtia/ qua Auicẽna ĩ libro de uiribus cordis spũm curat. Et nos in libro/ de curãda litteratorũ ualitudine/ curare cõtendimus. Vbi primum segreganẽ ab eo uapores obnubilãtes/ medicinis ita purgãtibus. Secũdo rebus lucẽtibus illustraẽ. Tertio ita coliẽ/ ut & tenueẽ simul/ & cõfirmeẽ. Fiet deniq; cęlestis maxime: q̃tum dictat ratio pręsens: si applicenẽ ei potissimum radii influxusq; solis/ inter cęlestia dominãtis. Atq; ita ex hoc spũ tanq̃ ĩ nobis medio/ cęlestia bona ĩprimis insita sibi ĩ nostrum/ tum corpus tũ animũ/ exundabũt. Bona inq̃ cęlestia cũcta. In sole enim omnia cõtinentur. Conferet autem sol ad spiritũ solarem efficiendũ proprie: quando sub ariete fuerit/ uel leone: ipsũ aspitiente luna: maxime in leone. Vbi adeo spiritum nostrum uegetat: ut ipsum muniat cõtra uenenum epidimie repellendum: quod ꝓspicue apparet ĩ babylonia/ & egypto/ & regionibus spectãtibus ad leonẽ: ubi sol leonẽ intrãs/ epidimiã sedat/ ea dũtaxat

ratione/ qua diximus ¶ Tunc ergo & tu solaria passim exquisita compone. Tunc incipe solaribus uti: ea tamen cautione/ qua sub æstu exsiccationem diligenter euites. ¶ Non poterit autem facile spiritus solaris euadere/ nisi sit q̃plurimus. Ad solem.n. maxime pertinet amplitudo: Quãplurimũ uero faciet/ tum dilgẽtia/ cor rebus cordialibus intus & extra/ fouens: tum etiam uictus ex alimentis quidẽ subtilibus: multũ tamẽ/ & facile & salubriter nutriẽtibus. Motus quoq; frequẽs atq; lenis/ & oportuna qes/ aerq; tenuis atq; serenus: & ab æstu geluq; remotus: Præcipue lætus animus. Rursum nec solaris erit nisi calidus fuerit/ & subtilis/ & clarus. Subtilẽ clarũq; facies/ si tristia/ & crassa deuitabis & fusca. Vteris lucidis lętisq; intus/ & extra. Luminis multũ die nocteq; excipies. Sordes expelles/ & otiũ/ & torporẽ. Imprimis tenebras deuitabis. ¶ Perducturus aũt spũm ad calorẽ soli naturalẽ: caue ne ad tertiũ caloris gradũ siccitatẽq; deducas. Calor enim ipse solis/ naturaliter nõ exsiccat: Alioqn non esset sol uitę generationisq; dominus/ & auctor augmenti. Siccare uero cõtingit radiis eius in cõcauis materię siccæ cõclusis. Humorẽ itaq; calori subtilẽ/ qualis ẽ solaris/ & maxime iouius/ adhibebis/ & cõseruabis in spũ/ rerum eiusmodi usu: si solarẽ sis effecturus: Ne alioqn ad martiũ potius q̃ ad solarẽ forte deducas. ¶ Martem quidem soli esse similem in paucis & his quidẽ manifestis/ nec admodum excellẽtibus/ & interim inimicũ esse ferunt. Iouẽ uero Soli simillimũ in plurimis excellentibusq; muneribus/ quãuis occultioribus/ & amicissimũ esse scimus. Vnde Ptolemęus ubi de consonãtia disputat/ Iouem ait cum Sole præcereris perfectissime cõsonare: Veneremq; cum luna. Omnesq; astrologi uniuersalem beneficentiã Soli tribuunt similiter atq; Ioui. Quãuis sol eadẽ efficacius agat/ & Iuppiter sub uirtute Solis efficiat. In utroq; calor uiget/ superatq; humorem. Sed in Ioue superat modice: In Sole supat excellẽter: Vtrobiq; beneficie. Cũ igiẽ adeo cõsonẽt/ facile poteris spũm solarẽ efficere pariter atq; Iouiũ: ac res solares & Iouiales/ rite poteris inuicẽ cõmiscere.

Presertim si & has inuicem cōponas / & spiritui adhibeas / quādo Iupiter solem trino aspicit: uel sextili / uel saltem quādo luna ab aspectu alterius / ad alterū procedit aspiciēdū. Maxime quādo ab aspectu solis ad coitū cum Ioue ꝓgredit. Seorsum uero solarem ꝓprie facies / uel iouialem / quādo aspectū lunæ ad solē obseruaueris uel ad Iouem. Tam & si cōsecutus naturā huius / naturā mox illius facile consequeris. Sextilē uero aspectū intellige / quando planetę duo / inter se signorū duorū spatio / distant. Trinum autē / quādo quatuor signorū discrepāt interuallo. Coniūctionē uero uel aspectum lunæ ad alios duodecim gradibus citra / totidemq; ultra metimur.

Tres gratię sunt Iuppiter & Sol & Venus. Iuppiter ē gratia geminarū media & maxime nobis accomodata Cap. v.

Compositiones qdē / & curationes Iouias simul / atq; Solares iuenies in libro nostro de uita lōga / & i libro de litteratorū cura. Vbi ēt miscuimus pleraq; uenerea. Nā & nos i studiosis timemus exsiccationem / cui resistit Venus. Et hęc ipsa Venus est amicissima Ioui: sicut & Soli Iuppiter. Quasi gratiæ tres inter se cōcordes / atq; coniūctæ. Ab his quidem tribus cęli gratiis / & a stellis eiusdē generis astrologi gratias & sperāt / & diligenter exquirunt / easq; per Mercuriū / atq; lunā / quasi nūtios transmitti purāt: atq; curant: facile uero cōmuniterq; ꝑ lunā. Lunā quidē cum Ioue coniūctam aut Venere fęliciorē esse purāt / q̄ si ꝑ sextilem aspexerit / aut trinum. Verūtamē si per trinum aspiciens etiā suscipiat ab illis quasi existimāt esse cōiunctā. Similiter si a Sole ꝓspecta fuerit simulq; recepta. Nos aūt si horum trium stellarūq; similium uires effectusq; oēs percurrere singulatim uelimus / lōgum opus aggrediemur: exqsitu difficile / difficillimū obseruatu. Si ad Venerem nos ꝓprie cōferamus: nō facile solē habemus. Si ad solē ꝓprie / nō facile Venerē. Vt igit tres simul in uno gratias complectamur ad

Iouem tandē cōfugiemus: inter Solem Venerēq; natura effectuq; medium/qualitate admodū temperatum/ & quæcūq; sperantur a Venere uel a Sole suo quodā pacto tradentē/magnificentius qdem honestiusq; q̄ Venus/temperatius quoq; q̄ sol/& ī omnibus cū humana natura maxime cōgruentē. ¶ Vtemur itaq; Iouis quādo & ipse/& Luna dignitatē tum naturalē/tū accidentalem habuerint/ sintq; simul: uel felicitet se aspiciāt. Si quādo id fieri omnino nō possit/misce Solaria: ī unū simul/atq; Venerea/ faciesq; sic Iouiale ex utrisq; cōpositū/quādo uidelicet Luna a coitu Veneris eat ad sextilē Solis aspectū/uel ecōuerso. Memento uero ī rebus cōponē dis quę cor spūmq; foueāt/& corroborent/Lunam cōferre potissimum: si una cū his muneribus: hoc etiā habuerit/ut p aeria signa discurrat/maxime p aquariū/ quod esse maxime putat aeriū: uel si ī suo domicilio sit/aut exaltatione sua/uel domo Iouis aut Solis. Et ubicūq; sit/si māsionē ex uiginti illis/& octo teneat/tum sibi/tum etiam operi competentem.

¶ De uirtute in nobis naturali/ uitali/aīali. Et p quos planetas adiuuentur/& qūo per aspectū Lunę ad Solē & Venerē: maxime uero ad Iouem. ¶ Cap. vi.

Pręcipua uero disciplina est recte tenere quē spūm/quam uim/quā rem potissimū hi planetę significāt. Luna ergo/ Venusq; uim/& spūm naturalē/atq; genitalē/& quæ hunc augent Iuppiter eadē: sed efficacius eparq;/& stomachum/habetq; nō mediocrē partē in corde & spū: uirtuteq; uitali: quatenus suapte natura cū sole consentit: imo & per se ipsum. Alioqn cor uitalē spiritū nō proprie ī mēse iouis accipet. Vnde Iouē grēci appellāt uitā: & p quē uita: habere quoq; ī aīali spū potestatē testāt Astrologi: dicētes Iouem ad philosophiam & ueritatem inueniēdā/ religionemq; conferre. Et Plato ubi ait ab Ioue philosophos proficisci. Quod etiā significauit Homerus antiquorum opinione dicens.

Talis est mens hominibus: qualē indies adducit pater hominū atq; deorū. Nusq̄ uero numen aliquod ita cognominat præter Iouem. Sol spūm uitalē præcipue corq; significat: & habet nō nihil: imo non parū in capite/ ppter sensum atq; motum: cuius est ipse dominus/ neq; uim deserit naturalē. Mercurius cerebrū & istrumēta sensuū. Ideoq; spūm animalē. ¶ Proinde tutissima uia erit/ nihil sine Lunę beneficio facere. Quādoqdem cęlestia cōmuniter & frequenter atq; facile ad iferiora demittit: quā alterū Solē nomināt: quolibet mēse quatuor anni tēpora facientē. In prima. n. sui quarta/ ut Peripatetici putāt/ esse calidā/ atq; humidā. In secūda calidā & siccā. In tertia frigidā/ atq; siccā. In quarta frigidā/ atq; humidā. Lumenq; eius proculdubio Solis esse lumē. Humores generationemq; regere: oēsq; mutationes fętus ipsius in aluo conuersionibus suis metiri: & quotiēs soli iungit/ uiuificam ab eo uirtutē recipere/ quā infundat humori: atq; ibidem a Mercurio uim humores cōmiscentē. Quā uim Mercurius & trāsformatione in oēs sua/ & giris multiplicibus affert. Ibidē mox a Venere uim/ quę conducat ad formas genituræ conueniētes. ¶ Opę pretiū uero fuerit meminisse diurnū Lunæ cursum in quatuor distribui quartas. In Prima quidē ab oriēte ad medium ascēdit cęlū: atq; interim humorē & spūm auget naturalē. In secūda a cęli medio petit occasum/ efficitq; in nobis oppositū. Tertia ab occasu cęlū subter mediū adit: iterūq; spūm illū auget & humorem. Quarta cadit inde uersus ortū: minuitq; uicissim. Quod maxime in oceani ripis apparet: Vbi ad hūc cursum mare manifestius accedit/ atq; recedit: eodēq; ordine uigor ī ægrotāntibus. Probabile ēt est/ solem per easdē sui quartas calorē naturalē & spūm uitalē augere/ uel diminuere. Lialem quoq;/ quatenus Mercuriū habet comitē. His cognitis poterit medicus pro humore & calore naturali/ & quolibet spiritu recreādo tempora oportuniora seruare. Sed nunc de luna satis. ¶ Neq; dimittere decet Iouem ī cuius mense altero quidē uitā accepimus: altero autē cōmuniter & fęlicius nati sumus. Et qui inter Solem

atq; Venerẽ: item ĩter Solẽ atq; Lunam est qualitate effectuq; medius: ideoq; cõplectitur oia. ¶ Solẽ uero ipsum prætermittere cęli dominũ nephas / atq; periculosum existimamus: nisi forte qs dixerit / eum q Iouẽ habet: in Ioue Solẽ iã habere / illic potissimũ ad homines tempatum. In sole certe omnes celestiũ esse uirtutes / nõ solum Iamblicus Iulianusq;: sed oẽs affirmãt. Et Proculus ait ad Solis aspectũ / oẽs omniũ cælestiũ uirtutes congregari in unũ atq; colligi. Iouẽ uero esse Solem quẽdam ad nos tempatum nemo negabit. Lunã quoq; tempatam ad Venerẽ ne neglexeris. Multum enĩ ad ualidam prosperamq; uitam adiuuat. Siquidem Venus fęcundat hominẽ / facitq; lætũ. Hanc igitur obseruabis. Quanq̃ si Lunã Veneri similẽ. s. humore prorsus æqualẽ: & uix minus calidã: cum Ioue rite misceas / aut Sole / propemodũ iam Venerẽ habes. Quid ergo? ut tutissima oium & cõmodissima simul ĩcedas uia / Lunam obserua / quãdo Solẽ aspicit / coitq; cũ Ioue: uel saltẽ Iouẽ simul aspicit atq; Solẽ: aut certe quando post aspectũ Solis mox ad Iouis coitũ progreditur uel aspectũ. Atq; eo ipso tempore cõpone inuicem: uel adhibe tibi Solaria Iouiaq; simul atque Venerea. ¶ Quod si te ad unum ex magnis cõfugere necessitas urgeat / uel negotiũ / ad Iouem ipsum uel potius ad Lunã simul iouemq; confugito. Nulla enĩ stella naturales in nobis uires: immo & oẽs magis q̃ Iuppiter fouet / atq; corroborat. Nulla rursum pollicetur prosperiora: simul atq; plura. Et ubiq; hunc accipere faustum est. Solem uero accipere / forsitan nõ ubiq; tutum. Semp enĩ ille iuuat: hic sæpe nocere uidetur. Venus aũt quasi debilis. Ideo solus ille iuuans pater est appellatus: Id autẽ comprobat Ptolemęus: ubi ait / pharmacum uix quicq̃ mouere naturam dũtaxat / quãdo Luna cum ioue congreditur. Vsqueadeo illinc proprie totam putat uniuersi corporis corroborari naturam. ¶ Expertus sum qn ẽt Luna coniuncta cum Venere medicinam uix mouere. ¶ Quãuis aũt ubi pituitam ualde timemus / Lunã præcipue obseruemus ad Solem. Vbi uero bilem exsiccationẽq; eiusmodi ad Venerem: tamen

directio Lunæ ad Iouem/& ad hęc omnia quodãmodo confert: & præcipue ad atram bilem expellendam: necnõ ad cõmunẽ hominum cõplexionem instaurandã/atq; firmandã. Sicut enĩ glyciriza & oleum rosaceũ frigidiora calefacit: calidiora refrigerat: uinumq; similiter: Quod ĩsuper humectat sicca: humidiora siccat: Ita Iupiter humano cõgruus calori/ ut uinum: oleũ rosaceum: camomilla: glycirh/za. Vbi igitur audis Abumasar dicentẽ. Nõ est uita uiuentibus præter deum/nisi per Solem & Lunã. Id ĩtellige quantum ad cõmunẽ omnibus spectat influxũ. Proprius aũt homini accõmodatissimusq; influxus est ab Ioue. ¶ Sunt autẽ in natura corporis uires attrahendi/retinendi/coquendi/ expellendi. Has igitur omnes Iuppiter ipse iuuat. Potissimũ uero coquẽdi/siue digerendi uirtutẽ/atq; generandi & nutriẽdi simul/& augẽdi: propter humorẽ eius aeriũ atq; multum: & calorẽ eiusdẽ amplũ/ humori mediocriter dominantẽ. Profecto ꝑ radios Iouis sẽp usq; quaq; diffusos lumen Solis proprium ad salutem hominum maxime tempatur: Radiis interim Veneris ad idem assidue cõferentibus. Atq; similiter transferente Luna. Radii quidẽ Veneris/atq; Lunę tanq̃ humidiores quodam indigẽt tempante: sicut & Solis radii tanq̃ calidiores humidioris cuiusdam temperiem exigunt. Radii aũt Iouis tempamentũ nullum desiderãt. Quid enĩ aliud Iuppiter est? nisi sol quidam ad salutem rerum pręcipuè humanarum ab initio tempatus? Quid rursus aliud? nisi Luna Venusq; facta tamen calidior atq; potentior? Ideo astrologi ab Ioue auspicantur annum fertilẽ/serenum/salubrem/ & ab eo ĩminentiũ morborum remedia sperant. Atq; Empedocres ubi ꝓpria unicuiq; planetarum munera tribuit: Iouem solũ generationis principem nominat Orpheum imitatus. ¶ Præter Iouem præcipiunt Lunam diligenter in omnibus operibus obseruãdam tanq̃ medium inter cęlestia comperens atq; terrena. Sit ergo Luna in gradu/ sitiuq;/& aspectu ad opus optatum conueniente. Non sit in eclyptica: nec sub radiis Solis per gradus duodecim ultra citraq;/ nisi forte sit

Notabile

in eodem minuto cũ Sole. Pleriq; uero uolunt omnes planetas fore fortes quando in unitate Solis extiterint. Vnitatẽ uero metiunt̃ minutis duobus atq; trigĩta. ut. xvi. quidẽ citra. xvi. uero ultra connumerentur. Non impediatur a Saturno uel Marte: non descendat in latitudine meridionali: quando duodecim dictos gradus egreditur. Non sit opposita Soli: nec lumine minuat̃: nec tarda cursu/ qãudo scilicet die uno/ duodecim nõ pagit gradus. Non sit ĩ uia combusta a gradu libre. xxviii. ad tertiũ scorpionis: nec in octaua: nec in ascendente: nec in finibus Martis/ uel Saturni. Quidã uero nec ĩ sexta: duodecima: nona: quarta lunam uolunt. In ceteris uero celi plagis approbant. Vbi hæc omnia complecti non potes: Iouem saltẽ expecta/ uel Venerem ĩ ascendente: uel decima. Sic enĩ subueniunt detrimẽtis lune. Nec ab re fuerit recordari quatenus Luna lumine augetur/ eatenus & nobis non solum humorem: sed spiritum etiã uirtutemq; augeri: atq; hec ad circũferẽtiã dilatari. Maxime ĩ secũda eius quarta. Quando uero minuitur/ contra cõtingere. Præsertim in ultima quarta. Primum eius ad Solem trinũ præesse secundo. Hunc sextili primo. Hunc sextili secũdo. Lunam quatenus lumine/ eatenus repleri calore. Videntur ergo quidam nõ tam obseruare qũo aspiciat luna solẽ: Semper enĩ aspicit/ q̃ ut plurimum lumen habeat: presertim dum augetur. Aspiciat uero iterim trino uel sextili Iouem aut Venerẽ. Proinde uirtutem attractiuam ignea iuuant. Retentiuã terrea. Digestiuam aeria. Expulsiuam aquea. Si tu has omnes ĩ te adiuuare uolueris: attractiuam quidẽ per ignea maxime roborabis: quando Luna in signis uel stationibus igneis constituta Iouem aspicit scilicet Ariete Leone Sagittario. Retentiuam per terrea: potissimum/ quãdo intuet̃ eundem in signis uel stationibus terreis collocata: Tauro Virgine Capricorno. Digestiuã generatiuamq; per aeria scilicet geminos libram aquarium/ quotiens sub aereis Iouem suspicit/ aut subit. Expulsiuam per aqueã/ cancrum pisces scorpium. Quando sub aqueis ipsa posita Iouis radiis illustrat̃.

Maxime uero in his omnibus cõsequeris optata. Si Iupiter eadẽ uel similia/uel saltẽ nõ dissimillima signa/ mansiones ue possederit. Citaturus aluum/solidis medicinis/accipe pisces. Liquidis scorpionem. Mediis uero cãcrum. Per iferiora purgaturus/pisces & scorpium. Per superiora/cãcrum. Malum Saturni uel Martis ad lunam deuitabis aspectum. Ille enĩ uexat stomachum: hic intestina dissoluit. Capricornum euitabis & taurum. Nauseam enĩ afferunt. Scis membrum irritãdum nõ esse/quãdo Luna signum occupat membro pręfectum. Humores nãq; mouet. Sed potius esse fouendum. Hæc uero de uirtute & spiritu naturali in iecore præcipue dominãtibus/ quæ in quatuor officia quæ narrauimus diuiduntur: dicta sufficiant. De uirtute uero spirituq; uitali in corde uigente quid nam monemus? Satis id ferme significatum est. Nã per res ĩprimis igneas & quodãmodo simul aerias hæc adiuuantur/quando luna in domiciliis mansionibus ue consimilibus suspicit Iouem: pręcipue si Iouem complectatur & solem. Virtutem quoq; animalẽ per sensum & motum in capite dominantẽ confirmare potes per aeria ĩprimis/subiunctis igneis: quando Luna in domiciliis uel sedibus consimilibus Iouem suspicit: præsertim si Iouem propemodum/Mercuriumq; cõplectitur. Hic uero te moneo/ne Mercurium putes aqueum esse uel terreũ: quod & ego aliquãdo suspicatus sum. Alioqn motibus celeritatiq; ingenii nõ cõferret. Sed quodãmodo aereum esse scias. Nam & ob eandem causam tam mobilis est/tam facile conuertibilis: tantum ingenio cõferr: pręsertim in aquario plurimum aerio constitutus. Humor q dem in eo temperatus est. Calor exiguus. Sub sole positus dicit exsiccare. Longior autẽ a Sole factus/humectare putatur. Ibi quidem calefacere multum ex natura solis. Hic uero calefacere parũ admodum & humefacere magis suapte natura. Calore forsan nõ cedit Veneri. Lunam superat: humore uero cedit utrisq; Aly probat Mercurium qualitates cęlestium cõmiscere: quoniã facillime permutetur: tum in qualitatem termini quem subit: tũ in naturã

stellæ/quam aspicit. Ego igitur hunc tam facile permutari puto: quia nec excellentem potestatē quam Iupiter habet: nec exceden tem qualitatē/ quam pleraq; cælestia/ per quā alterationi resistat. Deniq; probabile ē Mercurium assiduum Solis achatem/ multas illius uires habere. Ideoq; spari solaria quædā a Mercurio posse. ¶ Aliquando uero & Martem tradunt/ Solē in quibusdam mune ribus imitari: Ac Venerem quę ad lunam pertinent/ elargiri. Hæc igitur in agendo memineris. Neq; negligas unq̄ terminos. Aiūt enī planetas ī diuersis terminis ceu lucidis atq; tenebrosis oppo sita facere. ¶ Deniq; ubi Martem times/ oppone Venerem. Vbi Sa turnum/ adhibe Iouem. Ac da operam ut in perpetuo quodā pro uiribus motu uerseris: tantū defatigatione uitata. Vt & propriū motū externis motibus clam nocituris opponas/ & cælestē actū pro uiribus imiteris. Quod si poteris sparia motibus ampliora peragere: sic & cęlum potius imitaberis/ & plures cęlestium uires passim diffusas attinges.

¶ Quomodo mēbra foueant̄ in nobis per cōparationē Lunæ ad si gna & ad stellas fixas. ¶ Cap. vii.

Totum quemadmodum diximus corpus fouere pote ris: caput uero potissimum si planetas obseruaueris ī ariete: uel in suo quēq; domicilio primo. Præcordia si in leone. Stomachum iecurq; si in Cancro atq; sagittario/ aut saltē in Virgine. Et acceperis ea quę proprie membrum petūt. Expedit quoq; nosse quę quisq; planeta mēbra in signo quolibet habeat. ¶ Potes etiam proprie pro ætatis discrimine consulere unicuique per quatuor ætates Lunæ. Hæc enim a nouilunio usq; ad quadra turam primam iuuenis est. Deinde ad plenilunium est iuuenis / atque uirilis. Hinc ad quadraturam alteram/ uirilis simul atque senilis. Inde usq; ad cōiunctionem est senilis. Aetatem itaq; Lunę feliciter ętati curandi corporis adhibebis. Si tunc aspectum eius

ad aliquã trium gratiarum accepis. Qui sane aspectus Lunæ sem per & cito gratiosa largiẽ. Neq; tamẽ facile admodũ diuturna uel maxima/nisi præter intuitũ lunæ/ ẽt ipsæ gratiæ mutuo se conspi ciant iam/ uel ꝓpemodũ conspecturæ sint/aut tres ipsæ/aut duæ. Imprimis uero diuturna prębẽt signa fixa. Leo.s.aquarius. Tau rus. Scorpius. Si forte nõ possis impręsentia lunam ad planetas gratiosos oportune dirigere/stellas elige fixas gratiarũ naturã.i. Iouis aut Veneris aut Solis habẽtes: & ad eas directã lunam eli ge. Tutius tamẽ est/ Lunã interea Iouẽ propemodũ adire uel Ve nerem. Stellę nãq; fixę si solę spectẽt/ ꝓportionẽ humanã.i.unius hominis nimis exsupant. Proportionẽ uero cum ciuitatibus mo deratiorem habent.

De uirtutibus & usu stellarum fixarum. Cap. viii.

Radunt astrologi maiores quasdã stellas a Mercurio cõp tas auctoritatẽ habere q̃plurimã. Qualis est in arietis gra du.xxii.umbilicus Andromade/mercurialis atq; uenereus. Itẽ in Tauri.xviii.caput Algol/ naturã Saturni possidẽs/atq; Iouis. Cui subesse uolũt adamantẽ/& artemisiã: & audaciam uictoriãq; prębstare. In eiusdẽ gradu.xxii. Pleides/lunare sidus/& martium. Cui subiciũt chrystallũ:herbã diacedon:semẽ feniculi. Cõferre pu tant ad acuendũ uisũ. Quod ãt nõ nulli dicũt conducere ad Dę monas cõuocãdos:fingmẽtũ esse iudico. Aldeboran primo uel tertio geminorũ gradu Martiũ/atq; Venereũ. Hircus gradu eorũ dẽ.xiii. Iouius atq; saturnius. Huic subiciũt Saphyrũ/ prasiũ/mẽ tã/artemisiã/mandragorã. Ad dignitatẽ & pricipũ gratiã adiuua re cõfidũt:nisi forte eos opinio fallat. Illi subesse uolunt rubinũ/ titimallũ/matrisiluã. Diuitias & gloriã augere. In Cancri.vi.uel vii. Canis maior uenereus. Præest berillo/sauinę/artemisię/dracõ tęę. Præstat gratiã. Itẽ in.xvii.eiusdẽ Canis minor Mercurialis & Martius. Cui subesse uolũt lapidẽ achatẽ/herbã solseqam/& pule

gium. Atq; gratiam elargiri. ¶ In Leonis. xxi. Cor leonis / stella regia iouialis & martia. Huic subici putant lapidē granatū: celidoniā: masticē. Melancoliā reprimere. Tempatū gratiosūq; efficere. ¶ In Virginis. xviiii. Cauda ursæ maioris Venerea & Lunaris. Lapidē eius magnetē putant. Herbā cicoreā & artemisiam. A raptoribus ueneficiisq; tueri. ¶ In libre. vii. Ala corui dextra. Itē in eiusdē xii. & forte. xiii. Ala sinistra / Saturnia simul / & Martia. Eius herbā lapaciū & iusquiamū esse aiūt cū lingua ranę. Audaciā augere. Fore noxiā. In eiusdē. xv. uel. xvi. Spica uenerea mercurialisq;. Quā sequat̄ Smaragdus: saluia: trifoliū: promarulla: artemisia: mādragora. Diuitias augeat / & victoriā: & ab angustia uidicet. Deniq; ī eiusdē. xvii. uel. xviii. Alchameth. Huic subdūt hiaspidē & plātaginē. Firmare sanguinē sperant: febres oēs expellere. ¶ In scorpionis quarto. Elpheia Venerea Martiaq;. Secūdum uero computationem aliam in gradu eiusdem quinto est cornea / forsan eadem. Præsidens topatio: rorimarino: trifolio: ederæ. Augere gratiam / castitatem / gloriam putant. ¶ In sagittarii tertio. Cor scorpionis Martium atq; iouium. Pręsidens Sardonio: ameristo: aristologiæ longę: croco. Opinantur colorem bonum efficere. Animum lætū sapientemq; reddere. Dęmonia propulsare. ¶ In Capricorni gradu septimo Vultur cadens: hanc sequitur Chrysolitus: Saturegia: Fumus terrę. Stella est Mercurialis / atque Venerea / tēperata. In ascendente medioq; celo prodest. Quod autem excantandi auctoritatem afferre dicant nihilipendo. ¶ In aquarii. xvi. cauda capricorni Saturnia / Mercurialisq;. Quam sequitur Calcidonius / maiorana / nepita / artemisia / mandragora. Pręstare in causis gratiam opinantur. Diuitias augere. Hominem ac domum ícolumem reddere. ¶ In piscium tertio humerus equi iouialis / & martius. Thebirphūs docet ad captandā alicuius stellæ modo dictæ uirtutē lapidē eius accipere / herbāq; eiusdē: anulūq; aureū facere uel argēteū. In quo lapillū inserat̄ herba subiecta: gerasq; tāgentem. Id aūt efficiat̄ quādo Luna subit stellā / aut aspicit aspectu trino uel sextili.

Et stella in medio percurrit cęlo uel adscendente. Ego uero quę ad eiusmodi stellas attinent/in formam potius medicinę q̃ anuli componerem/intrinsecus uel extrisecus adhibēdę oportunitate uidelicet prædicti temporis obseruata. Tam & si prisci anulos magnifecerit. Nam Damis & Philostratus narrāt hiarcham sapiētum Indorum principē simili quadam ratione septem anulos cōfecisse/stellarum septem nominibus appellatos: eosq; Apollonio Theaneo dedisse. Qui deinde singulos diebus singulis gestauerit iuxta dierum nomina/hos distiguēs. Dixisse uero Hiarcham Apollonio auum suum phūm annos centū atq; triginta uixisse: eiusmodi forsan cęlesti munere fretū. Quo & Apollonius deinde usus centesimo etiā anno/ut aiunt iuuenem pręferebat. Deniq; si quid eiusmodi anuli uirtutis habent ex alto/id quidem nō tam ad animam uel ad crassum corpus pertinere arbitror q̃ ad spūm: calefacto paulatim anulo/sic inde uel sic affectum: ut firmior efficiat̃/aut clarior/uehemētior/ aut mitior/seuerior/aut lętior. Quæ quidem affectiones in corpus quidem omnino: & ī animam sensualem quodāmodo/ plerunq; indulgentem corpori transeunt. Quod autē aduersum Dęmonas aut hostes/aut ad principū gratiam ꝓfuturos anulos pollicent̃: uel fictū est: uel inde deductū: q; spiritum interritum/firmumq; efficiant: uel etiam mansuetum/ obsequioq; amabilem/ atq; gratiosum. Iam uero siquid cęlestia præter corpoream ualitudinem/ cōferre ad ingenium/ artem/ fortunam dicerem: ab Aquinate Thomma nostro non dissiderē: qui in libro contra gentiles tertio probat a corporibus cęlestibus imprimi nō nihil ī corpore nostro: cuius munere disponamur ad eligendum sæpe quod melius est/ etiam si rationem finemq; nescimus. Qua qdē ī re bene fortunatos appellat: atq; cōsētiēte Aristotele bene natos. Addit ēt uirtute cælesti fieri nō nullos ī qbusdā artiū effectibus efficaces (ut eius uerbis utar) sicut miles in uincēdo: agricola ī plantādo: medicus ī sanādo fęlices. Ait. n. Sicut herbę lapidesq; mirabiles quasdā ultra naturā elemētalē uires cęlitus

habent/ sic homines quoq; in artibus non nullos habere. Mihi uero satis fuerit factũ/si cęlestia quomodocunq; uel quasi per medicinas/siue interiores/siue exteriores ad prosperam cõferant ualitudinem/dũmodo interea salutem corporis perquirentes iacturam nullam salutis animæ faciamus. Nihil omnino tentemus a sancta religione phibitum. Pręterea in opere quouis conficiẽdo/ fructũ opis ab eo speremus atq; petamus ĩprimis: qui & cęlestia/ & quę continent cęlo/ fecit/ & uirtute donauit: mouetq; semper/ atq; conseruat.

Dignitates planetarum in signis ad usum medicinarum obseruandæ. Cap. viiii.

Saturni domus/aquarius & capricornus. Exaltatio/libra. Iouis domus/ sagittarius atque pisces. Exaltatio siue regnum cancer. Martis domicilium/ scorpius/& aries. Exaltatio capricornus. Solis sedes quidem est leo. Regnum aries. Veneris habitaculum/taurus atque libra. Exaltatio pisces. Mercurii ędes/uirgo atq; gemini. Regnũ uirgo. Lunę domus/cãcer. Exaltatio taurus. Saturnus & Iupiter triplicitatem habent in igneis aereisq; signis. Sol in igneis tantum. Mercurius in aeriis solum. Mars/Venus/Luna in aqueis atq; terreis. Planetæ quilibet præter Solem ac Lunam in quolibet signo fines quosdam suos possident: quos & terminos appellamus. Igitur ĩ ariete iupiter sex ibi primos terminos obtinet. Venus sex inde sequentes. Mercurius posteriores octo. Mars quinq; deinceps/postremos quinq; Saturnus. In tauro ordine deinceps simili Venus fines habet octo. Mercurius sex: iupiter octo: Saturnus quinq;: Mars deniq; tres. In geminis Mercurius sex: Iupiter sex: Venus quiq;: Mars septẽ Saturnus sex. In cãcro Mars septem: Venus sex: Mercurius totidẽ: Iupiter septẽ: Saturnus quatuor. In leone Iupiter sex: Venus quiq;: Saturnus septẽ: Mercurius sex: Mars totidem. In Virgine

Mercurius ſeptem: Venus decem: Iupiter quatuor: Mars ſeptem: ſaturnus duos. ¶ In libra Saturnus ſex: Mercurius octo: Iupiter ſeptẽ: Venus totidem: Mars duos. ¶ In ſcorpione Mars ſeptem: Venus quatuor: Mercurius octo: Iupiter quinq; Saturnus ſex. ¶ In ſagittario Iupiter duodeci: Venus quiq; Mercurius quatuor Saturnus quiq; Mars quatuor. ¶ In capricorno Mercurius ſeptẽ: Iupiter ſeptem: Venus octo: Saturnus quatuor: Mars totidẽ. ¶ In aquario Mercurius ſeptem: Venus ſex: Iupiter ſeptẽ: Mars quiq; Saturnus totidẽ. ¶ In piſcibus Venus duodeci: Iupiter quatuor: Mercurius tres: Mars nouem: Saturnus deniq; duos. ¶ Sol aũt & Luna alia ratione fines ſuos habẽt. Nam ſol quidẽ ſigna ſex pro finibus habet/ Leonem/ Virginẽ/ Libra/ Scorpium/ Sagittariũ/ Capricornum. Luna uero reliquos/ Aquariũ/ Piſces/ Arietẽ/ Taurũ/ Geminos/ Cancrum. Solẽ igitur atq; Lunã in his ſignis eum principatum effectũq; quem reliqui planetæ ĩ ſuis finibus habere putant. ¶ Præter fines habent in ſignis ſuas planetę facies: quas gręci Decanos nominãt/ decem occupantes ſigni gradus. ¶ In ariete facies prima Martis: Secunda Solis: qui Martem ĩ cęlo ſequitur. Ordine Chaldeorum tertia Veneris: quę ſoli ſuccedit in cęlo. ¶ In Tauro prima facies Mercurii/ ſequentis Venerem: Secũda Lunæ quę Mercurio ſuccedit: Tertia Saturni. Ad hunc enĩ redeundum eſt/ impleto iam numero planetarum. ¶ In Geminis prima iouis ſequẽtis uidelicet Saturnum: Secunda Martis: Tertia ſolis eodẽ ordine ſimiliterq; deinceps.

¶ Quomodo planetis uti debeamus in medicinis ¶ Cap. x.

COmmemorauimus aũt quas in ſignis planetæ dignitates habent ut quotiens facturi compoſituriq; ſumus quæ ad planetã aliquem attinent/ ſciamus eum in ſuis dignitatibus collocare. Prę ſertim quãdo habuerit ĩ noſtra reductione & geneſi prĩcipatũ. ut etiam Saturnus atq; Mars/ alioquin deprimẽdi nobis

tamen ſint erigendi ſi genituræ noſtræ ſignificatores extiterint.
¶ Maxime uero operę pretium ex hac cõmemoratione fecerimus
ſi quãdo uſuri in medicinis cõficiendis beneficio Lunæ/ & Vene
ris/atq; Iouiſ/cauebimus ne ĩ finibus Saturni uel Martis exiſtãt:
niſi forte ubi cogimur/uel per Saturnum cohibere diſſolutionem
æſtumq; reprimere/uel p Martẽ frigidiſſima calefacere: torpẽtia ſu
ſcitare: alioqn fineſ Iouis & Veneris eligemuſ. Accipiemuſ quoq;
Mercurii fines/Mercurialibus ĩprimis hominibus ꝓfuturi. Neq;
latere nos debet homines ualde Mercuriales/quales ſunt/q inge
nio/artificio/eloquio pollent: nõ mediocriter eſſe ſolares. Mercu
rius.n.ſemp eſt Apolline plenus. ¶ Vt aũt quiuis intelligat qũo fi
guras in cęlo deſcribamus in oras! Signũ quod ab oriente ſurgit
primã appellamus uitæq; domũ. Quod ſuccedit in ortum/ſecun
dam tertiãq; deinceps aliaſq; ſimiliter: Ita ut ſeptima domus ſit
ſignum/quod in occidente iam deſcendens opponitur aſcenden
ti. Huic octaua ſuccedit. Nona uero e medio cadit cęlo: quod de
cimam domũ efficit. Huic ſuccedit undecima. Sed duodecima ca
dit ab aſcendẽte. ¶ Vt igitur planetæ ſint potentes/ habẽdi ſunt
in angulis uel orientis/ uel ocidẽtis/ uel medii utrinq; cęli. Maxi
me uero in angulo aſcendentis/aut decimę/medium ſupra caput
obtinentis cælum/aut ſaltẽ ĩ plagis quæ angulis mox ſuccedũt.
Tam & ſi Solem quidem in nona/ quæ a medio cadit cælo: Lunã
uero in tertia etiã cadente gaudere putant. ¶ Duas inter hęc regu
las mente teneri Aſtrologi uolunt. Vnam quidem ægrotantis ra
tione: Alteram uero medici. Nẽpe ubi egrotãtis ſeptima domus
per Saturnum uel Martem ĩfortunata eſt: uel dominus eius infę
lix: ſepara medicum ab ægroto/ſi Ptolemęo credis. ¶ Præterea me
dicum electurus Saturnium Martialmeq; declinare iubẽt: eumq;
perquirere: ĩ cuius genitura domus ſexta per aſpectum ſolis/uel
per Venerem aut Iouem quomodocunque fuerit fortunata. ¶ In
fortunatum uero dicimus ſignum uel planetam p Saturnũ/ aut
Martẽ: niſi ꝓpria domicilia ſint/uel regna: quãdo uidelicet uel ibi

ſunt uel illuc aſpiciũt oppoſito/ uel quadrato. Oppoſitum uero aſpectum dicimus ĩter illa quę interuallo diſcrepãt q̃ longiſſimo. Quadratũ uero/ubi hoc ab illo quarta parte cęli. i. ſignorũ trium ſpatio diſtãt. Minus tamẽ p cõiũctionẽ oppoſitũ quadratũ Saturnus & Mars planetis aliis nocẽt: quando tanq̃ hoſpites eos domicilio uel regno ſuo termino ue ſuſcipiunt. Quẽadmodũ planetæ fęlices magis ꝓſunt/quãdo pręter ſextilẽ trinũ ue aſpectũ/atq; coniũctionẽ/ẽt ut diximus ſic excipiũt: Solis tamen coniũctionẽ planetæ uerenť: aſpectu gaudent/trino uidelicet uel ſextili. Proinde neceſſariũ eſt meminiſſe Arietẽ pręeſſe capiti atq; faciei: Taurum collo: Geminos brachiis atq; humeris: Cãcrum pectori/pulmonibus/ſtomacho/lacertis: Leonẽ cordi/& ſtomacho/atq; iecori/& dorſo/& coſtis poſterioribus: Virginem inteſtinis & fundo ſtomachi: Librã renibus & fęmori atq; natibus: Scorpionẽ genitalibus uuluæ/matrici: Sagittarium fęmori atq; ſubinguinibus: Capricornum genibus: Aquarium cruribus tibiiſq;: Piſces pedibus. Huius.n.ordinis memor cauebis mẽbrũ tãgere ferro/ uel igne/ uel cucurbitulis/quãdo luna ſub eius ſigno diſcurrit. Tũc.n.auget luna humores ĩ mẽbro. Quorũ affluẽtia & cõſolidationẽ ꝓhibet/& grauat mẽbri uirtutẽ. Obſeruabis ãt tũc mẽbrũ remediis q̃ buſdã amicis uel extra uel ĩtus adhibitiſ oportune fęliciterq; fouere. Expedit uero noſſe quod ſignũ adſcẽderit tibi naſcẽti. Nã pręter arietẽ hoc ẽt tibi caput ſignificat: atq; ĩ hoc luna tibi caput aſpicit. Præterea quãdo Luna arietẽ ſubit oportune balnea tentas & lauacra: Quãdo cãcrũ feliciter minue ſãguinẽ: Medicinã accipe præſertĩ electuarii formã: Quãdo eſt ĩ leone ne ꝓuoca uomitũ: Cũ in libra/clyſteribus apta ẽ: In ſcorpione balnea nec tentes. Sunt qui medicinã ſoluturã dare nec ꝓhibent/neq; iubent. In capricorno medicinã ſũmere nocet. Similiter in aquario. In piſcibus uero ꝓdeſt. Quæ uero mẽbra in quouis ſigno unuſqſq; habeat planetarũ/& ſi ſcitu neceſſum/eſt tamen narratu prolixum. Neq; uero ĩ purgatione alui latere nos debet Ptolemęi pręceptũ. Medi

cinam accipe purgatoriã/quãdo Luna est in Cancro/piscibus/scor pione probamus: præsertim si dominus signi tũc ascendentis ap plicet se planetæ sub terra currẽti. Sin aũt ascendẽris dominus cõ iũgat interea supra caput cũ planeta mediũ tenẽte cęlum: nausea statim & uomitus incitabit. Deniq; cõcludamus cum Galieno astrologiã esse medico necessariã: qui de criticis diebus disputãs ait/certã esse ægyptiorũ sentẽtiã: idest Lunã significare affectionẽ indies ægrotantis/atq; sani/adeo ut si misceant cũ Luna radii Io uis & Veneris/bene afficiat uterq;: Sin aũt Saturni uel Martis: cõ traria ratione se habeat. Sed latius iam peruagari ad spũm tandẽ & uitam atque gratias reuertamur.

Quibus modis spiritus noster haurire plurimũ potest de spiritu uitaq; mundi. Et qui planetæ spũm procreant atq; recreãt: Et qua lia ad unũquẽq; planetã pertinent. Cap. xi.

Vcuero tendunt hæc oia ut spũs noster rite per naturalia præparatus atq; purgatus accipiat ab ipso uitæ mũdanæ spiritu plurimũ per radios stellarũ oportune susceptos. Vita qdẽ mundi oibus insita ꝓpagat euidẽter ĩ herbas & arbores: quasi pi los sui corporis atq; capillos. Tumet insup ĩ lapides & metalla/ uelut dẽtes & ossa. Pululat quoq; ĩ uiuẽtes cõchas terrę & lapidi bus adhęrẽtes. Hęc.n. nõ tam ꝓpria q̃ ipsa cõmuni totius uita ui uunt. Que sane cõmunis uita multo ẽt magis sup terrã in corpo ribus uiget subtilioribus tanq̃ ꝓpinqoribus aię. Per cuius uigo rẽ intimũ/aqua/aer/ignis uiuẽtia sua possidẽt: atq; mouent. Vita hæc aerem ignemq; etiã magis q̃ terram/ & aquam fouet agitatq; perpetuo motu. Et deniq; cælestia corpora quasi mũdi caput uel cor uel oculos q̃ maxime uegetat. Vnde ꝓ stellas uelut oculos ra dios nõ uisibiles solũ: sed ẽt uisuales usquequaq; diffundit. Qui bus more struti/ut diximus alibi inferiora conspicit/ fouetq; ui dẽdo ĩmo ẽt ita tangẽdo generat & format oĩfariam/atq; mouet.

Igitur ad motum nitentis aquæ: sereni quoq; aeris: ignisq; mode rate distãtis: atq; cęli: motũ mũdanæ uitæ suscipies. Si ipse quoq; leniter/ & ferme similiter mouearis: quosdã ꝑ uiribus giros agẽs/ uertigine deuitata: cęlestia lustrãs oculis/ mente uersãs. ¶ Itẽ fre quenti quodã usu plantarũ similiterq; uiuentiũ/ potes e mũdi spi ritu plurimũ haurire. Præsertim si adhuc uiuẽtibus recentibusq; & matri terrę quasi adhuc hęrentibus nutriaris/ atq; fouearis. Inter plãtas suauiter redolẽtes: uel saltẽ nõ male olentes uerseris q̃fre quentissime. Omnes. n. herbæ flores arbores poma redolẽt: q̃uis sæpe minus aĩaduertas. Quo qdem odore quasi flatu spũq; uitæ mũdanę te undiq; recreãt atq; uegetãt: spũm inq̃ tuum odoribus eiusmodi natura simillimũ: perq; spũm mediũ inter corpus & ani mam/ facile corpus quoq; reficiũt/ & animæ mirifice ꝑsunt. ¶ Inter hæc diutissime diurno tempore sub diuo uersaberis: quatenus tuto uel cõmode fieri potest/ ĩ regionibus altis & serenis/ atq; tẽ peratis. ¶ Sic enĩ Solis stellarũq; radii expeditius puriusq; undiq; te cõtingunt: Spũmq; tuũ complẽt mundi spũ per radios uberius emicãte. ¶ Pręterea naturalis ipse motus aeris/ qui ꝑpetuus est in orbem: q̃uis ob lenitatẽ suã/ cõsuetudinẽq; diuturnã uix ꝓcipiat̃ ab ullo/ te die sub diuo deambulãtem/ habitantẽq; in patẽtibus editisq; locis libere lãbit/ penetratq; pure: Ac motũ uigorẽq; spũi tuo mũdanũ mirifice præstat. Dixi eqdem die. Comptũ. n. habe mus nocturnũ aerẽ esse spiritibus inimicum. Conferet aũt diurni usus: pręsertĩ si plurimũ in apto deãbulãs/ deuites primo qdẽ ni miã aeris intempiem. Deinde frequentius mouearis/ in eo quan do pręter tẽperiem & serenitatem eius/ stellarũ positio magis est hominibus salutaris. Item si loca eligas pręceteris odorifera: per quę sitũ quotidie mutes: & ipse quasi continue/ & leniter mouearis. Mutare locũ q̃uis semp cũ delectu præcepi: quoniã bona cęlestium & uniuersę naturę apud nos sunt rebus locisq; aliis passim atq; aliis distributa: quibus deniq; oĩbus est fruendum. Mitto q uarietas tedium prohibet spiritibus inimicum! ꝑpriũq; Saturno

Voluptatem uero affert: ꝑ quam (ut ita dixerim) Venus ipsa uoluptatis amica uenit in spiritũ: Atq; quod eius officium est/ hunc statim ingressa ꝓpagat. Sũmatim uero siqs cõsideret paradysum/ & pomi uitę usum apud Moysem. Itẽ similẽ uictũ a Platone positum ĩ Phedone/ & quæ Plinius de populis ait odore uiuẽtibus/ intelliget esse uera quę dicimus. Sed ad naturam spũs descendamus. Spũs quidẽ qualitas est ꝓculdubio Iouia: Cuius tẽpore nobis infundit̃. Est & solaris. Iuppiter. n. hunc infundit/ quatenus ingẽtem Solis in se tempat potestatẽ. Item alia quoq; ratione Iouia est: quoniã calida est/ & humida/ & calore abundat potius q̃ humore: nasciq; sanguine: & uapor quidã sanguineus appellat̃. Rursus quoniã feruet/ & subtilis est admodũ/ atq; lucẽs/ oriturq; corde/ solaris ꝓculdubio iudicatur. Habet & quodãmodo Veneream ĩ se uirtutẽ. Nã motu Venereo ꝓrsus exundat/ ꝓfluit/ transfertur/ prolẽq; propagat: ad uoluptatem cuiusliber sensus se dilatat/ refugitq; dolorem. Sũmatim uero spiritus quatenus corpori ad uitã & motum ꝓpagationẽq; cõducit/ Iouius/ Venereus/ Solaris existimat̃. Quatenus aio ad sẽsum imaginationẽq; ministrat/ Solaris/ Mercurialisq; censet̃: & ubiq; Mercurialis existit. Quãdo qdẽ adeo mobilis est/ & tã facile conuertibilis atq; formabilis. Saturni/ Martis/ Lunæ sanus cõiter spũs nõ multũ habet. Alioqn ex illo sępe stupidus/ ex hoc furiosus/ ex hac obtusus quodãmodo foret. Quã ob rẽ lunaria qdem uelut crassiora simulq; humidiora a subtili & uolatili natura spiritus sũt admodum aliena. Quæ uero Saturnalia multum/ atq; nimium Martialia sunt/ quasi uenena sũt: spiritui naturaliter inimica. Illa qdem ob extremã frigiditatem/ atq; siccitatẽ: hęc autẽ ob siccitatẽ/ caloremq; edacem. Iouia igit̃ & Solaris imprimis. Deinde Mercurialis & quodãmodo Venerea: spũs natura censet̃. Distinctione uero præcipua spũs quidẽ naturalis Ioui proprie dedicat̃: uitalis autẽ Soli: aialis uero Mercurio. Quãdo igitur res postulat aliquem e tribus spiritum adiuuare/ patrono tunc suo infortunato/ uel debili/ nõ facile cliẽtulo

ſuccurrere poteris. Difficillime uero ſpiritui animali: dum Mercurius infeliciter eſt affectus: Qui tantã in animali ſpũ auctoritatẽ habet/ ut caduceo quodã ſuo animos tum conſopire/ tum ſuſcitare dicat̃: ideſt ſuo quodã aſpectu ſic aut aliter ſe habẽte obtundere ingenium/ uel acuere: debilitare/ ſiue corroborare: uexare/ uel ſedare mirifice poſſit. Tu igit̃ quotiẽs ſpiritũ aliquẽ ſtudes excolere/ nõ modo patronũ ſuum obſeruabis fortunatũ atq; potentem: ſed etiam Lunã eliges ad hunc oportune directã. Non creat̃ aũt neq; recreat̃ aliquãdo ꝓprie per influxũ Saturni ſolum ſubſtantia ſpũs: ſed ſemp ab externis ad intima/ & ſepe ab imis reuocat̃ ad ſumma. Vnde ad ſecretiora & altiora contemplanda cõducit. Poteſt tamẽ & ſi raro uis Martis atq; Saturni ſpũi tanquã medicina prodeſſe: uel calefaciẽdo cũ opus fuerit & excitando atq; dilatando: uel uiciſſim nimis uolatilẽ cohercẽdo. Per ea uero potiſſimũ quæ quattuor illis planetis cõſentanea ſunt/ creatur natura ſpũs/ atq; recreat̃. Verum ſi ad Solaria quælibet ualde/ & abſq; delectu declines/ exacues illũ/ & exſiccabis tandẽ atq; diſſolues. Si ſimiliter ad Venerea liquefacies paulatim/ uel obtũdes. Si cõfidas tantum Mercurialibus parum admodũ inde ꝓficies. Erit igitur opę pretium: Iouialibus uti q̃plurimũ: eiſq; reliqua mediocriter admiſcere: ac frequẽtius uti rebus/ quæ uel his oĩbus æque ſint cõmunes/ uel ꝓprię Ioui. Nam hæ quoq; omnibus quodãmodo ſũt cõmunes. Cõmuniter ãt ad hos oẽs attinet/ quæ ſubſtantiã habẽt/ nec igneã nimis: nec prorſus terreã: nec ſimpliciter aqueã: nec acutiſſimã: nec obtuſiſſimam qualitatem: ſed mediocrem: & tactu lenem: & quodãmodo mollẽ: uel ſaltẽ nõ duram: ſiue aſperam: itẽ guſtu quodãmodo dulcẽ: olfactu ſuauẽ: uiſu gratam: auditu blãdam/ atq; iucũdam: cogitatu lætam. Dulcedo igitur quædã ſaporis/ & gratia his oĩbus eſt cõmunis. Si dulcedo quaſi aquea eſt/ & ſimul pĩguis/ ad Venerem magis attinet. Si quaſi inſipida/ uel aliquantũ auſtera/ potius ad Mercurium. Atq; hęc ſpiritui non multum proſunt: neceſſaria tamen ſunt ĩterdũ/ ad heberandũ nimiũ

eius acumen. Si dulcedo manifesta sit/atq; subtilis/& paulum habeat stiptici acutiq; saporis/Iouialis proprie iudicat. Cui cõgruit substãtia dulcis amigdalę: pinei nuclei: auellanę: pistacii: amidi: glycirhizę: passularum: uitelli oui: carniũ gallinacei pulli: fasianarum: pauonũ: perdicũ: similiumq;. Item radicum been/atq; enulę. Rursũ uini odoriferi/clari/aliq̃tum dulcis/& stiptici: sacchari candidissimi: tritici albissimi. Ad Iouẽ pertinet etiam mãna/si modo mirobalani infusa uirtute firmet. Alioqn nõ minus ad Venerem attinet q̃ ad Iouem. Hæc est utiq; substãtia dulcedoq; Iouis propria: quę sane spiritui creando & recreãdo ante oia confert. Iouia uero plurimum sũt omnia: quę in libro de lõga uita diximus/& seruare iuuenturẽ/& senibus salubria fore. Sin autẽ dulcedo ad modũ pauca sit/ multũq; acuti stipticiq; habeat/ uel etiã nõ nihil amari/solaris esse censet. Similis quædã ratio est/& distinctio de odoribus. Hi. n. saporum germani sũt. Similis etiã de coloribus. Colores sane aquei/albi/uirides/aliq̃tum crocei/similes uiolarũ/rosarum/liliorũ coloribus: necnõ odores eiusmodi Venerem referunt/& Lunã atq; Mercurium. Colores uero saphirii/q̃ etiã dicuntur aerei. Item purpurei pleniores/aureiq; argento mixti/& perpetuo uirides/Iouẽ. Ardentes aũt crocei: aurei puri: purpurei clariores/Solem. Quilibet uero colores si uiui sint uel saltem sericii magis stellares existunt. In metallis quoq; & lapidibus atq; uitris propter cælestem similitudinẽ sunt potentes. Sed ut redeamus ad Iouem: sapor & odor eius quasi est/qualis in aureo pomo persico/similiq; piro/uel arãceo/& uino maluatico leuiore/leuiq; uernaceo. Qualis in uiridi zinzibere/uel cinnamomo/uel dulci matrro/uel doronico: si hæc plurimo saccharo condita gustent. Nã quattuor hæc/& nux muscata recẽs sola si sũt/potius solaria sũt: solaris & chariophilus/& muscus sed odoratu nõ gustu nõ aspectu. Ambra solaris plurimũ atq; iouia. Crocus ĩ oĩbus ẽ solaris: rãersi color eius/& odor apud astrologos oĩbus gratiis dedicat. Sapor aũt ad Solẽ proprie pertinet. Deniq; omnia odorifera & aro

matica: quatenus odorem gratum ferunt: ita ad Iouem Venerēq; & Mercurium pertinent/ ut ad Solem. Quāuis inter hæc acutiora magis ad Solem/ obtusiora ad Venerem/ Mercuriūq; potius: Ad Iouem proprie tempata/ olfactu/ gustu/ auditu/ uisu/ tactu. Soni quetiam cātusq; grati blandiq; ad gratias omnes spectant/ atque Mercurium. Minaces aūt admodū atq; flebiles Martem præferūt & Saturnū. ¶ Neq; uero miteris nos multū coloribus/ odoribus/ uocibus attribuere. Nam sapores qdem ad spūm præcipue pertinent naturalem: odores aūt porius ad uitalem/ animalēq;. Colores figuræ uoces ad animalem. Motus quoq; animi uel lętus/ uel moestus/ uel constans spūm ad similitudinē suam agitat uehemēter. Animalē primo: per hunc uitalē: per hūc insup naturalē. Spūs tandē omnis qa ob naturā quodāmodo igneā/ aeriāq; omnino/ & lucidam/ atq; mobilē/ similis est luminibus: ideoq; coloribus/ & uocibus aereis/ & odoribus/ moribusq; animi: ideo p hęc subito in utranq; partem mouetur/ atq; formaī. Et qualis euadit ipse/ talem uicissim efficit quodāmodo affectum animi/ & omnino corporis qualitatē. ¶ Deniq; cum primū per illa/ quę gratiarū propria sunt: oportune gratiis est expositus/ utpote q & naturaliter illis consentaneus erat/ statim pillarum radios/ tum ubiq; uigētes/ tū ipsi germanos: mirifica reportat munera gratiarum.

¶ Res naturales atq; etiā artificiosę habēt uirtutes a stellis occultas: p quas spūm nostrū stellis eisdē exponūt. ¶ Cap. xii.

Cum uero dicimus spiritum exponi gratiis per illa quæ sunt gratiarum: nō solum p qualitates: quæ uidentur/ audiuntur/ odorantur/ gustantur: sed etiā per illas/ quæ tangun tur accōmodari putamus. Memēto igiī calidū in primo gradu Iouis esse. In secundo Solis cum ioue. In tertio Martis cum Sole. In quarto Martis. Frigidum in primo Veneris. In secundo Lunæ. In tertio Lunæ cum Saturno. In quarto Saturni. Humidum ī primo

Mercurii cum ioue. In secũdo Veneris cum Luna. In tertio Lunæ cũ Venere. In quarto Lunę/quando Veneri Mercurioq; cõiungit̃. Siccũ in primo iouis. In secũdo Mercurii cum Sole. In tertio Solis cũ Marte. In quarto Martis cũ Saturno. Sũmatim ex qualitatibus planetarũ/ quas Prolemęus describit ĩ quadripartito colligimus harmoniã ex cũctis conflatã ad calorẽ humorẽq; declinare. Calor .n. Martis ingens atq; Solis: & tẽpatus iouis ingentẽ supat Saturni frigiditatẽ: & Veneris Lunæq; exiguã: ita ut calor ibi frigus excedat. Itẽ humiditas Lunæ Venerisq; plurima & ꝓpinqua nobis atq; tẽpata iouis/siccitatẽ Saturni Martisq; multã supat/& tẽpatã solis. Calor igit̃ humorq; frigori siccoq; dominant̃: atq; similiter calor humori. Quẽadmodũ in sani corporis homine ad cælestem cõsonantiã tempato ex calore & siccitate cordis/ itẽ calore & humore iecoris/rursum frigore & humore cerebri coalescit cõplexio quędã ad calorẽ humoremq; uergens mediocriter calore regnãte. Calor enim cordis & iecoris frigus cerebri supat. Itẽ humor iecoris atq; cerebri siccitatem cordis excedit. Neq; uero prętermissum a nobis uelim/talem existere ex stellis fixis harmoniam cunctis cõmunẽ qualẽ diximus ex planetis. Hos .n. illis similes astrologi putãt. Quorsum hæc? Vt memineris spũm corpusq; nostrũ ꝑ temperiem quandã ad calorẽ humorẽq; uergentẽ/uel natura constantẽ uel arte quæsitã accomodari posse cælestibus: sibiq; cælestia uẽdicare. Neq; tamen dicimus spũm nostrum cælestibus dũtaxat per qualitates rerum notas sensibus præparari. Sed etiã multoq; magis per proprietates quasdã rebus cęlitus insitas/ & sensibus nostris occultas/rationi uix deniq; notas. Nam cum ꝓprietates eiusmodi/earũq; effectus elemẽtali uirtute cõstare nõ possint/cõsequẽs ẽ/a uita spũq; mũdi ꝑ ipsos stellarũ radios singulariter ꝓficisci: ideoq; ꝑ eas spũm affici q̃plurimũ atq; q̃primũ: cęlestibusq; influxibus uehemẽter exponi. Hac utiq; rõne smaragdus/ iacitus/ saphirus/topatius/rubinus/unicorni cornu/præcipue uero lapis bezaar/apud Arabes appellatus: occultis gratiarũ ꝓprietatibus

prædita sunt. Et idcirco non solũ intus assũpta: sed ẽt si carnẽ tangant: ibiq; calefacta uirtutẽ suã promãt/ uim inde cælestem spiritibus inserunt: Qua se cõtra pestẽ tuentur atq; uenena. Quod autem hæc similiaq; tale aliqd agant uirtute cęlesti/ id argumẽto est/ qa etiã exiguo põdere sũpta non exiguũ habent ĩ agẽdo momentũ. Quod elemẽtari qualitati uix unq̃ est concessũ igni uidelicet uel de cælesti. Materialis. n. uirtus ut agat multũ: materiã desiderat multã: Formalis aũt etiã cum minima materia ualet plurimũ. Simili uirtute ĩprimis phębea peonia carnẽ tangens/ contra caducũ morbum spũs armat/ uapore ad eos intus infuso. Simili corallus & Calcidonius aduersũ atræ bilis illusiones Iouis præcipue Veneris q; uirtute. Cęteraq; similiter. Eiusmodi quadã ꝓprietate mirobalani iuuentutẽ seruant/ acuuntq; sensus/ & ingenio ꝓsũt atq; memorię: ꝓp Iouẽ imprimis Saturni tẽpatorẽ/ atq; Mercurium sensus amicũ. Quã quidẽ arborẽ forte aliqs in paradyso ad uitã propagandã extitisse putabit. Mercurio lapidẽ Achatẽ cõsecrãt. Vnde physici cõueniunt ad facundiã uisũq; & contra uenena ualere. Serapio scribit/ eum q iacintũ uel ex eo sigillũ gestat/ esse a fulgure tutum: atq; hãc uirtutẽ eius esse latissime diuulgatam. Quã si habet/ ab Ioue putamus habere. Lapis echites uel aqlinus habet a Lucina. i. Venere atq; Luna/ ut admotus uuluæ partũ mox/ & facillime citet. Quod Rasis confirmãte Serapione frequẽter se dicit expertum. Forsan & a Phoebo q trãsfixit pythonem cretea dictamus habet/ ut & uenenosis obsistat: & ferrum e uulnere trahat. Solis uirtute zinziber infusũ epulis arcet sincopim. Sentiana canis rabiẽ sedat: fugatq; serpẽtes. Berbena uaticiniũ/ præstare ferũ/ letitiãq;/ & expiationes: & uisum. Ruta & cedoaria cõtra uenena theriacã agũt. Thus uitalẽ & aĩalẽ spũm aduersus hebetudinem/ obliuionẽ/ timorẽ fulcit. Saluia uero mẽtaq; uirtute Iouis/ illa q dem paralisim fugat: hęc uel odore roborat animũ. Eadẽ uirtute Pentaphillõ resistit uenenis: eiusq; foliũ bis quotidie unũ uino bibitũ curat ephimerã: tria tertianã: quattuor uero quartanã: hac

herba ſacerdotes antiqui propter puritatem ſuam ī purificationī bus utebantur. Agnus caſtus poteſtate Saturni Venereum ſiſtit motū. Hiaſpiſ uero ſanguinem. Mirabiles ār ꝓuenire ſolent effectus/ubi occultæ ꝓprietati proprietas ſeruit elemētalis/uelut ī mirobalano ad ſpūm corpuſq; firmandū: nō ſolū uirtus illa cæleſtis agit/ſed etiā ſtiptica multū: nec parum aromatica uirtus: quæ putrefactionē diſſolutionemq; mirifice ꝓhibet/ ſpiritumq; corroborat. Iam uero ut crocus petat cor/ ſpiritum dilatet/prouocet riſū: non ſolū occulta Solis uirtus mirabiliter efficit: ſed ad idē quoq; conducit ipſa natura croci ſubtilis/amplificabilis/aromatica/lucida. Quod autē de ſimplicibus dico/ de cōpoſitis ſimiliter dictū intelligi uolo. Dic age Theriaca quomodo contra uenenum nobis opituletur. Non educit illa uenenum. Aſtringit enim aluum: nō mutat omnino tā ſubito ueneni naturā. Nō enī hæc adeo debilis eſt/atq; mutabilis: Sed ſpiritū uitalem potius ualde tenuē/ & mutabilem/ſubito conformi quada ad ipſum proportione corroborat uſqueadeo/ ut ipſe iam ualidus tanq̄ agēs/una cum theriaca uelut inſtrumento: partim ſuperet uenenum: partim mutet: partim a pręcordiis arceat. Sed qua nam proportione ſiue uirtute id efficit theriaca? Iouiali ſimul atq; phoebea: quā ex cōmixtione multarū rerum ſecūdum certam proportionē inuicem confuſarum ſibi uendicauiſſe uidetur. Eſt autē in ea uirtus triplex. Hæc ipſa inquā cæleſtis: quam modo dicebam. Item cęleſtis alia prius in herbis aromatiſq; proprietas: quibus electis ipſa rite componitur/quæ uirtuti prius dictæ ſubminiſtrat ad idem. Eſt iſuper alia uirtus in pleriſq; partibus eius/elemētalis potius/ q̄ cæleſtis. Verūtamen talis: ut ſpiritui muniendo conducat. Stipticam dico & aromaticam qualitatem. Illa quidem ſpiritum firmat. Iſta fouet. Mirabilem ergo theriaca uim nacta eſt contra properantem ſenectutem atq; uenenum: tribus uidelicet ī ea uirtutibus ad idem pariter cōſpirātibus. Quarum una quidem eſt cæleſtis per artificioſam acqſita cōmixtionem. Alia cęleſtis iterum: ſed partibus eius

naturaliter insita. Alia prorsus elemẽtalis. Sed illa quam prius di
xi/cælitus acquisita/multo etiam foret admirabilior: si nõ solum
proportione Iouia Solarique/ & ex rebus eiusmodi conflaretur:
sed etiam oportunum ad hoc obseruatione cęlestium tempus eli
geretur. Nam quẽadmodum corpus se habet ad locum/ atq; tem
pus/ ita motus & actio se habet ad tẽpus. Sicut ergo certa passim
corpora eorumq; formæ certis & locis/ & temporibus coalescũt/
atque seruantur: sic & proprie quædam actiones ex propriis qui
busdam temporibus efficaciam nanciscuntur: Idq; in Alcibiade
significat Socrates: & Proculus explicat. Quod sane Pythagoras
animaduertẽs/ ipsum bonum perfectionemq; rerum/ oportunita
tem cognominauit. Primum nãq; principium Sic apud Pythago
ram & Platonem omnium est mensura/ ut aliis corporibus actio
nibusq; alia loca distribuerit atque tempora. Vnde sicut res quæ
dam non alibi q̃ hic/nec alias q̃ tunc proprie nascuntur fęliciter/
& coalescunt/atq; seruãtur: sic & materialis actio/motus/ euẽtus
talis/ aut talis/non alias efficaciam sortitur/ effectumq; perfectũ/
q̃ quando cælestium harmonia ad idem undique consonat: quæ
sane harmonia tantam habere potestatẽ existimatur/ut non solũ
agricolarũ laboribus/atque medicorum artificiis per herbas aro
mataque conflatis: sed etiam imaginibus: quæ apud astrologos
ex metallis lapidibusque fiunt/uirtutem sæpe mirificam largiat.
Sed imagines caput iam proprium exigunt. Quantum uero
ad horas pro actionibus & operibus eligẽdas pertinet/plurimũ
confirmatur a Ptolemęo/ubi ait in centiloquio/qui eligit quod
melius ẽ/nihilo differre uidetur ab eo/ qui habet hoc ex natura.
Quibus in uerbis tum cęlestium/tum arbitrii electionisq; nostræ
potestatem confirmare uidetur. Albertus quoque Magnus in
quit in speculo: Non enim libertas arbitrii ex electione horę lau
dabilis cohercetur: Sed potius in magnarum rerum inceptioni
bus electionem horæ contemnere: est arbitrii præcipitatio non li
bertas.

De uirtute imaginum secundum antiquos/ atq; medicinarum cę litus acquisita. Cap. xiii.

Ptolemęus ait in cētiloquio/rerum inferiorum effigies uultibus cælestibus esse subiectas. Antiquosq; sapiētes solitos certas tūc imagines fabricare/quādo planetę similes in cęlo facies/ quasi exēplaria iferiorū ingrediebanť. Quod qdē Haly cōprobat ibi dicens: Vtilem serpētis imaginē effici posse:quando Luna serpentē cælestē subit/aut fęliciter aspicit. Similiter scorpionis effigiē efficacē:quādo scorpii signū luna īgrediť:ac signū hoc tenet angulū ex quattuor unū. Quod in ægypto suis tēporibus factum ait: seq; interfuisse: Vbi ex sigillo scorpionis in lapide Bezahar/ita facto/īprimebať thuri figura: dabať q; in potū ei/quem scorpius ipse pupugerat:ac subito curabať. Quod quidē utiliter effici Habamed physicus affirmat/cōfirmāte Serapione. Præterea narrat Haly/ notum illic sibi uirū sapiētem industria simili fecisse imagines quę mouerenť:qualē effectā nescio qūo legimus ab Archita. Quales & Trismegistus ait: ægyptios ex certis mūdi materiis facere cōsueuisse:& in eas oportune aīas Dęmonū inserere solitos:atq; aīam aui sui Mercurii: itē Phębi cuiusdā/ & Isidis/Osyridisq; sic in statuas descendisse profuturas hominibus: uel etiā nocituras. Huic illud simile. Prometheū figmento quodam luteo/uitā rapuisse/lucemq; cęlestem. Magi quinetiā Zoroastris sectatores/ad euocandum ab ecate spiritum utebātur aurea quadā pila caracteribus insignita cælestiū: Cui & saphyrus erat insertus & scutica quadam facta tauri corio uertebatur:atq; interim excātabant: Sed cantiones equidem libenter obmitto. Nā & Psellus Platonicus eas īprobat/atq; deridet. Hebrei quoq; in ęgypto nutriti struere uitulū aureū didicerūt:ut eorundē astrologi putāt ad aucupandū Veneris Lunęq; fauorē cōtra Scorpionis atq; Martis īfluxū iudeis infestū. Porphyrius quoq; ī epistola ad Anebonē/ imagines efficaces esse testať:additq; certis q̄busdam uaporibus

qui a propriis suffumigationibus exhalabant aerios Dęmonas insinuari statim cõsueuisse. Iãblichus in materiis quæ naturaliter supis cõsentaneę sint & oportune riteq; collectæ undiq; cõflatęq; fuerint uires effectusq; non solũ cælestes: sed ẽt Dęmonicos/& diuinos suscipi posse cõfirmat. Idẽ omnino Proculus/atq; Sinesius Opa quidẽ ad salutẽ mira/ quæ a medicis ĩ astrologia pitis/p res ex multis cõpositas. i. pulueres/liquores/ unguẽta/ electuaria fieri possũt: probabiliorẽ in se rõnem & notiorẽ q̃ imagines habere uidenr̃. Tũ qa pulueres/liquores/unguẽta/ electuaria oportune cõfecta cælestes ĩfluxus facilius citiusq; suscipiunt q̃ materiæ duriores: ex qbus imagines fieri cõsueuerunt: tum qa uel assũmunr̃ ĩtus affecta iã cælitus: & ĩ nos cõuertunr̃ uel saltẽ admota foris inhęrent magis/& deniq; penetrãt: tum etiam quoniã ex uno quodam dũtaxat/aut ppaucis imagines cõstruunr̃. Illa uero ex q̃plurimis cõflari pro arbitrio possunt. Vt si cẽtũ Solis Iouis ue dores per centũ plantas & aĩalia similiaq; sparsę fuerint cõponere simul hęc centũ tibi cõpta possis/& in unã conficere formã. In qua Solẽ ferme Iouẽq; totũ iam uidearis habere. Scis pfecto naturam inferiorẽ/nõ posse uno quodã capere cũctas superioris naturę uires. Ideoq; illas pplures apud nos naturas esse dispsas. Cõmodiusq; per opa medicorũ/atq; similia/q̃ p imagines colligi posse. Proide imagines exligno cõfectæ uim forte paruã habent. Nã lignum & forsan durius ẽ ad cęlestẽ influxũ facile capiẽdũ: & minus tenax/ si accepit/retinendũ: & omnino postq̃ ex matris terræ uisceribus est euulsũ: paulo post ferme totũ amittit mũdanæ uitæ uigorẽ: & facile ĩ qualitatẽ aliã trãsmutar̃. Lapilli uero atq; metalla/ & si ad accipiẽdum cæleste munus duriora uidenr̃/ diutius tamẽ retinẽt/ quod cõfirmat Iamblichus/si accepint. Sua nẽpe duritia uestigia quoq; donaq; uitę mũdanę post euulsionẽ diutissime cõtinẽt quę quõdã hærẽtia terræ possederãt. Quãobrẽ ob hoc saltẽ aptę materię ad capiẽda tenẽdaq; celestia iudicãr̃. Est & pbabile quod libro supiore dixi/res adeo speciosas nõ posse sub terra cõflari/nisi ma

ximo quodã conatu cęli: atq; durare ĩ eis ĩpressã semel ex conatu uirtutẽ. Nã in his coquẽdis cogẽdisq; diutissime cęlũ elaborauit. Verũ cũ nequeas facile eiusmodi plura cõponere: cogeris diligenter exqrere: quod metallũ inter cętera in ordine sit alicuius stellę potissimũ: q ue lapis ĩ ordine sũmus/ ut saltẽ ĩ uno quodã totius generis ordinisq; suppremo reliqua ꝑ uiritibus cõprehendas: atq; eiusmodi susceptaculo cęlestia huic consentanea mutueris/ ceu si exẽpli causa ĩ ordine solari/ sub hõie phębeo sũmũ inter aĩalia teneat astur/ aut gallus. Inter plãtas balsamũ aut laurus. Inter metalla aurũ. Inter lapides carbũculus uel pãtaura. Inter elementa feruidus aer. Nã ignis ipse martius esse cẽsetur. ¶ Quod ãt diximus ĩfluxũ Solis uel Iouis aut Veneris augẽdũ/ intelligimus rõne cõmuni: nõ tamẽ illi ĩ cuius genesi aliqs horũ interfector appareat.

¶ Ordines rerũ a stellis pendẽtium ut Solarium atq; similiũ: & qũo spũs fiat Solaris ¶ Cap xiiii.

Dixi eqdem alibi desup ab unaquaq; stella (ut platonice loquar) seriẽ rerũ illi ꝑpriã usq; ad extrema pẽdere. Sub ipso Scorpionis corde post eiusmodi Dęmonas atq; hoies: scorpiũq; aĩal collocare possumus ẽt herbã Asterion. i. stellarẽ figura stellę similẽ nocte fulgẽtẽ: quã medici tradũt qualitatẽ habere rosæ/ uiq; cõtra morbos geniraliũ mirabilẽ possidere. ¶ Sub serpẽte uel serpẽtario cęlesti Saturnũ ponũt/ & quodãmodo Iouem. Postea dęmonas: qui sæpe serpentum formas ĩduunt. Similes ĩsuper homines serpentes animantes: serpẽtariam herbam: lapidem draconitem/ capite draconis natum. Item cõmuni nomine serpẽtinum. Et præter ea quæ in sequẽtibus afferam. ¶ Sub stella solari. i. Sirio solem primo: deĩde Dęmonas quoq; phębeos: quos aliquãdo sub leonũ uel gallorũ forma hõibus occurrisse testis est Proculus. Hoies subinde persimiles bestiasq; solares. ¶ Phębeas inde plãtas/ metalla similiter/ & lapillos/ & uaporem aerẽq; feruentẽ. Simili ratione a qualibet firmamẽti stella ꝑ aliquẽ planetã existimant contextũ

rerum gradatim ſub illius ꝓprietate deſcēdere. ¶Si igiť ut dicebā ſolaria oīa per gradū eius ordinis quēlibet oportune cōprehēde ris: homines uidelicet tales/uel talis hominis aliqd. Item bruta/ plantas/metalla/lapillos/& quę ad hæc attinēt/uirtutē Solis uſq; quaq; cōbibes: & quodāmodo naturalē ſolariū Dęmonū faculta tem. Similiterq; de aliis dictū puta. ¶Solares qdē homines ſunt/ quales antea dixi: & q ascendēte leone ſoleq; hūc uel tenente uel aſpiciēte naſcunť: & qui ſub ariete ſimiliter. Solaris eſt & ſanguis e ſiniſtro eorū beneualentiū bracchio miſſus. Phębeus crocodil lus/aſtur/leo/gallus/& cignus/& coruus. Nec alia ratione leo ue retur gallū: niſi quoniam in ordine phębeo gallus eſt leone ſupe rior. Eadē ratione inquit Proculus Apollineū Dęmonē/qui non nunq̄ apparuit ſub figura leonis/ ſtatī obiecto gallo diſparuiſſe. Maxime uero ī his aīalibus cor eſt ſolare. ¶Arbitror etiā marinum uitulum cæleſtis leonis cordi ſubeſſe: & hac ipſa ratione/ quem cingit nudum fibula eiuſdem oſſe confecta/a renum dolore redi mere. Nā contra dolorē eiuſmodi ſolēt aſtrologi ſyderis illius in fluxibus uti. Eadē forte rōne ferť hæc pellis a fulgure nos tueri. Inter plantas palma phębea eſt: & īprimis laurus/ qua uirtute ue nenoſa repellit/ & fulgur. ¶Fraxinus quoq; ſimili facultate uene noſa lōgius arcet. Loton eſſe phębeā rotunda tū folia/tū poma te ſtanť/& explicatio foliorū eius die/replicatio nocte. Peoniā phę beā eſſe nō ſolū uirtus indicat: ſed & nomē. Ad idē attinēt flores & herbæ quæ reſtringunť abeūte ſole: redeūte ꝓtinus explicanť: & ad ſolē continue uergūt. Aurū præterea: & lapis elitis radiis au reis ſolē imitās. Lapis itē/q̄ ſolis oculus appellať/ figurā habēs pupillæ/ex qua lumē emicat. Rurſū carbūculus nocte rutilās/uel pāraura oēs ī ſe lapidū uires cōtinēs/ut aurū metallorū/ & ſol ſtel larū. Multa deniq; in ſupioribus nobis ſignificata. ¶Vnde ſi mō li ceat/ſub ipio ſolis ex illo ſāguine/ & aīaliū illorū cordibus/& fo liis fructibuſq; arborū prędictarū. Itē floribus atq; herbis/ & auri foliis/necnō pulueribus lapillorū/electuariū uel unguērū cōficere

poteris: addito croco: balsamo: calamo aromatico: thure: musco: ambra: ligno aloes: zinzibere: mastice: spica nardi: cinnamomo: doronico: citri cortice: zedoaria: nuce muscata: mace: chariophilis cum melle flauo: uel oleo balsamino: masticeo: laurino: nardino: Ad cor/ & stomachũ/ & caput/ intus aut extra fouendum: ut spũs inde solaris euadat. ¶ Ex his oibus inq̃ aut saltẽ ex pluribus cõponẽdum dominante sole aliqd. Quo etiã sub eiusdẽ dominatu incipias uti: dũmodo & solaria iduas: habites: cõspicias: audias: obfacias: imagineris: cogites: cupias. Item imiteris & uita dignitatem & munera solis. ¶ Inter solares homines plantasq; uerseris / laurumq; assidue tangas. ¶ Tutius aũt ad ualitudinẽ fuerit: solaribus admiscere iouialia simul atq; Venerea. Venereã maxie humiditatem solaris caloris moderatricẽ: qualis est aqua succusq; rosarum/ atq; uiolarũ ¶ Sed medicinas eiusmodi in libro de curandis litteratis primũ: deinde in libro de uita longa/ partim eqdẽ cõposui: partim ab aliis cõpositas enarraui: partim etiã tempaui. Item quales herbæ a sole Iouecq; miras cõtra epidimiã/ & uenenũ uires habeãt/ diximus in libro contra pestẽ: inter quas Perforata fuga dęmon appellata ẽ. Nec alia facultate q̃ cælestiũ gratiarũ noxios malorum Dęmonum uapores a nobis arcere putaẽ. Et siqua iter herbas alia/ uel lapillus/ ut corallus idẽ uideatur efficere. Herba pfecto Lunaris a Mercurio tradita foliis ceruleis atq; rotũdis/ crescente luna unũ quotidie pducẽs folium: decrescẽte deponẽs/ annos utenti promittit lunares. Sed iã ad imagines altero quodam exordio redeamus.

¶ De uirtute imaginũ secũdũ antiquos atq; medicinarũ: & qũo medicinæ sint longe ualidiores q̃ imagines. ¶ Cap. xv.

Si lapillos quos paulo ante plebeos narrauimus/ nactus fueris/ nihil opus erit/ imagines eis iprimere. Suspẽdes itaq; collo cõprehẽsos auro crocei serici filis: quãdo Sol sub arie

te uel leone percurrit: ascenditq; uel mediũ tenet cælum: aspicitq; Lunã. ¶ Multo uero potentiores ĩ serie Lunæ lapillos narrat Proculus. Primum qdem Selinitim. Qui non modo figura Lunam imitetur: sed & motu: circũeatq; cum Luna. Hunc si forte reppereris / & argento circũdatum / argenteo filo collo suspenderis / Luna cancrum / uel taurum subeunte / angulosq; tenente sibi cõuenientes / spũm inde tuum reddes / postremo lunarẽ. Dum uidelicet calefactus abste lapillus ipse lunaris uirtutẽ suam tuis assidue spiritibus inserit. ¶ Alterũ uero recẽset lapillũ helioselinon cognomẽto. Qui solis lunęq; coniũctę soli / naturaliter habet imaginẽ. Hũc ergo quisqs argento inclusũ deaurato similibus collo filis admouerit / quãdo Luna in domicilio suo uel solis / in eodẽ minuto cũ sole congreditur / suosq; teneat angulos / solarem simul / atq; lunarem spiritum reportabit / aut saltem talem / qualis euadit Luna p cẽtrum copulata soli. Hic uero tu uides dispersas phoebi dotes: uelut Osyridis mẽbra: sororem eius Phębem uelut Isydẽ cõgregare. ¶ Sed utinam solarẽ alicubi lapidẽ facile reperiremus / uel lunarem: adeo ĩ eorũ ordine præpotẽtem: quẽadmodũ sub serie septẽtrionalis poli magnetẽ habemus / & ferrũ. Solarẽ profecto ferunt inuenisse apud indos Apollonium theaneũ lapidẽ scilicet nomine Pantauram / ignis instar micantẽ: sub terra passus quatuor nascentem: cui tãtum spiritus insit: ut tumeat / & plerunq; scindatur terra / ubi eiusmodi lapis concipitur. Ita cęteros ad se lapillos trahens / sicut magnes ferrum. Sed lapis hic Herculeus ad se contemplandum uehementius adhuc / nos ĩpræsentia rapit. Videmus in specula nautarũ indice poli / libratum acum affectum in extremitate magnete / moueri ad ursã / illuc uidelicet trahẽte magnete. Quoniam & in lapide hoc præualet uirtus ursæ: Et hinc transfertur in ferrum: & ad ursam trahit utrunq;. Virtus aũt eiusmodi tũ ab initio infusa est / tum cõtinue ursæ radiis uegetaẽ. Forsitan ita se habet succinum ad polum alterũ / & ad paleas. Sed dic interea. Cur magnes trahat ubiq; ferrum / non quia simile. Alioquin & magne

rem magnes traheret multo magis: ferrumq; ferrum. Non quia superior in ordine corporum: imo superius est lapillo metallum. Quid ergo? Ambo quidē ordine ursam sequēte clauduntur. Sed superiorē in ipsa ursæ ꝓprietate gradum tenet magnes: inferiorē uero ferrum. Supius aūt in eodē rerū cōtextu trahit q̄dem quod est inferius/ & ad se cōuertit: uel aliter quomodoliber agitat/ aut afficit uirtute prius infusa. Inferius uicissim eadē ad supius infusione cōuertiť/ uel aliter agitať/ uel prorsus afficiť. Sic in serie Solis inferior homo admirať supiorem. In ordine Iouio ueneratur. In Martio timet. In Venereo inferior ad superiorem rapiť amoris ardore/ deseritq; seipsum. In Mercuriali semp hic discit/ uel ꝓsuadetur ab illo. In Lunari motū hic ab illo sæpius exhordiť. In Saturnali quietē. Ego aūt cū hęc explorata hactenus habuissem/ admodū gratulabar/ cogitabāq; iuuenis adhuc magneti pro uiribus īsculpere cęlestis ursæ figurā/ quando Luna melius illuc aspiciat: & ferreo tunc filo collo suspēdere. Sperabā eq̄dem ita demū uirtutis me syderis illius cōpotem fore. Sed cum diutius explorassem: inueni tandem syderis illius influxus Saturnales esse plurimum/ atq; Martiales. Accepi a Platonicis malos Dęmonas plurimū septētrionales existere. Quod etiā hebreorū astronomi cōfitenť noxios Martiosq; Dęmonas in septētrione ponētes. Propitios aūt & Iouios ī meridie. Didici a Theologis & ab Zamblico imaginum fictores a Dęmonibus malis occupari sępius: atq; falli. Vidi eq̄dem lapillum Florētiā aduectū ex india/ ibi e capite draconis erutum/ rotundū ad nūmi figurā/ punctis ordine q̄plurimis quasi stellis naturaliter insignitū: q̄ aceto ꝓfusus mouebať parūp ī rectū: imo obliquū: mox ferebať in girū/ donec exhalaret uapor aceti. Existimaui eq̄dē lapillū eiusmodi cælestis draconis habere naturā/ atq; quasi figurā: motū quoq; illius accipe/ quatenus ꝓ aceti seu uini ualētioris spūm/ draconi illi siue firmamēto familiarior redderet. Hunc igiť q̄ gestaret & aceto sæpe ꝓfūderet/ uim aliquā forte draconis illius accipet/ q̄ geminis amfractibus

Hinc quidem ursam maiorem implicat/inde minorem. Extat & prope scorpionem serpentarius quasi homo serpente cinctus: manu dextra caput serpẽtis tenens: sinistra caudã: genibus quasi flexis: capite paulũ resupino. Legi eqdem magos persarũ regi cõsuluisse: ut imaginẽ hãc lapidi imprimeret emathiti: quẽ aureo clauderet anulo: ita tamen/ ut inter lapillum atq; aurũ serpẽtariẹ radicem insereret. Hoc.n. anulo gestãtem cõtra uenenum morbosq; uenenosos tutum fore. Videlicet si Luna Serpentarium aspiciẽte feceris. Hanc imaginem Petrus Aponensis cõfirmauit. Ego uero si hanc anulus ille uim habet/ arbitror nõ tam ꝑ figurã /q̃ per materias eiusmodi: & hoc pacto tẽporeq; cõpositas/ sibi cẹlitus uẽdicare. Memento lapillos nascẽtes ĩ aĩalibus nec inde lãguentibus ut in dracone: gallo: irundine: cẹterisq; efficaces existere ferme/ ut lapilli in terra nascẽtes: atq; ad easdem referri stellas: ad quas hæc aĩalia ꝓtinẽt. Hinc Alectorius ex uentriculo galli ueteris tractus pollet potestate solari: ꝑ quã Diascorides ait sæpe cõpertum esse/ eum pugnare inuictum: qui lapillũ hũc ore gestaret. Idem ait: Celidonium erutum ex irundine ruffum/ curare melãcolicũ /& amabilem/ idoneumq; reddere. Quod quidem habet ex Ioue: Per ea quæ diximus. s. Res ubiq; infra Lunã stellares existere. Cõfirmatur dictum illud ualde Platonicum: hãc mundi machinã ita secũ esse cõnexã/ ut & in terris cẹlestia sint cõditione terrena: & in cẹlo uicissim terrestria dignitate cælesti: & in occulta mundi uita/ mentes q; regina mundi cẹlestia insint: uitali tamen ĩtellectualiq; ꝓprietate simul/ & excellentia. Per hæc insup confirmãt nõ nulli etiã illud magicum: ꝑ inferiora uidelicet supioribus cõsentanea posse ad hõies tẽporibus oportunis cælestia quodãmodo trahi: atq; ẽt ꝑ cẹlestia sup cælestia nobis cõciliari: uel forsan prorsus ĩsinuari. Sed postremum hoc illi uiderint. Verum illud arte quadã rite & oportune in unum plurima colligente fieri posse probabile satis (ut diximus) esse uiderur: tum rationibus quas ĩ superioribus assignauimus: tum quia eiusmodi multa/ quãdo apud medicum

& Astrologum colliguntur/contunduntur/commiscentur/conco quunt̃ sub sydere certo/dũ ipsa per se ratione cõcoctionis atq; fer menti/nouã paulatim formam subeunt: hãc ipsam acqrunt certo quodam fomento cælesti/radiis tũc intus agentibus: ideoq; cæle stem. Metallũ uero uel lapillus quãdo momẽto sculpit̃/nõ uide tur nouã accipere qualitatẽ: sed figurã: Neq; motio illa p debitos digestionis gradus/quos alteratio naturalis/atque generatio so let obseruare/progredit̃. Cum uero natura cęlestis tanq̃ iferioris naturæ regula soleat tenore quodã progredi naturali/ & ita pgre dientibus adspirare: merito diffidunt pleriq;: imagines eiusmodi cælestem aliquã uirtutẽ habere. Ego quoq; ambigo sępius: ac nisi & omnis antiqtas/& omnes astrologi uim mirabilem habere pu tarent: habere negarem. Negarem eqdem nõ omnino. Opinor.n. nisi qs aliter psuaserit/ad prosperã ualitudinem saltem aliquã ha bere uirtutem/electæ presertim ratione materiæ. Tãetsi multo ma iorem inesse pharmacis arbitror: & unguẽtis sydereo fauore cõfla tis. Quid uero uoluerim/ubi modo dicebam electę ratione mate riæ/in sequẽtibus declarabo. Quæ uero ex magorum uel astrolo gorum opinione ad Plotinũ interpretãdum pro imaginibus alle gari possũt/ deiceps breuiter afferã: si te prius hic admonuero: ne putes probare me usum imaginũ: sed narrare. Ego.n. medicinis ad cælum temperatis/nõ imaginibus utor. Atq; ita cęteris quoti die cõsulo. Tu uero si cõcedis Deum rebus infra Lunã mirabiles inseruisse uirtutes/mirabiliores cõcede cęlestibus. Præterea si lice re iudicas homini ad prosperã ualitudinem iferioribus uti: iudi ca supioribus quoq; licere. Atq; inferiora ad supiorum normã: sic medicorũ artificio tẽperare: sicut etiã a Deo sunt ab initio tẽpata.

De potestate cæli. De uiribus radiorum/ unde uim sortiri pu tentur imagines. Cap. xvi.

i Mmensa formę cęlestium magnitudo uirtus motio facit/

ut omnes omniũ ſyderum radii terrę molem quæ quaſi punctum eſt ad cælum/momento facillimeq;/uſq; ad centrũ recti penetrent: quod oẽs aſtronomi cõfitẽtur. Ibi q; ut placet Pythagoreis atque Platonicis fortiſſimi ſint: tũ quia recti undiq; centrũ tangũt: tum quia ĩ anguſtum collecti ſunt cũcti. Quorum uehemẽtia materia ibi terræ ſicca procul ab humore remota prorſus accẽdit: accẽſaq; extenuat/atq; diſpergit: p meatus undiq;/& efflat incẽdia pariter atq; zulfur. Sed ignem hunc putant ualde caliginoſũ eſſe/& quaſi incendium quoddã luminis exps: ſicut in cęlo extat exps incendii lumen: Ignis autẽ inter cæleſtẽ atq; infernum: lumẽ cum feruore coniungit. Putant aũt ignẽ e centro flãtem/ignem eſſe ueſtalẽ: Siquidẽ ueſtam eſſe terrę uitam numẽq; putabãt. Ideoq; Veſtæ tẽplum ueteres ĩ mediis urbibus cõſtruebãt: ignemq; ĩ medio ppetuum collocabant. Sed ne ulterius puagemur/cõcludamus iam ſi ſtellarũ radii totam mox terrã penetrant/negari nõ facile poſſe metallũ atq; lapillum/quãdo cęlant imaginibus/ ſubito penetrare: eiſq; miras uel ſaltem qualeſcunq; ĩprimere dotes. Quãdoquidem & ĩ aluis terrę pretioſiſſima generãt. Sed quis neget per hęc radios penetrare? Siquidem aer & qualitas eius & ſonus minus efficax ſolida tranſit ſubito/ & ſua quadam afficit qualitate. Iam uero ſi duritia radiis obſiſteret penetrãtibus lumen multo citius aerem q̃ aquã pertranſiret. Et hanc ocius multo q̃ uitrum/& uitrũ ſimiliter q̃ chryſtallũ. At cũ eodem momento ſolida/quo liquida cũcta tranſuerberet/perſpicue cõſtat duritiã radiis nullo modo reſiſtere: atq; idcirco dicẽt non eſſe negandum metalla cęleſtium radios influxuſq; ſuſcipere: Atq; etiã conſeruare ad tempus tunc ſibi cælitus deſtinatum. Cõſeruare inq̃ uirtutem quandã ex radiorum cõcurrentiũ contactu creatam. Quid uero? Si materia durior hoc ipſo q uidetur obſiſtere cauſę prępotẽti/magis ictibus ſe exponit? Sic enſis lignũ ſub lana incidit non inciſa lana. Sic radius ille fulmineus corio quandoq; non lęſo diſſoluit in eo metallũ.

¶ Cum uero natura cæleſtis noſtro hoc igne incomparabiliter ſit

prestantior/ non est putandũ radii cælestis officium esse dũtaxat quale opus ignei radii manifeste uidemus .s.alluminare/ calefacere/ exsiccare/ penetrare/ extenuare/ dissoluere: quę nostris sẽsibus notissima sunt. Sed multo plures mirabiliores q̃ uires/ & effectus habere. Alioqn/ & materia inferior/ & caducus sensus cũ diuinitate cęli penitus æquarẽt. Sed qs nesciat uirtutes rerum occultas/ quæ speciales a medicis nominantur/ nõ ab elemẽtali natura fieri: Sed cælesti? Possunt itaq̃ (ut aiũt) radii occultas/ & mirabiles ultra notas imaginibus ĩprimere uires: Sicut & cęteris inserũt. Non enĩ inanimati sunt/ sicut lucernę radii: sed uiui/ sensualesq̃/ tanq̃ per oculos uiuentium corporũ emicãtes: doresq̃ mirificas secũ ferũt ab imaginatiõibus mẽtibusq̃ cælestiũ. Vim quoq̃ uehemẽtissimã ex affectu illorũ ualido/ motuq̃ corporũ rapidissimo: ac proprie maximeq̃ in spũm agunt cælestibus radiis simillimũ. Agunt insuper in corpora uel durissima. Omnia.n.hæc ad cælũ infirmissima sunt. Sũt autẽ in uariis stellis uariæ quoq̃ uires: & idcirco ĩ radiis earũ inter se uarie. Pręterea in radiorum ictibus aliter atq̃ aliter incidẽtibus/ uirtutes diuersæ nascuntur. Deniq̃ in cõcursibus radiorũ mutuis/ aliter atq̃ aliter: & hic aut ibi: & tũc aut alias effectis diuersæ subito uires suboriuntur: multo magis atq̃ citius q̃ in aliis/ atq̃ aliis elemẽtorum/ qualitatũq̃ elemẽtaliũ mixtionibus. Multo etiã citius q̃ in tonis & numeris apud musicũ aliter & aliter cõcinentibus. Si hęc diligenter cõsideraueris: forsitan nõ diffides: dicẽt: subito quodam radiorũ iactu uires imaginibus ĩprimi: atq̃ ex diuerso iactu diuersas. Nũquid ergo tam cito? Mitto fascinationes repentino quodam intuitu factas: & amores acerrimos statim accẽsos radiis oculorum/ q & ipsi sunt fascinamenta quædam quod ĩ libro de amore probamus. Mitto q̃ cito rubens oculus inficiat intuentẽ/ & speculũ intuẽs fęmina mẽstruosa. Nõne & familię quędam apud illiricos & triballos iratæ intuitu homines interemisse ferunt? Et feminę quædam ĩ scythia idem facere cõsueuisse. Et catoblepe reguliq̃ serpẽtes radiorum ex oculis

iactu homines perimunt. ¶ Torpedo quoq; marina tactu etiã procul per uirgam manum subito stupefacit. Echinnus pręterea pisciculus grãdem solo tactu nauem sistere ferẽ. Phalãgia qnetiam in apulia ictu quopiã: uel occulto spũm animumq; repentino stupore permutãt. ¶ Quid rabiosus canis facit/ uel non apparente morsu? Quid scopa/ deinde quid arbutus? Non ne leuissimo tactu uenenum concitant atq; rabiem? An ergo negabis cęlestia oculorũ suorum radiis/ quibus nostra cõtuenẽ simul atq; cõtingũt/ statim mirãda pficere? Iam uero grauida mulier tactu statim signat membrum hominis nascituri rei desideratæ nota. An uero dubitabis/ radios aliter aliter ue tãgentes diuersa conficere? Cum & tu helleborum herbam colligens: siue folium deorsum trahas: siue sursũ: hoc subito tactu: causa sis helleboro/ ut deorsum educat humores/ aut sursum. ¶ Non ne ab initio rei cuiusque generandæ cælestes influxus concoctione materiæ digestioneq; perfecta nõ tam tempore q̃ momento dotes mirificas largiuntur? Non ne suffragante cæli uultu innumerabiles sæpe ranæ/ similesq; animãtes ex arenis momento prosiliunt? Tanta est in materiis pręparatis potentia cæli tãta celeritas. Denique si ignis hoc habet/ ut tempore q̃ breuissimo faciat/ quę cętera longo/ ob id præcipue q̃ est cęlo simillimus: quis nam dubitet/ cælum magna quasi momento perficere: etiam in materia minus parata/ sicut flãma solet ingentior? Quid ergo dubitas/ inquiunt/ in imagine construenda ferme similiter agere cęlum? ¶ Dices opinor/ sicut & ego dicebam: naturales hic alterationis gradus abesse. Qui sane defectus minuit quidem cæleste donum: nec tamen penitus auferre uidetur. Nolunt enim Physici ex quolibet metallo uel lapide imaginem fabricari: sed certo. In quo quidem natura cælestis uirtutem olim ad hoc ipsum quod optatur naturaliter ĩcohauerit: & quasi iam iam perfecerit: ut in sulphure flammam. Quam sane uirtutem/ tũc demũ perficiat: quando materia hęc per artem/ sub simili quodam influxu cælesti uehemẽter agitatur: & agitata calescit. Itaq; ars suscitat

inchoatam ibi uirtutem: ac dum ad figuram redigit/ similem suæ cuidam cælesti figuræ: tunc suę illic ideæ prorsus exponit: quam sic expositam: cælum ea perficit uirtute/ qua ceperat. Exhibens quasi sulphuri flammam: sic potentia quædam ad rapiendas paleas cælitus data succino/quodammodo debilis sępe per fricrionem calefactionemq; facta ualidior subito rapit. ¶Similem uirtutem Serapio scribit datam lapidi Albugedi quasi iacinto simili. Sed non prius trahere paleas: q̃ capilli hoc lapide perfricentur. ¶Sic item lapis ille Iouius Bezaar idest a morte liberans: quem descripsimus in libro Contra pestem: uim ab initio contra uenenum accepit ab Ioue. Sed non usqueadeo ualidam: ut eandẽ tradere possit materiis aliis exercendam. At uero cum primum sub Scorpionis cælestis influxu figuram superni illius acceperit: perfectam contra scorpiones subito uim reportare putatur. Quam mastici communicare ualeat/aut thuri. ¶Eadem quoque de iacinto/ ¶Topatio/Smaragdo/ cęterisque ratio est habenda/ ut fabricarum figurarum non alibi efficaciam habeat: q̃ ubi materia cum stella congruit & effectu: a qua hũc faber exoptat accipere. Ac præterea ubi hæc ipsa materia quasi iam talis est ab initio qualem affectas reddere per figuram. Nullis ergo materiis ad imagines uti consulunt/nisi his ipsis/quæ tibi notę sunt: hanc ipsam fere iam uim habere quam cupis. ¶Lapillorum itaque uires/atque metallorum diligentissime perscrutari iubent: Intereaque meminisse inter lapillos quidem carbũculum in tenebris corruscantem/ atque pantauram præcipue Soli subesse: Saphyrum Ioui: Smaragdum Veneri: Mercurio: Lunę. ¶Præterea metalla prętter aurum & argentum uix ullam ad hæc habere uirtutem. Tutioremq; in his rationem fore: si aurum quidem purum ad Solem referas: atq; Iouem. ¶Ad illum quidem propter colorem: ad hunc autem propter temperatam cõmixtionem. Nihil enim Ioue & auro temperatius. Purum uero argentum ad Lunam: Sed ad Iouem simul atque Venerem aurum argento permixtum. ¶Præterea imaginem efficaciorem fo

re: si uirtus in materia eius elementalis conueniat cum speciali/ eiusdem uirtute naturaliter insita/atque hæc insuper cum uirtute altera speciali per figuram cælitus capienda. ¶Denique figuras inferiores / & formas cælestibus conformari/ inde perdisces (ut aiunt) ꝙ Perseus truncato Medusæ capite futuram non nullis obtruncationem portẽdere cõsueuit: multaq; similiter: & lunam aliosque planetas sub certis signis certa in nobis membra moue re non dubitant.

¶Quam uim habeant figurę in cęlo atque sub cęlo. ¶Cap. xvii.

Sed ne figuris nimium forte diffidas/ meminisse iu bebunt/in regione hac sub lunã elementali: elemen tarem quoque qualitatem posse quãplurimum/ in transmutatione uidelicet ad aliquid elementale tendente. ¶Calo rem scilicet/& frigus/& humorem/ atque siccitatem.¶Qualitates autem quæ minus elementares materiales ue sunt scilicet lumina idest colores.¶Numeros quoque similiter/ & figuras ad talia fo sitan minus posse. Sed ad cælestia munera (ut putant) ualere per multum. Nam & in cælo lumina/ & numeri/ & figuræ sunt ferme omnium potentissima. Præsertim si nulla sit ibi materia.¶Quod Peripatetici plerique putant. Sic enim figuræ/numeri/radii/cum non alia substineantur ibi materia/quasi substãtiales esse uidenr. Atque cum in ordine rerum mathematicæ formæ physicas antece dant/ tanquam simplices quidem magis/ & minus egenæ: meri to in antecedentibus mundi gradibus idest cęlestibus auctorita tem sibi maximam uendicant / ut non minus inde fiat numero/ figura/luce/q̃ elemẽtari quadam proprietate. Huius quidem auc toritatis haberur etiam sub Luna signum.¶Qualitates enim ual de materiales plurimis rerum speciebus sunt communes! eisque quodammodo permutatis/ non usquequaq; species commutan

tur. Figuræ autem numeriq; partium naturalium/proprietatem cum specie inseparabilem peculiaremq; possident. Vtpote quæ cęlitus una cũ speciebus destinata fuerunt. Immo & cum ideis maximam habent in mente mundi regina connexionem: Atq; cum ipsę numerique species quędam sint/ideis ibi propriis designatæ/ nimirum uires inde proprias sortiuntur. Ideoq; tum species naturalium certis figuris/tum motus/& generationes/ & mutationes certis numeris adstringuntur. ¶ De lumine uero quid dicã? Est enim actus intelligentiæ uel imago. Colores autem sunt lumina quędam. Quamobrem ubi lumina idest colores/ figurasque/ & numeros Astrologi dicunt in materiis nostris ad cælestia præparandis posse quãplurimum/ non temere (ut aiunt) debes ista negare. ¶ Non ignoras concentus per numeros proportionesque suas/uim habere mirabilem ad spiritũ & animum/& corpus sistendum/mouendum/afficiendum. Proportiones autem ex numeris constituręę/quasi figurę quędam sunt/uelut ex punctis lineisque factę. Sed i motu. Similiter motu suo se habent ad agendum figuræ cælestes. Hæ nãq; harmonicis tum radiis/ tum motibus suis omnia penetrantibus spiritum indies ita clam afficiunt/ut musica præpotens palam afficere consueuit. ¶ Nosti præterea q̃ facile multis misericordiã moueat figura lugentis. Et quãtum oculos imaginationemq;/ & spiritum/& humores afficiat statim atque moueat amabilis personæ figura. Nec minus uiua est/ & efficax figura cælestis. ¶ Non ne principis in urbe uultus quidem clemens/ & ilaris exilarat omnes? Ferox uero uel tristis repẽte perterret? Quid ergo cęlestium uultus/ dominos omnium terrenorum aduersus hæc efficere posse putas? Quippe cum etiam coeuntes ad prolem/ plerũque uultus/ non solum quales ipsi tunc agunt: Sed etiam quales imaginãtur/soleant filiis diu postea nascituris imprimere. Vultus eadem ratione cælestes materias confe

ſtim ſuis notis inficiunt. In quibus ſi quando diu latitare uidentur/ temporibus deinde ſuis emergunt. ¶ Vultus autem cæli ſunt figuræ cæleſtes ¶ Potes uero facies illic appellare figuras/ cęteris ibi ſtabiliores. ¶ Vultus autem/ figuras: quæ magis ibi mutantur. Aſpectus quoque inter ſe ſtellarum motu quotidiano confectos/ uultus appellare potes ſimiliter/ & figuras. Nam exagoni/pentagoni/tetragoni nominantur. ¶ Eſto dicet quiſpiam. Sint ut placet potentiſſimæ ad efficiendum figuræ cęleſtes. ¶ Verum quid hoc ad figuras imaginum artificio factas? Reſpondebunt/non id potiſſimum contendere: ut potentiſſimę per ſe ad agēdum ſint noſtrę figuræ: Sed ut paratiſſimæ ad actiones & uires figurarum cæleſtium capiēdas: quatenus oportune fiunt dominantibus illis/atque examuſſim ad illas configurantur. Exigit enim figura illa figuram. ¶ Nō ne ſonante cithara quadam/altera reboat? Ob id tantum: ſi & ipſa ſimilem figuram habeat/atque e conſpectu ſit poſita: Et fides in ea poſitæ/ & intentæ ſimiliter. Quid nam hic efficit/ ut cithara ſubito patiatur a cithara/ niſi ſitus aliquis & quædam figura cōformis? ¶ Figura ſpeculi lenis/ concaua/nitens celo congrua: ob hoc ipſum proprie/munus tantū cælitus accipit/ ut radios Phoebi in ſe cumulatiſſime cōplectatur. Et ſolidiſſimū quodq; ad centrum ſuum e cōſpectu locatū repente comburat. ¶ Ergo ne dubites dicent: Quin materia quędam imaginis faciendę/ alioquin ualde congrua cęlo/per figuram cęlo ſimilem arte data tam cęleſte munus/tum in ſe ipſa concipiat/tum reddat in proximum aliquem uel geſtantem. ¶ Non ſolum uero figura: Sed etiam diſpoſitio peruia/ quam Diaphanam uocant/ inefficax quiddam eſt/ & paſſiuum ſua prenatura. ¶ Verumtamen quoniam peruia diſpoſitio eſt in cælo proprium luminis ſuſceptaculum: ideo ubicunque ſub cęlo/hęc uel eſt naturalis: uel mo

do aliquo comparatur: Subito præsens cæleste lumen acquiri tur: Atq; etiã construat: ubi una cum hac uel calor est igneus ut i flamma/uel est aliquid aereum/aqueum ue simul/ & glutino sum. Vt in noctilucis/& noctiernis/ & carbunculis/ atque for san quodammodo i camphora. Quid inde sequatur pro ima ginibus ipse reputa.

Quales cælestium figuras antiqui ima ginibus imprimebant. Ac de usu imaginum Cap. xviii.

Aliquis aũt quęret/ quas potissimũ cęli figuras imagi nibus iprimere soleãt. Sũt.n.ibi formę oculis ualde cõ spicuæ/ & a multis/quales sũt/quasi depictę/ut Aries/ Taurus/similesq; figuræ zodiaci/& quę sũt extra zodiacũ ma nifestæ. Sunt ibi præterea formę quamplurimæ/ non tam ui sibiles q̃ imaginabiles per signorum facies ab Indis/& Aegyp tiis: Chaldeisque perspectę: uel saltem excogitatę. Velut in pri ma facie uirginis uirgo pulchra sedẽs/geminas manu spicas ha bens/ puerumq; nutriens. Et reliquę: quales describit Albuma sar: Cęterique non nulli. Sunt denique characteres quidam si gnorum & planetarum ab ęgyptiis designati. Volunt igitur imaginibus omnia hæc insculpi. Vt si quis expecret proprium a Mercurio beneficium/ collocare eum in Virgine debeat: uel saltem ibi Lunam cum aspectu Mercurii. Et imaginem tunc ex stãno conficere/uel argento. In qua totum sit uirginis signum Et character eius characterque Mercurii. Ac si prima uirginis fa

cie sis usurus: addas etiam figuram: quam in prima facie dixi
mus obseruatã: Similiterq; de cęteris. ¶ Postremi quidem ima
ginum auctores uniuersam earum formam ad cæli similitudi
nem accepere rotundam. Antiquiores autem quemadmodum
in quodam Arabum collegio legimus/ figuram crucis cunctis
anteponebant. ¶ Quia corpora per uirtutem agunt ad superfi
ciem iam diffusam. Prima uero superficies cruce describitur. Sic
enim imprimis habet lõgitudinem atq; latitudinem. Primaq;
hæc figura est/ & omnium recta q̃ maxime/ & quattuor rectos
angulos continet. ¶ Effectus uero cælestium maxime per recti
tudinem radiorum angulorumque resultant. ¶ Tunc enim stel
læ magnopere sunt potentes: quando quattuor cęli tenent an
gulos immo cardines: orientis uidelicet occidentisque: & me
dii utrinque cęli. Sic uero dispositæ radios ita conuiciunt in se
inuicem/ ut crucem inde constituãt. Crucem ergo ueteres figu
ram esse dicebant: tum stellarum fortitudine facram: tum earũ
dem fortitudinis susceptaculum. Ideoque habere summam in
imaginibus potestatem: Ac uires & spiritus suscipere planeta
rum. ¶ Hæc autem opinio ab ęgyptiis uel inducta est/ uel ma
xime confirmata: inter quorum characteres crux unus erat si
gnis: uitam eorum more futuram significans: eamque figuram
pectori Serapidis insculpebant. Ego uero quod de crucis excel
lẽtia fuit apud ægyptios ante Christum/ non tam muneris stel
larum testimonium fuisse arbitror/ q̃ uirtutis pręsagium: quã a/
Christo fuerat acceptura. Astrologos aũt qui statim post Chri
stũ fuerũt/ uidentes a Christianis miranda per crucem fieri/ ne
scientes autem uel nolentes in Iesum tanta referre/ in cælestia
retulisse. Quanquam considerare debebant per crucem ipsam/
absque nomine Iesu miracula minime perpetrari. ¶ Conuenire
q̃dem imaginibus eam/ quia referat fortitudinem planetarum

omniumq; stellarum forsitam est probabile. Non tamen ob hoc dũtaxat ingentem habere potentiam. Posse uero non nihil/ una cum cęteris/ quæ necessaria sunt coniunctam: ad prosperam for san corporis ualitudinem: Sed ad narrandas aliorum opiniones/ ut cepimus reuertamur. ¶ Saturni ueteres imaginem ad uitæ lon gitudinem faciebant in lapide de Feyrizech/ idest saphyro/ hora Saturni: ipso adscẽdente/ atque fęliciter constituto. Forma erat: Homo senex/ in altiore cathedra sedens: uel dracone: Caput tec tus panno quodam lineo fusco/ manus supra caput erigens: Fal cem manu tenens/ aut pisces: fusca indutus ueste. ¶ Ad longam uitam/ atque fęlicem/ Iouis imaginem in lapide claro/ uel albo. Erat homo sedens super aquilam uel draconem/ Coronatus: Ho ra Iouis/ ipso in exaltatione sua fęliciter secũdę adscẽdẽte: croceã induto uestẽ. ¶ Contra timiditatẽ hora Martis imagines fabrica bãt prima Scorpionis facie oriente. Martem armatum/ & corona tum. ¶ Ad morbos curandos fingebant Solis imaginem in auro hora Solis: prima facie Leonis adscendente cum sole. Regem in throno/ crocea ueste/ & coruum Solisq; formam. ¶ Ad letitiam ro burque corporis/ Veneris imaginem puellarem: poma floresque manu tenentem/ croceis & albis indutã/ hora Veneris prima fa cie Libręl uel Piscium/ uel Tauri adscendente cum Venere. ¶ Ima ginem Mercurii ad ingenium/ & memoriam prima facie Gemino rum. ¶ Item contra febres sculpebatur Mercurius/ Homo tela ma nu tenens/ hora Mercurii surgente Mercurio: sculpebant hanc in marmore. Subinde materię cuipiam imprimebant languentibus assummendæ. Hinc omne genus febrium curari dicebant. ¶ Ima ginem Lunæ adscendente prima facie Cancri ad augumentum. Forma Mercuri: Homo sedens in throno/ galeratus/ cristatusque/ pedibus aquilinis: sinistra gallum tenens: aut ignem. Alatus: ali quando super pauonem. Dextra tenens clauum: ueste uaria. Lu na puella pulchra cornuto capite super Draconem uel Taurum serpentes supra caput/ & sub pedibus habens. ¶ Ad curandum

calculum genitaliumq; dolores & ad sanguinem adstringendum imaginem hora Saturni: surgente tertia facie Aquarii cum Saturno. Item leonem auro imprimebant/lapidem in formam Solis pedibus reuoluentem: hora Solis: primo gradu faciei secundę Leonis oriente. Hanc expellendis morbis profuturam existimabant. Ad renum morbos similem faciebant/ quando Sol in corde Leonis cęlum medium obtineret: a Petro aponensi comprobatam & experientia confirmatam: sed hac conditione/ ut Iuppiter aut Venus medium aspiciat cęlum: planetæ uero noxii cadant: infortunatiq; sint. ¶Accepi a Mengo physico præclaro eiusmodi imaginē factam Ioue ibidem cōiuncto cum Sole liberauisse Iohannem Marlianum Mathematicum nostro sæculo singularem a pauore quo sub tonitru affici consueuerat. Pręterea ad firmandam sanitatem & ueneficia deuitanda imaginem ex argento fingebant hora Veneris: Luna angulos obtinente: ac Venerem fęliciter intuente. Dummodo dominus sextæ domus Venerem aspiciat/ aut Iouē trino quodam intuitu uel opposito. Mercurius aūt nō sit infelix. Agebāt hęc hora diei Solis ultima. Ita ut dominus horę decimam teneret cæli plagam. Petrus Aponēsis inquit medicum per imaginem infirmum curare posse. Modo in ea fabricanda obseruet/ ut anguli ascendentis/medii cæli/occidentis sint fortunati: & adscendentis dominus: & eadem ratione secunda/sed sexta & dominus eius sit infęlix: ait etiam sanitatem fore firmiorem/uitamq; longiorē q̄ ab initio fuerit instituta: si natiuitate perspecta fiat imago: in qua hęc fortunata ponantur scilicet illius significator uitæ. Item uitę datores/ tū signa tū domini: præsertim adscendens/ eiusq; dominus. Item cęli medium. Locus solis. Pars fortunę. Dominus coniunctionis uel præuentionis ante natiuitatem factæ. Mali quinetiā infortunati cadant. Concludit astrologorū nullum dubitare/ quin ad producendam uitam talia conferant. ¶Prolixum foret dictu/quas per quęlibet signa facies antiqui/& quas Lunę stationes/ tāquam necessarias in exprimendis imagi

nibus obseruabant. Nam in statione Lunę a gradu uirginis deci moseptimo ad finẽ eius faciebant imagines contra morbos/ & odia: & ad iter fęlix. In statione a principio Capricorni ad gradũ duodecimum: cõtra morbos/ & discordias/ atque captiuitatem. In statione a gradu duodecimo Capricorni ad gradum uigesimũ qntũ aduersus langorem & carcerem. In statione a gradu quarto piscium ad gradum eiusdem decimũseptimum ad curãdos mor bos: ad lucrum: societatem: ad augendas messes. Et in aliis simi liter alias: uana sępius curiositate machinabantur. Solas uero re censui quæ non tam magũ q̃ medicum redolerent. Nam & medici nã eiusmodi uanam plurimum fore suspicor. Pro aliis autem ma gis legitimis medicinarum confectionibus eiusmodi mansiones Lunæ arbitror eligendas. Atque etiam in ariete gradum sextum. rursus decimũnonũ. minuta. xxvi. Itẽ in geminis gradũ decimũ. minuta. li. In cãcro gradũ decimumnonũ. minuta. xxvi. In libra gradũ sextum. minuta. xxxiiii. In capricorno gradum decimũno nũ. minuta. xxvi. In aquario gradũ sẽcũdũ. minuta. xvii. In eodẽ gradũ decimũqntũ. minuta viii. Pręterea sententiã Haly mente te nendam. Quodlibet signum q̃diu Sol est in eo uiuum fieri. Cęte ris dominari. Effectum eius præcereris euenire. Vt illuc Lunam di rigas ad donum ide proprium pro medicinis suscipiẽdum. Illuc inquam idest ad signum & faciem/ & maxime gradum. ut si bona Iouis affectas/ ad hęc directã Lunam erigas/ uel unitam: quãdiu locum eiusmodi Sol illustrat: Vbi proprietas Iouia uiget. Simili terq; de cereris. ¶ Curiosum uero narratu foret: & forte noxium quas imagines: & quemadmodum associãdos uel dissociandos inter se animos: fabricabant ad afferendam fęlicitatem uel inferẽ dam calamitatẽ: uel uni cuidam: uel domui uel ciuitati. Ego qui dem fieri posse talia non affirmo. ¶ Astrologi autem fieri posse pu tant: & quomodo/ docẽt: qualia ego narrare non audeo. Porphy rius ubi uitam Plotini magistri sui describit/ talia fieri posse con firmat. Atq; Olympiũ magum/ & astrologum ægyptium narrat

contra Plotinũ Romæ talia tentauisse: dũ conaretur per imagines uel res eiusmodi siderare Plotinum. Sed conatus ĩ auctorẽ suum ob excelsam Plotini animã fuisse retortos. ¶ Albertus quoq; Magnus astrologię pariter atq; theologiæ professor ait ĩ speculo/ubi a licitis discernere se ĩquit illicita/ imagines rite ab astrologis cõstitutas/uirtutem effectũq; acquirere a figura cælesti. Atq; subide narrat mirabiles earũ effectus: quales Thebit Benthorad/ & Ptolemęus/cæteriq; astrologi pollicentur. Describitq; imagines ad calamitatẽ alicui prosperitatẽq; afferendã/quas consilio prætermitto. Et interea confirmat effectũ eas habere posse. Quanq̃ & ut uir bonus artis damnat abusum: & ut legitimus theologus orationes suffumigationesq; detestatur: Quas impii quidã ad Dęmones imaginibus fabricãdis adhibuerunt. Neq; tamen reprobat figuras & litteras dictionesq; imaginibus impressas ad hoc ipsum dũtaxat ut donum aliquod accipiãt a figura cęlesti. Quod quidẽ posse ꝑ imagines cõparari/Petrus Aponẽsis cõfirmauit. Immo & affirmauit regionẽ nescio quã fuisse destructam ꝑ imaginem illã/ quam Thebith narrat a Phedice astrologo fabricatã. ¶ Thommas autẽ Aqnas dux ĩ theologia noster magis ista formidat: & minus tribuit imaginibus. Tantũ nãq; uirtutis dũtaxat ꝑ figuras cælitus putat acquirere/ q̃tum cõducat ad illos effectus: quos solet communiter cælũ per herbas resq; alias naturales efficere. Nõ tam qa figura talis sit ĩ ea materia: q̃ quoniam cõpositum tale iam positum est in certa quadã artificii specie: qualis cum cælo cõsentiat. Hęc ait in libro contra gentiles tertio. Vbi characteres/& litteras figuris additas ridet. Figuras uero non adeo: nisi pro signis quibusdam ad Dęmones adiungãtur. In libro etiam de fato ait. Cõstellationes dare ordinem essendi atq; perdurandi/non solum rebus naturalibus: sed etiam artificiosis: ideo imagines sub certis constellationibus fabricari. At siqd mirabile per eas ultra consueros naturaliũ effectus nobis eueniat/ĩ Dęmonas reicit hominũ seductores/ Quod in libro cõtra gẽtiles perspicue patet. Maxime

uero in libello de occultis naturæ opibus. Vbi uideť ipsas etiam imagines paruipendere/ quocunq; factas. Quas & ego quatenus ipse iusserit/ nihilipendã. Referre aũt mirabiles quosdã effectus imaginũ/ in Dęmonũ falsitatẽ: nec est a Platonicis alienũ. Nam & Iamblichus ait/ eos q religione sũma sanctimoniaq; posthabita: imaginibus dũtaxat cõfisi/ ab eis diuina sperãt munera/ hac ĩre a malis Dęmonibus sæpissime falli/ sub prætextu bonorũ numinũ obcurrentibus. Contingere tamẽ ex imaginibus legitima astrologię rõne constructis naturalia quędã bona non negat. Deniq; tutius fore arbitror medicinis q̃ imaginibus se committere. Rationesq; a nobis de potestate cælesti/ p imaginibus assignatas/ ĩ medicinis potius q̃ ĩ figuris efficaciã habere posse. Probabile.n. est si quã uim imagines habẽt: hãc nõ tã p figurã nup acqrere/ q̃ per materiã possidere naturaliter sic affectam. Ac siqd denuo acqritur dum insculpiť/ nõ tã per figurã comparari q̃ per calefactionẽ contusione quadã prouenientẽ. Quæ qdẽ contusio calefactioq; facta sub harmonia cælesti simili harmoniæ: quæ quõdã materiæ uirtutem infuderat excitat uirtutẽ ipsã atq; corroborat/ sicut flatus flãmã: & manifestã efficit ante latentẽ. Sicut calor ignis in aspectum pducit litteras scriptas succo cepæ prius delitescẽtes. Atq; litteræ hirci adipe inscriptę/ lapidi prsus occultę/ si lapis submergať aceto prodeunt/ & quasi sculptę eminentes extant. Immo uero sicut tactus scopæ uel arbuti suscitat rabiẽ consopitã: sic forte cõtusio quædã & calefactio sola latentẽ in materia uirtutem pdit facta uidelicet oportune: qua qdẽ cælesti oportunitate expedit ĩ medicinis cõficiẽdis uti/ aut siqs forte tractare metalla lapidesq; uoluerit pręstat pcutere solũ/ atq; calefacere/ q̃ figurare. Præter.n. id q̃ inanes esse figuras suspicor: haud temere uel umbrã idolatriæ debemus admittere. Item nec temere uti stellis uel salutaribus ad morbos his simillimos expellẽdos. Hos.n. sępe augent. Sicut noxiæ stellæ dissimiles sibi morbos aliquãdo minuũt: quod sane Ptolemęus & Haly perspicue docent.

SEd cur nam uniuersalem ipsam idest uniuersi ipsius imaginem prætermittimus? Ex qua tamẽ beneficium ab uniuerso sperare uidentur. Sculpet ergo sectator illorũ forte qui poterit/formã quãdam mũdi totius archetipã si placebit/in ære. Quã deinde oportune ĩ argenti lamina imprimat aurata. Sed quando potissimũ imprimet? Quãdo Sol minutũ primũ arietis attigerit. Hinc.n. astrologi tanq̃ ex sui natalis reuolutione fortunã mũdi eo saltem anno iminentẽ auspicantur. Ille igitur in hoc ipso mũdi natali totius imprimet mũdi figurã. At uides ne q̃ belle inter dissendũ mundi aliquãdo nati nobis succurrerit argumentũ? Siquidem quolibet anno renascitur: Nõ ne in ipsa hominis genesi metiuntur Astrologi/primum ĩ quo signo/quo gradu/quo minuto Sol extiterit. Ibiq; totius figuræ iaciunt fundamentum. Et quolibet deiceps anno: cũ primum Sol minutũ subierit idem/quasi renatum hominẽ arbitrantur/atq; inde præsagiũt anni fortunã. Sicut igitur id in homine facere nõ ualerent/nisi quasi renasceretur. Atq; hic nõ posset quasi renasci/nisi fuisset aliquãdo natus: Sic & mundum coniicere licet/aliquando genitum/Sole uidelicet sub minuto arietis primo/tũc posito: quãdoq dem ꝑ eundẽ quolibet anno situm/sors quædam quasi renascentis mũdi reuoluitur. Tũc igitur ille fabricabit mũdi figurã. Cauebit autẽ ne sabbato Saturni die figuram sculpat/aut exprimat. Hoc enim die deus mundi faber ab opere tradiũ quieuisse. Quod ab ideali die solis inceperat. Quantũ.n. Sol generationi accomodatus est/tantũ Saturnus ineptus. Perfecerat autẽ opus in Venere pulchritudinem opis absolutam significãte. Sed de mũdanę fabricæ rõnibus nihil ultra. Iohãnes enim Picus noster Mirãdula diuina de genesi mũdi mysteria Moseos diuinitus his diebus expressit. Quãobrẽ ut redeamus ad institutum: & ille mundũ suum primũ die uel hora Saturni nõ sculpet. Sed die potius uel hora Solis. Imprimet autẽ in anni natali

præsertim si tũc felices accedãt Iuppiter atq; Diana. Optimũ uero fore putabũt præter liniamẽta opificio colores inserere. Sunt uero tres uniuersales simul & singulares mũdi colores/uiridis/aureus/saphyrinus/tribus celi gratiis dedicati. Viridis qdẽ Veneri simul atq; Iunæ. Humidus uidelicet humidis: atq; nascẽtium proprius: accomodatus & matribus. Aureum Solis esse colorẽ nemo dubitat: & ab Ioue isup/atq; Venere nõ alienũ. Saphyrinũ deniq; Iouí maxime dedicamus: cui & saphyrus ipse dicit̃ consecratus. Vnde & lapis lazulus hoc colore doratus ob uirtutẽ Iouiã cõtra bilem atrã a Saturno pfectã/apud medicos prærogatiuã habet: nasci̇t̃q; cũ auro aureis distictus notis/ita comes auri/sicut Solis est Iuppiter. Similẽq; uí habet lapis Armenus: colorẽ similẽ cũ uiridi quodãmodo possidens. Expedire igit̃ iudicabũt ad gratiarũ celestiũ munera capessẽda tris potissimũ hos colores frequẽtissime cõtueri. Atq; í formula mũdi: quã fabricas saphyrinũ colorẽ mũdi spheris iserere. Opę pretiũ fore putabunt aurea spheris ad ipsã celi similitudinẽ addere sydera: atq; ipsã Vestã: siue Cererẽ. i. terrã uiridẽ induere uestẽ. Eiusmodi formulã sectator illorũ: uel ipse gestabit: uel oppositã intuebit̃. Vtile uero fore spectare spherã motibus suis prædítã qualẽ Archimedes quõdã: & nup florẽtinus qdã noster Laurẽtius noie fabricauit. Neq; spectare solũ: sed ẽt aio reputare. Proide í ipsis sue domus penetralibus cubiculũ cõstruet í fornicẽ actũ figuris eiusmõi/& coloribus isignitũ. Vbi plurimũ uigilet atq; dormiat. Et egressus domo nõ tãta attẽtiõe singularũ rerũ spectacula/q̃ta uniuersi figurã/coloresq; pspiciet. Sed hęc imaginũ fictores illi uiderit. Tu uero præstãtiorẽ í te finges imaginẽ. Nẽpe cũ noueris: nec qcq̃ ordinatius esse q̃ celũ: neq; tẽpatius aliqd cogitari: q̃ Iupiter: spabis ita demũ beneficia celi Iouisq; cõsequi si cogitatiõibus/affectibus/actiõibus/uictu te ipsũ ordinatissimũ tẽpatissimũq; præstiteris. At postq̃ in mẽtionẽ tẽpantiæ celestis ícidimus/ oportunũ forte fuerit recordari/ nullũ in esse celo elemẽtalis qualitatis excessũ ut pipatetice loquar alioqn siue ita

cõpositũ sit/iam esset tot seculis dissolutũ: siue etiã simplex/ tãta saltẽ magnitudine/potẽtia/ motione cętera pdidisset. Sed pfecto tanq̃ moderatissimũ/oia moderaẽ: ac diuersa cõmiscet in unũ. Prę terea tũ hac ipsa tempantia sua: tũ excellentia formę/diuinitus uitã meruit. Nã & res cõpositas: tunc demũ uitã adipisci uidemus/ quãdo qualitatũ pfecta cõmixtio priorẽ iam cõtrarietatẽ fregisse uideẽ/ut ĩ plantis. Perfectiorẽ deiceps in aialibus uitã/quatenus inest eis complexio a cõtrarietate remotior q̃ ĩ plãtis. In hõibus rursum eadẽ rõne pfectiorẽ: & quodãmodo iã cęlestẽ. Siquidẽ hu mana cõplexio ad cęlestẽ tempantiã iam accessit: præsertim ĩ spũ: q ultra substãtiæ suæ subtilitatẽ qualitatũq; tempantiã: q̃bus cũ cęlo consentit: cęlestẽ quoq; lucẽ est adeptus. Hic insup ubi maxi me talis est/potissimũ est cęlestis/uitãq; cęlestẽ diuinitus præcete ris est adeptus: & quatenus se talẽ in omni uictu legeq; uitæ effi cit/atq; seruat: eatenus singularia cęlestiũ dona reportat. Quãdo uero dicimus nõ esse in cęlo ullũ elemẽtaris qualitatis excessum/ ĩtelligimus/ uel nullã esse ibi eiusmodi qualitatẽ! sed uirtutes po tius effectrices qualitatũ tempatas: uel si quę sunt illic quodãmo do similes qualitates/ quasi aeriã habere tempiem. Atq; ubi quæ dã illic frigida siccaq; nominamus/Platonica hęc accipimus rõne .i. ut frigidum appelleẽ quod minimi caloris est causa. Siccũ uero quod humorẽ nobis exhibet minimũ. Sic astrologus Abrahã Sa turnũ inquit corpus nostrũ quodamodo relinquere frigidũ atq; siccum/ qa calorẽ & humorem affert nostro minorẽ. Hadẽ ratione carnes bouis & leporis ĩ se quidẽ calidę atq; humidæ/nobis frigi dę sũt & siccæ. Ex hac aũt inductione duo hæc accipe corollaria: primũ quidẽ si corpora magis deinceps tempata magis uiuũt/cę lũ maxime tẽpatũ q̃maxime uiuere. Immo uero uicissim ex eo q̃ cęlũ exactissime tempatũ absolutissimã in se uitã possidet/coniec tari: ut quatenus reliqua ad tẽpiem uitãq; illius accedũt/eatenus uitã sortiri præstantiorẽ. Alterũ uero uitã esse formã in se perfec tam/pficientẽq; corpus/motionisq; pricipiũ exhibentẽ. Principiũ

inq̃ intimũ/motionis quoq; tũ intrinsecus actę: tũ ꝓ oẽm partẽ ex trinsecus expeditæ. Si igiť id ipsũ uita est/mentecaptũ existimato: qui eiusmodi formã nõ cognouerit inesse cęlo/corpore prestãtissimo/circũeunte semp motione ꝓfecta/cũcta uiuificãte/magisq; illa gradatim/quæ uel ad ipsius similitudinẽ naturaliter ꝓpinqus accesserũt: uel quotidie huius influxibus aptius se exponunt.

Quantam imagines uim habere putenť in spũm/& spũs ĩ eas. Et de affectu utentis & operantis. Cap. xx.

Compertũ habemus: siquis rite utať helleboro/feratq; potenter/mutare quodãmodo exqsita purgatione/& occulta eius ꝓprietate qualitatẽ spũs corporisq; naturã: & ex parte motus animi: & quasi reiuuenescere/ut ferme uideať esse renatus. Vnde Medeã magosq; tradũt herbis qbusdã reddere iuuenturẽ consueuisse: quã nõ tam reddunt mirobalani/ q̃ cõseruãt. Similẽ astrologi potestatẽ ꝓpitias habere imagines arbitranť: ꝑ quã gestãtis naturã/& mores quodãmodo mutẽt: ĩ meliusq; restituãt: ut quasi iam alter euaserit: aut saltẽ ꝓsperã ualitudinẽ diutissime seruent. Imagines uero noxias aduersus gestantem habere uim hellebori præter artẽ potentiãq; adsũpti/ uenenosã uidelicet atq; pestiferã. Aduersus ãt aliũ quendã: ad cuius calamitatẽ fabricatæ intẽtæq; fuerint/uim ænei speculi/cõcauiq; sic ꝓrsus obiecti ut collectis/repcussisq; ĩ oppositũ radiis: cominus qdem cõburãt: eminus ãt saltẽ caligare cõpellãt. Hinc orta ẽ historia/uel opinio: putãs astrologorũ machinis/magorũq; ueneficiis/hõies/bruta/plãtas/siderari/atq; tabescere posse. Ego aũt imagines in rem distãtẽ uim habere ullã/non satis ĩtelligo. Habere uero ĩ gestantẽ/nõnullã suspicor: non tamen talem opinor: qualem pleriq; fingunt: & hanc ratione materię potius q̃ figuræ: atq; (ut dixi) lõgo ĩteruallo medicinas imaginibus antepono. Quanq̃ Arabes & Aegyptii tantũ statuis imaginibusq; attribuũt arte astronomica/& magica fabricatis/ ut spũs stellarum in eis includi putent. Spũs aũt stellarũ intelligũt.

Alii quidē mirabiles cælestium uires: alii uero Dęmonas etiā stel
lę huius illius ue pedissequos. Spūs igitur stellarū qualescunq; sint/
inseri statuis & imaginibus arbitrantur/ non aliter ac Dęmones so
leant humana nōnunq̄ corpora occupare: perq; illa loqui: moue
ri: mouere: mirabilia perpetrare. Similia quædā per imagines face
re stellarum spūs arbitrantur. Putant Dęmonas mundani ignis ha
bitatores per igneos humores: uel igniros: similiterq; ꝑ ignitos
spūs & affectus eiusmodi/ nostris insinuari corporibus. Similiter
stellarū spūs per radios oportune susceptos/ suffumigationesq; &
lumina tonosq; uehementes cōpetentibus imaginū materiis inse
ri: mirabiliaq; in gestantē: uel ꝓpinquantē efficere posse. Quæ qui
dem nos per dęmonas fieri posse putamus/ nō tam materia certa
cohibitos q̄ cultu gaudētes. Sed hæc alibi diligētius. Tradunt
Arabes spūm nostrū quādo rite fabricamus imagines/ si ꝑ imagi
nationem & affectū ad opus attentissimus fuerit & ad stellas/ cō
iungi cum ipso mundi spū: atq; cum stellarū radiis: ꝑ quos mūdi
spūs agit/ atq; ita coniunctū/ esse ipsum quoq; ī causa/ ut a spiritu
mundi per radios/ quidā stellę alicuius spūs idest uiuida quædā
uirtus infundatur imagini: potissimū hominis tūc opantis spiritui
consentanea. Adiuuari quoq; suffumigationibus ad stellas acco
modatis opus eiusmodi. Quatenus suffumigationes tales aerē/
radios/ spūm fabri. Imaginis materiā: sic prorsus afficiunt. Ego
uero odores quidē tanq̄ spūi aeriq; natura persimiles/ & cū accen
si sūt/ stellarū quoq; radiis cōsentaneos arbitror/ si Solares/ uel Io
uii sūt/ afficere aerē ac spūm uehemēter ad dores Solis: aut Iouis:
tunc dominātis/ oportune sub radiis capiēdas/ atq; spūm sic affec
tum/ ita donatū/ posse uehemētiore quodā affectu/ nō solū in pro
prium corpus agere: sed propinquum: præsertim natura cōforme
quidē/ sed debilius: & consimili quadam afficere qualitate. Mate
riam uero imaginis duriorē ab odoribus & opantis imaginatio
ne/ uix minimū quiddā suscipę posse puto. Spūm tamē ipsum ab
odore sic affici/ ut ex ambobus unū conficiatur: quod quidē ex eo

patet q̃ odor nõ agit ulterius in olfactum/ postq̃ satis egit. Olfactus.n. & quod uis aliud a se ipso uel simillimo quopiã nihil patiẽ. Sed de his alibi. Proinde imaginationis intentionem: non tamẽ fabricandis imaginibus/ uel medicinis uim habere/ q̃ in applicandis/ & assumẽdis existimo: ut si quis imaginem (ut aiunt) gestans rite factam: uel certe medicina similiter utens/ opem ab ea uehemẽter affecter: & procul dubio credat/ speretq; firmissime: hinc certe q̃ plurimus sit adiumẽto cumulus accessurus. Nam ubi uel uirtus imaginis siqua est/ tangentis carnẽ/ penetrat calefacta: saltem uirtus in electa eius materia naturalis: uel certe medicinæ uigor intus adsũptæ/ uenis ac medullis illabiẽ/ Iouiam secum ferẽs ꝓprietatem: spũs hominis in spũm eiusmodi Iouium affectu idest amore transfertur. Vis enim amoris est transferre. Fides aũt spesq; nõ dubia spũm hominis iam ita ꝓcitum sistit in spiritu Iouio penitus/ atq; firmat. Quod si quẽadmodum Hippocrates & Galienus docent ægrotantis amor fidesq; erga medicum inferiorem exterioremq; ad sanitatem plurimũ conferũt: imo uero fiduciam hanc Auicenna plus inquit efficere q̃ medicinã: quãtũ ad cęlestem opẽ cõducere putandũ est/ affectũ fidemq; nobis erga cęlestem influxũ iam nobis insitũ/ agentẽ intus: uiscera penetrãtem/ Iam uero amor ipse fidesq; erga cæleste donũ: sæpe cælestis adminiculi causa est/ atq; uicissim amor & fides hinc aliquando forsan proficiscẽ: quod ad hoc ipsum iam nobis faueat clemẽtia cęli.

De uirtute uerborũ: atq; cantus ad beneficium cæleste captandũ. Ad de septẽ gradibus ꝓducentibus ad cælestia. Cap. xxi.

QUerba pręterea quędam acriore quodam affectu pronuntiata/ uim circa imagines magnã habere censent ad effectum earum illuc proprie dirigẽdum: quorsum affectus intẽdunt/ & uerba. Itaq; ad duos ardẽtissimo quodã amore cõciliãdos imagine sub luna coeũte Cũ Venere ĩ piscibus/ uel tauro fabricabãt:

multis interim circa stellas uerbaq; curiosius obseruatis: quære ferre/ nõ est consiliũ. Non enim philtra docemus/ sed medicinas. Probabilius autem est effectus eiusmodi uel per Venereos Dęmonas confici: his operibus uerbisq; gaudẽtes: uel per dęmonas simpliciter seductores. Nam & Apollonium Theaneum sæpe Lamias deprehendisse & prodidisse ferunt: Dęmonas scilicet quosdam salaces Venereosq;/q formosas puellas simulent/ pelliciãtq; formosos: quos ut serpẽs elephantẽ ore: sic illi illos ore uulua pariter exsugant ac prorsus exhauriant. Sed hæc Apolloniusipse uiderit. In uerbis autẽ certis uim esse certam/ atq; magnã Origenes asserit contra Celsum/ & Sinesius/ atq; Alchindus de magia disputantes. Item Zoroaster: uetans barbara uerba mutari. Iamblicus quoq; similiter. Item Pythagorici uerbis/ & cãtibus/ atq; sonis mirabilia quædam Phoebi & Orphei more facere cõsueti. Quod hebreorum antiqui doctores præcæteris obseruarunt: omnesq; poetæ mirãda canunt carminibus effici. Et grauissimus ille Cato i re rustica in curandis bestiarum morbis/ aliquãdo barbaris cantionibus utit̃. Sed præstat dimittere cantiones. Concentũ uero illũ/ quo adolescens Dauid Saulem ab insania redimebat/ nisi mysterium iusserit ad diuinitatem referri/ referet forte aliquis ad naturam. Cum uero pro septem planetarum numero: septem quoque sint gradus/ per quos a superioribus ad iferiora fit attractus/ uoces medium gradum obtinent/ & Apollini dedicantur. Infimum quidem tenent gradum materiæ duriores/ lapides atq; metalla: ac lunam referre uidentur. Secundum in adscensu locum habent: quæ ex herbis/ arborum fructibus/ gummis/ mẽbris animalium componuntur: Respondentq; Mercurio: si ordinem in cælo sequimur chaldeorum. Tertiũ pulueres subtilissimi/ eorũq; uapores ex prædictis electi: odoresq; simpliciter herbarũ & florũ/ & unguẽtorũ ad Venerẽ ptinẽtes. Quartũ uerba: cãtus: soni: quæ oia rite dedicant̃ Apollini musicę præcæteris auctori. Quintũ/ uehementes imaginatiõis cõceptus formæ/ motus/ affectus uim Martiã referẽ

tes. Sextum rationis humanæ discursiones deliberationesq; consulte pertinentes ad Iouem. Septimum secretiores simpliciores q; intelligentiæ quasi iam a motu seiunctę/ coniunctę diuinis: destinatę Saturno. Quē merito Sabath hebrei nomine qeris appellāt. Quorsum hæc? Vt intelligas quēadmodū ex certa herbarū uaporumq; cōpositione cōfecta p artem/ tū medicā/ tū astronomicam/ resultat cōmunis quędā forma uelut harmonia quędā/ syderū dorata muneribus: sic ex tonis primo qdem ad stellarū normā electis: deinde ad earūdem cōgruitatem inter se cōpositis/ cōmunem quasi formā fieri: atq; ī ea cęlestem aliquā suboriri uirtutē. Difficillimum qdē est iudicatu quales potissimū toni/ qualibus cōueniant stellis: quales item tonorū compositiones: qualibus præcipue syderibus aspectibusq; consentiant. Sed partim diligētia nostra/ partim diuina quadā sorte non aliter id assequi possumus/ q̄ Andromachus in theriaca componenda diutissime fatigatus: ac tandē post diligētiam: diuina sorte cōsecutus theriacę uirtutem. Quod qdē cōtigisse diuinitus Galienus & Auicēna cōfirmant. Immo uero totā medicinā exordium a uaticiniis habuisse testis est Iamblicus atq; Apollonius theaneus. Ideoq; Phębū uatē medicinæ præponūt. Tres uero potissimum regulas ad hoc afferemus/ si prius admonuerimus/ ne putes nos impręsentia de stellis adorādis loq: sed potius imitādis/ & imitatione caprādis. Neq; rursum de donis agere credas: quę stellę sint electione daturę: sed īfluxu potius naturali. Ad quē pfecto multiplicē/ & occultū: ita nos exqsitis studemus modis accōmodare: sicut quotidie ad manifestū Solis lumē calorēq; salubriter excipiēdū nosipsos accōmodamus. Aptare uero se ipsū ad occultas dotes eius atq; mirificas/ solius sapiētis ē officiū. Sed iā ad regulas cātū syderibus accōmodaturas pueniamus. Prima ē exqrere quas ī se uires quos ue ex se effectus stella quælibet & sydus & aspectus habeāt: quæ auferāt: quę ferant. Atq; uerborū nostrorū significatiōibus hęc iserere. De testari quę auferūt: pbare quę ferūt. Secūda: cōsiderare quę stella

cui loco maxime uel homini dominetur. Deide obseruare quali bus cõmuniter hę regiões & ꝓsonę tonis utantur/ & cãtibus. Vt ipse similes quosdã una cũ significationibus modo dictis adhibeas uerbis: quę syderibus eisdẽ studes exponere. Tertia situs aspec tusq; stellarũ quotidianos aiaduertere: atq; sub his explorare/ ad quales potissimũ sermones/ cãtus/ motus/ saltus/ mores/ actus inci tari hoies pleriq; soleãt/ ut talia quædã tuꝑ uiribus imiteris i can tibus/ cęlo cuidam simili placituris/ similẽq; suscepturis influxũ. Memento uero cantũ esse imitatorem oium potentissimũ. Hic enim intẽtiones/ affectionesq; animi imitatur: & uerba: refert quoq; gestus/ motusq; corporis/ & actus hominũ/ atq; mores. Tamq; ue hemẽter omnia imitatur/ & agit: ut ad eadẽ imitãda/ uel agenda/ tũ cantantẽ/ tum audiẽtes subito ꝓuocet. Eadẽ quoq; uirtute quan do cælestia imitatur: hinc quidem spũm nostrũ ad cælestẽ influxũ: inde uero ifluxum ad spũm mirifice prouocat. Iam uero materia ipsa concẽtus purior est admodũ/ cæloq; similior q̃ materia medi cinę. Est.n. aer etiã hic quidẽ calens/ siue tepens/ spirans adhuc/ & quodãmodo uiuẽs suis quibusdã articulis artubusq; cõpositus/ sicut animal: nec solũ motum ferẽs/ affectũq; præferẽs: uerũ etiam significatũ afferens quasi mentẽ: ut animal quoddã aeriũ/ & ratio nale quodãmodo dici possit. Concẽtus igitur spũ sensuq; plenus/ si forte tum secundũ eius significata: tum secundũ eius articulos atq; formã ex articulis resultantẽ: tũ etiã secundũ imaginationis affectũ/ huic syderi respõdeat/ aut illi/ nõ minorem inde uirtutem q̃ quælibet alia cõpositio trahicit in cãtantẽ: atq; ex hoc in proxi mum auditorẽ. Quousq; cantus uigorẽ seruat/ spũmq; canentis. Præsertim si cantor ipse sit natura phębeus: uehemẽterq; habeat uitalem cordis spũm/ atq; insuꝑ animalẽ. Sicut.n. uirtus ac spũs naturalis/ ubi potentissimus est/ mollit statim/ liquefacitq; alimẽ ta durissima/ atq; ex austeris mox dulcia reddit: generat quoq; ex tra se seminalis spũs ꝓductione propaginẽ: sic uitalis/ aialisq; uir tus ubi efficacissima fuerit/ ibi intẽtissima quadã sui spũs ꝑ cantũ/

tum conceptione agitationeq; in corpus proprium potẽter agit: tum effusione/mouet subinde propinquũ: afficitq; cum suũ/tum alienũ syderea qua dã proprietate/quã tum ex ipsa sui forma: tũ ex electa temporis oportunitate cõcepit. Hac utiq; ratione orientales/ meridionalesq; multi præcipue Indi admirãdam ferunt in uerbis habere potentiã: utpote qui magna ex parte solares sunt: uimq; nõ naturalem dico/sed uitalẽ & aialẽ habent ferme omniũ potẽtissimã. Et quicũq; in regionibus aliis maxime sunt phębei. ¶ Cantus autẽ hac uirtute/oportunitate/intentione cõceptus fere nihil aliud est q̃ spũs alter nup penes spũm tuum in te cõceptus/factusq; solaris/& agens tũ in te: tum ĩ proximum/potestate solari. Si.n. uapor & spũs quidã/aliquãdo per radios oculorum/ uel aliter foras emissus fascinare/ inficere/ aliterq; afficere ꝓximũ potest/multo magis id ualet spiritus ab imaginatione cordeq; simul uberior ꝓfluẽs & feruẽtior: motuq; ualẽtior. Vt nõ omnino mirum sit: morbos quosdam animi atq; corporis sic auferri posse aliquãdo: uel inferri. Præsertim quoniã spũs eiusmodi musicus ꝓprie tangit/agitq; in spũm: inter corpus aiamq; mediũ: & utrũq; affectione sua prorsus afficientẽ. Mirabilẽ uero in cõcitato canente q; spũ uim esse cõcedes: si Pythagoricis Platonicisq; cõcesseris/ cęlum esse spũm motibus tonisq; suis omnia disponentem. ¶ Memento uero totam ꝓcedere musicã ab Apolline. Atq; eatenus Iouem esse musicũ/quatenus est cũ Apolline concors. Venerẽ insup & Mercurium musicã uicinitate Apollinis reportare. Item ad hos quattuor dũtaxat attinere cõcentus. ¶ Tres uero reliquos uoces quidem habere non cantus. ¶ Iam uero uoces/tardas/graues/raucas/querulas Saturno tribuimus. Marti uero cõtrarias/ueloces/ acutasq;/& asperas/& minaces. Medias uero Lunæ. Concẽtus aũt Ioui quidẽ graues/& intentos/dulcesq;/& cũ cõstãtia lętos. Cõtra Veneri cum lasciuia/ & mollitie/uoluptuosos cãtus adscribimus. Inter hos uero medios Soli tribuimus & Mercurio. Si una cũ gratia suauitateq; sũt uenerabiles/& simplices/ & intenti/ Apollinei

iudicantur. Si una cũ iucũditate remissiores quodãmodo sũt: strenuitamẽ atq; multiplices/ Mercuriales existũt. Tu igitur horũ quatuor unũquẽq; cãtibus tibi suis cõciliabis: pręferti si cõpetẽtes cãtibus sonos adhibeas/ adeo ut cũ eorũ more oportune canẽdo/ & sonãdo clamaueris/ respõsuri ęqtinus uideantur: uel istar Eccho: uel sicut corda quædã ĩ cithara tremẽs: quotiens uibrat altera/ tẽpata similiter. Atq; ut uult Plotinus & Iamblicus ita naturaliter id tibi cõtinget e cęlo: quẽadmodũ uel ex cithara reboatus: siue tremor: uel ex opposito pariete fit Eccho. Profecto quotiẽs ex frequenti quodã usu/ harmonię Iouiæ/ uel mercurialis/ uel uenereæ/ factę uidelicet his regnãtibus/ spũs tuus ad hoc ipsũ attentissime canẽs/ harmonięq; cõformatus euadit Iouius/ uel Mercurialis/ uel Vene reus: Interea Phębeus euadit: siqdẽ Phoebi ipsius musicæ ducis uirtus in õi cõsonãtia uiget. Atq; uicissim ex cãtu sonoq; phębeo ipse phębeus euadẽs/ uirtutem Iouis interi tibi uẽdicas/ & Veneris/ atq; Mercurii. Rursusq; ex spũ sic intus affecto/ similiter afficis animã atq; corpus. Memẽto uero orationẽ apte/ & oportune compositam/ & affectu sensuq; plenã/ atq; uehementẽ/ similẽ cantibus uim habere. Quantã in orãdo potẽtiã Damis & Philostratus habere sacerdotes quosdã indos narrẽt/ referre non expedit: nec ẽt q bus uerbis Apolloniũ euocasse manes Achillis affirmẽt. Nõ. n. loqmur nũc de numinibus adorãdis: sed de naturali quadã potestate sermonis/ & cãtus/ atq; uerborũ. Esse uero phębeã medicãq; ĩ sono/ & eo qdẽ certo potentiã: ex eo patet: q̃ q in apulia tacti phalangio sũt: stupẽt oẽs semiaĩesq; iacẽt: donec certũ qsq; suũq; sonũ audiat. Tũc. n. saltat ad sonũ apte: sudatq; inde/ atq; cõualescit. Ac si post ãnos. x. similẽ audiuerit sonũ/ subito concitat ad saltũ. Sonum uero illum ex indiciis esse phębeũ Iouialẽq; cõniicio.

Qũo septẽ modis nos cælestibus accomodare possumus: & qbus Saturnus sit maleficus: qbus ępitius: quos Iupiter a Saturno defendat: qũo cęlũ agat in spũm & corpus & aĩam

Cap xxii

Quoniam uero cęlum est harmonica ratione cõpositum / moueq; harmonice/& harmonicis motibus atq; sonis efficit omnia: merito per harmoniã solã/nõ solũ homines: sed ifeiora hæc omnia pro uiribus ad capienda cælestia pręparanẽ. Harmoniã uero capacem supiorũ ꝑ septẽ rerũ gradus i supioribus distribuimus. Per imagines uidelicet (ut putãt) harmonice cõstituras: Per medicinas sua quadã consonãtia temparas: Per uapores odoresq; simili cõcinnitate confectos: Per cantus musicos/atq; sonos: Ad quorum ordinẽ/uimq; referri gestus corporis saltusq; & tripudia uolumus. Per imaginationis cõceptus/motusq; concinnos: per cõgruas rationis discursiones: per trãquillas mentis cõtemplationes. Sicut.n.corpus per harmoniã quotidie suam id est per situm/& habitũ/& figuram oportune lumini caloriq; solis exponimus: sic & spũm occultis stellarũ uiribus compandis: per suam quãdam similem harmoniã/imaginibus/ut opinanẽ/& certe medicinis/odoribus harmonice cõpositis comparã. Et deniq; per spũm superis ita paratum/ ut sæpe iam diximus/ animam eisdem exponimus atq; corpus. Animã inquã quatenus affectu ad spũm iclinatur/& corpus. In anima uero nũc imaginationẽ/ rationem mentem ponimus. Potest utiq; imaginatio nostra uel propter qualitatem/motũq; spũs: uel per electionem nostrã: uel etiam utrinq; ita disponi/componi/cõformari Marti/ Soli ue/ ut sit e uestigio propriũ influxus Phębei uel Martii susceptaculũ. Similiter ratio/uel ꝑ imaginationẽ spũmq; simul/uel ꝑ deliberationem/uel utrinq;/sic ad Iouẽ imitatione quadã compare se potest: ut multo magis ob dignitatẽ ꝓpiqtatẽq; suã ipsa Iouẽ capiat/& munera Iouis q̃ imaginatio/siue spũs: quẽadmodũ imaginatio spũsq; eadẽ rõe multo magis cęlestia capiũt/q̃ res/& materię quęuis iferioresꝰ. Mens deniq; cõtẽplatrix quatenus se ipsã nõ solũ ab his quę sentimus: uerũ ẽt ab eis quę imaginamur cõiter moribusq; argumẽtamur humanis/seuocat/& affectu/intentione/uita ad sepata se reuocat: Saturno quodãmodo se exponit. Huic soli ꝓpitius est Satur

nus. Sicut .n. Sol aĩalibus qdẽ nocturnis inimicus est/ diurnis ãt est amicus: ita Saturnus hõibus/ uel uulgarẽ palã uitã agentibus uel fugiẽtibus qdẽ uulgi cõsuetudinẽ: uulgares tamẽ affectus/ nõ dimittẽtibus/ est aduersus. Vitam nãq; cõmunẽ cõcessit Ioui: separam uero sibi uẽdicauit atq; diuinã. Mẽtibus aũt hominũ re uera hinc pro uiribus segregatis/ tanq̃ sibi cognatis quodãmodo est amicus. Nam & spiritibus sublimẽ habitantibus aerem ipse Saturnus (ut Platonice loquar) est pro Ioue: sicut Iuppiter hominibus cõmunem agẽtibus uitam/ est iuuãs pater. Nullis uero Saturnus est infensior: q̃ hominibus contemplatiuam uitam simulãtibus quidẽ/ nec agentibus. Hos. n. nec Saturnus agnoscit/ ut suos: nec Iuppiter ipse Saturni temperies adiuuat eos: qui cõmunes hominum leges/ moresq;/ & cõmertia fugiunt. Hęc. n. sibi Iuppiter usurpauit: (ut aiunt) ligato Saturno. Segregata Saturnus. ¶ Quamobrem Lunares illi populi/ quos Socrates in Phedone describit/ eminentissimã terrę supficiem/ & altiorẽ nubibus habitantes/ uiuẽtes sobrii admodum/ frugibusq; contenti/ & secretioris sapientiæ studio religioniq; dediti/ Saturni fęlicitatem gustant: uitamq; agũt ita psperam/ tam longęuã: ut non tam mortales homines/ q̃ ĩmortales Dęmones habeanť. Quos heroas multi nominant/ aureũq; genus Saturnio quodam sęculo regnoq; gaudens. Quod forsan astrologos arabes uoluisse puto. Vbi aiũt ultra lineã equinoctialem ad meridiẽ esse subtilissimos habitatores quosdã Dęmonas: qui nec oriri uideanť/ neq; mori. ibiq; potestatem habere Saturnũ caudãq; draconis. Quod sane cõfirmare uideť Albumasar ĩ libro Sadar dicens/ quasdã indię regiones Saturno subiectas esse: ibiq; homines esse ualde longæuos/ ac senio plurimũ extremo decedere. Rationemq; assignat: quoniã Saturnus nõ lędat domesticos: sed externos. ¶ Tu uero potestatẽ Saturni ne negligas. Hunc. n. ferunt Arabes omniũ potẽtissimũ. Planetas sane uires eorũ subire/ ad quos accedunt. Oẽs uero ad eũ accedere potius q̃ uicissim. Planetasq; coniunctos illi/ natura illius agere. Est enim ipse inter

planetas orbis amplissimi caput. Quilibet sane planeta sui orbis caput est/ & cor/ & oculus. Saturnus item stellis ꝓximus est innumeris: Primoq; mobili q̃simillimus: lõgum agit circuitum. Est altissimus planetarum. Vnde fęlicem eum uocant: Cui ille fęliciter aspirauerit. Et q̃uis eũ tãq̃ a cõmuni uita hominũ alienũ/ plerũq; maxime uereantur/ placari tamen etiã cõmuni uitæ putãt: si quãdo plurimã in ascendẽte potestatẽ dignitatemq; habuerit: aut Iuppiter eũ suus fęliciter aspexerit: uel in suis finibus excellenter acceperit. Alioqn influxus illius importune susceptus ĩ materia præsertim crassa/ fit quasi uenenum: Sicut & ouum putrefactione uel adustione fit uenenosũ. Vnde nascunt uel euadunt ĩmundi qdã ignaui tristes inuidi: Dęmonibus immundis expositi. Quorum cõmertiũ ꝓcul effugito. Nã Saturni uenenum alibi qdẽ sopitũ latet/ ceu sulphur a flãma remotum. In uiuẽtibus uero corporibus sæpe flagrat/ atq; ut sulphur accensum nõ conburit solum/ sed uapore etiã noxio oĩa circũimplet/ atq; inficit propinquãtes. Cõtra influxum eius hominibus cõmuniter ꝑegrinum & quodãmodo dissonum nos armat Iuppiter/ tum naturali qualitate sua: tum alimentis/ medicinisq; certe suis/ atq; (ut putant) etiam imaginibus tum etiã moribus/ negociisq; & studiis/ atq; rebus ad ipsum proprie ꝓtinentibus. Noxiũ uero influxũ Saturni effugiũt/ subeũtq; propitium: nõ solũ q ad Iouem confugiunt: sed etiã qui ad diuinam contẽplationem ab ipso Saturno significatam/ tota mẽte se conferũt. Hoc. n. pacto malignitatem fati deuitari posse Chaldei & Aegyptii atq; Platonici putant. Cum. n. cælestia nolint esse corpora uana: sed diuinitus animata: atq; insuper mentibus recta diuinis/ nimirũ illinc ad homines non solũ q̃plurima ad corpus/ & spũm ꝓtinentia: sed multa etiã bona quodãmodo in aĩam redundãtia proficisci uolunt: nõ a corporibus in aĩam/ sed ab animis. Magis aũt hæc pluraq; eiusmodi a mẽtibus supioribus cęlo profluere. Inter hæc si rõnes oẽs assignare uolueris/ quibus adductus Moses ociũ sabbati mãdauit hebreis: forsam ultra sublimio

rem/secretioremq; allegoriam inuenies Saturni diem/ actionibus ciuilibus bellicisq; ineptũ/ contẽplationibus aptũ: eoq; die diui num cõtra discrimina patrocinium obsecrandũ. Quod quidẽ impetrari posse aduersum Martis & Saturni minas Habraham & Samuel/& plures hebreorũ astrologi/ eleuatione mẽtis in deum uotisq; & sacrificiis confitenr̃: pręceptũ illud chaldeum confirmãtes scilicet si mentẽ ad pietatis opus ardentẽ erexeris: corpus quoq; caducum seruabis. Cõsideratu dignum est illud Iamblichi: Cælestia mundanaq; numina uires quasdã in se supiores/ nõnullas inferiores habere. Per has quidẽ effectibus nos fatalibus deuicire: per illas aũt uicissim soluere nos a fato: quasi claues ut inquit Orpheus ad aperiendũ habeant & claudendũ. Multo igitr̃ magis diuinitas mũdo supior a fatali necessitate nos redimit. Exploratu quoq; dignissimum est hebraicũ illud in mactãdis animalibus rebusq; nostris sacrificio dissipandis mala cęlitus iminẽtia a nobis ad nostra deflecti. Sed hęc Pico nostro exploranda relinquimus.

Deniq; ubicunq; dicimus cęlestiũ ad nos dona descẽdere: intelligetum corporum cęlestium dotes in corpora nostra uenire per spũm nostrum rite paratũ: tum eadem/prius etiã per radios suos influere ĩ spũm naturaliter: uel qũocũq; illis expositum: tum etiã aiarum cælestiũ bona/partim in eundẽ spũm ꝑ radios ꝓsilire/atq; hinc in nostros aios redũdare: partim ab ais eorũ uel ab angelis ĩ aios hõium illis expositos ꝓuenire. Expositos inq̃ nõ tã naturali quodã pacto/q̃ electione arbitrii liberi uel affectu. Sũmatĩ uero qcũq; uoto/ studio/uita/moribus beneficẽtiã actionẽ ordinẽ cęlestiũ imitanr̃: eos existimato tanq̃ supnis similiores: ãpliores illic dotes accipe hõies aũt artificiose cęlestiũ dispositioni dissimiles/ atq; discordes/& clã esse miseros: & deniq; palã infęlices euadere.

Vt prospere uiuas agasq;: imprimis cognosce ingenium: sydus: genium tuum: & locum eisdem cõuenientẽ. hic habita. Professionem sequere naturalem.

Cap. xxiii.

Quicunq; sanæ mētis suiq; cōpos nascit̄/ est a cęlo ad honestum aliquod opus & uitæ genus naturaliter institutus. Quisquis igit̄ cęlum optat habere propitium: hoc opus: hoc genus īprimis aggrediatur: hoc sedulo prosequat̄. Cęlum.n. suis fauet inceptis. Ad hoc ipsum uero præceteris es natura factus: quod primum a teneris annis agis/ loqueris/ fingis/ optas/ sōnias/ imitaris/ quod rētas frequētius/ quod facilius pagis/ quo sūmopere proficis/ quo præcęteris delectaris: Quod relinqs inuitus. Hoc est sane ad quod te cęlum/ rectorq; cęli genuit. Eatenus igitur tuis fauebit inceptis: & aspirabit uitæ: quatenus genitoris ipsius auspicia psequeris. Præsertim si uerū sit Platonicum illud/ in quo tota cōsentit antiqtas/ Vnicuiq; nascenti esse Dęmonem quendā uitæ custodē ipse suo sydere destinatum. Qui & ad hoc ipsum officium adiuuet: cui nascentē cęlestia deputatūr. Quicunq; igit̄ p argumenta quæ modo diximus suū ingeniū pscrutatus: ita naturale suum opus inueniet/ inuenerit simul suū sydus & Demonem. Quorum exordia sequēs/ aget prospere/ uiuetq; fęliciter. Alioqn & fortunā expietur aduersam/ & cęlū sentiet inimicum. Duo igit̄ sunt præcæteris hominum īfortunatorū genera: Alterū eorum qui nihil professi/ nihil agunt. Alterū eorū/ qui professionem ingenio alienā subeūt: genioq; cōtrariā. Illi quidē ignauia torpent: interim ad actiones incitāte cęlo semp agēte. Hi dū aliena a patronis cælestibus agunt/ frustra laborant supnis destituti patronis. Primum quidē antiquo prouerbio confirmat̄. Dei adiuuant facientes: ignauis aūt infensi sunt. Secundū prouerbio simili. Nihil agas inuita Minerua. Ob hanc arbitror rōnem Iouē in Pythagoricis carminibus obsecrari: ut uel ipse tot malis leuet genus humanum: uel saltē quo duce dęmone utamur/ ostendat. Proinde opę pretium fuerit indagare: ad quā potissimum regionem habitandā & excolendā te tuū sydus/ Dęmonq; tuus ab initio designauerit. Ibi.n. magis aspirant. Ea uero est/ ī quam primū profectus/ spūs tuus quodāmodo recreatur/ ubi sensus uegetior

permanet: ubi corporis habitudo ualidior: Vbi magis pleriq; fa/
uent: ubi uota succedunt. Hæc igiť experire. Hanc regionē elige.
Hanc cole fęliciter. Hinc uidelicet discessurus infelix: nisi & redi
turus/& ad similia pgas. Sed interea frequētibus in hac regione
motibus te exerce: giroſq; quosdā cęlestiū istar agito. Motu. n. cir
cuituq; eiusmodi genitus similibus cōseruabere. Quātū præterea
ad habitationē ptinet/utiliter recordabere: Sicut alimēta uitæ ne
cessaria rus quidē urbi suppeditat/urbs uero consumit. Sic & ipsā
uitam rusticatione frequēti/ubi tedium te minime coeperit/pluri
mum augeri. Sed urbano cū ocio tum negocio cōteri. Quantū ue/
ro ad habitationē simul/& professionē spectat/illud orientalium
astrologorū minime cōtemnendū: uidelicet mutatione nominis/
professionis/habitus/uictus/loci/cælestē influxum nobis tum ī
melius tum in deterius pmutari. Dęmones quoq; uel cōmutari:
uel ad eosdē aliter hic/& alibi nos habere/Platonici iudicabunt.
Demonē uero uniuscuiusq; custodē astrologi cū Platonicis gemi/
nū esse posse cōsentiūt: alterū quidē geniturę propriū: alterū uero
professionis. Et quotiēs professio cum natura cōsentit/eundem
utriusq; Dęmonē: uel certe simillimū nobis adesse: uitamq; inde
nostram magis secū fore cōcordē/atq; tranquillā. Sin autē pfessio
dissidet ab ingenio/Dęmonē acquisitū arte/esse a genio naturali
discordē: uitāq; laboriosam atq; solliciram. Qualis aūt unicuiq;
Dęmon ab ipsa generatione præsit cupientibus inuenire/Porphy
rius regulam inuestigat ex planeta domino genituræ. Iulius Fir
mius planetā genituræ dominū esse inqt: uel eū/q plures illic ha
beat dignitates: uel ex firmiori sentētia potius/eum cuius domi
cilium mox petitura sit Luna post signū/quod homine nascente
iam tenet. Sed Dęmonē non eadē regula putat iuestigādum. Ve
rum ex Chaldeorū opinione a Sole potius aut Luna. A Sole qui
dem ad Lunam ī natiuitate diurna/a Luna uicissim ad Solem in
natiuitate nocturna. Vt computato iter hæc iteruallo æquale spa
tium pagas ab ascendentis gradu descendens: & in quē terminū

desinis aiaduertas. Cuius.n.stellæ est ille terminus: eiusdem esse Dęmonẽ arbitrantur. Sũmatim uero a domino genituræ simul atq; Dęmone tenorẽ uitæ/ fortunãq; ppendere solẽt. Fortunã adiũxi: quoniã nõnulli partẽ fortunę/ eadẽ ferme cõputant rõne. Opta bant uetteres suũ ad se Dęmonẽ ab aliquo cęli cardine descẽdisse: Ab oriẽte uidelicet uel occidẽte uel medio utrinq; cęlo. Aut saltẽ ab undecima uel qnta plaga. Vndecima qdẽ medio supra caput nostrũ cęlo succedit: ac bonus Dęmon cognominatur/ & ascendẽtẽ ab oriente gradũ aspicit ex sextili. Quinta uero cęlo antipodum medio succedit/ appellatq; bona fortuna/ & ascẽdentẽ gradũ con tuet ex trino. Optabãt tertio loco Dęmonẽ si modo a cadẽti pla ga uenerit saltẽ/ uel a nona uenisse/ uel a tertia. Nona.n.appellat Deus: tertia uero Dea. Et illa ascẽdentẽ gradum ex trino hęc aspi cit ex sextili. Cadentes uero duodecimã/ atq; sextã exhorrebant. Illã sane malũ Dęmonẽ: hanc malã fortunã cognominãtes. Nos aũt optate præterita supuacuũ arbitrati/ monemus easdẽ plagas/ quas illi p Dęmonibus fortunisq; optabant/ obseuari pro plane tis & stellis ad opus efficiendũ accomodãdis: ut uel sint in angu lis/ aut in duabus quas diximus succedentibus: aut saltẽ in dua bus dũtaxat cadentibus/ quas antea noiauimus. Neq; enĩ ab re Solem nona gaudere dicunt: Lunã tertia: Iouem undecima: Vene rem uero qnta. Hę nãq; gradũ conspiciũt ascendẽtem. Sed redea mus ad institutũ. Siue igitur ab illa quã in supioribus narrabã ex perientia/ diligẽtiaq;: siue ab hac arte/ quã modo recensui/ primũ in uestigemus naturæ Dæmonisq; instinctũ: infortunatũ esse cẽsebi mus/ qui officiũ nullũ profiteat honestũ. Nã & ducẽ pfessionis re uera nõ habet/ q opus honestũ non aggrediat: Et ducẽ naturalem uix ullũ habet: Quoniã stellarũ Dęmonũq; siue angelorũ ducum diuinitus ad custodiã dispositorũ officiũ est agere semp/ & excel lenter/ atq; latissime. Infortunatũ insup eũ/ ut supra diximus/ qui pfessione naturę cõtraria: diuersũ a genio subit Dęmonẽ. Memẽ to uero p dignitate pfessionũ digniores gradatim accipi Dęmo nes seu mauis angelos atq; ĩ gubernatiõe publica/ ẽt digniores.

Posse uero artē uitęq; tenorē accipi genio/& ingenio nō cōtrariū/ neq; lōge diuersū: ēt si ad excellētiora pcesseris. Memēto rursus familiaritatē eorū inire: qbus gratię cęlestes afflāt. Quod ex bonis aī/corporis/fortunæ ppēdes. Sicut.n.odor ex musco: sic ex bono boni nō nihil exhalat in pximū/ac sæpe pseuerat ifusū. Mirificus āt foret cetus triū fęliciū uel duorū inter se mirabiliter redundantiū. Memēto deniq; effrenatos/& ipudētes/& malignos/ac ifęlices pcul fugere. Illi nāq; malorū pleni demonū/ uel radiorū/malefici fūt/& tanq̄ leprosi pestilētesq; nō solū tactu nocēt: sed ppinquitate ēt & aspectu. Sane ppinqtas ipsa corporū aiatorū putat̄ esse cō tactus: pp efficacē uaporū exhalationē foras a calore/spū/affectu/ manantē. Maxime uero pestilēs erit flagitiosorū familiaritas atq; crudeliū: si uerū fuerit: post uegetalē uitā mēse Iouis. i. secūdo nobis infusā/deiceps mēse Martis. i. tertio sensualē aiam infūdi prturbationibus mācipatā. Sic.n.q prturbatione ferunt̄/martis pleni/ martiali cōtagione ppinquos ficiūt. Cōtraria uero rōne cōsuetudo frequēs cōtiguūq; cōmertiū cū fęlicibus excellētibusq; ut dximus pdesse mirifice cōsueuit. Apolloniū theaneū ferūt/ ephesi deprehēdisse senē: sub cuius figura lateret Demon/q sola pręsentia torā ciuitatē peste contaminabat. Quantū uero Socrates multis præsentia sola profuerit/ Xenophon & Plato testantur.

Qua rōne litterati cognoscant ingeniū suū: sequant̄q; uictū spūi consentaneum. Cap. xxiiii.

Quoniam uero litterarū studiosis loquor/recordari unū quenq; uolo litterarum amore captum imprimis se esse Mercurialē: Pręterea Solarem quatenus ipse Mercurius est Solaris. Atq; hęc cōmunis his omnibus est conditio. Proprie uero præter naturam Mercurialē quisqs eloquii gratia/ lepore/dignitate/uenustate pollet/ Apollinem in se agnoscat/ & Venerem. Qui ad leges uel naturalē cōmunēq; philosophiam est ppensior/ nō ignorer Iouem se habere patronū. Sed q ad secretissima quæq; curiosius pscrutāda penitus instigat̄: sciat se non Mercurialē solū

esse. Sed Saturnium. Sub cuius etiã principatu sunt omnes ĩ quo uis studio usq; ad finem seduli: præsertim ĩ rebus aliis negligentes. Deniq; si uerum est quod nonnulli tã physici q̃ astronomi tradunt/ animã intellectu prædita in conceptũ humanũ mense Solis idest quarto descẽdere: qui plurimũ intellectu uiuũt/ & ab initio sunt præcipue & quotidie solares euadunt. Horũ itaq; planetarũ fauor his hominibus auspicãdus erit. Sub eorũ spiraculo medicinæ cõflandæ. In eorũ regionibus habitandũ. Verũ ad Apollinẽ musarũ ducem ĩprimis uos o litterati musarum cultores aduoco. Quicunq; igitur inter uos dilectissimi ĩ musarũ amore fratres/ ingenio multo magis/ longiusq; q̃ corpre ualẽt/ ii profecto sciant in genitura quondã sua phębẽ quidẽ materiã suppeditasse ꝑpaucã. Phębeũ uero spũm infudisse q̃plurimũ. Immo & quotidie humores alimẽtaq; in corpore in spũm maxima quadã ex parte resolue re. Vnusq;q; igit̃ uestrũ totus est ferme spũs. Spiritalis inq̃ homo quidã terreno hoc corpusculo ꝑsonatus. Spũm ante alios perpetuo quodã labore fatigãs: ut ipsi pręcęteris sit assidue spũs recreãdus: & in senectute præterea in qua cõmuniter euadit crassior/ ad subtilitatẽ propriã reuocãdus. Scitis ꝑfecto crassũ corpus crassis elemẽtis quattuor ali. Scitote igitur spiritale corpus suis quibusdam tenuibus elementis quattuor enutriri. Huic .n. uinũ est pro terra. Odor ipse uini uicẽ gerit aquæ. Cãtus rursum & sonus agit aerem. Lumen autẽ pręfert igneũ elementum. His ergo quattuor præcipue spiritus alitur/ uino inq̃/ eiusq; odore/ & cantu similiter atq; lumine. Sed nescio quomodo ab Apolline primũ exorsi incidimus mox in Bacchum. Et merito quidẽ a lumine ꝑuenimus in calorem: ab ambrosia in nectar: a ueritatis intuitu in ardentẽ ueritatis amorẽ. Fratres certe sunt indiuiduiq; comites phoebus atq; Bacchus. Ille q̃dẽ duo potissimũ uobis affert/ lumẽ uidelicet atq; lyrã. Hic itẽ præcipue duo/ uinũ odorẽq; uini ad spũm recreandũ. Quorũ usu quotidiano spũs ipse tandẽ Phębeus euadit/ & liber. Quãobrẽ ita uos ad excipiendũ Solis lumen quotidie compare/

ut quatenus deuitata destillatione quadam/& exsiccatione fieri potest/frequētissime sub luce uiuatis: saltē in cōspectu lucis/tum eminus/tū cominus/tū tecti/tū apti ad usū ubiq; uestrū uitalē Solis potentiā tempantes: atq; igne referētes ī nocte Solem: citharæ cantusq; interim nō obliti. Spirate uero semp & uigilantes & dormiētes aerē uiuū/aerē luce uiuentem. Similiter habere uos oportet ad merū Bacchi donū Apollinis beneficio ꝓcreatū. Eadē igit̄ proportione qua lumen/accipite uinū. Abunde qdem quatenus nec destillatio/ nec exsiccatio/qualem dixi ebrietas ue cōtingat. Atq; præter substantiam uini quotidie bis acceptam/odorē eius frequētius haurite/partim quidem os/ ubi spiritus fuerit recreandus/colluentes mero: partim lauantes eodem manus: partim naribus & temporibus admouentes. Satis iam fratres collocuti sumus: satisq; cōbibimus. Ergo Valete.

Astronomica diligentia in liberis procreandis. In pręparandis epulis. In edificiis & habitatione/atq; uestibus: & q̄tū curare talia liceat. Cap. xxv.

Sed iuuat etiā parūper alloqui seuerū religionis antistitē. Dic age quid nā in astrorū usu dānas Antistes? Quicqd inquies arbitrio nostro detrahit: qcqd unius dei cultui derogat. Eadē ego tecū non damno solū: sed etiā ualde detestor. Exsecratis qnetiā scio/atq; ego insup perhorresco nōnullos/qui cum Deū exoratū uolūt/ ad Iouē in medio cęlo uastū illud draconis caput subeuntem tā miseri q̄ stulti confugiunt/ab ipso uidelicet dracone/q quondā e cęlo coruit/tertiā stellarum partē secū trahens/deniq; deuorādi. Verū cōcedes ne/contractibus/matrimoniis/colloqis/itineribus/similibusq; opibus pagēdis/horas opportunas eligere? Nō facile te his assensurū uideo: nescio qd arbitrio metuentē. Ego igit̄/& si theologus ille magnus Albertus ista dabit. Et rō qnædā forte dictabit: p electionē ipsā ad arbitriū ptinē

tem/cęlestia ita prudentiæ nostræ usui subici/quēadmodū herbæ medico subministrāt: tibi tamē potius īpræsentia credam. Et q̄ tu difficile nūc ea pmittis: tā facile ipse dimittā. ¶ Obseruationes uero lunę ideoq; aliarū stellarū ad morbos curādos: & idcirco ad remedia præparanda iādiu (ut arbitror) pmisisti. Concessum quoq; abste/& insup approbatū/crescente luna/eadēq; aucta lumine/nec aliūde īfortunata/seminibus agros spargere/uites oleasq; serere. ¶ Cur nō igit̄ ad plātandū (ut cynice loquar) hominē utamur beneficio Lunę Iouisq; & Phębi? Nā Veneris q̄dē ad hęc officio semper utimur: Sed rectius modo dixissem/semp utunt̄: nā ipsa mihi Venus est Diana. ¶ Quid itē de uictu dicemus? Nō ne licebit/& proderit sub fęlici sydere/tū autumno uinū/ tum īdies panē epulasq; cōficere? Ac si nequeamus ī his præparādis aspectus sydērū expectare: expediet saltē adscēdētes accipe/ uel aliter angulares/ Solem/Iouem/Venerē/atq; Lunā. Sic.n. oia q̄bus utimur/ fęliciter affecta cęlitus/fęliciter nos afficiēt. ¶ Hactenus te uideo absq; cōtrouersia concessurum: nisi forte dicas/ita uitā nostram nihil fore aliud q̄ pperuā seruitutē. Ad hæc ego subiciā: frustra mortales cumulādis pecuniis & honoribus seruituros/ quibus sunt pperuo mācipati: nisi interim diligētia physica dies uitæ sibi plures accumulent. ¶ Aut igit̄ soli deo seruiant/ quod quidem est potissimū: aut si cui præterea seruituri sunt/ uitę tū ualidæ/tū lōgæ potius q̄ pecuniis honoribusq; uanis indulgeāt. Concordes ergo sumus. ¶ Sed nūq̄d uel domos fundabūt temere/uel īfaustas habitabūt? Vbi cōtagiosa quædā calamitas edificii ferme sic īficit habitantē/ ut uenenosus pestilētiæ uapor/ēt ad bienniū in pariete seruatus. Qualis ēt ex epidimia latēs in ueste/ diu postea utentē īficit incautū/atq; pdit. At postq̄ hic ī uestiū incidimus mētionē/ phibebis ne pie pater ī ueste cōficiēda/uel primū induēda spiraculū Veneris diligēter aucupari: Quo quasi Venerea facta uestis: similiter prospera quadā corpus/& spiritum afficiat qualitate. Non ne medici uetant uulpium pelles? Agninas probant? Non aliter forte

ſydus ídies quaſi naſcẽtes ueſtes afficit/q̃ ſemel ab initio natas. Veſtes quidẽ & cętera artis opera certã a ſydere qualitatẽ accipe Thõmas Aqnas í libro de fato confirmat. Tu igitur affirmabis. Infectas uero ueſtes/utentẽ inficere/etiã teſtis eſt ſcabies atq; lepra. Deniq; ſi populi uitę conſulis (ut opinor) iſta pmittes. Atq; ego permiſſione tua cõſulã obſeruanda. Sin aũt eiuſmodi moribũdæ uitæ curã/non íprobas quidẽ/ſed negligendã mones: ego quidẽ negligo: melioris uitæ fiducia fretus: cętereſq; ſimiliter cõſulo faciendum. Vale.

Qũo per inferiora ſupioribus expoſita deducantur ſuperiora: & p mundanas materias mũdana poriſſimũ dona. Cap. xxvi.

SEd ne longius digrediamur ab eo/ quod interpretantes Plotinum inſtituimus ab initio/ breuiter ita collige. Mũdus ab ipſo bono/ ut Plato una cũ Timeo Pythagorico docet q̃ optimus effici poterat/eſt effectus. Eſt igitur nõ ſolũ corporeus: ſed uitæ inſup & intelligentiæ particeps. Quãobrem præter corpus hoc mũdi ſenſibus familiariter manifeſtũ/ latet i eo ſpũs corpus quoddã excedens caduci ſenſus capacitatẽ. In ſpũ uiget anima: in aía fulget intelligẽtia. Atq; ſicut ſub Luna nec miſcetur aer cum terra/niſi p aquã: nec ignis cũ aqua: niſi p aerem: ſic in uniuerſo eſca quædã/ ſiue fomes ad aíam corpori copulandã/eſt ille ipſe quẽ ſpũm appellamus. Anima quoq; fomes qdam eſt i ſpũ/ corporeq; mũdi/ ad intelligentiã diuinitus cõſequendã. Quẽadmodũ ſũma quædã in ligno ſiccitas ad penetraturũ oleum eſt parata. Oleum huic íbibitum/ pabulũ eſt ad ignem. Ad calorẽ dico proxime. Calor ipſe luminis eſt uehiculũ: ac ſi lignũ hoc eiuſmodi ſit/ut igne præſente fulgeat/nõ uratur: qualia quãdoq; uidimus iam hoc exemplo uidebimus: utrũ uel homo: uel aliud quiddã ſub Luna/certis qbuſdã præparamẽtis: partim qdẽ naturalibus: partim arte quæſitis/uitalia: atq; etiã forte intellectualia quędam

bona oportune quodāmodo desuper accipere possit. Verū quod hic ad religionem spectat discutiemus alibi: ubi Plotinus in medio hæc adducet. Quod uero ad naturales spectat influxus/qualescunq; sint desup ueniētes: sciro eos in nobis materiisq; nostris ita demū per artē comparari posse: quādo fomēta nobis nostrisq; ad illos natura subgesserit: cęlumq; ad eosdē oportunius cōspirauerit. Non ne in ipso fętu natura fętus ipsius artifex: cum certo quodā pacto corpusculum affecerit/figurauerit q;/hoc ipso statim præparamēto/uelut esca quadā spūm ab uniuerso deducit? Verq; hunc uelut fomitem: uitā haurit/atq; aiam? Ac deniq; p certā animæ speciem dispositionēq;/corpus ita uiuens dignum est pręsentia mentis tandem donatæ diuinitus. Vbiq; igit̄ natura maga est/ut inqt Plotinus/atq; Sinesius/uidelicet certa quædā pabulis ubiq; certis inescans: non aliter q̄ centro terræ grauia trahens: Lunæ concauo leuia: Calore folia: humore radices: cęteraq; similiter. Quo quidem attractu secum ipso deuinciri mundum testantur sapiētes Indi/dicētes mūdum esse aial passim masculū simul atq; fęminā: mutuoq; mēbrorū suorū amore ubiq; coire secū/ atq; ita cōstare: uinculū uero mēbrorū inesse p insitam sibi mentē: quæ totā infusa per artus agitat molē/ & magno se corpore miscet. Hic Orpheus naturā ipsam mūdi/Iouēq; mūdanū/marem appellat & fęminā. Vsq;adeo mutui partiū suarū cōiugii ubiq; mūdus est auidus. Esse uero masculinum sexū fęminino ubiq; cōmixtū: declaratillinc quidē ordo signorū. Vbi præcedēs ppetuo deiceps ordine masculinum est: subsequēs fęmininū. Hinc uero arbores/ atq; herbæ: Quæ etiā sicut aialia utrunq; sexum habēt. Mitto q ignis ad aerem: aqua ad terrā masculi uicē tener ad fęminā. Vt nō mirū sit mēbra inter se mundana & oēs eius articuli/ mutuū coniugiū concupiscere. Quod & planetę cōciliant/partim qdem mares/partim uero fęminæ. Præcipue uero Mercurius masculus atq; fęmina hermophroditi pater. Quod sane aiaduertens agricultura/præparat agrum seminaq; ad cælestia dona. Et insitionibus qbusdā

uitam plãtę propagat/ & ad ſpeciẽ alteram melioremq; perducit. Similia quędam efficit medicus/& phyſicus/& chyrurgicus in corpore noſtro/tum ad noſtrã fouendam: tũ ad uniuerſi naturã uberius compandã. Idem quoq; philoſophus naturaliũ rerum aſtrorumq; peritus/ quẽ ꝓprie magũ appellare ſolemus/ certis quibusdam illecebris/ cęleſtia terrenis oportune quidem: nec aliter inſerens q̃ inſitionis ſtudioſus agricola ueteri recentem ſtipiti ſurculum. Quod & Ptolemęus ualde ꝓbat/affirmans eiuſmodi ſapientem/ſic aſtrorũ opus adiuuare poſſe: quẽadmodum agricola terrę uirtutem. Subicit magus terrena cęleſtibus/imo inferiora paſſim ſuperioribus: ut proprias ubiq; fęminas ſuis maribus fęcundandas: ut ferrum magneti trahendũ: ut camphorã aeri feruẽti ſugendam: ut chryſtallũ Soli illuminandũ: ut ſulphur & ſublimẽ liquorem accendendũ flãmę: ut oui teſtã uacuam & implerã rore/ Soli eleuandã: imo ut ouum ipſum gallinæ fouendũ. Præterea ſicut nõ nulli fouentes oua/etiã ſine animalibus uitã illiſ ex uniuerſo conciliant: & ſæpe materias quaſdã oportune parãtes abſq; ouis manifeſtiſq; ſeminibus/aĩalia procreãt: ut ex ocimo ſcorpionem: apes ex boue: ex ſaluia auẽ merulę ſimilẽ. Vitã uidelicet a mũdo materiis certis oportuniſq; tẽporibus adhibẽtes: Sic & ille ſapiẽs ubi cognouit quę materię/ſiue quales partĩ inchoatę natura/ partim arte perfectę: & ſi ſparſę fuerint cõgregatę/qualẽ cęlitus influxum ſuſcipere poſſint: has eo regnante potiſſimũ/colligit/ præparat/adhibet: ſibiq; ꝑ eas cęleſtia uẽdicat. Vbicũq; enĩ materia quędam ſic ſupis expoſita ẽ/ſicut ſpeculare uitrũ uultui tuo/pariesq; oppoſitus uoci/ ſubito ſupne patiẽ ab agẽte uidelicet potentiſſimo a poteſtate uitaq; mirabili ubiq; præſẽte/ uirtutemq; paſſione reportat. Non aliter q̃ & ſpeculum imaginem repræſentat ex uultu: & ex uoce paries Eccho. His ferme exẽplis ipſe Plotinus utitur/ubi Mercurium imitatus ait: ueteres ſacerdotes/ſiue magos ĩ ſtatuis ſacrificiiſq; ſenſibilibus diuinum aliqd/& mirandũ ſuſcipere ſolitos. Vult aũt una cũ Triſmegiſto per materialia hęc non

proprie suscipi numina penitus a materia segregata: sed mũdana tantum/ut ab initio dixi & Synesius approbat. Mundana inq̃ id est uitam quandã/uel uitale aliquid/ex anima mundi & spherarũ animis atq; stellarum: uel etiam motum quendã/et uitalem quasi præsentiã ex Dęmonibus. Immo interdũ ipsos Dęmonas eiusmodi adesse materiis Mercurius ipse/quem Plotinus sequitur/inquit/ Dęmonas aerios/nõ cęlestes: ne dũ sublimiores: statuasq; Mercurius ipse cõponit ex herbis/arboribus/lapidibus aromatis/naturalem uim diuinitatis (ut ipse ait) in se habentibus. Adiũgit cantus cęlestibus similes: quibus ait eos delectari/statuisq; sic adesse diutius/& ꝑdesse hominibus/uel obesse. Addit sapiẽtes quondã ægyptios: qui & sacerdotes erãt/cum nõ possent rationibus ꝑsuadere populo esse Deos idest spũs aliquos super homines/excogitasse magicum hoc illicium/quo Dęmonas allicientes/ in statuas esse numina declararent. Sed Iamblicus damnat ægyptios ꝙ Dęmonas non solum ut gradus quosdam ad supiores deos inuestigandos accepint: sed plurimum adorauerint. Chaldeos uero Dęmonibus non occupatos ægyptiis anteponit. Chaldeos inq̃ religionis antistites. Nam astrologos tã Chaldeorum q̃ Aegyptiorum quodãmodo tentauisse Dęmonas per harmoniã cęlestem in statuas fictiles trahere suspicamur. Quod significare uidet astrologus Samuel hebreus auctoritate Dauidis Bil astrologi fretus. Antiquos uidelicet fictores imaginum fecisse statuas futura pronuntiãtes. Harmoniã uero cęlestium his accomodatã esse tradit/ metallũ fundere ad hominis pulchri formã/die Mercurii hora tertia scilicet Saturni. Quãdo Mercurius Saturnũ in aquario subit/ĩ nona cęli plaga/uaticiniũ designãte. Ascenditq; geminorũ sydus significãs propheras (ut aiunt) Mars a Sole cõburitur: nec Mercurium intuetur. Sol tamẽ aspicit coniũctionis illius locum. Venus interea aliquem obtinet angulum: occidentalis est & potens. Luna ex trigono gradum aspicit ascendentem: similiterq; Saturnus. Hæc illi. Ego autẽ primo quidẽ ex beati Thõmæ sententia puto/

si modo statuas loquētes effecerint/ nō simplicē ipsum stellarū influxū ibi formauisse uerba: Sed dęmonas. Deide si forte cōtigerit eos in eiusmodi statuas īgredi/ nō arbitror hos ibi p cęlestē influxū fuisse deuinctos: Sed spōte potius suis cultoribus obsecutos: deniq; decepturos. Nam & natura supior ab īferiore cōciliar qdē aliquādo: Sed cohiberi neqt. Et dispositio illa syderum paulo ante descripta cōcurrere forte nō potest. Quāuis ār Dęmones astronomica rōne statuis nō includanr: tamē ubi per cultū eis exhibitū/ pręsentes extiterint/ Porphyrius ait eos regulis astronomicis oracula reddidisse: atq; ideo frequenter ambigua. Et merito/ quoniā Iamblichus pbat pphetiā uerā/ atq; certā/ nec malis Dęmonibus cōuenire: nec humanis artibus/ uel natura/ sed spiratiōe diuina purgatis mētibus puenire. Sed ad Mercuriū: īmo ad Plotinū iā reuertamur. Mercurius sacerdotes ait accepisse uirtutē a mundi natura cōuenientē: eāq; miscuisse. Secutus hūc Plotinus putat: totum id aīa mūdi cōciliāte cōfici posse. Quatenus illa naturaliū rerū formas/ p seminales quasdā rōnes sibi diuinitus insitas generat/ atq; mouet. Quas quidē rationes appellat ēt Deos. Quoniā ab ideis supremæ mētis nunq; destituunr. Itaq; p rōnes eiusmodi aīa mūdi facile se applicare materiis: quas formauit ab initio per easdē: quādo magus uel sacerdos oportunis tēporibus adhibuerit formas rerū rite collectas: que rōnē hanc/ aut illā pprie spectār: sicut magnes ferrū: reubarbarū colerā: crocus cor: eupatoriū spodiūq; iecur: spica muscusq; cerebrū. Fieri uero posse quandoq; ut rōnibus ad formas sic adhibitis/ sublimiora quoq; dona descendār/ quatenus rōes ī aīa mūdi cōiunctæ sūt ītellectualibus eiusdē aię formis: atq; p illas diuinæ mētis ideis. Quod & Iāblichus approbat/ ubi de sacrificiis agit. Qua de re alibi nos oportunius disputabimus. Vbi etiā apparebit/ q̄ īpura supstitio populi gētilis extiterit. Contra uero q̄ pura pietas euangelica fuerit: Quod magna ex parte in libro de relligione christiana iam fecimus.

FINIS

Apologia quędam. In qua de medicina. astrologia. uita mundi. Item de magis/qui Christum statim natum salutauerunt.

MARSILIVS Ficinus florentinus/dilectissimis suis ĩ ueritatis studio fratribus/ tribus Petris/Nero/Gui ciardino/Soderino/ ter quaterq; salutem. Rectius modo Triperro q̃ tribus Petris fortasse dixissem. Sicut.n.ubi palma est una nõ faciũt plures in ea digiti/manus ibi plures: sic uestra amici corpora tria nihil prohibere uidentur/ quo minus unum efficiat Petrum una uoluntas. Faber ille cęlestis patriæ Christus tam ingẽtem procreauit petram/ut ĩmenso huic edificio ecclesiæ suę una hęc petra fundando sufficeret. Ego quoq; tã grandes nactus sum diuina quadam sorte petras: ut tres nũc meo uel arduo satis edificio faciant. Nunc uobis amici nunc/si nescitis/arx illa Palladis necessaria fore uidetur: qua procul a nobis sęuum ĩpiorum gigantum impetũ arceamus. Quãobrem uestra primum arce tribus constructa Petris/trium liberorũ meorum uitam/uitæ publicæ succurrentium munire decreui. Scitis (ut arbitror) me de uita librum composuisse/ ĩ libellos tris diuisum. Quorum primus de uita sana. Secundus: de uita lõga. Tertius: de uita cęlitus inscribetur. Igitur esca tituli tam suauis q̃plurimos alliciet ad gustandũ: Sed in numero tanto ignorantes plerique futuri sunt (ut arbitror) maligni quoq; non pauci. Alius ergo dicet/ non ne Marsilius est sacerdos? Est profecto. Quid igitur sacerdotibus cũ medicina? Quid rursum cum astrologia commertii? Alius item. Quid Christiano cum magia uel imaginibus? Alius autẽ/ & quidem indignus uita/ uitam inuidebit cęlo. Cũcti deniq; sic affecti/beneficio in eos nostro ingrati nimis erunt. Atque aduersus charitatem nostram Qua uitæ/ prosperitatique publicæ pro ingenii facultate consulimus/non pudebit esse crudeles. Communis igitur erit uobis iste labor: Sed ut quodammodo leuior sit: tres enim estis aduersum

tres hostes distributum subite certamen. Nec inuectiua (noui enī ingenium uestrum) confutabitis inuectiuā: Sed alieni fellis amaritudinem: quæ uestra suauitas ē mirifica uestri mellis dulcedine superabitis. ¶ Principio candidissime Nere respōdero primis/antiquissimos quondā sacerdotes fuisse medicos pariter & astronomos. Quod sane chaldeorum/persarum/ægyptiorum testificantur historiæ. Ad nullum pręterea magis q̄ ad pium sacerdotem pertinere singularis charitatis officia: quæ qdem ī maximo omniū beneficio q̄maxime lucent. Officium uero præstantissimum est proculdubio/quod & maxime necessariū: & īprimis ab omnibus exoptatum: efficere uidelicet/ut hominibus sit mens sana in corpore sano. Id autē ita demum præstare possumus/si coniungimus sacerdotio medicinā. At quoniā medicina sine fauore cęlesti/quod & hyppocrates Galienusq; confitentur/ & nos experti sumus/ sæpius est inanis/sępe etiam noxia/nimirum ad eandem sacerdotis charitatem astronomia pertinet/ad quā attinere diximus medicinam. Eiusmodi (ut arbitror) medicū honorari sacræ litterę iubēt/ quoniam propter necessitatē hūc altissimus procreauerit. Et Christus ipse uitæ largitor/qui discipulis mandauit/ languentes toto orbe curare/sacerdotibus quoq; præcipiet/si minus uerbis/ut illi quondam/mederi possint: saltem herbis & lapidibus medeātur. Quæ si minus ipsa sufficiant/oportuno quodam afflatu cęli conflare hæc/& ægrotis admouere iubebit. Nam & ipse eodem afflatu cæli animalia passim ad suam quæq; concitat medicinam: usq; adeo uitæ omniū abundantissime prouidet. Sic instinctu cęlesti diuinitus instigante/serpentes quidem mararro/hirundines aūt celidonia oculis medicantur: Aquilæ uexatæ partu echitem lapidem diuinitus inuenerunt/quo fęliciter oua statim enitterentur. Itaq; Deus ipse qui per cęlum animalia quæuis ad medicinas instigat: sacerdotes certe permittit non mercede inquam/ sed charitate medicinis cælitus confirmatis morbos expellere. ¶ His uero tu deinceps plura etiam si expedierit ingenii tui aculeis addes.

¶ Surge post hæc & tu Guiciardine uehemens: atq; curiosis inge niis respondeto/ Magiam uel imagines nõ probari quidẽ a Mar silio/sed narrari/Plotinum ipsum interpretante. Quod & scripta plane declarãt/si ęqua mente legantur. Neq; de magia hic propha na/quę cultu Dęmonum nititur/uerbum quidem ullum asseuera ri: Sed de magia naturali/quę rebus naturalibus ad prosperã cor porum ualitudinem cęlestium beneficia captat/effici mẽtionem. quę sane facultas tam concedenda uidetur ingeniis legitime utẽ tibus/q̃ medicina & agricultura iure cõceditur. Tantoq; etiã ma gis/quãto perfectior est industria/terrenis cęlestia copulans. ¶ Ex hac officina Magi omnium primi Christum statim natum adora uerunt. Quid igitur expauescis Magi nomẽ formidolose? Nomẽ euangelio gratiosum. Quod non maleficum & ueneficum: sed sa piẽtem sonat & sacerdotem. Quid nam profiteretur Magus ille ue nerator Christi primus? Si cupis audire quasi quidam agricola ẽ: certe quidam mundicola est. Nec propterea mundum hic adorat: quemadmodum nec agricola terram: Sed sicut agricola humani uictus gratia ad aerem temperat agrum: sic ille sapiens/ ille sacer dos gratia salutis humanę inferiora mundi ad superiora contem perat/atq; sicut oua gallinę/sic oportune terrena subicit fouenda cęlo. Quod efficit semper ipse deus: & faciẽdo docet/suadetq; fa cere/ut a superis infima generentur & moueantur/atq; regantur. Deniq; duo sunt magiæ genera. Vnum quidem eorum/ qui certo quodam cultu Dęmonas sibi conciliant: Quorum opera freti fa bricãt sæpe portenta. Hoc autẽ penitus explosũ est/quando prin ceps huius mundi eiectus est foras. Alterum uero eorum qui na turales materias oportune causis subiiciũt naturalibus mira qua dam ratione formãdas. ¶ Huius quoq; artificii species duæ sunt. Altera quidem curiosa: altera necessaria. Illa sane ad ostentationẽ superuacua fingit prodigia: Ceu quando Persarũ magi ex saliua sub fimo putrefacta dum Sol & Luna secundam Leonis faciem

occuparent/eundēq; gradū ibi tenerent/generabant auem merulę
imilem:ſerpentina cauda:eamq; redactam in cinerem ifundebāt
ſampadi. Vnde domus ſtatim plena ſerpentibus uidebatur. Hoc
lautem tanquā uanum & ſaluti noxium procul effugiendum. Te
nenda tamen ſpecies neceſſaria/ cum aſtrologia copulans medici
nam. Siquis autē pertinax ulterius inſtet/morem huic ita gerito
Guiciardine: ut ne legat hæc noſtra/nec intelligat/nec meminerit/
nec utatur homo/ſi homo eſt/tanto beneficio prorſus indignus.
¶ Multa ſunt pręterea quæ tu aduerſus ingratam ignorantiam in
medium afferre tuo ingenio poteris. ¶ Quid nam agis & tu ſtre
nue Soderine noſter? Tolerabis ne ſuperſtitioſos cęcoſq; neſcio
quos futuroſ/qui uitam in animalibus: uel abiectiſſimis: herbiſq;
uiliſſimis manifeſtam uident. In cęlo/in mundo non uident. Iam
uero ſi homunciones iſti uitam minimis concedunt mundi parti
culis/quę tandem demētia eſt? Quæ inuidia? Nec noſſe/nec uelle
totum uiuere in quo uiuimus/& mouemur & ſumus. Quod qui
dem canit Aratus: Iouem manifeſte ſignificans cōmunem corpo
ris mundani uitam. Peroportune nunc in hæc Arati uerba neſcio
quomodo uideor incidiſſe. Memini Lucam euangeliſtam: memi
ni Paulum apoſtolum his uerbis libenter uti. In quibus mūdi ui
tam ſapientes illi nō horrent. At uero ſuperſtitioſus quidam his
obiitiet non facile conuinci ex uerbis eiuſmodi Paulum aſſenti
ri/mundum habere animam: Sed tantū ſubeſſe deo: ac nos i hoc
ipſo Deo uiuere. Eſto igitur. Ne nominemus in mundo quando
non placet animam. Nomen anima ſit prophānum. Licebit ne ſal
tem uitam qualēcunq; dicere? Quam Deus ipſe mūdi faber huic
operi ſuo tam fęliciter abſoluto clementer inſpirer. Quandoqui
dem erga uiliſſima quęq; uiuentia non eſt auarus/Et quotidie p
cęlum q̄plurimis quæ ſunt in eo largiſſime pręſtat uitā. Dic ama
bo nō ne uides boues & aſinos/o bos/o aſine/ qui tactu quodā
ex ſe uiuentia generāt eſſe uiuos? Si ergo hæc præterea/ex ſe uiua

quædam aspectu etiam generarent/an non multo magis hæc ui uere iudicares?/si quod modo ipse iudicium/si quã uitam habes. Cęlum terræ maritus non tangit (ut cõmunis est opinio) terram. Cum uxore non coit: sed solis syderum suorum quasi oculorum radiis undiq; lustrat uxorem: lustrãdo fęcundat/ procreatq; uiuẽtia. Num ergo uitam uel intuẽdo largiens ipsum in se propriam nullam habet uitã? Et quod dedit aui struthio uitam aspectumq; uiuificum: longe est hoc ipso deterius. His tandem adductis in medium/nisi persuaseris superstitiosum istum mittito semiuiuũ: immo uero non uiuum. Proinde ut pluribus causam nostrã patronis agamus/ addito Petre mi Nere Amphionem illum nostrũ Lãdinum Christophorum oratorem pariter & poetam. Ille noster Amphion suauitate mira celeriter lapidea hostiũ nostrorum corda demolliet. Tu uero Guiciardine carissime compater/ito nũc/ito alacer/Politianum Herculem accersito. Hercules quõdam ubi periculosius certandum foret/ uocitabat Iolaum: Tu nunc simiiter Herculem. Nosti profecto quot barbara monstra latium iam deuastantia Politianus Hercules inuaserit/ lacerauerit/ intereme rit/q̃ acriter expugnet passim. Quã tuto propugnet. Hic ergo uel centum hydrę capita nostris liberis minitantia statim confundet claua/flammisq; cõburet. Eia mi dulcissime Soderine: Surge age/ Picum salutato Phoebeũ. Hũc ego sępe Phoebum appello meũ. Ille me Dionysium uicissim atq; liberũ. Fratres ergo sumus. Nuntia Phoebo meo/uenenosum contra nos pythonẽ/ex palude iam iam emergentem. Tendat arcum/obsecra precor. Confestim spicula iaculetur. Intrendet ille protinus/scio quid loquar: uenenumq; totum semel una nece necabit. Valete iam fęliciter amantissimi fratres mei/ non ualitudine tantum fęlici: Sed ipsa etiam fęlicitate digni. Liberorumq; meorum in lucem iam prodeuntium ualitudinem fęlicitatemq; curate. xv. Septembris. M.cccclxxxviii. In agro Caregio.

Quod necessaria sit ad uitam securitas & tranquillitas animi.

MARSILIVS Ficinus Dilectissimis in uerita tis uenatione fratribus Bernardo Canisiano/ Iohanni Canacio/ Amerigo Cursino Salutem. Cum primis hic in uerbis uenationem quandam instituissemus/ merito forsan ca nes statim adhibuimus & cursores. Apte quidem philosophãtes appellauimus uenatores/ anhela semper ueritatis indagine labo rantes. Num etiam apte canes? Aptissime inquit in Republica So crates. Philosophãtes enim uel legitimi sunt uel spurii. Ambo ca nes. Illi quidem ueritatem ipsam sagaciter inuestigãt/ mordicus inuentã tenent. Hi uero pro opinione latrant/ mordent/ lacerant. Tantum profecto canes inter philosophos sibi uendicant/ ut nõ solum se ipsos i sectam aliquam inseruerint: sed etiam sectam ipsi suam nomine Cynicam quandoq; confecerint. Habet quinetiam suos achademia canes. Huc ergo uos sagaces achademię canes: huc uos uelocissimi cursores aduoco. Tris enim estis. Tres ergo nũc meos precor defẽdite liberos adhuc teneriores/ inter lupos (ut uereor) e uestigio prodituros. Currite iquam alacres: negocia enim nunc uobis optata mãdo/ non curas. Georgium Benignũ Saluiatum cognoscitis meum: Qui ueritatem illam ꝑ cuius nunc uos uestigia passim uenãdo discurritis/ iãdiu est sagaciter assecu tus. Qui & fratres suos Solis istar/ maior ipse/ minores illustrat. Huic igitur/ si quem luporum ululatum audieritis/ nuntiate. Fortissimus ille Georgius omnes facile fugabit lupos/ qui & ua stum draconem quandoq; transfixit. Ille me igitur/ ille sollicitu dine simul & uos cura leuabit. Solet enim inter uos aliquis/ & qdẽ iam sępius dicere: nihil ad uitã salubrius experiri/ q̃ magna cũ securitate tẽpora deglutire. Cęteri uero dicẽti ꝑinus arridere.

Sed dic age Canaci quid nam hoc tuũ est totiẽs repetitum? Tem
pora deuorare? Quid denique tibi uis? Non esse inquies/ sed bi
bere potius. Non mandere/ uel conterere: sed faucibus plenis in
gurgitare. Siquidem tempus ipsum natura quædam est liquens/
(ut ita dixerim) atque labilis. Liquentium uero hęc est conditio:
ut si cohibeas in angustum/ subito perdas. Diffluũt enim coácta
celeriterq; diffugiunt. Si aquam spõgiæ imbibitam forte compres
seris/ exprimes eam/ statimq; disperges. Si latius hanc tenueris/ te
nebis. Multo magis aerem/ ignemq;/ & ętherem. Hinc apud poe
tas Frustra contendunt/ qui ampla diuorum manium ue simula
cra ulnis capescere moliuntur. Late admodum accipiẽda sunt la
tissima. Liquentia & amplissima sunt amplissime possidẽda. Tũc
certe grauiter nos premit angustia/ quando animum ipsum mo
tumq; eius naturaliter amplum redigimus i angustum. Quicũq;
studia negociaq; pensitant examussim: & in minima quæq; semp
exactissimæ detertunt: uitam interea suam/ heu suam uitam clam
miseri conterunt. Recte igitur Pythagoras pręcepisse uidetur. Ca
ue ne quando in angustum forte cohibearis/ nihil cęlo amplius.
Nihil est uitalius. Angustissima uicissim terra uitam habet i mun
do q̃ minimam. Deniq; si cęlo temporeq; uiuimus/ q̃to hęc latius
absorbemus/ tãto uiuimus & diutius. Viuite ergo lari ab angu
stia procul o amici. Viuite lęti. Lętitia cęlum uos creauit sua. Quã
suo quodã risu idest dilatatione/ motu/ splendore declarat: quasi
gestiens. Lætitia cęlum uos seruabit uestra. Ergo quotidie impre
sens uiuite læti. Nã sollicitudo præsentium/ rapit uobis pręsens:
præripitq; futurum. Curiositas futurorum celeriter in præteritum
uos traducit. Iterum igitur precor/ atq; iterum/ uiuite læti. Nã fa
ta sinunt: dum securi uiuitis. Sed ut reuera sine cura uiuatis/ ne
unam quidem hanc curam sũmite: qua solliciti cureris unquam:
qua potissimum diligentia curas effugiatis. Vna enim cura hæc
mortalibus heu miseris omni cura cor urit. Negligite igitur dili

gentiam. Negligentiam uero diligite. Atq; hãc etiam negligenter. Quoad licet uobis inq̃/ atq; decet. Hæc aũt non tam ut sacerdos amici mãdo uobis/ q̃ ut medicus Nam absq; hac una tanq̃ medicinarum omnium uita medicinæ omnes ad uitam producendam adhibitę/ moriuntur.

XVI. Septembris. M. cccclxxxviiii. In agro Caregio.

Amerigus Corsinus

De triplici uita quem tu Ficine libellum
Compositum/ in lucem mittere docte paras?
Imprimere hunc doctus: gratusq; Valorius ultro
Curauit/ doctis pabula grata uiris.
Tresq; Petri: biniq; Canes: Cursorq; Amerigus
Contendent morsus pellere quisq; feros.

Impressit ex archetypo Antonius Mischominus
Florentiæ Anno Salutis. M. CCCCLXXXIX
Tertio Nonas Decembr.

REGISTRVM

a

Prohemium
DE CVRA
sed utinam
ad interna
atra bilis

b

q̃uis raro
stor. Nihil
paulatim
Si aduersus
re cõdito

c

occupãs
Prohemiũ
factione
hinc quidẽ
Sed substantiã

d

conditi
defectu
reuirescat
ta uiresq;
ĩ liliũ

e

De medicinis
expellendi
Aristoteles
multa cõtingẽs

f

Prohemium
quas & ego
dona dũtaxat
uidelicet
quisque

g

Iouem tandẽ
atq; Venerẽ
in eodem minuto
stellę/quam
gium. Atq;

h

Voluptatem
eius acumen
Mercurii cum
herba sacerdotis
De uirtute

i

& Astrologum
prestantior
inchoatam ibi
tur. Figurę
do aliquo

k

præsertim si
inq̃ intimũ
patet q̃ odor
tes. Sextum
tum conceptione

l

desinis aĩaduertas
esse. Sed Saturnium
rem/cęlestia
bona oportune

m

Surge post
quædam
Sed dic

Cui signis repositumed furtis studiosus in arte
Hoc ibi praeclarum lector habebis opus.

BIBLIOTHEQUE

BIBLIOTHÈQUE VICTOR COUSIN
INCUNABLES
105

MARSILIUS
FICINUS
DE
TRIPLICI
VITA

FLORENTIÆ

1489.

4873

COUSIN

Bibliothèque VICTOR COUSIN
INCUNABLES 105
HAIN 7.065
PROCTOR 6.151
PELLECHET et POLAIN 4.794
Gesamtkatalog
Cote ancienne 4873

CAPITVLA PRIMI LIBRI QVI TRACTAT DE VITA SANA.

Prohęmiũ in quo etiã agit̃ ſanitatẽ mẽtis ſanitati corporis ãteponẽdã.
Nouẽ ſtudioſorũ duces. Cap.i.
Quã diligẽs habẽda cura ſit cerebri cordis.ſtomachi.ſpũs. cap.ii.
Litterati pituitæ/ & atræ bili obnoxii ſunt cap.iii.
Quot ſint cauſę qbus litterati melãcolici ſint uel fiãt cap.iiii.
Cur melãcolici ingenioſi ſint/ & quales melãcolici ſint eiuſmodi:quales contra. cap.v.
Quo pacto atra bilis cõducat ingenio cap.vi.
Quíq; ſunt præcipui ſtudioſorũ hoſtes. pituita.atra bilis. coitus. ſatietas.matutinus ſõnus. cap.vii.
Quæ ſit hora ícohãdiſ ſtudiis opportunior: quis ue continuandi modus. cap.viii
Qũo ſit uitãda pituita cap.ix.
Qua rõe uitãda ſit atra bilis. cap.x
Cura ſtomachi. cap.xi.
De his quæ fouent mẽbra præcipua uires ſpũs. cap.xii.
Medicinę cõtra pituitã cap.xiii
Deſtillatio atq; eius cura cap.xiiii
Dolor capitis & cura eius. cap.xv.
De cura uiſus cap.xvi.
De guſtu inſtaurando cap.xvii
De exacta atrę bilis cura cap.xviii
De ſirupis cap.xix.
De pilulis cap.xx.
De medicina liquida cap.xxi.
De ſanguinis miſſione cap.xxii.
De electuariis cap.xxiii.
De nimia uigilia cap.xxiiii.
De heberudie atq; obliuiõe. ca.xxv
Corporeũ qdẽ ſpũm cura. Incorporeũ uero cole:ueritatẽ deniq; uenerare. Primum medicina præſtat. Secundum diſciplina moraliſ. Tertium uero religio. cap.xxvi.

Prohęmium ĩ librũ.ii.de uita longa

Capitula eiuſdem libri.

Ad pfectionẽ ſciẽtiæ neceſſaria eſt uita longa:quam etiam diligentia pręſtat cap.i.
Vitalis calor nutritur humore: quo deficiẽte fit reſolutio:quo excedẽte fit ſuffocatio cap.ii.
Qũo rẽpandus calor ad humorem/ atq; uiciſſim quodam Mineruæ conſilio. cap.iii.
Quibuſ de cauſis areſcit humor naturalis:uel pegrinus exundat. Et q̃ neceſſaria ſit ad uitam perfecta digeſtio. cap.iiii.
Sãguis & humor accomodatus uitę aerius eſſe debet/qualitate rẽpatus: ſubſtãtia medius atq; tenax cap.v.
Cõis cõmedẽdi/ bibẽdiq; regula/ & qualitas epularum. cap.vi.
Ne utaris alimentis quæ cito putreſcunt: nec in eiuſmodi regionibus

BIBLIOTHÈQUE de Mr COUSIN

4873

habites: Vinũ & trititũ pręcęteris eli
ge: Putrefactionem & resolutionem
fuge. ¶ cap. vii.
¶ Dieta: uictus medicia senũ. cap. viii
¶ Naturę aromatum & cordialium ne
cessariæ: & rursum qualis senum uic
tus. ¶ cap. ix.
¶ De auro & aureis alimẽtis / & recrea
tione senum ¶ cap. x.
¶ De usu lactis sanguinisq; humani ꝑ
uita senum ¶ cap. xi.
¶ Dieta / habitatio / consuetudo se
num ¶ cap. xii.
¶ Quę adminicula senes a planetis ac
cipiãt ad oia mẽbra fouẽda. Vbi me
mẽto passulas uuas pinguefacere re
cur atq; corroborare / quod maximũ
est uitæ subsidiũ ¶ cap. xiii.
¶ Cõfabulatio senũ sub Venere ꝑ uirẽ
tia prata ¶ cap. xiiii
¶ Mercurius alloquiẽ senes / & cõsulit
eis circa uoluptatẽ. odores. cantus.
medicinas ¶ cap. xv.
¶ Cõfirmatio supiorum: & q̃ deuitare
debemus assiduam cogitationẽ &
coitum. cap. xvi.
¶ De medicinis senũ / & de habitatiõe
iterũ atq; dieta. cap. xvii.
¶ De nutrimẽto spũs / & cõseruatione
uirę ꝑ odores. ubi i hoc capitulo de
usu mellis diciẽ. Memẽto rosaceum
mel solidũ & liqdũ senibus conser
uãdis accomodatissimũ ¶ cap. xviii.
¶ Magorũ medicia ꝑ senibus. cap. xix
¶ De piculis euitãdis ex quolibet ui
tæ septẽnario iminẽtibus. cap. xx.

¶ Prohęmiũ i librũ. III. de uita cęlitus

¶ Capitula eiusdem libri.

¶ In quo consistat secũdũ Plotinũ uir
tus fauorẽ cęlitus attrahẽs. s. i eo q̃
aia mũdi & stellarũ demonũq; aię fa
cile alliciunt corporum formis acco
modatis ¶ Cap. i.
¶ De concordia mũdi. de natura hõis
secũdũ stellas. quo fiat attractus ab
una quaq; stella ¶ cap. ii.
¶ Inter aiam mũdi / & corpus eius ma
nifestũ est spũs eius / i cuius uirtute
sũt quattuor elemẽta. Nos uero per
spũm nostrum hunc possumus hau
rire. ¶ cap. iii.
¶ Spũs noster haurit mũdi spũm ꝑ ra
dios solis & iouis: quatenus ipse fit
solaris / & iouialis ¶ cap. iiii.
¶ Tres gratiæ sũt Iupiter / & Sol & Ve
nus. Iupiter est grã geminarũ media
& maxie nobis accõmodata ¶ cap. v.
¶ De uirtute in nobis naturali / uitali /
aiali: & ꝑ quos planetas adiuuẽt: &
quo ꝑ aspectũ lunæ ad solẽ / & Vene
rẽ: maxime uero ad iouẽ ¶ cap. vi.
¶ Quo mẽbra foueant i nobis ꝑ cõpa
tionem lunæ ad signa & ad stellas
fixas ¶ cap. vii.
¶ De uirtutibus & usu stellarum fixa
rum ¶ cap. viii.
¶ Dignitates planetarũ i signis ad usũ

medicinarũ obseruãdæ ¶cap.ix.
¶Qũo planetis uti debeamus ĩ medicinis ¶cap.x.
¶Quibus modis spũs noster hauriat plurimũ pôr de spũ uitaq; mũdi: Et q planetę spũm ꝓcreãt atq; recreãt: & qualia ad unũquenq; planetam pertinent ¶cap.xi.
¶Res naturales atq; ẽt artificiosæ habent uirtutes a stellis occultas: per quas spũm nostrũ stellis eisdẽ exponunt ¶cap.xii
¶De uirtute imaginũ secundum antiquos/ atq; medicinarum cęlitus acq̃sita ¶cap.xiii
¶Ordines rerũ a stellis pẽdẽtiũ ut Solariũ atq; similiũ: & qũo spũs fiat Solaris ¶cap.xiiii
¶De uirtute imaginum secũdum antiquos atq; medicinarum: & quomodo medicinæ sint lõge ualidiores q̃ imagines ¶cap.xv.
¶De potestate cęli. De uiribus radiorum/ unde uim sortiri putentur imagines. ¶cap.xvi
¶Quã uim habent figuræ ĩ cęlo/ atq; sub cęlo ¶cap.xvii
¶Quales cælestium figuras ãtiq̃ imaginibus imprimebãt/ ac de usu imaginum ¶cap.xviii
¶De fabricanda uniuersi figura. ¶cap.xix.
¶Quãtã imagines uim hẽre putenť ĩ spũm/ & spũs ĩ eas: & de affectu utẽtis & operantis ¶cap.xx.
¶De uirtute uerborum/ atq; cãtus ad beneficium cęleste captandũ. Ac de septem gradibus ꝓducẽtibus ad cęlestia. ¶cap.xxi.
¶Qũo septẽ modis nos cęlestibus accomodare possumus: & q̃bus Saturnus sit maleficus: quibus ꝓpitius: quos Iupiter a saturno defẽdat: qũo cęlum agat in spiritum/ & corpus/ & animam ¶cap.xxii.
¶Vt prospere uiuas/ agasq; imprimis cognosce ingenium: sydus: genium tuum: & locum eisdem cõueniente. hic habita. professionem sequere naturalem. ¶cap.xxiii.
¶Qua ratione litterati cognoscãt ingenium suum: sequanturq; uictum spũi consentaneum ¶cap.xxiiii.
¶Astronomica diligentia in liberis procreandis. In præparandis epulis. In edificiis/ & habitatione/ atq; uestibus. Et quantum curare talia liceat ¶cap.xxv.
¶Quomodo per ĩferiora supioribus exposita deducantur supiora. Et ꝓ mũdanas materias mũdana potissimum dona. cap.xxvi.

Cursim Recognita.

In libro primo.

Carta.iii.faccia.ii.ociosi
car. vii. fa. i.repēte truduntur
car. vii. fa. .ii. retrahit ad externa
car. ix. fa. ii. peximā uero illā
car. x. fa. i. idest sclarea silueſtris
car. xviii. fa. i. coralli.s.utriusq;

In libro secūdo

Car. i. fa. ii. annū fere cēteſimū
car. iiii. fa. i. ſuppeditat humori
car. v. fa. i. cetera elemēta
car. vi. fa. ii. faſianarum
car. vii. fa. ii uinum & triticum
car. xi. fa. i. lachrymoq; pini
car. xi .fa. ii. uitiſ ſator ꝓpagator uite
car. xiiii. fa. ii. harmonicos harmonico
car. xvi. fa. ii. calēte oleo
car. xvii. fa. i. utcūq; cōpēſare poſſimus
car. xviii. fa. i. propter horū craſſam tenacitatem
car. xviii. fa. ii. ſpūm ſeruaturum
car. xix. fa. i. exalans ex natura
car. xx. fa. ii. ꝓpinquas anno

In libro tertio

Car: ii. fa. i. prętterea generis
car. ii. fa. i. tūc neq; intellectus
car. iii. fa. i. illic exiſtunt
car. v. fa. i. quę ſtupefaciunt
car. v. fa. i. ac eiuſmodi ſtudiū
car. viii. fa. ii. quarta peripatetici putant
car. x. fa. i. expulſiuā ꝑ aquea
car. xiii. fa. i. quomodocūq; quaſi per medicinas
car. xiii. fa. ii. ī noſtra reuolutione & geneſi
car. xviii. fa. ii. lapis aetites/ uel aquilinus
car. xviii. fa. ii. ruta & zedoaria
car. xxi. fa. ii. hac ipſa rōe coriū eius quē cingit
Car. xxii. fa .i. audias/ olfacias/ imagineris
car. xxii. fa. i. paulo ātę phębeoſ narrauimus
car.xxiii. fa. i. a theologis/ & a Iāblicho
car.xxiiii. fa. i. īmēſa ferme cęleſtiū
car. xxv. fa. i. ſcilicet illuminare
car. xxviii. fa. i. atq; ēt cōſeruat
car. xxix. fa. i. fęliciter aſcēdēte
car. xxix. fa.i. dextra tenēſ calamū
car.xxxiii. fa. i. cōburat:eminus āt caligare cōpellat
car. xxxiiii. fa. i. imaginē ſub luna
car. xxxv. fa. ii. & hic quidem
car. xxxv. fa. ii. uehemētēq; hēat
car. xxxix. fa. i. ipſo ſuo ſidere
car. xxxxiii. fa. ii. eius articulos
car.xxxxiiii. fa.ii. aīam mūdi facile

In Apologia

Carta. i. fa. ii. aetitem lapidem
carta. iii. fa. i. cōtunder claua

Prohemium Marsilii Ficini Florentini In Librum De Vita Ad Magnanimum Laurentium Medicem Patrię Seruatorem.

BACCHVM poetę/summum antistitem sacerdotũ/bis natum canũt. Forte significãtes/uel futurũ sacerdotẽ statim initiatũ/oportere renasci. Vel pfecti tandẽ sacerdotis mentem deo penitus ebriã/iam uideri renatam. Aut forsan humiliore sensu/ uinum Bacchi germen generari semel in uite quasi Semele/ maturis sub Phębo racemis: regenerari rursũ post ipsũ uindemiæ fulmẽ in suo uase uinũ: uelut in Iouis femore merũ. Sed de sacris ipræsentia mysteriis nõ est loquendum: ubi mox physica potius ope languẽtibus opitulaturi sumus. Nec agendũ stilo grauitatis seruo: sed libero potius & iocoso: postquã a Libero patre nescio qũo statim exorsi sumus. Et recte inq̃/nescio quomodo. Nã forte prudẽtior aliqs a Phębo medicorũ primo/ potiusq̃ a Baccho medicinã auspicatus esset. Quid uero? Siquod nõ uanũ omen sit in ore nũc sorte quadã pferente Bacchũ. Hic.n. almo quodã uino securitateq; lætissima/salubrius forte medetur/q̃ herbis ille suis carminibusq; Phoebus. Quocũq; uero sensu uel illa uel hæc acceperis/dux ille sacerdotum Bacchus geminas quasi matres habuisse fertur. Melchisedech aũt sũmus ille sacerdos/unã uix matrẽ/unũ uix patrẽ habuit. Ego sacerdos minimus patres habui duos Ficinum medicũ: Cosmũ Medicem: Ex illo natus sum: ex isto renatus. Ille quidẽ me Galieno: tũ medico/tũ Platonico cõmendauit. Hic autem diuino cõsecrauit me Platoni. Et hic similiter atq; ille Marsiliũ medico destinauit. Galienus quidẽ corporũ: Plato uero medicus animorũ. Iandiu igitur sub Platone salutarẽ animorũ exercui medicinã. Quando post librorũ oĩum eius interpretationem/mox decẽ atq; octo de aĩorum ĩmortalitate libros/ & ęterna felicitate cõposui: ita puiribus patri meo medici satisfaciẽs. Medico uero patri/satis deiceps faciẽdũ putãs/ librũ de litteratorũ ualitudine curãda cõposui. Desiderabãt pręterea post hęc homines litterati/nõ tantũ bene quãdoq; ualere: sed etiã bene ualẽtes diu

uiuere. His ergo deide librũ de uita lõga dedi. Diffidebãt aũt me
dicinis atq; remediis in re tãta terrenis. Adiunxi librũ de uita tũ
ualida/ tũ lõga celitus cõpanda: ut ex ipso mũdi corpore uiuo ui
ta quædã uegetior in corpus nostrũ quasi quoddã mũdi mẽbrũ/
uelut ex uite ꝓpagaret. His uero tu medicinę libris ignosce pre
cor indulgẽtissime Laurẽti: si dum medicus esse uolo: nescio quõ
etiã nolẽs sum & si nõ bonus sæpe poeta. Nã & phębus idem est
medicinæ reptor/ poesisq; magister: uitãq; ille suã nobis nõ tã per
herbas q̃ ꝑ citharã cãtũq; largit. Ipsa qnetiã Venus apud astrolo
gos musicũ æque parit/ & medicũ. Sed hactenus dũ litteratorũ ci
uiũq; similiũ uitę curiosius cõsulo/ librorũ meorũ salutẽ negligo:
q̃diu iter se patior esse seiũctos. Quãobrẽ in eos nũc primũ pius/
in corpus unũ copulo. Cuius artubus ĩ unã formã iam cõpactis
uita ꝓtinus adsit. Nõ potest aũt hoc opus physicum/ id quasi cor
pus meũ/ uitã accipere/ nisi meã. Eiusmodi uero uita ex mea dũta
xat pẽdet anima. Hęc aũt iãdiu penes te magnanime Laurẽti mi
patrone uiuit: in ea præsertim amplissimarũ ędiũ tuarũ parte: ubi
una cũ Platone/ nostrum illud de animorũ ĩmortalitate seruatur
opus/ tuo iãpridẽ nomini dedicatũ. At aĩus iste meus: & si ĩ bea
ta quadã quasi patria penes te uitã agit/ uerũtamẽ/ quod & theo
logi uolũt/ inquietus ẽ interea/ donec opus id physicũ tanq̃ suũ
corpus accipiat. Accipe igitur optime Laurenti/ post illos de aĩa/
hos etiã de corpore libros: eodẽq; afflatu/ quo & illis dudũ/ feli
citer his aspira. Ita.n. & corpus hoc sub tuo spiritu/ ꝑ suam uiuet
animã: & anima uicissim nostra cũ hoc iam suo corpore in tuis la
ribus conquiescet.

VNIVERSALIS INSCRIPTIO.

Liber de uita. In Tres Libros Diuisus. Primus de uita sana.
Secundus de uita longa. Tertius de uita cęlitus.

DE CVRA VALITVDINIS EORVM QVI INCVMBVNT STVDIO LITTERARVM.

MARSILIVS Ficinus Florentinus Georgioantonio Vespuccio & Iohãni Baptistæ Boninsegnio uiris probitate doctrinaq; insignibus. S. D. Multa uobiscum his temporibus peripateticorũ more deambulando confabulati sumus de curãda eorum ualitudine/qui assidue incumbũt studio litterarũ: Quæ quidẽ breui perstricta cõpendio uobis potissimum cõmendare decreui. Neq; prius id opusculum uel ipse probabo/ q̃ a uobis præcipue uiris/ amicisq; pbatissimis probatũ esse resciuero: uel elegãtissimũ Laurẽtii Medicis nostri iudicium subire permittam: Cuius quidem prosperæ ualitudini est ĩprimis si opus fuerit/cõsulturum. Vix.n. præsentibus litteratis pręsertim nostris prospiciet unq̃/nisi prius eorũ patrono Mecẽnati prospexerit. Legite igitur diligẽter: atq; curate ualitudinem diligẽtissime. Sublata.n. sanitate/sublimes musarũ fores/nisi deus omnipotens mira quadam uirtute & ducat & patefaciat/aut nõ tangunturanobis unq̃/aut certe frustra pulsantur. Physicam uero hãc disputationem nostram eo potissimum tanq̃ argumẽtum quoddam spectare uolumus/uidelicet si consequendæ sapientię gratia/corporis sanitas tantopere quęrẽda est/multo magis sanitatem mẽtis/qua sola potest sapientia comprehendi/esse quærendam: alioquin inscite omnino scientiã quęrunt/quicunq; insana mente sapientiam capere moliũtur. Sanitatem quidem corporis Hippocrates/animi uero Socrates pollicetur. Sed ueram utriusq; sanitatẽ solus ille pręstat: qui sic exclamat. Venite ad me omnes/ qui laboratis/& onerati estis: atq; ego uos reficiam. Ego sum uia/ ueritasq; & uita.

Nouem studiosorum duces.

Quicunq; iter illud asperum arduũq; & lõgum ingrediunt/ quod quidẽ uix tãdẽ ad excelsũ nouẽ musarũ templũ assi duo labore perducit/ nouẽ omnino itineris huius ducibus indi gere uidentur. Quorũ primi quidẽ tres in cęlo. Tres sequentes in animo. Postremi tres in terra nos ducunt. Principio in cęlo Mer curius/ ut inuestigãdo musarũ iter aggrediamur/ uel impellit uel adhortatur. Siquidẽ Mercurio tributũ est inuestigationis omnis officiũ. Deinde Phębus ipse & quęrentes animos & res quęsitas splendore uberrimo sic illustrat/ ut perspicue quod quęrebatur/ a nobis inueniatur. Accedit gratiosissima Venus gratiarum mater: atq; almis omnino lætisq; radiis suis/ rem omnẽ adeo cõdit & or nat: ut quicquid & instigante Mercurio quæsitũ fuit/ & mõstran te Phoebo iã erat inuentum: mirifica quadã & salutari uenustate Veneris circũfusum delectet semper & prosit. Sequũtur tres itine ris huius duces in animo: uidelicet uoluntas ardens & stabilis: Acumen ingenii: Memoria tenax. Tres ĩ terra postremi sunt: pru dẽtissimus paterfamilias: Probatissimus præceptor: Medicus pe ritissimus. Absq; his nouẽ ducibus nemo ad ipsũ nouẽ musarum templũ peruenire uel potuit/ uel poterit unquã. Cęteros quidem duces ab initio nobis pręcipue deus oĩpotens naturaq; tribuit. Tres uero postremos nostra adhibet diligẽtia. Sed præcepta offi ciaq; quæ ad patrẽfamilias/ & quæ ad præceptorẽ circa litterarum studia pertinent/ antiq plures sapientesq; tractauerunt: præcipue Plato noster & sæpe alias: & in libris de rep. ac de legibus diligen tissime. Deinde Aristoteles ĩ politicis. Plutarchus quoq; & Quin tilianus egregie. Solus autẽ litterarũ studiosis hactenus deest me dicus aliqs: qui manũ euntibus porrigat/ salutaribusq; consiliis atq; medicinis adiuuet eos/ quos neq; cęlũ neq; animus/ neq; pa terfamilias præceptor ue destituit. Ego igitur sortẽ eorũ laborio sissimam miseratus/ qui difficile Minerue minuentis neruos iter agũt/ primus tãquã medicus debilibus & ualitudinariis adsum:

ſed utinã facultate tã ĩtegra/q̃ propitia uolũtate. Surgite iã adolescentes deo duce alacres. Surgite iuuenes/atq; uiri: quos ardentius Mineruę ſtudium nimis eneruat. Accedite libenter ad medicum: qui uobis ad inſtituti ueſtri perfectionẽ mõſtrante deo atq; fauente cõſilia remediaq; ſaluraria largiet̃.

¶ Quã diligẽs habẽda cura ſit cerebri: cordis: ſtomachi: ſpiritus.

PRincipio quantam curſores crurium/ athletę brachiorum/ muſici uocis curam habere ſolent: tantam ſaltẽ litterarum ſtudioſos cerebri/& cordis iecoriſq; & ſtomachi oporet habere. Immo uero tanto maiorẽ/ quãto & mẽbra hęc præſtantiora q̃ illa ſunt: & ii frequẽtius atq; ad potiora his mẽbris q̃ illi illis utunt̃.

¶ Præterea ſolers q̃libet artifex iſtrumẽta ſua diligẽtiſſime curat. Penicillos pictor: Malleos incudeſq; faber ęrarius: Miles equos & arma: Venator canes & aues: Citharam citharedus: & ſua q̃ſq; ſimiliter. Soli uero muſarũ ſacerdotes/ ſoli ſũmi boni ueritatiſq; uenatores tam negligentes/ proh nephas tamq; iſortunati ſunt/ ut inſtrumentum illud/quo mundum uniuerſum metiri quodã modo & capere poſſunt/negligere penitus uideant̃. Inſtrumẽtũ eiuſmodi/ſpiritus ipſe eſt: qui apud medicos uapor quidam ſanguinis purus/ſubtilis/calidus/& lucidus definitur. Atq; ab ipſo cordis calore ex ſubtiliori ſanguine procreatus uolat ad cerebrũ: ibiq; animus ipſo ad ſenſus tam interiores q̃ exteriores exercendos aſſidue utit̃. Quãobrem ſanguis ſpiritui ſeruit: Spiritus ſenſibus: Senſus deniq; rationi. Sanguis aũt a uirtute naturali/quæ in iecore ſtomachoq; uiget/ efficitur. Tenuiſſima ſanguinis pars fluit in cordis fontem: ubi uitalis uiget uirtus. Inde creati ſpiritus cerebri & (ut ita dixerim) Palladis arces aſcendunt. In q̃bus animalis idest ſentiẽdi mouẽdiq; uis dominatur. Itaq; talis plurimũ ferme cõremplatio eſt/ quale ſenſus ipſius obſequiũ. Talis aũt ſẽſus/qualis & ſpiritus. Spiritus uero talis/ qualis & ſãguis/

& tres illę uires/quas diximus: naturalis scilicet/uitalis/& aĩalis/ a quibus/per quas/in quibus spiritus ipsi concipiuntur: nascun tur: atq; fouentur.

¶ Litterati pituitæ & atræ bili obnoxii sunt.

NOn solum uero mẽbra illa uiresq;/& spiritus homines litte rarũ cupidi curare diligentissime debẽt: uerũ etiam pituitã semper & atram bilẽ non aliter q̃ nauigãtes scyllã atq; carybdim cautissime deuitare iubenť. Quantum enĩ reliquo corpore occio si sunt/tantũ cerebro ac mẽte negociosi. Inde pituitam quod grę ci flegma. Hinc atram bilẽ/quã iidem melancoliã uocant gignere compellunť. Illa quidem ingeniũ sæpe obtundit & suffocat. Hæc uero si nimiũ abũdauerit/flagrauerit ue/assidua cura crebrisq; de liramẽtis uexat animũ/iudiciumq; pturbat. Vt nõ immerito dici possit/litteratos fore & præcipue sanos/nisi cum pituita molesta est: & letissimos sapiẽtissimosq; omnium/ nisi bilis atrę uitio uel merere sæpe/uel interdũ desipere compellanť.

¶ Quot sint causę/quibus litterati melancolici sint uel fiant.

Ut aũt litterati sint melãcolici/ tres potissimũ causarum spe cies faciunt. Prima cęlestis: Secũda naturalis: Tertia est hu mana. ¶ Cęlestis/quoniã Mercurius/q ut doctrinas iuestigemus inuitat/ & Saturnus/qui efficit ut in doctrinis inuestigandis pse ueremus/inuẽtasq; seruemus: frigidi quodãmodo sicciq; ab astro nomis esse dicuntur: uel si forte Mercurius nõ sit frigidus: fit ta mẽ sæpe Solis propinquitate siccissimus: qualis est natura apud medicos melãcolica: eandẽq; naturam Mercurius ipse Saturnusq; litterarũ studiosis eorũ secratoribus ĩpartiunt ab initio/ac seruãt augẽtq; quotidie. ¶ Naturalis aũt causa esse uideť: q̃ ad scientias præsertim difficiles consequẽdas necesse est animum ab externis